

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΜΕΣΣΟΛΩΡΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΟΜΕΝΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

ΔΡΑΧ. 1,30

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΕΒΕΛΑΚΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

— Αρ. ειλ. 45165

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΟΜΕΝΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΕΒΕΛΑΚΗΣ
1913

Περίληψις

Περὶ συστάσεως θρησκευτικοῦ βιβλίου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τοὺς ἀνὰ τὸ Κράτος Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
καὶ τὰς Ἐπισκοπικὰς Ἐπιτροπὰς.

Ἀναντίλεκτόν ἐστιν, ὅτι ἡ ἀγνοία τῆς Ἁγίας Γραφῆς συνετέλεσε καὶ συνεχῶς συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ματαιῶται ὁ ὕψηλός τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου σκοπὸς ἐν τῇ πρακτικῇ αὐτοῦ ἐφαρμογῇ, διότι αὕτη ὁσημέραι γεννᾷ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν, μὴ θρησκευτικῶς ὅσον ἔνεστι μορφουμένων, τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας, ὅπερ οὐδένα ὑμῶν λανθάνει.

Ὅθεν πρὸς ἄρσιν τούτων καὶ ἐπίτευξιν ἐκείνου ἀνάγκη μεγίστη πρωτίστως μὲν ὁ κατώτερος ἱερός κλήρος, εἶτα δὲ καὶ σύμπας ὁ χριστιανικός κόσμος, νὰ τρέφεται ἐνδελεχῶς τὴν μόνην πνευματικὴν τροφήν, ἧτις κυριώτατα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς προέρχεται. Ἀλλ' αὕτη, δυσνόητος ὡς γνωστὸν ἐν πολλοῖς οὖσα, χρήζει ἐρμηνείας προσιτῆς τῇ ἀντιληπτικῇ δυνάμει κἀκείνων καὶ τούτου. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ ἐρμηνευτικὰ βοήθηματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς δυνάμενα νὰ ὠφελῶσι τοὺς χριστιανούς, ἀλλὰ τούτων τὰ μὲν εἰσι προσωρισμένα εἰς ἀνωτέρας ἐπιστημονικὰς καὶ εὐρείας μελέτας, τὰ δὲ μακρὰ καὶ δυσσεύωνα, τὰ δὲ ἐντελῶς ἐξηγητημένα ἤδη, ὥστε ὑπάρχει ἐπαισθητῇ ἔλλειψις θρησκευτικοῦ διδα-

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥ

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1879, ὅτε τὸ πρῶτον διωρίσθη καθηγητὴς τῶν θεολογικῶν μαθημάτων ἐν τῷ γυμνασίῳ Κορίνθου, ἠρξάμην ἐρμηνεύων καὶ πρακτικῶς ἀναπτύσσων κατὰ πᾶν Σάββατον τὸ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ τὰς κυριωτέρας ἑορτὰς ἀναγινωσκόμενον Ἐὐαγγέλιον οὐ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μαθητρίδας τῶν Παρθενωγαγείων. Τὴν θρησκευτικὴν ταύτην καὶ παιδαγωγικὴν ἐργασίαν ἐξετέλεσα καὶ ἐξακολουθῶ ἐπιτελῶν καὶ ἐν διαφόροις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἐκπαιδευτηρίοις ἀρρένων τε καὶ θηλέων, τὴν ἀκράδαντον πεποιθήσιν ἔχων, ὅτι μέγα τι καὶ σωτήριον ἀγαθὸν προσγίγνεται ἐκ τῆς τοιαύτης θρησκευτικῆς διδασκαλίας, δι' ἧς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ σιδήρου τομώτερος καὶ πυρὸς θερμοτέρος, διαδίδεται εἰς τὰς ψυχὰς τῆς σπουδαζούσης ἑλληνικῆς νεότητος. Τὰ τοῦ Ἐὐαγγελίου ὀήματα εἶνε Θεοῦ δύναμις, Θεοῦ σοφία. Ἡ τούτων δ' ἐρμηνεία καὶ ζῶσα καὶ πρακτικὴ ἀνάπτυξις, γυγνομένη κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου πίστεως, διαθερμαίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀκροατοῦ, καθίστησιν αὐτὸν πρόθυμον εἰς ἔργα ἀγαθὰ καὶ κοινωφελῆ καὶ διεγείρει ἐν αὐτῇ τὰ εὐσεβέστερα καὶ εὐγενέστερα τῶν αἰσθημάτων, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος καθίσταται εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα τοῦ Δημιουργοῦ.

Καὶ ἡ γνώμη καὶ ἡ πεποίθησις ἡμῶν αὕτη δὲν διεφύεσθη, διότι καὶ γυμνασιάρχαι καὶ διδάκτορες τῆς Θεολογίας, διδάσκοντες τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα εἴτε ἐν Γυμνασίοις εἴτε ἐν Ἑλληνικοῖς σχολείοις εἴτε ἐν Παρθενωγαγείοις, καὶ σχολάρχαι καὶ διευθύντριαι Παρθενωγαγείων καὶ Ἑλληνοδιδάσκαλοι, ἀναγνωρίζοντες τὴν μορφωτικὴν καὶ μεγάλην δύναμιν τῶν τοῦ Ἐὐαγγελίου θείων ἀληθειῶν, πρακτικῶς ἐρμηνευομένων, ἐπιτελοῦσι τὴν ἱερὰν ταύτην διακονίαν μετ' ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων.

Καὶ αὕτη δὲ ἡ Πολιτεία, ἀναγνωρίζουσα τὴν χρησιμότητα καὶ ἀναγκαιότητα τῆς τῶν Ἐὐαγγελικῶν λόγων διαδόσεως ἐν τοῖς scho-

λείοις καθώρισε καὶ διέταξε διὰ τε τῆς ὑπ' ἀριθ. 11498 ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ διὰ τῶν προγραμμάτων τῶν Γυμνασίων καὶ Σχολαρχείων νὰ γίνηται ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία Ἐδαγγελικῶν περικοπῶν ἐν τοῖς σχολείοις καθόλου ἀρρένων τε καὶ θηλέων. Ἐν τῇ ἐκτελέσει ὅμως τοῦ ἔργου τούτου κατεδηλώθη ἡ ἔλλειψις βιβλίου καταλλήλου πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου.

Καιδόντες τὴν ἔλλειψιν ταύτην οὐ μόνον διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶσαν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν οἰκογένειαν, ποθοῦσαν νὰ ἔχη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς τὸ κείμενον τῶν κατὰ Κυριακὴν καὶ τὰς ἐπισημοτέρας ἑορτὰς ἀναγιγνωσκομένων Ἐδαγγελίων μετὰ πρακτικῆς καὶ συντόμου ἐρμηνείας καὶ ἀναπτύξεως, ὅπως τὰ τοῦ Κυρίου ῥήματα μᾶλλον διαδίδονται καὶ τελεσφοροῦσι, συνετάξιμεν τὸ παρὸν πόνημα, ὅπερ ἔτυχεν εὐμενοῦς ἀποδοχῆς παρὰ τε τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων καὶ τῶν οἰκογενειῶν.

Ἦδη ἐξαντληθέντος καὶ τοῦ τελευταίου ἀντιτύπου τῆς ἐνδεκάτης ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τούτου, σκόπιμον καὶ ἐπ' ἀνάγκης ἐθεωρήσαμεν νὰ ἀνατυπώσωμεν αὐτό, προσθέντες ἐν τέλει τὸ τε κείμενον καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς **ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀμιλέας**, τῆς διδασκομένης ἐν ἅλασι τοῖς σχολείοις ἀρρένων τε καὶ θηλέων, ἐπιποθοῦντες, ὅπως τοῦτο καταστῆ συνέκδημος οὐ μόνον παντὸς μαθητοῦ καὶ πάσης μαθητορίας, ἀλλὰ καὶ πάσης ὀρθοδόξου χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἥτις ἐν αὐτῷ θὰ εὐρίσκη **τὸ κείμενον** τῶν κατὰ Κυριακὴν καὶ τὰς ἐπισημοτέρας ἑορτὰς ἀναγιγνωσκομένων Ἐδαγγελικῶν περικοπῶν, σύντομον **ἀνάπτυξιν** αὐτοῦ, βραχείας **ἐπεξηγηματικῆς σημειώσεως** καὶ οὐκ ὀλίγα **ἠθικοθησκευτικὰ συμπεράσματα καὶ διδάγματα**, πρὸς μόρφωσιν ὀρθοδόξου καὶ ἑλληνοπρεποῦς φρονήματος, οὗτινος μεγίστην ἀνάγκην ἔχει τὸ ἡμέτερον Ἔθνος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰουνίου 1913.

I. E. ΜΕΣΟΛΩΡΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1. Ἁγία Γραφή. Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη. Εὐαγγέλιον.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε τὸ θεῖον ἐκείνο βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη κατ' ἔμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπὸ ἁγίων καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν δι' ὃ θεόπνευστον εἶνε καὶ λέγεται.

Ἡ ἁγία Γραφή διαιρεῖται εἰς μέρη δύο. — Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος ὀνομάζεται *Παλαιὰ Διαθήκη*, καὶ περιέχει διάφορα ἱερά γεγονότα, ἅμα δὲ καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Μωϋσέως δοθέντα εἰς τοὺς Ἑβραίους Νόμον καὶ τὰς προφητείας τῶν Προφητῶν. Λέγεται δὲ *Παλαιὰ Διαθήκη*, διότι περιέχει τὴν ἱεράν συμφωνίαν, τ. ἔ. τὰς θείας διατάξεις καὶ τὴν συνθήκην, τὴν ὁποῖαν ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετὰ τῶν ἀνθρώπων, πρὶν ἔλθῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστός.¹

Τὸ δὲ δεύτερον μέρος ὀνομάζεται *Καινὴ Διαθήκη*, καὶ περιέχει τὴν διδασκαλίαν, τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σωτῆρος. Λέγεται δὲ *Καινὴ Διαθήκη*, διότι περιέχει τὰς νέας διατάξεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νέας ἀληθείας, καὶ ἔδωκε νέα ἠθικὰ παραγγέλματα, διατάξεις καὶ νόμους. — Ὁ Σωτὴρ συνεπλήρωσε καὶ ἐτελειοποίησε τὸν Μωσαϊκὸν νόμον διὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης.

¹) Ἡ λέξις *Διαθήκη* δηλοῖ συμφωνίαν, ἢ ἐντολήν, ἢ συνθήκην, καὶ τὰς τελευταίας ἀπαραβάτους διατάξεις καὶ ἱεράς θελήσεις τοῦ ἀποθνήσκοντος. Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἡ λέξις *Διαθήκη* δηλοῖ τὰς θείας καὶ ἱεράς βουλὰς καὶ διατάξεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη λέγεται καὶ *Εὐαγγέλιον*, διότι περιέχει τὴν καλὴν ἀγγελίαν, τὴν σωτήριον εἰδησιν, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας, καὶ ἔσωσεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Οὐδεμία δὲ ἄλλη ἀγγελία βεβαίως ὑπῆρξε διὰ τὸν κόσμον μᾶλλον σωτήριος καὶ χαρμόσυνος ἢ ἡ τῆς ἐλευσεως τοῦ Σωτήρος· δι' ὃ καὶ δικαίως Εὐαγγέλιον αὕτη ὠνομάσθη.

Εὐαγγέλιον δὲ ὀνομάζομεν προσέτι καὶ τὸ ἱερὸν καὶ ἅγιον βιβλίον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς καλῆς ταύτης ἀγγελίας· δηλ. διηγεῖται τὸν βίον, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ Σωτήρος, ὅστις ἐγένετο ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου ¹.

§ 2. Οἱ τέσσαρες *Εὐαγγελισταί*.

Τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον συνέγραψαν τέσσαρες ἱεροὶ ἄνδρες, ὁ Ματθαῖος, ὁ Μᾶρκος, ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Ἰωάννης, οἵτινες διὰ τοῦτο καὶ *Εὐαγγελισταί* ὀνομάζονται. Ἐγράψαν δὲ οὗτοι τὰ Εὐαγγέλια αὐτῶν κατ' ἔμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· δηλ. τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτιζε καὶ ὠδήγει αὐτοὺς κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτήρος· δι' ὃ τὰ *Εὐαγγέλια* αὐτῶν εἶνε θεόπνευστα.

§ 3. Ὁ *Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος*.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἦτο ἐκ Γαλιλαίας, υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, Λευῆς πρότερον καλούμενος. Ἐγένετο δὲ εἰς τῶν δώδεκα Ἀποστόλων καὶ μαθητῶν τοῦ Σωτήρος, τελώνης πρότερον τὸ ἐπάγγελμα. ἤκουσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἶδε τὰ θαύματα αὐτοῦ.

Ἐκήρυξε δὲ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐν Παλαιστίνῃ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, χάριν τῶν ὁποίων καὶ συνέγραψεν αὐτὸ περὶ τὸ δῶ μ. Χ. ἐν γλώσσῃ Ἀραμαϊκῇ (δηλ. τῇ συνήθει τότε ἐβραϊκῇ γλώσσῃ). Λέγεται δέ, ὅτι ὁ Ματθαῖος μετέφρασεν αὐτὸ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς τοῦτο σφύζεται μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν. Ἡ ἱερὰ Πα-

2) Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ προδρομοῦ Ἰωάννου καὶ περὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ.

ράδοσις λέγει, ὅτι ὁ Ματθαῖος ἦλθεν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὴν Παρθίαν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε θάνατον μαρτυρικόν κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑκατονταετηρίδος (περὶ τὸ 80 μ. Χ.). Σκοπὸν δὲ πρὸς συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ εἶχεν ὁ Ματθαῖος νὰ ἀποδείξῃ διὰ τῶν προφητειῶν τῆς Π. Δ., ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ ἐπηγγελλόμενος Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου· διὰ τοῦτο καὶ συχρὴν χρῆσιν ποιεῖται τῶν προφητειῶν.

§ 4. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος ἦτο υἱὸς ἐπισήμου τινὸς χριστιανῆς γυναικὸς, Μαρίας ὀνομαζομένης, ἣτις κατῴκει ἐν Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἤρχετο ὁ ἀπόστολος Πέτρος καὶ συνήρχοντο οἱ Ἀπόστολοι μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν (Πράξ. ιβ', 12). Ὁ Μᾶρκος ἐδιδάχθη ἀκριβῶς τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, δι' ὃ καὶ τούτου πιστὸς μαθητὴς καὶ πνευματικὸς υἱὸς λέγεται. Ἠκολούθησεν ὁμοῦς ἐπ' ὀλίγον καὶ τὸν ἀπόστολον Παῦλον κατὰ τὰς ἀποστολικὰς αὐτοῦ πορείας, παρὰ τοῦ ὁποίου ἱκανὰ περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐδιδάχθη (Πράξ. ιβ', 25 καὶ ιγ', 5).

Ὁ Μᾶρκος ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ περὶ τὸ ἔτος 75 μ.Χ. ἐν Ῥώμῃ, εἰς γλῶσσαν ἑλληνικὴν, κατὰ τὰς ἀκριβεῖς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτόπτου καὶ αὐτηκόου μαθητοῦ τοῦ Σωτῆρος, τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

Σκοπὸν δὲ εἶχε διὰ τῆς συγγραφῆς τοῦ Εὐαγγελίου νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ κυρίως εἰς τοὺς ἐθνικούς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο διηγεῖται ἀκριβῶς καὶ ἐν τάξει τὰ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἰδίως περιγράφει τὰ θαύματα αὐτοῦ, δι' ὧν ἀποδεικνύεται τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ ὑπεράνθρωπον αὐτοῦ· δηλ. ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο οὐ μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός. Ὁ Μᾶρκος σκοπὸν εἶχε νὰ διεγείρῃ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς τὴν πίστιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

§ 5. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἦτο ἐθνικός· ἐξήσκει δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ. Λέγεται δέ, ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος.¹ Κατήγγετο δὲ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, τῆς οὔσης ἐν Συρίᾳ, ὅπου πρῶτον τὰ περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἤκουσεν. Ἐπεστράφη δὲ εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀκόλουθος πιστὸς κατὰ τὰς ἀποστολικὰς πορείας καὶ τὴν ἐν Ῥώμῃ φυλάκισιν (Πράξ. ις', 10).

Ὁ Λουκᾶς ἦτο ἀνὴρ λόγιος, δι' ὃ καὶ ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ περὶ τὸ 70 ἔτος μ.Χ. ἐν καθαιρεούσῃ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Περιέχει δὲ τοῦτο πολλὰς παραβολὰς, θαύματα, ὁμιλίαις καὶ συμβάνατα, μὴ ἀναφερόμενα εἰς τοὺς δύο προηγουμένους Εὐαγγελιστάς. Ἡ ἱερὰ Παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἀφ' οὗ περιῆλθε πολλὰ μέρη, κατήγγησεν εἰς τὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.²

Ὁ Λουκᾶς συνέγραψε καὶ τὰς *Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*, βιβλίον ἱστορικόν, τὴν πρώτην, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Ὡστε ἔχομεν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ δύο θεῖα καὶ ἱερὰ καὶ πολυσήμαντα βιβλία, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Τὰ δύο ταῦτα βιβλία συνέταξεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς χάριν ἐπισήμου τινὸς Ῥωμαίου, Θεοφίλου καλουμένου, τὸν ὅποιον ἤθελε νὰ πληροφορήσῃ περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τοῦτο δὲ δηλοῦται ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ τε Εὐαγγελίου του καὶ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἔνθα ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Θεοφίλου τινός, ὃν ἀποκαλεῖ *κράτιστον*.

1) Ὑπῆρχε συνήθεια οἱ περὶ τὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενοι νὰ γνωρίζωσι καὶ τινὰς τῶν καλῶν τεχνῶν.

2) Ὑπάρχει καὶ ναὸς τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ ἐν Θήβαις, ὅπου δεικνύται καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ.

§ 6. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἦτο υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, τῆς πιστῆς ἐκείνης μέχρι τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος γυναικὸς, ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου, μαθητοῦ ἐπίσης τοῦ Σωτῆρος. Κατήγετο δὲ ἐκ καλῆς οἰκογενείας, ἔχων σχέσεις μετὰ τῶν ἐπιστημοτέρων προσώπων τῆς Ἱερουσαλήμι, γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, ὡς ἀναφέρει τὸ Εὐαγγέλιόν του. Ἐγένετο δὲ τὸ πρῶτον μαθητὴς τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ εἰδιδάχθη κατ' ἀρχὰς περὶ τῆς ἐλευθεῖας τοῦ Μεσσοῦ· ὠδηγήθη δὲ εἶτα πρὸς αὐτὸν τὸν Σωτῆρα, τοῦ ὁποῦ πιστὸς καὶ ἠγαπημένος καὶ ἐπιστήθιος μαθητὴς ἐγένετο. Εἰς αὐτὸν ὁ Σωτῆρ, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εὐρισκόμενος, ἀνέθετο τὴν περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ φροντίδα, δι' ἣν καὶ παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια (τὸν οἶκόν του) μετὰ τὸν σταυρικὸν τοῦ Κυρίου θάνατον.

Ὁ Ἰωάννης διέμεινεν ἐφ' ἱκανὸν ἐν Ἱερουσαλήμι· εἶτα δὲ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου συνέγραψεν ἑλληνιστῶν τὸ Εὐαγγέλιόν του (περὶ τὸ 90—95 μ. Χ.), καὶ παρέδωκεν αὐτὸ ὡς τελευταίαν διαθήκην πρὸς τοὺς πολλοὺς μαθητάς του. Ὑπῆρξε στυλὸς καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἐκκλησίας κυρίως τῆς Ἐφέσου, τῆς ὁποίας ἐγένετο μέγας διδάσκαλος, τιμώμενος μέχρι λατρείας. Ἐξωρίσθη δὲ ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτος Δομιτιανοῦ εἰς τὴν νῆσον Πάτιμον, ὅθεν πάλιν ἐπανήλθεν εἰς Ἐφεσον, ὅπου ἐν βαθυτάτῳ γήρατι, σχεδὸν ἐνενηκοντούτης, παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς τὸν Πλάστιγν περὶ τὸ 101 μ.Χ., ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ.

ᾠνομάσθη δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης Θεολόγος, διότι κυρίως ἐθεολόγησε τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς λέγει ἐν ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου του· «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος». Σκοπὸν δηλ. εἶχε, συγγράφων τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τέ-

λειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος Θεός, καὶ ὅτι οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες ἔχουσι ζωὴν αἰώνιον.

§ 7. Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε 27, τὰ ἐξῆς:

Α') Τὰ τέσσαρα *Εὐαγγέλια*, τὸ κατὰ Ματθαῖον, τὸ κατὰ Μᾶρκον, τὸ κατὰ Λουκᾶν καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην. Ταῦτα περιέχουσι τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος.

Β') Αἱ *Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*, συγγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Αὗται περιέχουσι τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν καὶ τὰς πρώτας ἐνεργείας τῶν Ἀποστόλων ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Γ') Αἱ *δεκατέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου*· δηλαδή ἡ πρὸς Ῥωμαίους, αἱ δύο πρὸς Κορινθίους, ἡ πρὸς Γαλάτας, ἡ πρὸς Ἐφεσίους, ἡ πρὸς Φιλιππησίους, ἡ πρὸς Κολοσσαεῖς, αἱ δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς, αἱ δύο πρὸς Τιμόθεον, ἡ πρὸς Τίτον, ἡ πρὸς Φιλίμονα καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους. Αὗται περιέχουσι θείας ὁδηγίας καὶ διδασκαλίας πρὸς διαφόρους ἐκκλησίας καὶ άτομα.

Δ') Αἱ *ἐπὶ καθολικαὶ ἐπιστολαί*, αἵτινες ἀπηυθύνοντο πρὸς ἀπάσας τὰς τότε χριστιανικὰς ἐκκλησίας, δι' ὃ καὶ καθολικαὶ ὠνομάσθησαν· εἶναι δὲ αὗται ἡ τοῦ Ἰακώβου, αἱ δύο τοῦ Πέτρου, αἱ τρεῖς τοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ τοῦ Ἰούδα. Περιέχουσι δὲ πρακτικὰ παραγγέλματα πρὸς ὅλας τὰς τότε ἐκκλησίας ἀπευθυνόμενα· καὶ

Ε') Ἡ *Ἀποκάλυψις* τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Αὕτη εἶναι τὸ μόνον προφητικὸν βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ἠθέλησε νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ μέλλον τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς χριστιανούς καὶ νὰ παραστήσῃ προφητικῶς τὰ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου.

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Α' Κυριακῆ τοῦ Πάσχα.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. α', στίχ. 1—17)

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος ¹, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα ² δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ ³ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός⁴, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ⁵ ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ

1) Ὁ Λόγος εἶνε τὸ δεύτερον Πρόσωπον τῆς ἁγ. Τριάδος, ὁ Σωτήρ, ὅστις ἦτο ἐν ἀρχῇ, δηλ. πάντοτε, παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, πρὶν γενεῆν ὁ κόσμος.

2) Πάντα, δηλ. τὰ κτίσματα, ὄρατὰ καὶ ἀόρατα.

3) Σκοτία μεταφορικῶς δηλοῖ τὴν ἁμαρτίαν, τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον.

4) Φῶς μεταφορικῶς εἶνε ὁ Χριστός, ὅστις διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἐφώτισε τὸν κόσμον, εὐρισκόμενον ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἐν τῇ πλάνῃ.

5) Ἰδια εἶνε ἐν γενεῇ ὁ κόσμος, ὅστις δι' αὐτοῦ ἐγένετο· μερικώτερον δὲ ἐννοεῖται ἡ Παλαιστίνη, ὁ τόπος τῆς ἐπὶ γῆς ἀναστροφῆς τοῦ Ἰησοῦ· μεταφορικῶς δηλοῦνται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους κατ' ἀρχάς ὁ Σωτήρ ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλ' οὗτοι δὲν τὸ ἐδέχθησαν, δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων¹, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο² καὶ ἐσκήνωσεν³ ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος⁴, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ⁵ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν⁶ ἀντὶ χάριτος· ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Περιεχόμενον.

Ἐὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου του ὀρίζει ὡς δόγμα πίστεως, ὅτι ὁ Σωτὴρ εἶνε Θεός, ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, αἰωνίως παρ' αὐτῷ ὑπάρχων. Ὁ Σωτὴρ εἶνε ὁ Λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος ἐγένετο.

ἘὉ Σωτὴρ εἶνε τὸ δεύτερον Πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος.

ἘὉ Σωτὴρ χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος κατέλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἐγένετο ἄνθρωπος, ἔπαθεν, ἐσταυρώθη, ἐτάφη, ἀνέστη, καὶ τέλος ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅθεν πάλιν θὰ ἔλθῃ διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς.

1) *Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων.* Ὅσοι δηλ. ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγένοντο τέκνα Θεοῦ κατὰ χάριν· ἔλαβον τὴν υἰοθεσίαν· ἀλλ' ἡ χάρις αὕτη, ἡ πίστις αὐτῶν εἰς τὸν Ἰησοῦν, δὲν ἐγένετο δι' ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ θελήσεως, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ, διὰ τῆς θείας χάριτος.

2) *Σὰρξ ἐγένετο*—ἐγένετο τέλειος ἄνθρωπος, ἀναμάτητος, διότι ἐγεννήθη ἐκ Θεοῦ, ἐκ Πνεύματος ἁγίου.

3) *Ἐσκήνωσεν*—ἦλθε καὶ κατοίκησε μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

4) Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἐννοεῖται ὁ Σωτὴρ, ὅστις ἦλθε μὲν μετὰ τὸν Ἰωάννην (ἦτο ὁ Σωτὴρ κατὰ ἕξ μῆνας σχεδὸν νεότερος τοῦ Ἰωάννου), ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἐγένετο πρῶτος, διότι ἦτο Θεός.

5) *Ἐκ τοῦ πληρώματος*, δηλ. ἐκ τῆς θείας χάριτος τοῦ Ἰησοῦ.

6) Ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ τὴν Καινὴν Διαθήκην ἀντὶ τῆς Π. Δ. Καὶ αἱ δύο ὅμως Διαθήκαι κατὰ χάριν ἐδόθησαν.

Ἐὸ Σωτὴρ εἶνε ἡ ζωὴ καὶ τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὸ βαπτιστὴς Ἰωάννης ὁμολόγησεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ εἶνε ἀνώτερος αὐτοῦ, ὅτι εἶνε τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ φωτίζον πάντα ἀνθρώπων. Ἐὸ Σωτὴρ ἐδίδαξε τὴν ἀρίστην θρησκείαν, τὴν ὁποῖαν ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα καὶ ὁμολογῶμεν.

Ἐὸ θρησκεία ἡμῶν εἶνε τόσον ἀγία, ὥστε τὸ σκότος, ἡ ἀμαρτία, αἱ αἰρέσεις καὶ οἱ διωγμοί, δὲν δύνανται νὰ τὴν ἐπισκοτήσωσι.

Πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν φωτίζονται ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ γίνονται τέκνα τοῦ Θεοῦ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἀναγνώσκεται κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα δι' ὃ καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ Πάσχα λέγεται.

Ἐὸ Λαμπρὰ ὀνομάζεται ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, διότι λαμπρῶς ἑορτάζεται, διότι εἶνε τὸ κέντρον πασῶν τῶν κινήτων δεσποτικῶν ἑορτῶν.

Διὰ τῆς Ἀναστάσεως ἀπέδειξεν ὁ Σωτὴρ τὴν θεότητα αὐτοῦ. Ἐὸ Λόγος, ὁ παρὰ τῇ Πατρὶ αἰωνίως ὑπάρχων, ἦτο καὶ πρὶν γείνη ὁ κόσμος. Λέγεται δὲ ὁ Σωτὴρ Λόγος ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πατέρα, ὅστις καλεῖται Νοῦς.

Ἐὸνε τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου κενὸν τὸ κήρυγμα, κενὴ ἡ πίστις, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. — Ἐὸ πιστεύων εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

Ἐὸ Ἀνάστασις τοῦ Σωτὴρος διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀναστῆ. Ἐὸ Σωτὴρ ἐγένετο ἡμῶν ὑπογραμμὸς ἐν πᾶσιν.

Β' Κυριακὴ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. κ', 19—31)

Οὔσης ὀψίας ¹ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ ² τῶν Σαββάτων ³, καὶ

1) Ὀψίας=ἀργά, περὶ τὸ ἐσπέρας.

2) Μία=πρώτη ἡμέρα, δηλ. ἡ καθ' ἡμᾶς Κυριακὴ.

3) Σάββατον, δηλοῖ τὴν ἑβδομάδα ὅλην. Σάββατον εἶνε καὶ ἡ ἑβδόμη

τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι ἑδὴ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν· καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ Μαθηταί, ἰδόντες τὸν Κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν. Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἃν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἃν τινων κρατῆτε³ κεκράτηνται. Θωμᾶς δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι Μαθηταί· Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χειρὰ μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν· Ἐἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χειρὰ σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν μου καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα⁴ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἔστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Εἶνε λέξις Ἑβραϊκῆ, δηλοῦσα ἀνάπανσιν.—Ἐν ταῦθα δηλοῖ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, δηλαδή τὴν Κυριακὴν, περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς ὁποίας παρουσιάσθη ὁ Σωτὴρ πρὸ τῶν μαθητῶν του, ἀναστάς ἐκ νεκρῶν τὴν πρωΐαν τῆς ἰδίας ἡμέρας.

- 1) **Συνηγμένοι**, μετ. παθ. παρ. τοῦ συναγόμαι=συνηθροισμένοι.
- 2) **Ἀφῆτε**=συγχωρήσητε. Εἶνε ὑποτ. ἐνεργ. ἀορ. β' τοῦ ἀφίημι.
- 3) **Κρατῆτε**=δὲν συγχωρήσητε. Ἀλλαχοῦ λέγει δῆσθητε (ἴδε Ματθ. ιη' 18).
- 4) **Σημεῖα**=ἔργα, θαύματα.

ψηλαφεῖ, βλέπει, πείθεται καὶ ἀναφωνεῖ μετὰ χαρᾶς· «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

Ἐν τέλει ὁ Σωτὴρ μακαρίζει ἐκείνους, οἵτινες θὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν, χωρὶς νὰ τὸν ἴδωσι προσωπικῶς, χωρὶς ν' ἀκούσωσιν ἐκ τοῦ στόματός του τὴν διδασκαλίαν του.

Ὁ Σωτὴρ πολλὰ ἐδίδαξε καὶ πολλὰ ἔπραξε, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε γεγραμμένα ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ πρῶτος λόγος τοῦ Σωτῆρος μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦτο ὁ ὠραῖος χαιρετισμός, *χαίρετε, εἰρήνη ὑμῖν*. Ὁ Σωτὴρ, μεταδούς εἰς τοὺς μαθητάς του Πνεῦμα Ἅγιον, καθιέρωσεν αὐτοὺς ἱκανοὺς εἰς τὸ κήρυγμα καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς πνευματικοὺς ποιμένας.

Μὴ πείθου ταχέως. Ζήτει ἀποδείξεις, ὅπου εἶνε δυνατόν. Ἄλλὰ μὴ ἀπίσται εἰς τὰς διαβεβαιώσεις καὶ τοὺς λόγους προσώπων ἀξιόπιστων.

Θεῖα ἡ ἀναφώνησις τοῦ Θωμᾶ· «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

«Ἄνευ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ.»

Γ' Κυριακῇ τῶν Μυροφόρων.

Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. ιε' 43—47 καὶ ις' 1—18)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔλθων Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἄριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής¹, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν

1) Ὁ Ἰωσήφ ἦτο ἕκ τινος πόλεως τῆς Ἰουδαίας, καλουμένης Ἄριμαθαίας. Ἦτο ἐπίσημος, δίκαιος καὶ σεμνὸς γέρον, *εὐσχήμων βουλευτής*, δηλ. σύμβουλος, μέλος τοῦ συνεδρίου, ὅστις περιέμενε μὲν τὴν βασιλείαν τοῦ Μεσσίου, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ καθαρά, ὅτι ἦτο μαθητὴς τοῦ Σωτῆρος. Οὗτος, ὡς ἡ Παράδοσις ἀναφέρει, δὲν ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ συνεδρίου, ὅπως σταυρώσωσι τὸν Ἰησοῦν.

τοῦ Θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Πιλάτος ἐθαύμασεν, εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Κεντυρίωνα¹, ἐπληρώτησεν αὐτόν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ Κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελῶν² αὐτόν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτόν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον³ ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰωσήφ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. Καὶ διαγενομένου⁴ τοῦ Σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμῃ ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. Καὶ λίαν προῖ τῆς μιᾶς τῶν Σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν, ὅτι ἀποκεκλύσται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιotois, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἔξεθαμβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον; Ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος, ὅπου ἔθιγαν αὐτόν. Ἄλλ' ὑπάγετε, εἰπατε τοῖς Μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι προάγει⁵ ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. Καὶ ἔξελθοῦσαι ταχύ, ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διηγείται, ὅτι εἷς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, μέλος τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑβραίων, Ἰωσήφ

- 1) *Κεντυρίων*—ἐκατόνταρχος. Εἶνε λέξις λατινικὴ.
- 2) *Καθελῶν*, μετοχὴ ἀορ. β' τοῦ καθαιρῶ=καταβιβάζω.
- 3) *Δελατομημένον* (ἐκ τοῦ λατομέω)=*μνημεῖον* πέτρων, λελαξενόμενον ἐπὶ βράχῳ.
- 4) *Διγενομένου*, δηλ. ἀφοῦ ἐτέραςε τὸ Σάββατον· ἦτοι τὴν Κυριακὴν λίαν προῖ.
- 5) *Προάγει*=πηγαίνει ἐμπρὸς ἀπὸ ὑμᾶς.

καλούμενος, ἐκ τῆς πόλεως Ἀρμαθαίας, σεβόμενος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀναλογιζόμενος, ὅτι ἀδίκως ἐσταυρώθη, ἠθέλησε νὰ τιμήσῃ αὐτὸν μετὰ θάνατον. Διὰ τοῦτο προσήλθε πρὸς τὸν ἡγεμόνα Πόντιον Πιλάτον, καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ δώσῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ τὸ κηδεύσῃ ἐπισήμως, καὶ νὰ τὸ θέσῃ εἰς μνημεῖον νέον, καθαρὸν, εἰς τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν εἶχεν ἔως τότε ταφῆ. Ὁ Πιλάτος, μαθὼν μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι εἶχεν ἤδη ἐκπνεύσει ὁ Σωτήρ, ἐδώρησε τὸ σῶμα εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὅστις τὸ περιετύλιξεν ἐντὸς καθαρᾶς σινδόνης, τὸ ἐναπέθεσεν εἰς τὸ πέτρινον μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, καὶ ἔθετε λίθον μέγαν (πλάκα) εἰς τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

Τὴν δὲ Κυριακὴν πρωτὴ (δηλ. τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος κατὰ τοὺς Ἑβραίους) ἦλθον πισταὶ τινες γυναῖκες μαθητρίαι τοῦ Ἰησοῦ, Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ, Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμῃ, φέρουσαι ἀρώματα, μύρα, διὰ νὰ ἀλείψωσι, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν συνήθειαν, τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ὅπως προφυλαχθῆ περισσότερον καιρὸν ἀπὸ τὴν σῆψιν. Ἐνθὺ δὲ συνεζήτησαν τίς θὰ ἀποκυλίσῃ τὸν μέγαν λίθον, ὅστις ἦτο πρὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, εἶδον ὅτι ὁ λίθος εἶχεν ἀποκυλισθῆ. Εἰσελθοῦσαι δὲ εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον μετ' ἐκπλήξεως ἄγγελον, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτάς ὅτι ἠγγέρθη ὁ Κύριος, καὶ ὅτι θὰ τὸν ἴδωσιν ἐν Γαλιλαίᾳ, ὅπου προπορεύεται αὐτῶν. Παρήγγειλε δὲ εἰς αὐτάς νὰ τὸ εἴπωσιν εἰς τοὺς μαθητάς του. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπροξένησε μέγαν φόβον καὶ ταραχὴν εἰς τὰς γυναῖκας ταύτας.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται *Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων*, διότι ἡ Ἐκκλησία, ἥτις τὰ πάντα σοφῶς ἐκανόνισεν, ὤρισεν, ἵνα μετὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ τιμᾶ καὶ γεραίρῃ τὰς εὐσεβεῖς ἐκεῖνας γυναῖκας, αἵτινες πρωτὰ εἶχον τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀφοσίωσιν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν τάφον τοῦ Σωτήρος. — Λέγονται δὲ *Μυροφόροι*, διότι ἔφερον μύρα, ἵνα ἀλείψωσι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, τιμῶσαι αὐτόν, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν συνήθειαν τῶν Ἑβραίων.

Θαυμαστή ἢ αὐταπάρησις καὶ ἡ γενναιότης τῶν γυναικῶν τούτων! Διὰ τοῦτο καὶ αὐταὶ πρῶται ἠξιώθησαν νὰ ἀκούσωσιν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Σωτῆρος τὸ «χαίρετε».

Ἡ γυνὴ εἰς τὸν Χριστιανισμόν ὀφείλει τὴν σεβαστὴν σήμερον ἐν τῇ κοινωσίᾳ θέσιν τῆς, ἐνῶ πρότερον ἐθεωρεῖτο σχεδὸν ὡς δούλη.

Ἐπισκεπτώμεθα τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν καὶ σεβαστῶν μας προσώπων. — Προσφέρωμεν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐν τοῖς μνημοσύνοις. — Κοσμῶμεν τοὺς τάφους αὐτῶν. — Τοῦτο εἶνε ἱερὸν καὶ εὐσεβὲς καθήκον· τοῦτο ἀνακουφίζει ἡμῶν τὴν θλίψιν.

Θάρρος καὶ αὐταπάρησις ἀπαιτεῖται πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, τῶν δύο τούτων προσφιλεστάτων ἡμῶν ὄντων.

Δ' Κυριακῇ τοῦ Παραλύτου.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. ε', 1—15)

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα. Ἔστι δὲ ἐκ τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τῇ Προβατικῇ¹, κολυμβήθρα², ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά³, πέντε στοὰς ἔχουσα. Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν⁴, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. Ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιῆς ἐγένετο ὃς δὴ ποτε κατείχeto νοσήματι. Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατα-

1) Προβατικῇ. ἐννοεῖται ἔξωθεν πόλιν. Αἱ ἀρχαῖαι πόλεις περιεκυκλοῦντο διὰ τειχῶν. Πύλαι εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν. Μία πόλις τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκαλεῖτο προβατικὴ, διότι δι' αὐτῆς εἰσῆγοντο τὰ πρόβατα εἰς τὴν πόλιν, καὶ διὰ τὰ διὰ θυσίας ὠρισμένα.

2) Κολυμβήθρα, δηλ. δεξαμενὴ, ἔχουσα ὕδωρ, ἔχον θεῖαν χάριν, δύναμιν ἰαματικὴν.

3) Βηθεσδά, εἶνε λέξις ἑβραϊκὴ, δηλοῦσα οἶκον χάριτος, εὐεργεσίας.

4) Ξηροί, δηλ. παραλελυμένοι, κουλοὶ κ.λ.

καίμενον καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι; Ἐπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν παραχθῆ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐνῶ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγείραι· ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθὺς ἐγένετο ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ καὶ περιπάτει· ἦν δὲ Σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἄραι τὸν κράββατον. Ἐπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι, ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ λαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν¹, ὄχλου ὄντος· ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ ταῦτα εὐρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ Ἱερῶ², καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

Περιεχόμενον.

Ἡλιθίων τῶν Ἱεροσολύμων ὑπῆρχε δεξαμενὴ τις, Βηθεσδὰ ὀνομαζομένη, ἐν τῇ ὁποῖα ἀνέβλυζεν ὕδωρ, ἔχον θεῖαν δύναμιν, θεραπεῖον πολλὰς καὶ διαφόρους ἀσθενείας. Περὶ αὐτὴν ἦσαν πέντε στοαὶ (καμάραι), ὑπὸ τὰς ὁποίας κατέκειτο πλῆθος ἀσθενῶν, ἐκτάκτως δὲ ἄγγελος Κυρίου ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. Ὁ δὲ πρῶτος εἰσερχόμενος μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ἐγένετο ὑγιῆς.

Ἐκεῖ εὐρίσκετο παραλυτικός τις, ὅστις ἔπασχεν ἐπὶ 38 ἔτη παραλυσίαν φοδεράν, μὴ δυνάμενος σχεδὸν νὰ κινηθῆ. Διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἐκ τῆς στοᾶς ὅπου ἔκειτο, καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν. Τοῦτον ἰδὼν ὁ φιλόανθρωπος Σωτήρ, γυμνοπλαγγίσθη καὶ τὸν ἐθεράπευσε διὰ λόγου, ὡς Θεός.

1) Ἐξένευσεν (ἀόρ. α' τοῦ ἐκνεύω), δηλ. ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσωσιν.

2) Ἱερῶ=Ναῶ τοῦ Σολομῶντος.

Ἦτο δὲ Σάββατον, ἡμέρα ἀναπαύσεως, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐτέλεσε τὸ θαῦμα. Οἱ Ἰουδαῖοι λοιπόν, καὶ ἰδίως οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, φθονοῦντες τὸν Ἰησοῦν διὰ τὰ θαυμασιὰ αὐτοῦ ἔργα, ἔλεγον, ὅτι δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον τὸ Σάββατον νὰ ἄρῃ ὁ παραλυτικὸς τὸν κράββατον αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ παραλυτικὸς εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτι ὁ θεραπεύσας αὐτὸν τὸν εἶχε διατάξει νὰ ἄρῃ τὸν κράββατόν του. Δὲν εἶχε δὲ ἰδεῖ οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἄλλοι τὸν Ἰησοῦν, διότι οὗτος ἀμέσως ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, χωρὶς νὰ τὸν ἴδωσιν. Ἦτο δὲ μάλιστα καὶ ὄχλος πολὺς, καὶ δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ τὸν διακρίνωσι.

Μετὰ ταῦτα εὐρίσκει ὁ Ἰησοῦς τὸν θεραπευθέντα παραλυτικόν, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν τὸν ὥραϊον καὶ σημαντικὸν ἐκεῖνον λόγον· «Ἴδε, ὑγιᾶς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τι σοι γένηται».

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἡ θεραπεία τῶν εἰσερχομένων ἀσθενῶν εἰς τὴν κολυμβήθραν Βηθεσδὰ ἐτελεῖτο διὰ τῆς θείας χάριτος, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου γινομένης ταραχῆς τοῦ ὕδατος.

Καὶ ἡ φύσις, ἡ ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ δημιουργηθεῖσα, παρῆχει ἡμῖν πάντα τὰ ἱαματικὰ μέσα πρὸς θεραπείαν τῶν σωματικῶν ἡμῶν ἀσθενειῶν, βότανα, ὕδατα κτλ.—Ἄς δοξολογῶμεν λοιπόν τὸν Θεὸν διὰ τὰ θαυμασιὰ αὐτοῦ ἔργα.

Φιλανθρώπως πρέπει νὰ φερόμεθα πρὸς τοὺς πάσχοντες ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἔχοντες πολυχρονίους ἀσθενείας, παραλυσίαν κλπ.

Πλείσται ἀσθενεῖαι προέρχονται ἐκ τῶν σφαλμάτων ἡμῶν, ἐξ ἀμαρτίας. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν παραλυτικόν «μηκέτι ἀμάρτανε κτλ.»

Ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζεν ὡς παντογνώστης, ὡς Θεός, ὅτι ἤθελε νὰ θεραπευθῇ ὁ παραλυτικὸς, ἀλλὰ τὸν ἠρώτησε διὰ νὰ γνωσθῇ καὶ ἡ θέλησις αὐτοῦ. Δηλαδή, διὰ νὰ θεραπευθῶμεν καὶ σωθῶμεν, δεόν νὰ ἐνεργήσῃ οὐ μόνον ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἡ θέλησις ἡμῶν.—Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐπιτελοῦσι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας.

Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ λόγου τὰ πάντα ἐποίησεν· «εἶπε καὶ ἐγένετο»
 Διὰ λόγου ἐθεράπευσε καὶ τὸν παραλυτικόν.

Τὸ Σάββατον τῶν Ἑβραίων, καθὼς ἡ Κυριακὴ καὶ αἱ ἑορταὶ
 τῶν Χριστιανῶν ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας
 ὡς ἡμέραι πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν
 ἁγίων αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων καὶ σωτηρίων γε-
 γονότων. Ἔργασίαι κερδοσκοπικαὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνωνται
 τὰς ἑορτάς, ἀλλὰ φιλόανθρωποι καὶ Ἰσραὴ ἐργασίαι δύνανται κατ'
 αὐτὰς κυρίως νὰ γίνωνται. Οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον,
 ἀλλὰ τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο.

Ὁ φθονερός καὶ αὐτὰ τὰ ἄγαθὰ ἔργα θέλει νὰ διαβάλλῃ.

Τὸ δις ἐξαμαρτεῖν οὐ σοφοῦ ἀνδρός.

Ε' Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. δ', 5—42)

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαμα-
 ρείας, λεγομένην Σιχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου⁽¹⁾, ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ
 Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ⁽²⁾ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν
 Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ
 πηγῇ· ὥρα δὲ ἦν ὥσει ἔκρη⁽³⁾. Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας
 ἀντλήσαι⁽⁴⁾ ὕδωρ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πιεῖν· οἱ γὰρ
 μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγορά-
 σωσι. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· Πῶς σύ, Ἰουδαῖος
 ὢν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὔσης γυναικῶς Σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ
 συγχρῶνται⁽⁵⁾ Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ

1) *Χωρίου*—τόπου, ἀγροῦ, τὸν ὅποιον ἔδωκεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ Ἰωσήφ.

2) *Πηγὴ*—φρέαρ, τὸ ὅποιον ἔφερε τὸ ὄνομα Ἰακώβ, διότι οὗτος πιθα-
 νὸν ὄρυξεν αὐτό.

3) *Ἐκρη*—ὥρα δωδεκάτη, μεσημέρι. Οἱ Ἑβραῖοι ἄρχονται μετροῦν-
 τες τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς 6ης πρωϊνῆς ὥρας.

4) *Ἀντλήσαι*—νὰ πάρῃ, νὰ ἐκβάλῃ ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος.

5) *Συγχρῶμαι-ῶμαι*—Συναμιστρέφωμαι. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν συνανε-
 τρέφοντο μὲ τοὺς Σαμαρεῖταις, δηλ. τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Σαμα-

εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ἤδεις (1) τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν (2). Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὔτε ἀντλήμα (3) ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἕξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα (4) αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν, ὃς δ' ἂν πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου (5) εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς αὐτόν ἡ γυνή· Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ὑπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες· καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἐστὶ σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὃπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, πιστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ Πατρὶ. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ

ρείας (τῆς ὁποίας καὶ ἡ πρωτεύουσα ἐκαλεῖτο Σαμάρεια)· διότι ἐπίστευον μὲν καὶ οὗτοι εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ προσέφερον θυσίαν καὶ εἰς τὰ εἰδωλα, παρεδέχοντο μόνον τὴν Πεντάτευχον, εἶχον δὲ ἐπιμιξίαν μετὰ ἐθνικῶν καὶ ἀλλοφυλῶν.

1) Εἰ ἤδεις=ἐὰν ἐγνωρίζεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τ. ἔ. τί δῶρον ἦλθον ἐγὼ ὁ Σωτὴρ νὰ φέρω εἰς τὸν κόσμον.

2) Ὑδωρ ζῶν=ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος, ἡ παρέχουσα πνευματικὴν ζωὴν εἰς τὸν ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας νεκρὸν ἄνθρωπον.

3) Ἀντλήμα=σχευὸς, κουβάς.

4) Θρέμματα=τὰ κτήνη, πρόβατα κτλ.

5) Ἀλλομένου=ἀναβλύζοντος, δηλ. ὕδωρ, παρέχον ζωὴν αἰώνιον.

τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Οἶδα, ὅτι Μεσσίας⁽¹⁾ ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. Οὐδεὶς μέντοι εἶπε· Τί ζητεῖς; ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὕδριαν⁽²⁾ αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ῥαββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ βρώσιν⁽³⁾ ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρωμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηρόν ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; Ἴδού, λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε⁽⁴⁾ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ⁽⁵⁾ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. Καὶ ὁ θεοῦζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπειρῶν ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θεοῦζων. Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπειρῶν καὶ ἄλλος ὁ θεοῦζων. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θεοῦζειν, ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ τῶν Σαμαρειτῶν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς, μαρτυρούσης· Ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. Ὡς οὖν

1) *Μεσσίας*—Σωτήρ· εἶνε λέξις ἑβραϊκή.

2) *Ὑδρία*—στάμνα.

3) *Βρωσὶς* καὶ *βρωμα*—φαγητόν.

4) *Ἐπάρατε* (ἀόρ. τοῦ ἐπαίρω)—σηκώσατε τοὺς ὀφθαλμοὺς κτλ.

5) *Λευκαί*. Μεταφορικῶς δηλοῖ, ὅτι ὁ κόσμος ἦτο παρεσχευασμένος καὶ δεχθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων (1) αὐτὸν μείναι παρ' αὐτοῖς, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον· Ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

Περιεχόμενον.

Ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅπου ἐδίδασκε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Θέλων δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλιλαίας ὤφειλε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Σαμαρείας. Ἐρχεται λοιπὸν εἰς τινὰ πόλιν τῆς Σαμαρείας, λεγομένην Σιχάρ. Κεκοπιτικῶς δὲ ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐσταμάτησε διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὀλίγον, ἐπειδὴ ἦτο καὶ μεσημβρία πλησίον ἐνός φρέατος. Ἐκεῖ ἔρχεται γυνή τις ἐκ τῆς Σαμαρείας (διὰ ἧς καὶ Σαμαρεῖτις ἐλέγετο), μετὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς συνάπτει ὀμιλίαν, ἐπίτηδες διὰ νὰ τὴν διδάξῃ. Ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ ὕδωρ παρ' αὐτῆς νὰ πῇ. Ἡ Σαμαρεῖτις ἀπορεῖ, πῶς ὁ Ἰησοῦς, Ἰουδαῖος ὢν, ζητεῖ ὕδωρ παρὰ γυναικὸς ξένης, Σαμαρεΐτιδος. Ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς αὐτήν, ὅτι, ἐὰν ἐγνώριζε τίς εἶνε ὁ λαλῶν μετ' αὐτῆς, αὕτη θὰ ἐζήτηται παρ' αὐτοῦ ὕδωρ ζῶν. — Γίνεται εἰτα διάλογός τις περὶ ὕδατος ζῶντος. Ὁ μὲν Ἰησοῦς ἐνδοεῖ διὰ τούτου τὴν διδασκαλίαν του, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ Σαμαρεῖτις δὲν ἐνόησε τὴν ἀλληγορικὴν ἔκφρασιν τοῦ Σωτῆρος. Ὅτε δὲ εἶπεν εἰς αὐτήν νὰ ὑπάγῃ νὰ καλέσῃ τὸν ἄνδρα τῆς, διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν του, αὕτη εἶπεν, ὅτι δὲν ἔχει ἄνδρα. Τότε ἀποκαλύπτει ὁ Σωτὴρ εἰς αὐτήν τὰ μυστήρια τοῦ βίου τῆς. Διὰ τοῦτο ἀναφωνεῖ αὕτη· Κύριε, θεωρῶ, ὅτι εἶσαι προφήτης.

1) ἠρώτων=παρακάλουν. Τὸ ἐρωτῶ ἐν τῇ Κ. Δ. ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ παρακαλῶ. Τὸ παρακαλοῦμαι ἐν τῇ Κ. Δ. σημαίνει παραγοροῦμαι· ὡς εἰς τὸ «μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ Σαμαρείτις ἀνεγνώρισεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἦτο θεῖον πρόσωπον, διδάσκαλος ἐκ Θεοῦ, διὰ τοῦτο τὸν ἐρωτᾷ, ποῦ πρέπει κυρίως νὰ προσκυνῆται ὁ Θεός, ἐν τῷ ὄρει Γαριζεῖν, ὅπου ἐπίστευον οἱ Σαμαρείται ὅτι πρέπει ὁ Θεός νὰ λατρεύηται, ἢ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι προσεκύουν τὸν Θεόν. Τότε διδάσκει ὁ Σωτὴρ τὸ μέγα δόγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι ὁ Θεός εἶνε πνεῦμα, πανταχοῦ παρὼν καὶ ὅτι ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ προσκυνῶμεν αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ἡ Σαμαρείτις ἐρωτᾷ τὸν Ἰησοῦν περὶ τοῦ Μεσσίου. Οὗτος ἀπαντᾷ: «ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν». Τότε ἔρχονται καὶ οἱ μαθηταὶ του, οἵτινες εἶχον ὑπάγει εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ ἀγοράσωσι τροφάς. — Ἡ δὲ γυνή, χαίρουσα, διότι εὔρε τὸν Μεσσίαν καὶ ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ, τρέχει εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀναγγέλλει τὰ συμβάντα. Τότε προσήλθον πολλοὶ τῶν Σαμαρειτῶν, οἵτινες τὸν παρεκάλεσαν νὰ μείνῃ ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν πόλιν των. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἰδὼν τὴν προθυμίαν αὐτῶν, παρέμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Ἐπίστευσαν δὲ εἰς αὐτὸν πολλοὶ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ ὠμολόγησαν, ὅτι οὗτος εἶνε ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ Σωτὴρ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Διὰ τοῦτο βλέπομεν αὐτὸν ὀμιλοῦντα καὶ συναναστρεφόμενον μετὰ ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν καὶ μετὰ τῆς Σαμαρειτιδος.

Ὁ Σωτὴρ ἐν τῷ κόσμῳ κύριον ἔργον εἶχε νὰ ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς του. Διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅταν τοῦ ἔφεραν τροφὴν διὰ νὰ φάγῃ, ὅτι τροφὴ αὐτοῦ εἶνε νὰ ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν. — Ἐντεῦθεν διδασκόμεθα, ὅτι ὀφείλομεν πρῶτον νὰ φροντίζομεν περὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ὡς τιμιωτέρου, καὶ εἶτα περὶ τοῦ σώματος.

Ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ Θεός εἶνε πνεῦμα, καὶ ὅτι ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ προσκυνῶμεν αὐτόν. Ἐπομένως πρέπει νὰ

ἀποφεύγωμέν τὴν δεσπομονίαν (δηλ. μαγείας, ἀνόητα αἰτήματα κλ.).

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἡ προσοχὴ καὶ ἡ ἀγαθὴ διάθεσις τῆς ἁμαρτωλῆς Σαμαρείτιδος διὰ τὴν διορθωθῆναι. — Ἡ συναίσθησις τῶν σφαλμάτων τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς προόδου αὐτοῦ. Ἐἵτα ἐπέρχεται ἡ μετάνοια, ἡ δικαίωσις, ὁ ἁγιασμός καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Σωτὴρ ἦλθε τὴν σπείρην τὸν σπόρον τῆς ἀληθείας. Οἱ μαθηταὶ ἐθέρισαν τὸν καρπὸν. Πρὸ τοῦ Σωτῆρος ἔσπειραν οἱ προφῆται διὰ τῶν προφητειῶν αὐτῶν, προφητεύσαντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίας. — Ὁ κόσμος λοιπὸν περιέμενεν ἕνα λυτρωτὴν. — Οἱ μὲν Ἰουδαῖοι εἶχον παρασκευασθῆναι διὰ τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τῶν προφητειῶν κυρίως, οἱ δὲ Ἕλληνες διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Ἡ Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. θ', 1—18).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ παράγων¹ ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ῥαββί², τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρας ἐστίν· ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἶμι τοῦ κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ

1) Παράγων=ἐνῶ διέβαινον.

2) Ῥαββί=διδάσκαλε· εἶνε λέξις ἑβραϊκῆ.

τυφλοῦ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπαγε, νύψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν¹ τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος). Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο καὶ ἤλθε βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον, ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθηήμενος καὶ προσαιτῶν²; Ἄλλοι ἔλεγον· Ὅτι οὗτος ἐστίν, ἄλλοι δέ· Ὅτι ὁμοίος αὐτῷ ἐστίν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν· Ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Ἄνθρωπος, λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἶπέ μοι· Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ καὶ νύψαι. Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστίν ἐκεῖνος; Λέγει· Οὐκ οἶδα. Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. Ἦν δὲ Σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέφξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. Ἐλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι πρὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιῆν; Καὶ σχίσμα³ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠγριῆξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὅτι προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· Οἶδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει. Ταῦτα

1) *Κολυμβήθρα*—δεξαμενὴ, κειμένη πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶχε θεῖαν δύναμιν.

2) *Προσαιτῶν*—ζητῶν ἐλεημοσύνην.

3) *Σχίσμα*, δηλαδή ἐφιλονείκουν, διχόνοια μεταξύ των ἐγένετο.

εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο¹ οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα, ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος² γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον· Ὅτι αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον, ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ· Λὸς δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλός ὢν ἄρτι βλέπω. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν· Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπεν ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε μαθηταὶ αὐτοῦ γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν καὶ εἶπον· Σὺ εἰ μαθητῆς ἐκεῖνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμέν μαθηταί· ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι Μωσαῖ ἐλάλησεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέφξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. Οἴδαμεν δέ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄντος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καί, εὐρὼν αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Καὶ ἑώραξας αὐτόν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, Κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

1) *Συνετέθειντο*—εἶχον συμφωνήσει.

2) *Ἀποσυνάγωγος*—ἀφορισμένος, ὡς λέγομεν σήμερον. Ἡ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς ἀποβολὴ ἦτο μεγίστη ποινή. Οὐδεὶς, οὐδὲ οἱ οικεῖοι αὐτοῦ, ἠδύνατο γὰ ἔξωσι σχέσιν μετ' ἀνθρώπου ἀποσυναγώγου.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν ἱστορίαν ἐνὸς τυφλοῦ ἐκ γενετῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Σωτὴρ ἰδὼν καθήμενον εἰς τινὰ δρόμον τῶν Ἱεροσολύμων, ἐνῶ διέβαινον ἐκεῖθεν, ἐθεράπευσε, χρίσας τοὺς ὀφθαλμούς του διὰ πηλοῦ, τὸν ὁποῖον κατεσκευάσεν, ἀφοῦ ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἀνέμιξε τὸν σίελον αὐτοῦ μετὰ τοῦ χώματος. Διέταξε δὲ εἶτα, ἵνα ὁ τυφλὸς νιφθῇ ἐν τῇ πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων κειμένῃ μικρᾷ δεξαμενῇ, ἣτις ἐκαλεῖτο Σιλωάμ.

Ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Οἱ Φαρισαῖοι λοιπόν, ἀπὸ φθόνου κινούμενοι, κατηγόρησαν τὸν Ἰησοῦν ὡς ἁμαρτωλόν, διότι τὸ Σάββατον ἐθεράπευσε τὸν τυφλόν. Προσέτι δὲ ἀνέκριναν πολλάκις καὶ τὸν πατέρα τοῦ τυφλοῦ καὶ τὸν ἴδιον θεραπευθέντα περὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ τοῦ τυφλοῦ ἔλεγεν ὅτι ὁ υἱὸς του ἡλικίαν ἔχει καὶ ὡς ἐρωτήσωσιν αὐτόν· ὁ δὲ τυφλὸς διηγῆθη σαφῶς καὶ ἐπανειλημμένως πῶς ἐθεραπεύθη. Εἶπε δέ, ὅτι διὰ τὴν θεραπείαν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζεν, οὐδὲ τὸν εἶδε, τυφλὸς ὢν, βεβαίως θὰ ἦτο θεοσεβῆς καὶ ὄχι ἁμαρτωλός, καθὼς δισχυρίζοντο οἱ φθονεροὶ Φαρισαῖοι. Μάλιστα δέ, ἐπειδὴ ἐπέμενον καὶ ἠρώτων πάλιν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ θεραπεύσαντος αὐτόν, εἶπεν εἰς αὐτούς ὁ τυφλὸς μετὰ τινος εἰρωνείας, ὅτι ἀδιάφορον τοῦ ἦτο ποῖος ἦτο καὶ τί ἔπραξεν ὁ θεραπεύσας αὐτόν. Τὸ οὐσιώδες εἶνε, ὅτι τὸν ἐθεράπευσεν. Εἶπε δὲ ἔπειτα πρὸς αὐτούς, μήπως θέλουσι νὰ γίνωσι μνηστῆρα αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα εὐρῶν ὁ Ἰησοῦς τὸν τυφλόν ἠρώτησεν αὐτόν, ἂν πιστεύῃ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἀπεκρίθη δὲ ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Τίς εἶνε, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπε δὲ εἰς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς· καὶ εἶδες αὐτόν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνος εἶνε. Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπε· Πιστεύω, Κύριε, καὶ προσεκύνησεν αὐτόν.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Αίτια τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῶν συμφορῶν ἡμῶν εἴμεθα συνήθως ἢ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἢ οἱ γονεῖς ἢ οἱ συγγενεῖς ἡμῶν. Πλειστάκις ὁμως πολλὰ κακὰ ἔρχονται εἰς τὸν κόσμον ὡς τιμωρία διὰ νὰ φανερωθῇ ἡ δικαιοσύνη, ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ χόματος ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον· διὰ πηλοῦ θεραπεύει καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν ἐκ γενετῆς τύφλωσιν τοῦ τυφλοῦ.

Φοβερὸν ὁ φθόνος καὶ πολλὰ κακὰ ἐπιφέρει!

Οὐδὲν ἀγαθὸν κατορθοῦται ἄνευ τοῦ Θεοῦ.

Αἱ τῶν δικαίων λογικαὶ καὶ εὐσεβεῖς δεήσεις εἰσακούονται.

Ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεὸν σφύζουσι τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ δυστυχίᾳ καὶ παρηγοροῦσιν αὐτὸν ἐν τῇ θλίψει.

Ζ' Κυριακῇ τῶν Ἀγίων Πατέρων¹.

Ἐν τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. ιζ', 1—13).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐπάρας ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱὸς σου δοξίσῃ σε. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα, πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον

1) Λέγεται ἡ Κυριακῇ αὕτη Κυριακῇ τῶν Πατέρων, διότι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, ἢ τὰ πάντα σοφῶς καὶ καλῶς διατάξασα, ὥρισεν, ἵνα ἐπισήμως πανηγυρίζονται οἱ 318 θεοφόροι πατέρες τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἵτινες ἐδογματίσαν, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, καὶ κατεδίκασαν τὴν αἴρεσιν τοῦ Ἀρείου, λέγοντες, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε κτίσμα.

ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῶ τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις· οὗς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. Νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστίν· ὅτι τὰ ῥήματα, ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ¹· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἶσι². Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστί καὶ τὰ σὰ ἐμὰ³, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς⁴. Καὶ οὐκ ἔτι εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρὸς σέ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὗς δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς. Ὅτε ἦμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὗς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰμὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σέ ἔρχομαι καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχῃσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου προσηυχῆθη πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα. Παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ δοξάσῃ τὸν Υἱὸν του κατὰ τὸ σταυρικὸν πάθος. Ὁ ἄνθρωπος, εἶπε, θὰ ἀπολαύσῃ τῆς

1) Ἐρωτῶ=παρακαλῶ.

2) Ὅτι σοὶ εἶσι=διότι εἶνε ἰδιοὶ σου. Ὅμιλεῖ καὶ προσεύχεται ὁ Σωτήρ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν του.

3) Τὰ ἐμὰ σὰ ἐστί καὶ τὰ σὰ ἐμὰ. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται τὸ ὁμοούσιον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

4) Αὐτοῖς, δηλ. τοῖς μαθηταῖς, οἵτινες ἐδόξασαν τὸν Σωτῆρα.

αιωνίου ζωῆς, ἐὰν πιστεύσῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ στα-
λέντα Ἰησοῦν Χριστόν. — Ὁ Σωτὴρ παρακαλεῖ τὸν οὐράνιον αὐτοῦ
Πατέρα νὰ τὸν δοξάσῃ μὲ τὴν δόξαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶχε, πρὶν
ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, — ἐννοῶν τὴν ἐνδοξον αὐτοῦ Ἀνάστασιν καὶ
τὴν Ἀνάληψιν. Ἦτο δὲ ἤδη καιρὸς νὰ δοξασθῇ ὁ Σωτὴρ, διότι
ἐξετέλεσε πιστῶς τὸ θεῖον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν ὁ
Θεός, δηλ. ἐδόξασε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐφανέρωσε τὸ
ὄνομα αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ κυρίως εἰς τοὺς μαθητάς του,
οἵτινες ἐγνώρισαν ἤδη, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ ἐπηγγελημένος Μεσσίας,
ὁ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἐδόξασαν
αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως. — Μετὰ ταῦτα, ὡς καλὸς ποιμὴν, προσεύ-
χεται πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοὺς μαθητάς του, οἵτινες εἶνε καὶ ἐκλε-
κτοὶ τοῦ Θεοῦ, διότι ἐφύλαξαν τὸν λόγον αὐτοῦ.

Παρακαλεῖ ὁ Σωτὴρ τὸν Θεὸν νὰ διαφυλάττῃ τοὺς μαθητάς
του ἐν ὁμοιοῖα καὶ ἀγάπῃ, ὅταν θὰ ἀπέλθῃ τοῦ κόσμου, καὶ θὰ
εὐρεθῶσιν οὗτοι ἐν κινδύνοις καὶ διωγμοῖς. Παρακαλεῖ, ἵνα ἐν ὧσι,
καθὼς καὶ αὐτοὶ (Πατὴρ καὶ Υἱὸς) συνδέονται διὰ τῆς ἀγάπης καὶ
τοῦ ὁμοουσιῶ. — Οὐδεὶς, λέγει ὁ Σωτὴρ, ἀπόλωτο, εἰμὴ ὁ Ἰούδας,
ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, καθὼς τοῦτο εἶχε προειπεῖ ὁ προφῆτης
Δαβὶδ. — Ὅταν λοιπὸν διαφυλάξῃς τούτους, ὦ Θεέ μου, λέγει ὁ
Σωτὴρ, τότε ἡ χαρὰ αὐτῶν θὰ ᾔγῃ πλήρης, διότι θὰ πιστεύσωσιν,
ὅτι καὶ μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψίν μου θὰ διαφυλάττῃς αὐτούς.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο εἶνε κατάλληλον διὰ τὴν Κυριακὴν ταύ-
την, καθ' ἣν ὤρισεν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν νὰ τιμῶνται οἱ 318 Πατέ-
ρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣτις συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τῆς
Βιθυνίας κατὰ τοῦ Ἀρείου. — Καθὼς οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ Ἀπόστολοι
τοῦ Κυρίου εἰργάσθησαν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὕτως
οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Α' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ἐστερέω-

σαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, δογματίσαντες, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, Θεὸς ἀληθινός.

Πρὸ πάσης ἐργασίας προσευχήθημι εἰς τὸν Θεόν, ἵνα σε ἐνισχύσῃ. Ἡ προσευχὴ ἐνθαρρύνει, ἐνισχύει καὶ ἠθικοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐν ταῖς δυστυχίαις. Ὁ Σωτὴρ, καίτοι ἦτο Θεός, προσεύχεται πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου εἰς τὸν Πατέρα αὐτοῦ, ἀναλογιζόμενος, ὅτι εἶνε καὶ ἄνθρωπος.

Ὁ Υἱὸς εἶνε ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ. — Πατήρ, Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἶνε Τριάς ἅγια, ὁμοούσιος καὶ ἀδιαίρετος.

Ὁ Σωτὴρ, ἀπερχόμενος τοῦ κόσμου, δίδει θείας παραγγελίας εἰς τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ ὁπαδοὺς καὶ δέεται εἰς τὸν Θεὸν δι' αὐτούς. — Οἱ λόγοι οὗτοι ἔστωσαν ὑπόδειγμα εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς διδασκάλους. — Ὁ Σωτὴρ ὑπογραμμὸς ἡμῖν ἐν πᾶσιν ἐγένετο.

Ἡ προσευχὴ εἶνε ἡ δοξολογία ἢ εὐχαριστία ἢ δέησις. Καὶ τὰ τρία εἶδη τῆς προσευχῆς εὐρίσκομεν ἐν τῇ θείᾳ ταύτῃ προσευχῇ τοῦ Σωτῆρος, ὅστις δοξολογεῖ τὸν Θεόν, διότι τὸν ἐδόξασεν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν εὐχαριστεῖ διὰ τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωκε, καὶ τὸν παρακαλεῖ διὰ τοὺς μαθητάς του.

Εὐτυχῆς πᾶς ἄνθρωπος, πᾶς γονεὺς, ὅστις παραδίδων τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὸν Πλάστην δύναται νὰ εἴπῃ· τὸ ἔργον, ὃ δέδωκας μοι, ἐξεπλήρωσα· τὰ τέκνα μου ἀνέθρεψα ἐν εὐσεβείᾳ· φύλαξον αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκέπην σου.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. ζ', 33—37, καὶ η', 12)

Τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς Ἑορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς¹,

1) Τῇ ἐσχάτῃ κλπ. = κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, τὴν μεγάλην, τῆς ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας, δηλ. τὴν ὀγδόην ἡμέραν. Ἡ Σκηνοπηγία ἦτο

καὶ ἔκραξε λέγων· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας· αὐτοῦ ῥεῦσουσιν ὕδατος ζῶντος. (Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες· εἰς αὐτόν· οὐπω γὰρ ἦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη². Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου, ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ Γραφή εἶπεν· ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ³ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαβὶδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται; Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν⁴; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος· Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;⁵ μὴ τις τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ ἐκ τῶν Φαρι-

ἑορτῇ μεγάλη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ τὰς σκιὰς διαμονῆς τῶν Ἑβραίων ἐν τῇ ἐρήμῳ, διαρκούσα ἡμέρας ὀκτώ, ὣν ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία μετὰ θυσιῶν μεγαλοπρεπῶς ἑορτάζετο. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἔφερον οἱ ἱερεῖς ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ Σιλωὰμ καὶ κατέχεον αὐτὸ ἐπὶ τῶν θυμάτων. Δι' ὃ καὶ ὁ Σωτὴρ ὀμιλεῖ κατωτέρω περὶ τοῦ ζῶντος ὕδατος, ὅπερ αὐτὸς παρέχει, δηλ. περὶ τῆς διδασκαλίας του.—Ἡ ἑορτῇ τῆς Σκηνοπηγίας ἐλέγγοτο καὶ ἑορτῇ τῆς συγκομιδῆς, διότι προσεφέροντο αἱ ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν πρὸς εὐλογίαν, καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν διὰ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς.

1) *Κοιλία*=καρδιά, δηλ. ὁ λαβὼν Πνεῦμα ἅγιον πολλὰ θὰ διδάξῃ καὶ πολλὰ θὰ πράξῃ. Ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ θὰ ἐξέλθωσιν ἀγαθὰ.

2) *Οὐδέπω ἐδοξάσθη*. Ὁ Σωτὴρ δὲν εἶχεν εἰσέτι δοξασθῆ διὰ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως.

3) *Σπέρματος Δαβὶδ*, δηλ. ἐκ τοῦ γένους καὶ τοῦ οἴκου Δαβὶδ.

4) *Οὐκ ἠγάγετε κλπ.*=διατί δὲν ἐφέρατε (τὸν Ἰησοῦν) ἐδῶ;

5) *Πεπλάνησθε*, δηλ. ὑπὸ τῆς διδασκαλίας του ἔχετε πλανηθῆ.

σαίων· ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος, ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι¹. Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· Μὴ ὁ νόμος² ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον καὶ γινῶ τί ποιεῖ· Ἐπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς³ τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Περιεχόμενον.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, τὴν μεγάλην, τῆς ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας, ἔστατο ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν ὄχλον· Ἐάν τις διψᾷ, ἄς ἔλθῃ πρὸς με διὰ τὴν πλὴν ὕδωρ ζῶν. Ὅσοι πιστεύουσιν εἰς ἐμέ, εἶπεν ὁ Σωτήρ, θὰ λάβωσι Πνεῦμα ἅγιον καὶ θὰ δυναθῶσι τὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον πανταχοῦ μετὰ μεγάλης δυνάμεως καὶ ἀγαθοῦ ἀποτελέσματος. Ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος (= διδασκαλίας ὑγιούς) θὰ βρεύωσιν ἐκ τῆς κοιλίας του (= καρδίας του). Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον θὰ φωτίσῃ αὐτούς καὶ θὰ κυριεύσῃ διὰ τῆς διδασκαλίας τὸν κόσμον ὅλον. — Πολλοὶ λοιπὸν, ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους, ἔλεγον, ὅτι εἶνε προφήτης, ἄλλοι δέ, ὅτι εἶνε ὁ Χριστός. — Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Χριστὸς ἐλέγετο Γαλιλαῖος, καὶ ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ ἦτο, διὰ τοῦτο τινὲς δὲν ἤθελον τὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι ἦτο ὁ Σωτήρ, περὶ τοῦ ὁποίου κατὰ τὰς

1) Ἐπικατάρατος, δηλ. κατηραμένος ἦτο κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον πᾶς ὁ μὴ ἐκτελῶν τὰ τοῦ Νόμου ἀκριβῶς.

2) Ὁ νόμος, δηλ. ὁ Μωσαϊκὸς νόμος.

3) Φῶς, δηλ. ἡ ἀλήθεια, καθὼς ἡ σκοτία εἶνε τὸ ψεῦδος, ἡ ἁμαρτία.

Γραφὰς ἐπίστευον, ὅτι ἦτο ἐκ τῆς κόμης Βηθλεέμ. Ἔλεγον δέ, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφῆτης δὲν εἶχεν ἐξέλθει. — Ἦθελον λοιπὸν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νὰ τὸν συλλάβωσι, καὶ ἔστειλαν ὑπηρέτας πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι, διότι ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ εἶχον τόσον εὐχαριστηθῆ, ὥστε δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν συλλάβωσιν ἐκ σεβασμοῦ. — Ὁ Νικόδημος μάλιστα, εἰς τῶν ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων, κεκρυμμένος μαθητῆς τοῦ Σωτῆρος, εἶπεν εἰς τοὺς Φαρισαίους, ὅτι δὲν δύνανται νὰ τὸν καταδικάσωσιν, ἐὰν δὲν τὸν ἀνακρίνωσι καὶ δὲν ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν του. Διὰ τοῦτο τοῦ εἶπον, ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ ἦτο ἐκ τῆς Γαλιλαίας, μαθητῆς του. Μετὰ τὴν φιλονεικίαν ταύτην ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκόν του. — Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἄλλοτε πάλιν εἶπεν εἰς τὸν ὄχλον σαφῶς· Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὅστις ἀκολουθεῖ ἐμὲ θὰ περιπατῆ εἰς τὸ φῶς καὶ θὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται *Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς*, διότι εἶνε ἡ πεντηκοστὴ ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, ὡς γλῶσσαι πυρός, καὶ ἐφώτισεν αὐτούς, ἵνα ἐξέλθωσιν καὶ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξέρχονται οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸ κήρυγμα. — Πρῶτος δὲ ὁ Πέτρος ἐκήρυξεν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χριστιανισμὸν 3,000 ψυχάς.

Ἡ Πεντηκοστὴ εἶνε ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. — Σήμερον φανεροῦται σαφῶς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ τρίτον Πρόσωπον τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Ὁ ἀπόστολος τῆς Πεντηκοστῆς (Πράξ. 6' 1 — 12) διηγεῖται τὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους.

«Μὴ δίκην δικάσης, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης».

Μόνος ὁ Σωτὴρ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι εἶνε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, Θεὸς ἀληθινός, διότι ἦτο καὶ τοιοῦτος.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Α΄ Κυριακῆ τῶν Ἀγίων Πάντων.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ᾽ 32, 33, 37 καὶ 38
καὶ ιθ΄, 27—30).

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ Μαθηταῖς· Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς. Ὁ φιλῶν¹ πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν² αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· Ἴδου ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι, τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν⁴ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολου-

1) Φιλῶν=ἀγαπῶν.

2) Ὁ Σταυρὸς μεταφορικῶς δηλοῖ τὴν αὐταπάρνησιν, τὰ δεινὰ τοῦ βίου, τὸ καθῆκον, τὸν ζυγὸν καὶ τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ.

3) Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; δηλ. τί θὰ κερδήσωμεν ἡμεῖς;

4) Ἀμὴν=βέβαια, ἀληθῶς.

θήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ¹, ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους ², κρίνοντας τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναικα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνοματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι ³.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ πιστεύωσιν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων μετὰ ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως. Τότε καὶ αὐτὸς θὰ κηρύξῃ ἔμπροσθεν τοῦ οὐρανοῦ Πατὴρ τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ θὰ τύχωσι τῆς οὐρανοῦ τιμῆς καὶ ἀμοιβῆς.— Ἐὰν θέλῃ τις νὰ γείνη τέλειος, πρέπει νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ πάντα, συγγενεῖς καὶ πλούτη καὶ δόξαν ἐπίγειον, καὶ νὰ λάβῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ (δηλ. νὰ κακοπαθήσῃ).—Εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν τοῦ Πέτρου, τί θὰ κερδήσῃ, ἀφοῦ τὰ πάντα χάριν τοῦ Χριστοῦ ἐγκατέλιπεν, ἀπήντησεν ὁ Σωτὴρ, ὅτι θὰ τύχῃ αἰωνίου δόξης, θὰ ᾔνη δηλαδὴ ὡς κριτής, καθήμενος ἐν δόξῃ ἐπὶ θρόνου, κρίνων τὸν Ἰσραήλ. Ἐν τέλει λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἐκαυχῶντο, ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐπομένως θὰ ᾔνη πρῶτοι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὅτι πολλοί, οἵτινες φαίνονται πρῶτοι, θὰ ᾔνη τελευταῖοι, καὶ πολλοὶ τελευταῖοι θὰ γείνωσι πρῶτοι.

1) Παλιγγενεσία=δευτέρα παρουσία, μέλλουσα ζωὴ καὶ κρίσις.

2) Θρόνος μεταφορικῶς δηλοῖ τὴν δόξαν, τὴν αἰώνιον ζωὴν.

3) Ὁ Ἀπόστολος, ὁ ἀναγνωσκόμενος κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην, εἶνε ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς, κεφ. ια' 33 καὶ ιβ' 1.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται *Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πάντων*, διότι κατὰ ταύτην ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία σοφώτατα ὥρισεν, ἵνα ὁμοῦ ἐορτάζωνται καὶ τιμῶνται πάντες οἱ ἱεροὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες χάριν τοῦ Θεοῦ, χάριν τοῦ Σωτῆρος, τὰ πάντα ἐγκατέλιπον καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ κτήματα καὶ πλοῦτη καὶ ἡκολούθησαν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τοῦ Σωτῆρος. Ἐορτάζονται δὲ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, διότι μετὰ τὴν στερέωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν φανέρωσιν τῆς ἁγίας Τριάδος κατὰ τὴν Πεντηκοστήν δίκαιον ἐθεώρησεν ἡ Ἐκκλησία νὰ τιμήσῃ καὶ πανηγυρίσῃ πάντας τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἵτινες εἰργάσθησαν πρὸς στερέωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. — Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶνε γνωστὰ τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἁγίων, διότι πολλοὶ ἦσαν ἐν ἐρήμοις, ἐν σπηλαίοις κτλ., ὅπου ἀπέθανον, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἐθέσπισεν ἐορτὴν γενικὴν πάντων τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων.

Δὲν ἀπαιτεῖται μόνον πίστις, ἀλλὰ καὶ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ αὐταπάρνησις καὶ θυσία, ὅπως γείνη τις τέλειος χριστιανός.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐγένοντο τελευταῖοι, οἱ δὲ ἔθνηκοι πρῶτοι.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληγες, οἱ τοσαῦτα εἰς τὴν θρησκείαν ἡμῶν ὀφείλοντες, δεόν νὰ σεβώμεθα τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μας.

Τιμῶμεν καὶ τοὺς πρὸ Χριστοῦ ἀναφανέντας ἱεροὺς ἄνδρας, πατριάρχας καὶ προφῆτας, οἵτινες ἐκακοπάθησαν καὶ διετήρησαν τὴν ἰδέαν τοῦ ἐνός Θεοῦ.

Ἄνευ θυσίας καὶ κόπου οὐδὲν ἀγαθὸν κατορθοῦται.

Ὁ ὑπὲρ τῆς θρησκείας γνήσιος ζῆλος εἶνε καθήκον ἡμῶν.

Κυριακῆ δευτέρα.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. δ'. 18—26)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ περιπατῶν ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν¹ τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφούς, Σίμωνα, τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντες ἀμφίβληστρον² εἰς τὴν θάλασσαν (ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς), καὶ λέγει αὐτοῖς· Δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ, Καὶ προβάς³ ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας⁴ τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς⁵ αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας⁶ καὶ θεραπέυων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν⁷ ἐν τῷ λαῷ.

Περιεχόμενον.

Ἡ περικοπὴ αὕτη περιέχει τὴν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος κλήσιν τῶν

1) *Θάλασσα* εἶνε ἡ λίμνη Γεννησαρέτ, ἣτις λέγεται καὶ θάλασσα Τιβεριάδος.

2) *Ἀμφίβληστρον*—δίκτυον, μέγα δίκτυον.

3) *Προβάς*—προχωρήσας.

4) *Καταρτίζοντας*—ἐπιδιορθοῦντας, ἐπισκευάζοντας.

5) *Συναγωγή*—ἡ ἐκκλησία, ἡ συνάθροισις τῶν Ἑβραίων.

6) Εἶνε τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἔφερον εἰς ἡμᾶς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τὰ δόγματα καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ χριστιανισμοῦ.

7) *Μαλακία*—ἀσθένεια.

δύο πρώτων μαθητῶν αὐτοῦ, τοῦ Σίμωνος, ὅστις ὕστερον ὠνομάσθη Κηφᾶς (δηλ. Πέτρος), καὶ τοῦ Ἀνδρέου, ὅστις κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν πρὸ τοῦ Πέτρου ἐκλήθη νὰ γείνη μαθητὴς τοῦ Σωτῆρος· δι' ὃ καὶ πρωτόκλητος λέγεται. Οὗτοι ἦσαν ἄλιεῖς, μαθηταὶ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

Πρὸς τούτοις εἶπεν ὁ Σωτὴρ· δεῦτε ὀπίσω μου, ἀκολουθήσατέ με, καὶ θὰ σᾶς κάμω ἄλιεῖς ἀνθρώπων, δηλαδή θὰ ἐλκύσητε διὰ τῆς διδασκαλίας ἀνθρώπους. Οὗτοι ἀμέσως καὶ προθύμως, ἀφέντες πάντα, ἐγένοντο πιστοὶ μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος. Μετὰ τοὺς δύο τούτους ἐκάλεσεν ὁ Σωτὴρ εἰς τὸ κήρυγμα δύο ἄλλους ἐπίσης ἄλιεῖς, τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, τέκνα τοῦ Ζεβεδαίου, οἵτινες ἀμέσως ἠκολούθησαν αὐτὸν καὶ ἐγένοντο καὶ οὗτοι πιστοὶ αὐτοῦ μαθηταί.

Ὁ Σωτὴρ ἔπειτα περιήρχετο τὴν Γαλιλαίαν, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ θεραπεύων τὰς ἀσθενείας τῶν μετὰ πίστεως πρὸς αὐτὸν προσερχομένων.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἄξιοθύμαστος ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἰησοῦς προσεκάλει τοὺς μαθητάς του νὰ ἴτῃ ἀκολουθήσωσιν. Ὡς ἐξουσίαν ἔχων εἶπε πρὸς τοὺς πρώτους τέσσαρας μαθητάς του, οἵτινες ἦσαν ἄλιεῖς· «Δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλιεῖς ἀνθρώπων».

Ἄξιοθύμαστος προσέτι καὶ ἡ προθυμία καὶ ἡ πίστις τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Κυρίου, οἵτινες, ἀφέντες καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ πλοῖα καὶ δίκτυα, ἀμέσως ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν.

Διὰ τῆς πίστεως οὗτοι κατηγωνίσαντο βασιλείας, ἐνεδυναμώσαν ἀπὸ ἀσθενείας καὶ κατεκυρίευσαν τῶν καρδιῶν τῶν ἀνθρώπων.

«Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν» (Λουκ. ια', 28).

Κυριακῇ τρίτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ζ'. 22—34.)

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὁ λύχνος ¹ τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. Ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐὰν δ' ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί ², τὸ σκότος πόσον; Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῖν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἑνὸς ἀντιέξεται ³ καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῖν καὶ Μαρωνᾷ ⁴. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνάτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε· οὐδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; Ἐμβλέπατε εἰς τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μερι-

1) *Λύχνος*. Ὁ ὀφθαλμός λέγεται λύχνος τοῦ σώματος, διότι τοῦτο διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὀδηγεῖται. Οὗτος φωτίζει τὸ σῶμα.—Ὅταν ὁ ὀφθαλμός τοῦ ἀνθρώπου ᾖ ἀπλοῦς (=ύγιής), τότε βλέπει ὅλον τὸ σῶμα· ὅταν δὲ ᾖ πονηρὸς (=βεβλαμμένος), τότε τὸ ὅλον σῶμα εὐρίσκεται ἐν τῷ σκότει.

2) *Τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ* δηλοῖ τὸ λογικόν, τὴν συνείδησιν. Ἐὰν δηλ. ὁ νοῦς ἡμῶν ᾖ διεστραμμένος, τότε καὶ αἱ πράξεις μας θὰ ᾖ χειρίσται. Καὶ ἀλληγορικῶς δηλοῖ ὁ Σωτὴρ, ὅτι, ὅταν οἱ μαθηταὶ του, οἱ ὅποιοι εἶνε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ᾖνε σκότος, δηλ. δὲν πράττωσιν ἔργα ἀγαθὰ, τότε τί θὰ πράξωσιν οἱ ἄλλοι, οἱ ἐθνικοὶ, οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστόν; Βεβαίως μείζονα κακά.

3) *Ἀντιέξεται* ἐκ τοῦ ἀντέχω, δηλ. θὰ ὑποφέρῃ, θὰ ἀνεχθῇ.

4) Μαρωνᾶς εἶνε λέξις χαλδαϊκῆ, δηλοῦσα τὸν πλοῦτον.

μῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν¹ αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει². λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο³ ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον⁴ βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν⁵, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγομεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα; Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη⁶ ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι ζηρεῖτε⁷ τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Περιεχόμενον.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ Σωτὴρ διδάσκει ἡμᾶς ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ τοῦ Εὐαγγελίου ταῦτα· Καθώς, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου ᾖνε ὑγιής, ὅλον τὸ σῶμα εὐρίσκεται ἐν φωτὶ, ὁδηγεῖται εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, οὕτως, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ᾖνε καθαρὸς, δηλ. ὑγιής, πᾶσαι αἱ πράξεις αὐτοῦ θὰ ᾖνε καλὰ καὶ ἀγαθὰ. Ὅταν ἡ διάνοια ἡμῶν ᾖνε ἐσκοτισμένη, ἀσεβής, τότε καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν θὰ ᾖνε ἀσεβῆ καὶ κακά.

Ἐπειτα λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅτι, ἂν θέλωσι νὰ γείνωσι πιστοὶ αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον μετὰ ἀποτελέσματος, δὲν πρέπει νὰ ᾖνε φιλο-

1) Ἑλικίαν, δηλ. ἀνάστημα, μᾶλλον ὅμως· δηλοῖ χρόνον ζωῆς.

2) Νήθει=κλώθουσι.

3) Περιεβάλετο=ἐνεδύθη.

4) Κλίβανον=φούρνον.

5) Ἀμφιέννυμι=ἐνδύω.

6) Τα ἔθνη=αἱ ἐθνικαί.

7) Ζηρεῖτε=ἔχετε ἀνάγκην.

χρήματα· καὶ πλεονέκται, διότι τότε δὲν θὰ ἔχωσι τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὸ θεῖον ἔργον τῶν. Περὶ γὰρ λέγει δὲ εἰς αὐτοὺς· καὶ εἰς πάντα ἐν γένει μνηστῆρ τῶν χριστιανῶν, ὅτι πρέπει μὲν νὰ ἐργάζωνται διὰ νὰ ζήσωσι, διὰ νὰ ἔχωσι τὰ ἐπικροῦντα εἰς τὸν βίον, ἀλλὰ νὰ μὴ σκέπτονται ἀκαταπαύστως τί θὰ φάγωσι καὶ τί θὰ ἐνδυσθῶσιν, ὡς πράττουσιν οἱ ἔθνη, οἱ ὕλισται, οἱ φιλοχρήματα. — Ὁ Θεὸς περὶ πάντων προνοεῖ. — Ἡ οὐράνιος βασιλεῖα καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶνε τὰ πρῶτα καὶ τὰ κυριώτερα, ἅτινα πρέπει νὰ ζητῶμεν καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Νοῦς ὑγιής ἐν σώματι ὑγιεῖ εἶνε ὁ κάλλιστος θησαυρὸς ἡμῶν.

Οἱ γονεῖς ἔστωσαν πῶς τῶν τέκνων αὐτῶν· αἱ προεστάμενοι τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας ὑπόδειγμα εἰς τοὺς κατωτέρους.

Ἐν ὀλίγοις ἀναπαυόμενος εἶνε πάντοτε ἠὺχαριστήμενος. Ὁ πλεονέκτης οὐδέποτε εὐχαριστεῖται.

Ὁ Θεός, ὁ οὐράνιος ἡμῶν Πατήρ, περὶ πάντων προνοεῖ.

«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν», λέγει ὁ Θεός.

«Οὐδεὶς φιλοχρήματος φιλάνθρωπος», — «Φιλαργύρου καὶ πλεονέκτου οὐδὲν ἀνομώτερον» (Σοφ. Σειρ. α', 10).

«Ῥίχα πάντων τῶν κακῶν ἢ φιλαργυρία (Τιμ. Α' σ', 10)».

«Ἡ πλεονεξία ἐστὶν ἐδωλολατρεία» (Κολ. Γ' 5).

Κυριακῆ τετάρτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθ. (η' 5—13. Ἴδε καὶ Ἰωάν. δ' 47).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐλθόντι τῷ Ἰησοῦ εἰς Καπερναοὺμ¹, προσ-

1) Ἡ Καπερναοὺμ εἶνε πόλις τῆς Γαλιλαίας παραθαλασσία (δηλ.

ἦλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος ¹, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ² ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ἔλθων θεραπεύσω αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμι ἰκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην ³ εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγον καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου· καὶ γὰρ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἔξουσίαν, ἔχων ὑπὸ ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ· Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου· Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν· Ἀμὴν ⁴ λέγω ὑμῖν· Οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ ⁵ τοσαύτην πίστιν εὔρον. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ⁶ ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ⁷ ἐκβληθήσονται, εἰς τὸ σκότος τὸ ἑξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ· Ὑπάγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, ἣτις ἐκαλεῖτο καὶ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος), πόλις ἀγαπητή, ἰδίᾳ τῷ Ἰησοῦ.

1) Ἐκατόνταρχος—ἀξιοματικός, ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν ἑκατὸν στρατιώτας, ἄνθρωπός βασιλικός.

2) Ὁ παῖς μου βέβληται—ὁ ὑπέρτης μου κατάνειται παραλυτικός. Πιθανὸν νὰ ἦτο υἱὸς του (ἴδε Ἰωάν. δ' 47).

3) Στέγη, δηλ. οἰκία, στέγη τῆς οἰκίας.

4) Ἀμὴν—Βέβαια.

5) Ἰσραὴλ—οἱ Ἰσραηλίται, οἱ Ἰουδαῖοι.

6) Ἀνατολαὶ καὶ δυσμαί, δηλ. ἡ οἰκουμένη. Ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου θὰ ἔλθωσι καὶ θὰ ἀποτελέσωσι τὴν οὐράνιον βασιλείαν μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Ἰσραὴλ, δηλαδή τοῦ Ἀβραάμ κτλ.

7) Υἱοὺς τῆς βασιλείας ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ τοῦς Ἰουδαίους, οἵτινες ἦσαν μὲν ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἐξεβλήθησαν εἰς τὸ σκότος τὸ ἑξώτερον (=κόλασιν), ὅπου θὰ ἦνε ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων (δηλ. βάσανος, τιμωρία, τύψις τοῦ συνειδότος).

Περιεχόμενον.

Ἐκατόνταρχός τις, Ῥωμαῖος ἀξιωματικός, ἐθνικός, εἶχε δούλον τινα πιστὸν καὶ καλόν, ὅστις ἦτο ἀσθενής, παραλυτικός, καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ. Ἔρχεται λοιπὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν μετὰ θερμῆς πίστεως νὰ εἴπῃ μόνον λόγον, ἵνα θεραπευθῇ ὁ δούλος του. Ὁμολόγησε δέ, ὡς ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος ἐν πάσῃ ταπεινοφροσύνῃ, ὅτι δὲν εἶνε ἄξιος, ὥστε ὁ θαυματουργὸς Ἰησοῦς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἰησοῦς καὶ θαυμάσας τὴν μεγάλην αὐτοῦ πίστιν, τὴν ὁποίαν οὐδὲ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων εὗρεν, εἶπε πρὸς αὐτόν· Πορεύου· ὁ δούλος σου ἐθεραπεύθη, ζῆ· «ἡ πίστις σου σέσωκέ σε»,

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ ἑκατόνταρχος, ἂν καὶ ἐθνικός, ἦτο ὅμως ἀγαθός, πρόνοητικός καὶ διὰ τοὺς δούλους αὐτοῦ. Καὶ οἱ δούλοι εἶνε ἄνθρωποι, ὅμοιοι μὲ ἡμᾶς, δημιουργήματα τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς· ἐπομένως ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ περιποιώμεθα αὐτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τιμῶς καὶ ἀγογγύστως ὑπηρετῶσιν ἡμᾶς.

Πρὸς τοὺς μεγαλειτέρους ἡμῶν ὀφείλομεν μετὰ σεβασμοῦ νὰ παρουσιαζώμεθα καὶ νὰ ὀμιλῶμεν.

Θαυμαστή ἢ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ πίστις τοῦ ἑκατοντάρχου.

Ὁ ταπεινός, ὁ ἐργαζόμενος, ὁ παρακαλῶν εὐγενῶς, σφίζεται, προστατεύεται, προσδεύει, γίνεται μέγας.

«Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέκχετε».

Κυριακῇ τῶν Ἀγίων Πατέρων.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ε', 14 — 19)

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ Μαθηταῖς· Ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς¹

1) Κατὰ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ἐὰν τύχῃ ἐν Κυριακῇ,

τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τίθεισιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον², ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν³, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι⁴ τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι⁵. Ἄμην λέγω ὑμῖν· Ἔως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἴωτα ἐν ἡ μίᾳ κεραία⁷ οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὅς ἂν οὖν λύση μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος⁸ κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ, ἐκλέξας τοὺς 12 αὐτοῦ μαθητάς εἶπεν εἰς αὐτούς· Σεῖς εἰσθε οἱ ἀπόστολοί μου, οἱ διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης, οἵτινες διὰ τῆς διδασκαλίας θὰ φωτίσητε τὴν ἀνθρωπότητα. Θὰ λάμπῃ ἡ διδασκαλία σας ὡς λάμπει ὁ λύχνος, ὅστις κρέμαται ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ

ἢ τῇ πρώτῃ μετ' αὐτὴν ἐρχομένη ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τῶν τριακοσίων πενήκοντα ἁγίων Πατέρων τῆς ἐβδόμης οἰκουμένης Συνόδου, καθ' ἣν ἀναγιγνώσκεται τὸ ἄνω Εὐαγγέλιον, ὅπερ εἶνε περιζοπὴ ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας τοῦ Σωτῆρος.

1) *Φῶς τοῦ κόσμου*—οἱ διδάσκαλοι, οἵτινες θὰ φωτίσωσι τὴν ἀνθρωπότητα.

2) *Μόδιον* εἶνε μέτρον, δι' οὗ μετροῦσι τὸν σίτον, τὴν χρυθὴν κτλ.

3) *Λυχνία* εἶνε ὁ λυχνιστάτης, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέτουσι (κρεμῶσι) τὸν λύχνον, διὰ νὰ φωτίξῃ τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ.

4) *Καταλύω* καὶ λύω—ἀθετῶ, παραβαίνω.

5) *Νόμος* μὲν εἶνε ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ αἱ δέκα ἐντολαί· *Προφῆται* δὲ εἶνε οἱ ἱεροὶ ἄνδρες τῆς Π. Δ., οἱ προφητεύσαντες περὶ τοῦ Σωτῆρος. Ἐνταῦθα ἔννοεῖ ὁ Σωτὴρ τὰς προφητείας αὐτῶν.

6) *Πληρῶσαι*· δηλοῖ καὶ ἐκτελέσαι καὶ συμπληρῶσαι.

7) *Ἰῶτα* καὶ *κεραία* εἶνε τὰ μικρότερα στοιχεῖα, σημεῖα, τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου.

8) *Ἐλάχιστος*—ἀσήμαντος, μηδεμιᾶς σημασίας ἄξιος, εὐτελής.

λυχοστάτου. Τὸ ἔργον σας θὰ φανῆ, θὰ κηρυχθῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς φαίνεται ἡ πόλις ἐκείνη, ἣτις εἶνε ἐκτισμένη ὑψηλά, ἐπάνω εἰς βουνόν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἠδύναντο νὰ νομίσωσιν, ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Σωτήρος ἦτο ἐναντίον τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ ὅτι ὁ Σωτήρ ἦλθε διὰ νὰ καταλύσῃ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, διὰ τοῦτο λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του· Δὲν ἦλθον νὰ ἀθετήσω οὔτε τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, οὔτε τὰ διδάγματα τῶν προφητῶν, τοὺναντίον ἦλθον νὰ συμπληρώσω καὶ τὸν νόμον καὶ τὰς διατάξεις τῶν προφητῶν. Σὰς διαδεχαιῶν δέ, ὅτι, ὅστις ἤθελε παραβῆ καὶ τὰ ἐλάχιστα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, θὰ ἐκκληθῆ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος δέ, ὅστις οὐ μόνον ἤθελε διδάξει, ἀλλὰ καὶ ποιῆσαι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, θὰ κληθῆ μέγας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.—Εὐκολώτερον, λέγει ὁ Σωτήρ, εἶνε νὰ καταστραφῆ ὁ κόσμος ἢ νὰ καταργηθῶσιν οἱ νόμοι καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ.—Ἐως ὅτου ὁ κόσμος ὑφίσταται, ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ θὰ ὑπάρχῃ καὶ θὰ ἐκτελεῖται ἐπὶ τῆς γῆς.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται *Κυριακὴ τῶν Πατέρων*, διότι κατ' αὐτὴν σφώτατα ὄρισεν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν νὰ τιμῶνται καὶ γεραιρῶνται οἱ θεοὶ ἐκεῖνοι Πατέρες, οἵτινες κατὰ τὴν ἐδόξμην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἣτις ἐγένετο τῷ 787 ἐν Νικαίᾳ, ὑπερήσπισαν τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ κατεδίκασαν τὴν αἵρεσιν τῶν εἰκονομάχων, οἵτινες ἐγύμνωσαν τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας ἡμεῖς τιμῶμεν καὶ σεβόμεθα.—Ἡ τιμὴ, ἡ ἀποδιδόμενη εἰς τὰς εἰκόνας, ἀναβαίνει καὶ ἀποδίδεται εἰς τὸ πρωτότυπον.

Καθὼς οἱ ἀπόστολοι ἐγένοντο τὸ φῶς τοῦ κόσμου, διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτω καὶ οἱ θεοὶ Πατέρες διὰ τῶν σφῶν αὐτῶν συγγραμμάτων, διὰ τῆς θείας αὐτῶν διδασκαλίας, ἐγένοντο τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἐδόξασαν τὸν Θεόν· ἐπομένως ἐδοξάσθησαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τῶν ἀνθρώπων δοξάζεται ὁ Θεός,
ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ νόμοι καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ εἶνε αἰώνιοι.

Κυριακῇ Πέμπτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. η', 28—34, καὶ θ' 1) Ἴδε καὶ Μάρκου
(κεφ. ε', 1—50).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐλθόντι τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργε-
σηνῶν¹, ἀπήνησαν αὐτῷ δύο² δαμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων³
ἔξερχόμενοι, χαλεποὶ⁴ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς
ὁδοῦ ἐκείνης. Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν, λέγοντες· Τί ἡμῖν καὶ σοί⁵, Ἰη-
σοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἤλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς; Ἦν
δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. Οἱ δὲ δαι-
μονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον
ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑπά-
γετε. Οἱ δὲ ἐξεληθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ
ἰδοὺ ὤρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. Οἱ δὲ βύσκοντες ἔφυγον
καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμο-
νιζομένων. Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις⁶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰη-

1) *Γέργεσα* εἶνε πόλις ἀρχαία παρὰ τὴν λίμνην τῆς Τιβεριάδος, πλη-
σίον τῆς ὁποίας ἦτο κρημνός. Ἐκεῖτο δὲ ἀντίπεραν τῆς Γαλιλαίας.

2) *Δύο δαμονιζομένους* ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Οἱ
Εὐαγγελισταὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς (η' 26) ἀναφέρουσιν ἓνα, ἴσως τὸν
δεινότερον, τὸν ἐπονομαζόμενον *Δεγεῶν* (δηλ. ἔχοντα πολλὰ δαιμόνια).
Δύναται καὶ νὰ ἦνε ἄλλο θιάσμα, τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν
Μάρκου καὶ Λουκᾶ.

3) *Μνημεῖα*· δηλοῖ τοὺς τάφους μακρὰν τῆς πόλεως, τὰ μνημεῖα, τὰς
κρύπτας. Ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἐννοεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς σπήλαια.

4) *Χαλεποὶ*=φοβεροί.

5) *Ἡμῖν καὶ σοί*, δηλ. τί κοινὸν μεταξὺ Σοῦ, τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡμῶν, τῶν
δαιμόνων.

6) *Πᾶσα ἡ πόλις*=πάντες οἱ πολῖται. Τὸ περιέχον ἀντὶ τοῦ περιεχο-
μένου.

σοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν, ὅπως μεταβῆ¹ ἀπὸ τῶν ὄριων αὐτῶν. Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν²:

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διηγῆται τὴν θεραπείαν δύο φοδερῶν δαιμονιζομένων, εὐρισκομένων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γεργεσιῶν.

Οὗτοι, διωκόμενοι ἐκ τῆς πόλεως, διέτριβον ἐν τοῖς μνήμασι, μακρὰν τῆς πόλεως. Ὅτε δὲ εἶδον τὸν Ἰησοῦν, ἔκραξαν μετὰ φωνῆς μεγάλης· Ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν, τῶν δαιμόνων, καὶ Σοῦ, τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος; Ἦλθες ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς βασανίσῃς καὶ καταστρέψῃς;

Ἦτο δὲ ἐκεῖ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν, οἷτινες ἔβασκον. Οἱ δαίμονες παρεκάλεσαν τὸν Ἰησοῦν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. — Τοῦτο παρεχώρησεν ὁ Σωτῆρ. — Ἀμέσως δὲ ὄρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον οὗτοι εἰς τὰ ὕδατα. — Οἱ βόσκοντες, φοθηθέντες, ἔφυγον καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἀνήγγειλαν τὰ γεγονότα. Οἱ δὲ κάτοικοι ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον εὗρον ὀμιλοῦντα μετὰ τῶν θεραπευθέντων δαιμονιζομένων. Παρεκάλεσαν δὲ αὐτὸν ἐκ φόβου νὰ ἀπέλθῃ τῆς χώρας τῶν, ὅπερ ἔπραξεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν πάλιν εἰς τὴν ἀγαπητὴν του πόλιν, τὴν Καρπεναοῦμ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Οἱ δαίμονες εἶνε πνεύματα πονηρά, τὰ ὁποῖα ἐξέπεσον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, διότι ὑπερηφανεύθησαν. — Ὁ ὑπερήφανος ταπεινοῦται. — Ὁ κόσμος ἀποστρέφεται τοὺς ὑπερηφάνους.

1) *Μεταβῆ κλπ.*—ὅπως ἀπέλθῃ ἀπὸ τῆς χώρας τῶν, διότι ἐφοβήθησαν καὶ διότι ἔχασαν τοὺς χοίρους τῶν.

2) *Ἰδία πόλις* καλεῖται ἡ Καρπεναοῦμ, διότι ἐκεῖ συνήθως διέτριβεν ὁ Σωτῆρ καὶ ἐκεῖ ἐποίησε πολλὰ θαύματα. Καὶ τὰ Γέργεσα καὶ ἡ Καρπεναοῦμ ἦσαν πόλεις παρὰ τὴν λίμνην τῆς Τιβεριάδος.

Αί κακαὶ πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἀποτελέσματα πονηροῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον πειράζει τὸν ἄνθρωπον.

Σεβώμεθα τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πατρίδος. — Οἱ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἐζημιώθησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν, διότι κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον οἱ Ἑβραῖοι νὰ τρώωσι χοίρειον κρέας, οὔτε νὰ τρέφωσι χοίρους. — Ἦτο δὲ τοῦτο λόγος ὑγιεινός, διότι εἰς τὰ θερμὰ κλίματα τὸ χοίρειον κρέας εἶνε ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν ὑγείαν. — Τὰ πάντα ὁ Μωϋσῆς σοφῶς εἶχε διατάξει.

Διὰ τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ σώφρονος βίου, δυνάμεθα ν' ἀποφεύγωμεν τοὺς πειρασμοὺς τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

Τὸν μὴ δεχόμενον συμβουλάς μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοουθεσίαν παραιτοῦ.

Κυριακῇ ἕκτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. θ' 5—8)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐμβὰς ὁ Ἰησοῦς εἰς πλοῖον, διεπέρισε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν¹. Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν², εἶπε τῷ πικρῶν καὶ ἰσχυρῶν Ἔλθει, τέκνον· ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτος βλασφημεῖ³. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν⁴ εἶπεν· Ἴνα

1) Ἰδία πόλις, δηλ. ἡ Καπερναοὺμ.

2) Ἀντῶν, δηλ. οὐ μόνον τοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης κατακειμένου παραλυτικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν ἢ φίλων αὐτοῦ, οἵτινες τὸν ἔφερον ἐμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.

3) Βλασφημεῖ=λέγει βλασφημίαν. Βλασφημίαν ἐθεώρησαν οἱ Γραμματεῖς τὴν φράσιν «ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου», διότι μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίαν. Δὲν ἐπίστευον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο καὶ Θεός, δυνάμενος ἐπομένως νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίαν.

4) Ἐνθυμήσεις=τοὺς διωλογισμοὺς, τὰς πονηρὰς σκέψεις.

τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε ¹ πονηρὰ ἐν τοῖς καρδίαις ὑμῶν; τί γὰρ ἔστιν εὐκολώτερον ², εἰπεῖν· Ἐφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· Ἐγχειραὶ καὶ περιπάτει; Ἴνα δὲ εἰδῆτε ³, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ⁴ ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ). Ἐγερθεῖς ἄρὸν σου τὴν κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διηγεῖται τὴν θεραπείαν ἑνὸς παραλυτικοῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερον ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ, ὅτε οὗτος διέτριβεν ἐν τῇ πόλει Καπερναοῦμ. — Ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, δηλαδὴ καὶ τοῦ παραλυτικοῦ καὶ τῶν συγγενῶν ἢ φίλων αὐτοῦ, οἵτινες εἶχον τὴν φιλόανθρωπον διάθεσιν νὰ τὸν φέρωσιν, εἶπεν εἰς τὸν πάσχοντα παραλυτικόν· Ἐχε θάρρος, τέκνον· αἱ ἁμαρτίαι σου ἄς ᾔγῃ συγκεχωρημέναι. Οἱ Γραμματεῖς ὅμως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, φθονεροὶ ὄντες, ἐσκονδαλίσθησαν, διότι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ἄπλοῦν ἄνθρωπον, ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τὸ «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου», τὸ ὁποῖον μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ εἴπῃ καὶ νὰ πράξῃ· Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν, ἐνοήσας, ὡς καρδιογνώστης Θεός, τοὺς διολογισμοὺς αὐτῶν, λέγει πρὸς αὐτούς· Διατί συλλογίζεσθε πονηρὰ, διατί μετὰ τσακῦτα θαύματα δὲν θέλετε νὰ πεισθῆτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Διὰ νὰ μάθητε δέ, ὅτι ἐγὼ ἔχω ἐξουσίαν νὰ συγχωρῶ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει πρὸς τὸν παραλυτικόν· Ἐγχειραὶ, ἄρὸν σου τὸν κράθδατον καὶ περιπάτει, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Διὰ τοῦ λόγου τούτου ἀμέσως ὁ παραλυτικὸς ἐθε-

1) Ἐνθυμεῖσθε=συλλογίζεσθε.

2) Εὐκολώτερον=εὐκολώτερον.

3) Εἰδῆτε=μάθητε, γνωρίσητε.

4) Υἱὸς ἀνθρώπου εἶνε φράσις ἑβραϊκῆ, εἰλημμένη ἐκ τοῦ προφήτου Δαυιδ, ὅστις προφητεύων καλεῖ τὸν Σωτῆρα υἱὸν ἀνθρώπου, τὸν μόνον τέλειον ἄνθρωπον (Δαυιδ ἕ', 13—14).

ραπεύθη και ἐσίγησε τὴν κλίνην αὐτοῦ και ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν του. Ὁ δὲ λαός, ἰδὼν τὸ θαῦμα, ἐθαύμασε και ἐδόξασε τὸν Θεόν.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Ἡ παραλυσία εἶνε συνήθως ἀποτελεσμα ἀτάκτου και ἀσώτου βίου

Ὅφειλομεν νὰ ἤμεθα σώφρονες και τακτικοὶ ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν.

Οἱ γονεῖς ἄς ἀνατρέψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν εὐσεβείᾳ και ἐν προσοχῇ, ἀπομακρύνοντες αὐτὰ ἀπὸ πάσης κακῆς συναναστροφῆς.

Ὁ Σωτὴρ εἰς τὸν παραλυτικὸν λέγει· «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου», διότι ἤθελε νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ῥίζα και αἰτία πάντων τῶν κακῶν εἶνε ἡ ἁμαρτία.

Συγχωρῶν ὁ Σωτὴρ τὴν ἁμαρτίαν ἀπέκοπτεν αὐτὴν τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ, τῆς ἀσθενείας.

Ὁ φθονερός ἄνθρωπος διαστρέφει και αὐτὰς τὰς καλὰς πράξεις, ἐπιζητεῖ νὰ διαβάλλῃ τὸν ἀγαθὸν και εὐεργετικὸν ἄνθρωπον.

Τὰ ἀγαθὰ και θεῖα ἔργα ἄς θαυμάζωμεν και ἐπαινώμεν.

Ἀξία ἐπαινοῦ και θαυμασμοῦ ἡ προθυμία και ὁ κόπος και ἡ πίστις τῶν συγγενῶν και φίλων τοῦ παραλυτικοῦ, οἵτινες ἀνέλαβον νὰ φέρωσι τὸν δυστυχῆ παραλυτικὸν ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ. Διὰ τοῦτο και ὁ Σωτὴρ εἶπεν· «ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν». — Και αἱ τῶν ἄλλων, συγγενῶν και φίλων, δεήσεις και παρακλήσεις εἰσακούονται παρὰ τῷ Θεῷ.

Κυριακῆ ἑβδομῆ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. θ'. 27—35).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ, παράγοντι¹ τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ, κράζοντες και λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβὶδ².

1) *Παράγοντι*—ἐνῶ διέβαιναν ὁ Ἰησοῦς και ἤρχετο ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰαερίου, τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα ἀνέστησεν, εἰς τὴν οἰκίαν ἐν Καπερναοῦμ, ὅπου διέτριβεν.

2) *Υἱὲ Δαβίδ*, δηλ. ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαβίδ. Εἶνε προσφώνησις τιμητικῆ.

Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσῆλθον αὐτῶ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεῦετε, ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῶ· Ναί, Κύριε. Τότε ἤψατο ¹ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γεννηθήτω ὑμῖν. Καὶ ἀνεφώθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Καὶ ἐνεβριμήσατο ² αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Ὁρατε, μηδεὶς γινωσκέτω. Οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμισαν αὐτὸ ἐν ὅλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ. Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῶ ἄνθρωπον κωφόν ³ δαμονιζόμενον. Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες, ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαμονίων ⁴ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Καὶ περιῆγεν ⁵ ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ⁶ ἐν τῷ λαῷ.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει δύο θαύματα·

Πρῶτον ὁ Σωτὴρ ἐθεράπευσε δύο τυφλοὺς.— Οὗτοι ἄμα ὡς ἔμαθον, ὅτι ἀπὸ τὴν ὁδὸν ἐκείνῃν, ὅπου ἐκάθηγτο, διήρχετο ὁ Σωτὴρ, ἔκραζον· Ὑἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν μας. Μετὰ πίστεως δὲ εἰλικρινοῦς ὁμολόγησαν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ αὐτούς. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξεν ὁ Σωτὴρ, ἐγγίσας διὰ τῆς χειρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τυφλῶν. Εὐθὺς δὲ ὡς ἐθεραπεύθησαν, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Σωτῆρα, διεφήμισαν τὸ θαῦμα εἰς ὅλον τὸν τόπον των, ἂν καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἀποφεύγων τὰς ἐπιδείξεις, εἶχε παραγγείλει εἰς αὐτούς αὐστηρῶς νὰ μὴ εἴπωσιν εἰς κανένα τὸ θεῖον γεγονός.

1) Ἦψατο=ἤγγισε διὰ τῆς χειρὸς, ἐψηλάφησεν.

2) Ἐνεβριμήσατο· ἀόρ. τοῦ ἐμβριμῶμαι=ἀπηγόρευσε αὐστηρῶς κτλ.

3) Κωφόν. Ὁ δαμονιζόμενος ἦτο οὐ μόνον κωφός, ἀλλὰ καὶ ἀλαλός. Λέγεται κωφός οὐ μόνον ὁ μὴ ἀκούων, ἀλλὰ καὶ ὁ μὴ λαλῶν.

4) Ἀρχοντα τῶν δαμονίων ἐννοεῖ ἡ γραφή τὸν Βεελζεβούλ.

5) Περιῆγε=περιήρχετο.

6) Μαλακία=ἀσθένεια. διάφορα κακά.

Δεύτερον ἐθεράπευσεν ὁ Σωτὴρ ἀνθρωπὸν τινα κωφὸν καὶ ἄλαλον (κωφάλαλον), τοῦ ὁποῖου ὁ Σατανᾶς εἶχε δεσμεύσει τὴν γλῶσσαν. — Διὰ τὰ δύο ταῦτα θαύματα ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι καὶ εἶπον· Οὐδέποτε οὕτως ἐφάνη πρόσωπον ὁμοίον ἐν τῷ Ἰσραήλ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Πάσχοντες, ἐν δυστυχίᾳ εὐρισκόμενοι, ἁμαρτωλοὶ ὄντες, ἅς παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς βοηθήσῃ, νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. — Αἱ μετὰ πίστεως δίκαιαι καὶ δυναταὶ δεήσεις εἰσκούονται παρὰ τῷ Θεῷ.

Ἠρώτησε ὁ Σωτὴρ τοὺς τυφλοὺς, ἐὰν θέλωσι νὰ θεραπευθῶσι, διότι ἤθελε νὰ ἴδῃ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν. Διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ οὐ μόνον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄς ἀποφεύγωμεν τὰς ἐπιδείξεις καὶ τὴν κενοδοξίαν. Αἱ ἐπιδείξεις εἶνε ἴδιον κούφων καὶ μωρῶν ἀνθρώπων.

Ἔσο μετριόφρων. «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι».

Εὐεργετούμενοι ὀφείλομεν νὰ ὁμολογῶμεν τὴν εὐεργεσίαν πρὸς διδασκαλίαν ἅμα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.

Τὰς εὐγενεῖς καὶ μεγάλας πράξεις τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ θαυμάζωμεν.

Τὸ πονηρὸν πνεῦμα, ἅμα ὡς κυριεύσῃ τὸν ἀνθρωπὸν, ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν μεγάλη κακὰ, καταστρέφει τὴν υἰεῖαν, τὸ σῶμα, διαστρέφει τὸν νοῦν.

Καθὼς ὁ Σωτὴρ πανταχοῦ ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐποίει ἔργα ἀγαθὰ, οὕτως ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ κηρύττωμεν καὶ πράττωμεν τὸ ἀγαθόν.

Κυριακῆ ὁγδόη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ιδ', 14—22).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον καὶ εὐπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. Ὁψίας

δὲ γενομένης¹, προσῆλθον αὐτῷ οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ἐρημός² ἔστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα³ ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κόμεις ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα⁴. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰμὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ δὲ εἶπε· Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι⁵ ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἠλόγησε⁶ καὶ κλάσας⁶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἔχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων⁷ δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθιόντες ἦσαν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδῶν. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν⁸ αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσει τοὺς ὄχλους.

Περιεχόμενον.

Ὅτε ὁ Σωτὴρ εὐρίσκετο ἐν τῇ πόλει Βηθσαϊδᾶ, ὄχλος πολὺς τὸν εἶχε περικυκλώσει καὶ ἤκουε τὴν διδασκαλίαν του. Ἐφερον δὲ τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα τοὺς θεραπεύσῃ.

Περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας ἐξῆλθεν ἕξω τῆς πόλεως, ὅπου χιλιάδες λαοῦ τὸν ἠκολούθησαν. Ὁ δὲ Σωτὴρ ἐχόρτασεν αὐτὸν οὐ μόνον πνευματικῶς διὰ θείας τροφῆς, διὰ διδασκαλίας καὶ συμβουλῶν, ἀλλὰ καὶ σωματικῶς διὰ πέντε μόνον ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων. Ὁ Σωτὴρ ἐπέ-

1) Ὁψίας γενομένης—ὅτε ἐγένετο ἑσπέρα.

2) Ἐρημος, δηλ. ἕξω ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐπὶ πεδιάδος. Ἡ ἔρημος ἦτο ἡ πεδιάς τῆς πόλεως Βηθσαϊδᾶ (Λουκ. θ', 10).

3) Ὁρα, δηλ. ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας.

4) Βρώματα=φαγητά.

5) Ἀνακλίνομαι=πλυγιάζω, κάθημαι κάτω. Διέταξεν ὁ Σωτὴρ νὰ καθίσωσι κάτω ἐπὶ χλωροῦ χόρτου (Μάρκ. ζ', 39). Οἱ Ἑβραῖοι τρώγοντες ἀνέπιπτον χαμαί, ἐπλάγριζον πρὸς τὰ ἀριστερά.

6) Κλάω=κόπτω. Ὁ Σωτὴρ ἔκοψεν εἰς τεμάχια τοὺς ἄρτους.

7) Περισεῦον τῶν κλασμάτων=τὰ περισσὰ κομμάτια τῶν ἄρτων.

8) Προάγειν=νὰ πορευθῶσι, νὰ περάσωσιν ἐμπρός.

λεσε τὸ θαῦμα τοῦτο, ἐλλογήσας τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἔφαγον οὐ μόνον πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπερίσσευσαν δώδεκα κόφινοι πλήρεις.

Μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἤθελεν ὁ Σωτὴρ νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ προσευχηθῇ μόνος, παρεκίνησε τοὺς μαθητάς του νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πλοῖον, τὸ εὐρισκόμενον ἐν τῇ λίμνῃ Γεννησαρέτ, καὶ νὰ προσπορευθῶσιν εἰς τὴν Καπερναούμ, ἕως οὗ αὐτὸς ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἄς ἀγαθοποιῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἔργου.

Τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, ἡ πνευματικὴ τροφή, ἡ προσευχή, ἡ διδασκαλία, πρέπει νὰ προηγῶνται τῆς σωματικῆς τροφῆς. Πρῶτον ἐδίδαξεν ὁ Σωτὴρ τὸν ὄχλον καὶ ἔπειτα τὸν ἔθρεψεν.

Ὅπου βασιλεύει ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη, ἐκεῖ ὑπάρχουσι πάντα τὰ ἀγαθὰ, ἐκεῖ καὶ περίσσευμα ὑπάρχει.

«Ὁὐκ ἐπ' ἄρτι μόνη ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ» (Λουκ. δ', 4).

Πρὸ πάσης ἐργασίας, πρὸ τοῦ φαγητοῦ, προσευχήθητι· δοξολόγησον τὸν Θεόν, ὅτι ἐδώρητέ σοι τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ.

Ἄφου πράξῃς τὸ ἀγαθόν, ἀφοῦ χορτάσῃς τὸν πεινῶντα, ἀποφυγε τὴν ἐπίδειξιν, μὴ κηρύξῃς τὴν ἀγαθοεργίαν σου, ἵνα μὴ χάσῃ τὴν ἀξίαν της. — Ἀπόλυσον τὸν εὐεργετηθέντα, ἵνα οὗτος συλλογισθῇ τὴν εὐεργεσίαν, ἵνα δοξάσῃ τὸν προνοητὴν Θεόν.

Κυριακῇ ἐνάτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ιδ', 22—34)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὁψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ

δὲ πλοῖον ἦδη μέσον θαλάσσης¹ ἦν, βασανιζόμενον² ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτη δὲ φυλακῆ³ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάντασμα ἔστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε·
⁴ Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σε ἔλθειν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἔλθειν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη. Καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με. Ἐὐθὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο⁴ αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν⁵ ὁ ἄνεμος. Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ⁶.

Περιεχόμενον.

¹ Ἡ προσευχὴ ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ.

² Ἀφοῦ ὁ Σωτὴρ ἐχόρτασε τοὺς πεντακισχιλίους ἄνδρας διὰ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων, εἰσήλθον κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τοῦ εἰς τὸ πλοῖον διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ πέραν μέρος τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Αὐτοὺς δὲ ἔμεινεν ἐν τῇ ξηρᾷ διὰ νὰ προσευχηθῆ μόνος ἐπὶ τοῦ ὄρους. Ὁ ἄνεμος ἔμως ἦτο ἐναντίος, καὶ τὸ πλοῖον, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ, ἐδασανίζετο ὑπὸ τῶν κυμάτων· οἱ δὲ

1) *Θάλασσαν* ἔννοσι ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ.

2) *Βασανιζόμενον* = κλυδωνιζόμενον.

3) *Τετάρτη φυλακῆ* = ὥρα 3—6 π.μ., δηλ. λίαν πρωΐ. Οἱ Ἑβραῖοι διήρουν κατ' ἀρχάς τὴν νύκτα εἰς τρία μέρη (φυλακὰς, διότι ἤλλασσον οἱ φυλακαί). Μετὰ ταῦτα ὁμοῦς διήρουν αὐτὴν κατὰ τὰ ὥραμαῖκα ἔθνη εἰς τέσσαρα μέρη, φυλακὰς, ὃν ἐκάστη διήρκει τρεῖς ὥρας.

4) *Ἐπελάβετο* = ἐπίλασεν, ἐστήριξεν αὐτόν.

5) *Ἐκόπασεν* = ἔπλευσεν ὁ ἄνεμος.

6) *Γῆ Γεννησαρέτ* = ἡ περὶ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ χώρα, ὁ τόπος ἐν τῇ κάτω Γαλιλαίᾳ.

μαθηταί του ἐκινδύνουν νὰ καταποντισθῶσι. Τότε ὁ Σωτήρ, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐπορεύθη πρὸς τοὺς μαθητάς τού, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο φάντασμα. "Ὅτε ἕμως ἔπειτα ἤκουσαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, εἰπόντος «θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε», ἔλαβον θάρρος καὶ ἀνεφώνησαν· « Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ». Ἦλεγξε δὲ ὁ Σωτήρ τὴν ὀλιγοπιστίαν τοῦ Πέτρου, ὅστις ἠθέλησε νὰ περιπατήσῃ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἐφοδῆθη. Δὲν εἶχε πλήρη πίστιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σωτήρος· διὰ τοῦτο καὶ ἐφώνησε· Κύριε, σῶσόν με. Ὁ δὲ Σωτήρ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν αὐτόν.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ θαῦμα τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις περιεπάτησεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀνάγεται εἰς τὰ ἐπὶ τῆς φύσεως θαύματα.—Τοιαῦτα εἶνε ἡ μεταβολὴ τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ἡ κατάπαυσις τοῦ ἀνέμου καὶ ἄλλα.

Ἡ προσευχὴ εἶνε καθήκον ἡμῶν ἀπαραίτητον.

Ὅρη, μέρη ὑψηλά, εἶνε κατάλληλα πρὸς προσευχὴν. (Πράξ. Ἀποστ. 1, 9). Διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐκκλησίας ἡμῶν κτίζομεν συνήθως ἐπὶ μέρους ὑψηλοῦ, καθαρῦ, ἐν μέσῳ τόπων χλοερῶν.

Ὁ ἀνεμος, ἡ θάλασσα καὶ τὰ λοιπὰ δημιουργήματα ὑποτάσσονται τῷ δημιουργῷ, διότι εἶνε ἔργα αὐτοῦ.

Παρὰ τῷ Θεῷ τὰ πάντα δυνατὰ ἐστίν.

Ἄς τρέχωμεν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν κινδύνοις εὐρισκομένων.

Ἐν ταῖς δυστυχίαις, ἐν ταῖς κινδύνοις, ἀς ἐπικαλωμεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀναφωνοῦντες καὶ ἡμεῖς ὡς ὁ Πέτρος· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς.

Ὁ ἄπιστος, καθὼς καὶ ὁ ἀμφιδάλλων περὶ τῆς προνοίας καὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, πολλὰ κακὰ δύναται νὰ πράξῃ, ἔρχεται εἰς ἀπελπισίαν, καὶ ἐπομένως καταστρέφεται ἡθικῶς καὶ ὀλικῶς.

«Πίστευε καὶ σωθήσῃ», παραγγέλλει ὁ Σωτήρ.

«Μὴ φοβοῦ· μετὰ σοῦ γάρ εἰμι· μὴ πλανῶ· ἐγὼ γάρ ὁ Θεός σου ὁ ἐνισχύσας σε» (Ἑσαίου μα', 10).

Κυριακῆ δεκάτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαίου (κεφ. ιζ', 14—23).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνθρώπος τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ, γονυπετῶν αὐτῷ καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει¹· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὡ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι² ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. Καὶ ἐπετίμησεν³ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἰάθη⁴ ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον· Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε⁵ τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. Ἀναστρεφομένων⁶ δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων⁷, καὶ ἀποκτενοῦσιν⁸ αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγεροθήσεται.

1) *Κακῶς πάσχει*—υποφέρει.

2) *Ἀνέξομαι* (μέλλον τοῦ ἀνέχομαι)—θά σᾶς υποφέρω.

3) *Ἐπετίμησε*—διέταξε τὸ δαιμόνιον.

4) *Ἰάθη*—ἐθεραπεύθη.

5) *Ἐρεῖτε* (μέλλον τοῦ λέγω)—θά εἰπῆτε.

6) *Ἀναστρεφομένων*—ἐνῶ διέτριβον.

7) *Χεῖρες ἀνθρώπων*—ἀνθρωπίνη ἐξουσία.

8) *Ἀποκτενοῦσι* (μέλ. τοῦ ἀποκτείνω=φονεύω), δηλ. θά σταυρώσῃσιν αὐτόν.

Περιεχόμενον.

Ἐνθροπός τις προσήλθεν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ γονυπετῶν παρεκάλει αὐτὸν νὰ θεραπεύσῃ τὸν σεληνιαζόμενον υἱὸν τοῦ, ὅστις κατελαμβάνετο πολλάκις ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πναύματος καὶ ἐρρίπτετο εἰς τὸ πῦρ ἢ τὸ ὕδωρ. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ἔφερεν αὐτὸν πρότερον εἰς τοὺς μαθητάς του, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν θεραπεύσωσι.

Τότε ὁ Σωτὴρ εἶπεν οὐ μόνον εἰς τοὺς μαθητάς του, οἵτινες, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχον εἰσέτι πεισθῆ περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ (δὲν εἶχον στερεωθῆ ἐν τῇ πίστει), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν πατέρα τοῦ σεληνιαζομένου, ὅστις δὲν θὰ προσήλθε μετὰ θερμῆς πίστεως, ὅτι ἄνευ πίστεως οὐδὲν κατορθοῦται. — Ἐδίδαξε δέ, ὅτι τὸ πονηρὸν πνεῦμα καταβάλλεται καὶ ἐκδιώκεται διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας. Ἐνῶ δὲ διέτριβεν οἱ μαθηταὶ του ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, προανήγγειλεν εἰς αὐτοὺς τὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἐπερίγραφτος ἡ λύπη τῶν γονέων, ὅταν βλέπωσι τὰ τέκνα των πάσχοντα, σεληνιαζόμενα, παραδιδόμενα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὸ κακόν. — Ὅταν ἡ ἁμαρτία ῥίψῃ ῥίζας βαθείας ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν νέων, τότε αὕτη πολλὰ κακὰ ἀποτελέσματα φέρει.

Οἱ γονεῖς ἄς φροντίξωσιν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ ἀνατρέψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἠθικῇ.

Ἐὸ σεληνιασμὸς τοῦ παιδὸς τούτου προήρχετο ἐκ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ὅπερ εἶχεν αὐτὸν κυριεύσει.

Ἐὸ σεληνιασμὸς εἶνε ἀποτέλεσμα καὶ τῆς κακῆς φυσικῆς κατασκευῆς τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. — Ἐῖξα δὲ παντὸς κακοῦ, πάσης ἀσθενείας, εἶνε ἡ ἁμαρτία, τὰ σφάλματα τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ τῆς πίστεως κατορθοῦνται τὰ μεγάλα καὶ ἀγαθὰ ἔργα.

Ἐἡ προσευχὴ εἶνε ἡ τροφὴ τῆς ψυχῆς, ἡ γλῶσσα τῆς θρησκείας, ἡ θεία συνομιλία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ νηστεία ἐνομοθετήθη πρὸς χαλιναγώγησιν τῶν παθῶν.

Ἡ νηστεία ὑποδεικνύει ἡμῖν, ὅτι εἴμεθα ἄξιοι τιμωρίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Κυριακῇ ἐνδεκάτῃ.

(Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ιη', 23—35)

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην ¹: Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ² ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ³, ὃς ἠθέλησε συναῖρα ⁴ λόγον μετὰ τῶν δούλων ⁵ αὐτοῦ. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσηνέχθη ⁶ αὐτῷ εἰς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων ⁷. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρᾶθῆναι ⁸ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι ⁹. Πεσὼν οὖν ὁ δούλος προσεκύνη αὐτῷ, λέγων.

1) *Παραβολή* εἶνε διήγησις γεγονότος, ὅπερ λαμβάνει τις ἐκ τῆς φύσεως ἢ ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Τῆς παραβολῆς ἄλλη μὲν εἶνε ἡ κατὰ γράμμα ἐρμηνεία, ἄλλη δὲ ἡ κατὰ τὴν ὑποδηλουμένην ὑψηλὴν καὶ θεῖαν ἔννοιαν.—Διὰ τῆς παραβολῆς ἄλλο λέγεται καὶ ἄλλο ἐννοεῖται.—Διὰ τῶν παραβολῶν ἐδίδαξεν ὁ Σωτὴρ πλείστας ὑψηλὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας.

2) *Βασιλεία τῶν οὐρανῶν*—ἡ οὐράνιος βασιλεία· ἐνίοτε δηλοῖ τὴν δευτέραν παρουσίαν, ὡς ἐνταῦθα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος· θὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεων του. Βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶνε καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Σωτῆρος, ἡ ὁδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανόν. Ἴδε τὰς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σωτῆρος ἐπτὰ παραβολὰς ἐν Ματθ. ιγ', 1—25 καὶ Λουκ. η', 4—19.

3) *Ἄνθρωπος βασιλεὺς*, παραβολικῶς εἶνε ὁ Θεός, ὁ Σωτὴρ, ὅστις, ὡς βασιλεὺς, ἐν δόξῃ ἐλευσεται κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν.

4) *Συναίρω λόγον*—λογαριάζομαι, λαμβάνω καὶ δίδω λογαριασμόν.

5) *Δούλοι*—οἱ ὑπάλληλοι, οἱ ταμίαι· ἀλληγορικῶς δὲ οἱ ἄνθρωποι.

6) *Προσηνέχθη*, παθ. ἀόρ. τοῦ προσφέρω (ομαι), δηλ. ἐφέρθη, ἐκομίσθη. Ἐφερον μὲ βίαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἕνα ὀφειλέτην.

7) *Μυρίων ταλάντων*—10,000 ταλάντων. Τὸ τάλαντον ἰσοδυναμεῖ μὲ 6,000 δραχ. Τὸ τάλαντον εἶχε διάφορον τιμὴν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς κατ' ἐπικρατείαν.

8) *Πραθῆναι*—πωληθῆναι· ἀπαρ. παθ. ἀόρ. τοῦ πιπράσκω=πωλῶ.

9) *Ἀποδοθῆναι*, δηλ. τὰ ὀφειλόμενα.

Κύριε, μακροθύμησον ¹ ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοὶ ἀποδώσω. Σπλαγ-
 χισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ
 δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. Ἐξεληθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα
 τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια ², καὶ
 κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε ³, λέγων· Ἀπόδος μοι ὅ,τι ὀφείλεις. Πε-
 σσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν
 λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. Ὁ δὲ οὐκ
 ἤθελεν· ἀλλ' ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ
 ὀφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπή-
 θησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν ⁴ τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα
 τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει
 αὐτῷ· Δοῦλε πονηρὸς, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ ⁵
 παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει ⁶ καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου,
 ὡς καὶ ἐγὼ σε ἠλέησα; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκε
 τοῖς βασανισταῖς ⁷, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

Οὕτω καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ
 ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παρα-
 πτώματα ⁸ αὐτῶν.

Περιεχόμενον

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν παραβολὴν τοῦ φιλανθρω-
 που καὶ δικαίου βασιλέως.

Ἡ παραβολὴ ἔχει οὕτως·

Ἐνώπιον ἐπιγεῖου τινὸς βασιλέως παρουσιάσθη εἰς ὀφειλέτης
 μεγάλου ποσοῦ, δέκα χιλιάδων ταλάντων. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν
 εἶχε νὰ τὰ ἀποδώσῃ, διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ πωλήσῃ τὴν γυναῖκά

1) *Μακροθύμησον*—λάβε εὐσπλαγχνίαν, ὑπόμεινον.

2) *Δηνάριον* εἶνε νόμισμα ἀξίας περίπου δραχμῆς.

3) *Ἐπνιγεν*—ἔστενοχώρει· δηλ. τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἔστενοχώρει.

4) *Διεσάφησαν*—ἀνήγγειλαν.

5) *Ἐπεὶ*—ἀφοῦ, ἢ ἐπειδὴ.

6) *Ἐδει*—ἔπρεπε

7) *Βασανισταὶ*—οἱ δεσμοφύλακες.

8) *Παραπτώματα*—σφάλματα.

του και τὰ τέκνα του και τὴν οἰκίαν, καθὼς ὄριξε τὸ Ἰουδαϊκὸν δίκαιον, διὰ νὰ πληρώσῃ ὁ ὀφειλέτης τὸ χρέος του. Ὁ δοῦλος ὅμως ἐπέσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως και τὸν παρεκάλει νὰ τὸν εὐσπλαγχτισθῆ και νὰ τὸν περιμιένη χρόνον τινά. — Ὁ βασιλεὺς τὸν ἐλυπήθη, τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος και τὸν ἀπέλυσεν. — Ἄλλ' ὁ δοῦλος οὗτος συλλαμβάνει καθ' ὁδὸν ἄλλον δοῦλον, συνάδελφόν του, ὅστις τοῦ ἐχρεώσται ὀλίγον τι ποσόν, περὶ τὰς ἑκατὸν δραχμάς, και τὸν ἠνάγκαζε νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἴχεγ, ὁ σύντροφός του τὸν ἔθεσεν εἰς τὴν φυλακὴν, ἀν και τὸν παρεκάλει νὰ τὸν συγχωρήσῃ και νὰ περιμένῃ ὀλίγον καιρὸν, ὑποσχεθεὶς νὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὸ χρέος. Τότε ἄλλοι δοῦλοι ἐφάνέρωσαν εἰς τὸν βασιλέα τὰ γενόμενα και τὴν σκληροκαρδίαν τοῦ συγχωρηθέντος πρώτου δούλου. Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ὠργίσθη δικαίως κατὰ τοῦ ἀσπλάγχχου δούλου και παρήγγειλε νὰ τὸν φέρωσιν ἔμπροσθέν του διὰ τῆς βίας, και τοῦ εἶπε· Πονηρὲ και κακὲ δοῦλε, ἐγὼ σοῦ ἀφήκα ὄλον τὸ μέγα χρέος, ἀφοῦ με παρεκάλεσας· δὲν ἔπρεπε και σὺ νὰ ἐλεήσῃς τὸν σύνδουλόν σου, καθὼς ἐγὼ σε ἠλέησα; Συγχρόνως δὲ διέταξε νὰ τὸν θέσωσιν εἰς τὴν φυλακὴν και νὰ τὸν τιμωρήσωσιν, ἕως οὗ ἀποδώσῃ ὄλον τὸ χρέος. — Μετὰ τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγει ὁ Σωτὴρ τὸ συμπέρασμα αὐτῆς και τὸ νόημα συγχρόνως· ὅτι τοιοῦτοτρόπως θὰ πράξῃ και ὁ Θεός, ἐὰν δὲν συγχωρήσῃ ἕκαστος ἐκ καρδίας τὰ σφάλματα τοῦ ἀδελφοῦ του.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδάσκει ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ, ὅτι πρέπει νὰ ἡμεθα φιλόανθρωποι πρὸς τὸν πλησίον και νὰ συγχωρῶμεν τὰ σφάλματα αὐτοῦ, ὅταν μᾶς ζητῆ συγγνώμην, καθὼς και ὁ Θεός, ὁ πολυεὐσπλαγχχος ἡμῶν Πατήρ, συγχωρεῖ τὰ σφάλματα ἡμῶν, ὅταν τὸν παρακαλῶμεν νὰ μᾶς συγχωρήσῃ.

«Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς και ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

Οἱ ἁμαρτάνοντες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γίνονται δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας· τὰ πάντα χάνουσι, τῶν πάντων στεροῦνται.

Μακρόθυμος και πολυεύσπλαγχνος εἶνε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Παρά τῷ Θεῷ, τῷ καρδιογνώστῃ, τὰ πάντα, και αὐτοὶ οἱ διαλογισμοὶ ἡμῶν, εἶνε φανερά. — «Οὐδὲν κρυπτόν, ὃ οὐ μὴ φανερόν γενήσεται».

Ἄς ἤμεθα μακρόθυμοι, ἀνεκτικοὶ πρὸς τοὺς πάσχοντας, τοὺς δυστυχεῖς, τοὺς μὴ ἔχοντας ἀληθῶς νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη αὐτῶν.

Οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰμὴ εἰς ὁ Θεός.

Ἄς ἐνθυμώμεθα, και ἄς λέγωμεν πάντοτε πρὸς τοὺς ἐχθρούς μας τὰ θεῖα ῥήματα τοῦ θεοῦ ἡμῶν Διδασκάλου· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι».

«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» (Ματθ. ζ' 1).

Κυριακῇ δωδεκάτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ιθ', 16—26. Ἴδε και Λουκ. (κεφ. ιη', 18) και Μάρκ. (κεφ. ι', 21)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ νεανίσκος τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός. Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. Λέγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· Τό, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις· τίμα τὸν πατέρα σου και τὴν μητέρα σου, και, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα¹ και δός πτωχοῖς και ἔξεις² θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, και δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον· ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

1) Ὑστερῶ=τί ἀκόμη μοῦ λείπει.

2) Ὑπάρχοντα=κτήματα, ἀγαθά.

3) Ἐξεις=θά ἔχῃς.

Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν· εὐκολώτερον ¹ ἔστι κάμηλον ² διὰ τρυπήματος ῥαφίδος ³ διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσαντο ⁴ σφόδρα, λέγοντες· Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ πάντα δυνατὰ ἐστί.

Περιεχόμενον.

Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου διηγεῖται ὅτι πλούσιός τις νεανίας προσῆλθεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί νὰ κάμη, διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ ὁ νεανίας τὸν προσεφώνησεν ἀγαθόν, ἀφοῦ τοῦ εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς εἶνε ἀγαθὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ, παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ποιῇ τὰς ἐντολὰς τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ θὰ σωθῇ.

Ἀφοῦ δὲ ὁ νεανίσκος ἀπήντησεν, ὅτι τὰς ἐντολὰς γνωρίζει καὶ ἐκτελεῖ, ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπεν, ὅτι, ἂν θέλῃ νὰ γείνη τέλειος, πρέπει νὰ πωλήσῃ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ τὰ διαμοιράσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς.— Ὁ πλούσιος νεανίας ἐλυπήθη διὰ τοῦτο καὶ ἀνεχώρησε. Τοῦ ἐφάνη δύσκολον καὶ βαρὺ νὰ διαμοιράσῃ τὰ ἀγαθὰ του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ γείνη μαθητὴς τοῦ Σωτῆρος.

Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι εὐκολώτερον εἶνε νὰ περάσῃ κάμηλος διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης ἢ πλούσιος νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ μαθηταί, του ἐθαύμασαν καὶ εἶπον, «τίς λοιπὸν δύναται νὰ σωθῇ;» ὁ Σωτὴρ εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτι τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις δυνατὰ εἶνε παρὰ τῷ Θεῷ.

1) *Εὐκολώτερον*—εὐκολώτερον.

2) *Κάμηλος*—εἶνε τὸ γνωστὸν ζῷον. Ἄλλα κείμενα ἔχουσι κάμιλον, ὅπερ δηλοῖ σχοινοῖον χονδρὸν τῶν κλοίων. Προτιμητέα ἢ πρώτη γραφὴ—Συνήθης φράσις παρ' Ἑβραίοις, δηλοῦσα τὸ ἀδύνατον.

3) *Τρυπήμα ἢ τρυμαλιὰ ῥαφίδος*—ὀπὴ τῆς βελόνης.

4) *Ἐξεπλήσσαντο σφόδρα*—ἐθαύμαζον, ἠπόρουν πολὺ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Δυνατὸν ὁ πλούσιος νεανίσκος νὰ προσήλθεν εἰς τὸν Ἰησοῦν μετὰ εἰλικρινοῦς προθέσεως, διὰ νὰ μάθῃ τί νὰ πράξῃ, ὅπως σωθῇ· δυνατὸν ὅμως καὶ νὰ ἤθελε νὰ πειράξῃ τὸν Ἰησοῦν.

Τοὺς μεγαλειτέρους ἡμῶν ἅς σεδώμεθα.— Οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐρωτῶμέν τι μετὰ εἰρωνείας.

«Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὶ εἰς ὁ Θεός».

Ἐπίτιδες ὁ Σωτὴρ ἀπέφυγε νὰ εἴπῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἀγαθός, ἵνα μὴ τὸν κατηγορήσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι αὐτὸς ποιεῖ ἑαυτὸν Θεόν, ἀγαθόν.

Οὐ φονεύσεις.— Πολυτιμώτατον κτήμα εἶνε ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Οὐ μοιχεύσεις.— Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ναὸς Θεοῦ ζῶντος.

Ἡ τιμὴ εἶνε τὸ πολυτιμώτερον τοῦ ἀνθρώπου.

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις.— Λέγε τὴν ἀλήθειαν.— Σέβου τὸ ἔνομα καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἄλλου.

Τίμα τοὺς γονεῖς, οἵτινες ἔδωκαν εἰς σέ τὴν ὑπαρξιν, οἵτινες προσοῦσι περὶ σοῦ.

Πλησίον εἶνε πᾶς ἄνθρωπος.

Συνήθως ὁ πλούτος εἶνε κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας πρόξενος.

Ἄς ἔχωμεν πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας.

«Τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις δυνατὰ ἐσσι παρὰ τῷ Θεῷ».

Κυριακῆ δεκάτῃ τρίτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθ. (κεφ. α', 33—42). Ἴδε καὶ Μάρκ. (κεφ. ιβ' 1), καὶ Λουκ. (κεφ. κ', 18).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐρύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν¹ αὐτῷ

1) Φραγμὸς=μάνδρα, περιτείχισμα.

περιέθηκε, και ὤρουξεν¹ ἐν αὐτῷ ληνόν², και ᾠκοδόμησε πύργον³, και ἐξέδοτο⁴ αὐτὸν γεωργοῖς, και ἀπεδήμησεν⁵. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς⁶ τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὄν μὲν ἔδειραν, ὄν δὲ ἀπέκτειναν, ὄν δὲ ἐλιθοβόλησαν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, και ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. Ὑστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, λέγων· Ἐντραπήσονται⁷ τὸν υἱὸν μου. Οἱ δὲ γεωργοί, ἰδόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν και κατάσχωμεν⁸ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος και ἀπέκτειναν. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκεῖνοις; Λέγουσιν αὐτῷ· Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει⁹ αὐτοὺς και τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς¹⁰ αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς Γραφαῖς· Λίθον ὄν ἀπεδοκίμασαν¹¹ οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγεννήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας¹²· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη¹³, και ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν;

1) ὤρουξεν ἐκ τοῦ ὀρύσσω=ἔσκαψεν.

2) Δηνός=λάκκος πρὸς τοποθέτησιν πραγμάτων, κάδος, πατητήρι.

3) Πύργος, δηλ. μικρὸν σπίτι, ὑψηλόν. πρὸς φύλαξιν σίτου, κριθῆς και πρὸς κατοικίαν ἅμα.

4) Ἐξέδοτο=ἐμίσθωσεν.

5) Ἀπεδήμησεν=ἀνεχώρησεν.

6) Καιρὸς τῶν καρπῶν, δηλ. ὅτε ἤλθεν ἡ ἐποχὴ νὰ συνάξῃ ὁ οἰκοδεσπότης τοὺς καρποὺς.

7) Ἐντραπήσονται, δηλ. θὰ σεβασθῶσι τὸν υἱὸν μου.

8) Κατάσχωμεν=νὰ γείνωμεν κύριοι τῆς κληρονομίας αὐτοῦ.

9) Ἀπολέσει· μέλ. τοῦ ἀπόλλυμι=θὰ καταστρέψῃ, θὰ τιμωρήσῃ αὐτούς, κακοὺς ὄντας.

10) Καιροῖς=εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν.

11) Ἀπεδοκίμασαν, δηλ. δὲν ἐθεώρησαν καλόν.

12) Λίθος εἰς κεφαλὴν γωνίας=λίθος ἀκρογωνιαῖος, ἀγκωνάρι.

13) Αὕτη· δηλ. ἡ κεφαλὴ τῆς γωνίας. Οὕτως ἠθέλησεν ὁ Θεός. Τοῦτο ἐκ Θεοῦ ἐγένετο.

Περιεχόμενον.

Ἡ περικοπή αὕτη περιέχει τὴν παραβολὴν τῶν κακῶν γεωργῶν.

Ὁ Σωτὴρ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ἦτο πλοῦσίος τις κτηματίας, ὅστις εἶχεν ἕνα ἀμπελῶνα. ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκαμε ληνόν, πύργον καὶ πάντα τὰ χρειώδη. Τοῦτον ἐμίσθωσεν εἰς γεωργούς διὰ νὰ τὸν καλλιεργήσωσιν. Ὅταν δὲ ἦλθεν ἡ ἐποχὴ διὰ νὰ λάβῃ τοὺς καρπούς, ἀπέστειλεν ὁ κύριος τοὺς δούλους του, διὰ νὰ λάβωσι τούτους. Οἱ γεωργοὶ ὅμως, κακοὶ ὄντες, ἐκακοποίησαν τοὺς δούλους. Ἀπέστειλε λοιπὸν ἔπειτα καὶ ἄλλους δούλους, οἱ δὲ γεωργοὶ ἔπραξαν τὸ ἴδιον. Τέλος ἀπέστειλε καὶ τὸν μόνον υἱόν του, συλλογισθεῖς, ὅτι θὰ ἐντραπῶσιν αὐτόν. Ἄλλ' αὐτοὶ συνέλαβον καὶ τοῦτον καὶ τὸν ἐφόνευσαν.

Ὁ Σωτὴρ λοιπὸν ἠρώτησε τοὺς ἀκούοντας τὴν παραβολὴν ταύτην· Τί θὰ πράξῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος εἰς τοὺς κακοὺς γεωργούς, ὅταν ἐπιστρέψῃ ἐκ τοῦ ταξειδίου του; Οὗτοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι θὰ τοὺς τιμωρήσῃ καὶ θὰ τοὺς ἐκδιώξῃ, διότι ἦσαν κακοί. Τότε ὁ Σωτὴρ εἶπεν εἰς αὐτοὺς ῥητόν τι ἐκ τῆς ἀγίας Γραφῆς (Ψαλμ. ριγ', 22 καὶ Ἡσαΐου κη', 16), διὰ τοῦ ὁποίου ἐδηλοῦτο, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, ὁ υἱὸς τοῦ οἰκοδεσπότου, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ μὲν περιεφρόνησαν καὶ ἐσταύρωσαν, ἀλλ' οὗτος ἐγένετο τὸ στήριγμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ θαυμάσῃ ὁ ἔθνικὸς κόσμος.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ἀλληγορικῶς ἐλέγχει ὁ Σωτὴρ τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἐπέμενον εἰς τὸ κακόν, ἐκακοποίησαν τοὺς ἱερούς αὐτῶν ἄνδρας καὶ τὸν Μεσσίαν των, δηλαδὴ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Προαναγγέλλει δὲ συγχρόνως, ὅτι ἡ θρησκεία του θὰ διαδοθῇ εἰς ἄλλα ἔθνη, τὰ ὁποῖα θὰ δεχθῶσιν αὐτήν.

Ὁ οἰκοδεσπότης εἶνε ὁ Θεός. — Ὁ ἀμπελών εἶνε ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός. — Ὁ φραγμὸς εἶνε ὁ μωσαϊκὸς νόμος, αἱ τελεταὶ καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ προφυλάξῃ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν. — Ὁ πύργος εἶνε ἡ συναγωγὴ, ὃ ἐν Ἱεροσολύμοις νόσος. — Ἀητὸν δυνατὸν νὰ ἐννοῆσθῃ ὁ Σωτὴρ τὸ θυσιαστήριον ἢ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης. — Γεωργοὶ εἶνε αἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τοῦ νόμου, αἱ διδάσκαλοι τῶν Ἑβραίων, οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. — Δοῦλοι εἶνε οἱ προφῆται, οἱ ἱεροὶ ἄνδρες, οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἀποστελλόμενοι διὰ νὰ συμβουλευσωσι τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως ποιῶσιν ἔργα ἀγαθὰ. — Υἱὸς εἶνε ὁ Σωτὴρ, τὸν ὅποσον οἱ Ἰουδαῖοι, ἐκβαλόντες ἔξω τῶν Ἱεροσολύμων, ἐσταύρωσαν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ. — Ἄλλοι δοῦλοι εἶνε οἱ ἀπόστολοι, οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐν γένει, οἱ πρότερον ἐθνικοί. — Καρποὶ εἶνε τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Λίθος εἶνε αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, ὅστις εἶνε ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, ὅστις συγκρατεῖ καὶ ἐνώνει τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ ἀποστολὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων.

Ὁ Σωτὴρ κατακρίνει τοὺς Ἰουδαίους ὡς ἀγνώμονας. — Ἡ ἀγνωμοσύνη καὶ ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὸ κακὸν εἶνε δύο μεγάλα κακά, εἶνε ἐνδειξις διεστραμμένης διανοίας καὶ καρδίας.

Ὁ Θεὸς εἶνε μακρόθυμος, ἀλλὰ καὶ δίκαιος. — Εἶνε πολυεῦσπλαγχνος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τιμωρεῖ τοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὸ κακόν.

Ὁ Σωτὴρ εἶνε ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Κυριακῇ δεκάτῃ τετάρτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. κβ', 2—14).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· Εἶπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἴδου τὸ ἄρι-

στόν¹ μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ² τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες³ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλεσε τοὺς φρονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε⁴. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους⁵ τῶν ὁδῶν καὶ ὅσους ἂν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξεληθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐπλήσθη⁶ ὁ γάμος ἀνακαίμενων. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακαίμενους, εἶδεν ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα⁷ γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐταῖρε⁸, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφिमώθη⁹. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις¹⁰. Δήσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἄρατε¹¹ αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ¹², ὀλίγοι δὲ ἐλεκτοί.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν παραβολὴν τοῦ βασιλικοῦ γά-

1) Ἄριστον—τὸ γεῦμα, ἡ τράπεζα, τὸ φαγητόν· ἀλληγορικῶς ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, τὴν διδασκαλίαν του.

2) Σιτιστὰ—τὰ θρέμματα, τὰ πρόβατα κτλ.

3) Κρατήσαντες—πίασαντες διὰ τῆς βίας.

4) Ἐνέπρησαν· ἄορ. τοῦ ἐμπύρημι—καίω, πυρπολῶ.

5) Διεξοδοὶ—πρόδρομοὶ καὶ πλατεῖαι τῆς πόλεως.

6) Ἐπλήσθη κλπ.—ἐγένευσεν ὁ γάμος ἀπὸ προσκεκλημένων.

7) Ἐνδυμα γάμου—κατάλληλον, καθαρὸν ἔνδυμα γάμου.

8) Ἐταῖρε—φίλε.

9) Ἐφिमώθη (ἐκ τοῦ φιμώω)—δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τι, ἀπεστομώθη.

10) Διάκονοι—οἱ ὑπηρέται.

11) Ἄρατε—πάρτε αὐτὸν ἀπ' ἐδῶ.

12) Κλητοὶ—προσσεκλημένοι.

μου. — Βασιλεύς τις τις παρεσκεύασεν εις πολλοὺς φίλους γεῦμα πολυτελές, διότι ἐτέλει τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Λοιπὸν κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν τοῦ γεύματος ἀπέστειλεν ὁ βασιλεύς, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, τοὺς δούλους του, διὰ νὰ προσκαλέσῃ τοὺς προσκεκλημένους. Τούτων ἄλλοι μὲν δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔλθωσιν, ἄλλοι δὲ ἐπίασαν τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἔδειραν καὶ τοὺς ἐφόνευσαν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεύς ἐθύμωσε καὶ ἀπέστειλε στρατιώτας νὰ φονεύσωσι τοὺς φονεῖς ἐκεῖνους καὶ νὰ κατακαύσωσι τὴν πόλιν των. Ἀπέστειλε δὲ ἄλλους δούλους εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως, διὰ νὰ προσκαλέσωσιν ὅσους ἠθέλον συναντήσῃ. Πράγματι προσῆλθον πολλοὶ ἄνευ διακρίσεως καὶ προετοιμασίας. Ὅτε ὅμως εἰσῆλθεν ὁ βασιλεύς εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἦτο τὸ γεῦμα, καὶ εἶδεν ἄνθρωπον μὴ φέροντα ἐνδυμα γάμου, εἶπεν εἰς τοὺς δούλους νὰ ἐκβάλωσιν αὐτὸν ἔξω.

Πολλοὶ μὲν προσεκληθήσαν, ἀλλ' ὀλίγοι ἦσαν ἐκλεκτοί.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ βασιλικοῦ γάμου ἠθέλησεν ὁ Σωτὴρ νὰ διδάξῃ τοὺς Ἰουδαίους, ἰδίᾳ τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, ὅτι, ἐνῶ αὐτοὶ ἦσαν οἱ προσκεκλημένοι ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τε τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅμως δὲν ἠθέλησαν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας νὰ λάβωσι μέρος εἰς αὐτήν. Μάλιστα ἐκακοποίησαν τοὺς προφήτας. Διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς ἄλλους ξένους, τοὺς ἐθνικούς, οἵτινες προσῆλθον εἰς τὸν χριστιανισμόν.

Διδάσκει δὲ συνάμα, ὅτι πολλοὶ μὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ πάντες δὲν ἦσαν ἐκλεκτοί· ὁ δὲ μὴ ἐκλεκτὸς θὰ ἐκβληθῇ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἀλληγορικῶς βασιλεύς εἶνε ὁ Θεός. — Υἱὸς αὐτοῦ εἶνε ὁ Σωτὴρ, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ καλέσῃ πάντας εἰς τὴν βασιλείαν του. — Γάμος εἶνε ἡ θρησκεία τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὴν ὁποίαν πάντες προσκαλοῦνται διὰ τοῦ Εὐαγγελίου νὰ λάβωσι μέρος. Οἱ πρῶτοι κεκλημένοι εἶνε κυρίως οἱ Ἰουδαῖοι, ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ

Θεοῦ, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτήρος. Οἱ δεῦτεροι προσκλήθέντες εἶνε οἱ ἐθνικοὶ (οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κλ.)— Δουλοὶ εἶνε οἱ προφῆται, οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένοι ἱεροὶ ἄνδρες.— Ἐνδυμα γάμου ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ τὰς ἀρετὰς, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχη ὁ χριστιανός, ὅστις θέλει νὰ ἀξιωθῆ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Πολλοὶ λέγονται χριστιανοί, ἀλλ' ὀλίγοι ἐκτελοῦσι τὰς ἐντολάς τοῦ Σωτήρος.

Ἄς μὴ μμηθῶμεν τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες προσκαλούμενοι εἰς ἀπόλαυσιν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων ἀγαθῶν ἠμέλησαν, ἔμειναν ἀδιάφοροι.

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου ἄς μὴ κυριεύωσι τοῦ πνεύματος ἡμῶν. «Καὶ ταῦτα δεῖ ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι».

Ὅταν προσερχώμεθα διὰ νὰ κοινωνήσωμεν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὀφείλομεν νὰ καθαρῶμεν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας.

Ἄς ἡμεθα πιστὰ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα, χρηστοὶ τῆς πατρίδος πολῖται.

Κυριακῆ δεκάτῃ πέμπτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. κ', 35—46).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ νομικός τις¹ προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου² καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολὴ. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος³ καὶ οἱ Προφῆται⁴ κρέ-

1) *Νομικός*—νομομαθής, διδάσκαλος, ἐρμηνευτής τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

2) *Καρδιά*—ψυχὴ, διάνοια.

3) *Νόμος* εἶνε ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, αἱ διατάξεις τοῦ Μωϋσέως.

4) *Προφῆται*, δηλ. αἱ προφητεῖαι, ἡ διδασκαλία τῶν Προφητῶν.

μανται. Συνηγμένων¹ δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Τί ὑμῖν δοκεῖ² περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστι; Λέγουσιν αὐτῷ· Τοῦ Δαβίδ. Λέγει αὐτοῖς· Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον³ αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν⁴ μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον⁵ τῶν ποδῶν σου; Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον, οὐδ' ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

Περιεχόμενον.

Ἡ περικοπὴ αὕτη περιέχει τὸ ἱστορικὸν τοῦ ἐπερωτήσαντος τὸν Ἰησοῦν νομικοῦ, ποία εἶνε ἡ μεγάλη ἐντολὴ ἐν τῷ μωσαϊκῷ νόμῳ. — Ὁ Ἰησοῦς ἐνόησας τὴν πονηρὰν τοῦ νομικοῦ διάθεσιν, ὅτι ἤλθε νὰ τὸν πειράξῃ, διὰ νὰ μάθῃ δῆθεν ποίαν ἐντολὴν ὁ Σωτὴρ ἐθεώρει μεγάλην, ἀπήντησεν εἰς αὐτόν, ὅτι οὐδὲν νέον ἔχει νὰ προσθέσῃ. Καθὼς, εἶπεν ὁ Σωτὴρ, ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται πρώτην ἐντολὴν ὀρίζουσι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, δευτέραν δὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον, οὕτω καὶ ἐγὼ ταύτας τὰς ἐντολάς θεωρῶ μεγάλας καὶ κυρίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ὁλόκληρος ἡ μωσαϊκὴ νομοθεσία καὶ ἡ διδασκαλία τῶν προφητῶν.

Ἄφου λοιπὸν ἀπεστομώθη ὁ νομικός, ἤλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ διὰ νὰ ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ εὑρωσι κατηγορίαν τινὰ κατ' αὐτοῦ. Τότε ὁ Σωτὴρ ἐρωτᾷ αὐ-

1) *Συνηγμένων*—ἐνῷ οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν συνηθροισμένοι.

2) *Τί ὑμῖν δοκεῖ*—τί φρονεῖτε, ποίαν γνώμην ἔχετε;

3) *Ἐν πνεύματι*, δηλ. προφητικῶ. Προφητεύον ὁ Δαβὶδ καλεῖ τὸν Σωτῆρα Κύριον, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ Κύριός ἐστι.

4) *Κάθου ἐκ δεξιῶν μου*—ἀνάλαβε τὴν προτέραν θέσιν σου, τὴν τιμητικὴν, τὴν θεϊαν, μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν.

5) *ὑποπόδιον*—σκαμνί, ὅπου στηρίζεται ὁ ἐπὶ θρόνον καθήμενος τοὺς πόδας του. Μεταφορικῶς δηλοῖ ἐνταῦθα· ἕως οὗ ταπεινώσω τὸν ἐχθρόν.

τούς, ποίαν ιδέαν ἔχουσι περὶ αὐτοῦ. Οὗτοι δὲ ἀπήντησαν, ὅτι εἶνε ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, δηλαδή ἄνθρωπος μόνον. Τότε ὁ Ἰησοῦς, μεταχειριζόμενος αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ, καθ' οὗς ἀποκαλεῖται Κύριος καὶ Θεός, ἐξηγεῖ εἰς αὐτούς, ὅτι εἶνε οὐ μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός, δηλαδή Θεάνθρωπος.

Ἐκτοτε ἀποστομωθέντες οἱ Φαρισαῖοι, δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ τὸν ἐρωτήσωσι τι.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἡ εἰρωνεία καὶ ὁ πειρασμὸς εἶνε μεγάλα κακά, δυνάμενα πολλὰ δυσάρεστα νὰ φέρωσιν. — Ἔσο εὐλικρινής.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ συνοψίζονται εἰς δύο μεγάλας ἐντολάς· εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Αἱ τέσσαρες πρῶται ἐντολαὶ ἀναφέρονται πρὸς τὸν Θεόν, αἱ δὲ λοιπαὶ ἕξ πρὸς τὸν πλησίον.

Ἡ ἀγάπη ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον πρέπει νὰ ᾔνε εὐλικρινής, λογική, ἄδολος, ζῶσα, ἐνεργὸς καὶ διαρκής.

Ὅλοι οἱ νόμοι στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον.

Ἡ ἀγάπη πάντα στέγει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν Θεὸν δύναται νὰ ἀγαπᾷ.

Κυριακῇ δεκάτῃ ἕκτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαίου (κεφ. κε', 14—30).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπός τις ἀποδημῶν¹ ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ

1) Ἀποδημῶν=ἀναχωρῶν. Ἀλληγορικῶς δηλοῖ, ὅτι ὁ Θεός, προικίσας τὸν ἄνθρωπον μὲ διάφορα χαρίσματα, λογικόν, ἐλευθερίαν κτλ., ἀφήκεν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ν' αὐξήσῃ τὰ χαρίσματα ταῦτα.—

ὑπάρχοντα¹ αὐτοῦ. Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα², ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν³, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως⁴, Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς⁵ καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν, ὤρυξεν⁶ ἐν τῇ γῆ καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἐρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει⁷ λόγον μετ' αὐτῶν. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν⁸ ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς⁹. Ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. Εὖ, δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν¹⁰ τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν εἶπε· Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

Δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ καὶ οὕτως· ὁ Σωτὴρ ἐμφυσήσας εἰς τοὺς μαθητὰς του το Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δούξας αὐτοῖς τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς.—Κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν μαθητῶν του λόγον τῆς ἐνεργείας αὐτῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.—Προτιμητέα ὅμως ἡ πρώτη ἐρμηνεία, ὅτι ὁ Σωτὴρ θὰ ζητήσῃ λόγον κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν παρ' ἐκάστου ἀνθρώπου πῶς εἰργάσθη διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρηθέντων αὐτῷ χαρισμάτων.

1) Ὑπάρχοντα=ἀγαθὰ, περιουσίαν. Ἀλληγορικῶς δηλοῖ τὰ χαρίσματα (νοῦν, ἐλευθερίαν, συνείδησιν).

2) Τάλαντον=νόμισμα ἀξίας δραχ. 6,000. Ἀλληγορικῶς δηλοῖ τὰ πνευματικὰ δῶρα τοῦ ἀνθρώπου (ἴδ. Κυρ. ἐνδεκάτην, σελ. 68).

3) Δύναμιν=ἰκανότητα, ἀξίαν.

4) Εὐθέως, δηλ. χωρὶς νὰ ὀρίσῃ τὸν χρόνον τῆς ἐπανόδου.

5) Ἐν αὐτοῖς, δηλ. μετὰ αὐτὰ, δι' αὐτῶν.

6) Ὤρυξεν=ἔσκαψε τὴν γῆν καὶ τὸ ἀπέκρυψεν. Ἀλληγορικῶς δηλοῖ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐχρησιμοποίησε τὰ χαρίσματα αὐτοῦ.

7) Συναίρει λόγον=λογαριάζεται, ζητεῖ λογαριασμὸν κτλ.

8) Προσήνεγκε=προσέφερε, κερδήσας ἔφερε πρὸς τὸν κύριόν του.

9) Ἐπ' αὐτοῖς, δηλ. κοντὰ εἰς αὐτὰ· ἐκτὸς τῶν πέντε ταλάντων ἐκέρδησε καὶ ἄλλα πέντε.

10) Χαρὰ=βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅπου χαρὰ καὶ μακαριότης.

Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν¹ τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον ελληφός², εἶπε· Κύριε, ἔγνων σε, ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὄθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἦδεις³, ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα καὶ συνάγω, ὄθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις⁴ καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἕμὸν σὺν τόκῳ. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα· (τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ⁵ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται⁶ ἀπ' αὐτοῦ)· καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ταῦτα λέγων ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὧτα⁷ ἀκούειν ἀκουέτω.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ, θέλων νὰ διδάξῃ, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ὀφειλομεν νὰ καλλιεργῶμεν καὶ ν' αὐξάνωμεν τὰ χαρίσματα, τὰ ὅποια ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, διότι θὰ μᾶς ζητηθῇ λόγος, κατὰ τὴν

1) Χαρὰ=βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅπου χαρὰ καὶ μακαριότης.

2) *Ελληφός*· μετ. παρακ. (ὑπερσ.) τοῦ λαμβάνω=ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε λάβει.

3) ἦδεις· ὑπερσ. ἀντὶ παρατ. τοῦ οἶδα=ἐγνώριζες.

4) *Τραπεζίταις*=εἰς τοὺς τοκιστάς, τοὺς ἀργυραμοιβούς.

5) *Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ*=εἰς πάντα ἔχοντα νοῦν καὶ ἐπιμέλειαν νὰ ἐργασθῇ ὁ Θεὸς θὰ δώσῃ καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, θὰ τὸν βοηθήσῃ.

6) *Ἀρθήσεται*· παθ. μέλ. τοῦ αἶρομαι,=τοῦ ἀφαιρεθῆναι καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχει.

7) Ὡτα· δηλ. ὅστις ἔχει αὐτιά, ἄς ἀκούῃ. Ἀλληγορικῶς δηλοῖ ὅτι, ὅστις ἔχει νοῦν νὰ διδαχθῇ, ἄς ἐννοήσῃ τί διδάσκει ἢ παραβολὴ αὕτη.

δευτέραν παρουσίαν, τῶν πράξεών μας, εἶπε τὴν ἐξῆς παραβολὴν τῶν δέκα ταλάπτων·

Ἄνθρωπός τις, ἀναχωρῶν, ἐκάλεσε τοὺς ὑπηρέτας του, τοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς διάφορα ποσὰ χρηματικά κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ ἰκανότητα ἐκάστου. Τούτων οἱ μὲν φρόνιμοι εἰργάσθησαν καὶ ἠύξησαν τὸ κεφάλαιον, οἱ δὲ ὀκνηροί, οἱ ἀμελεῖς, δὲν ἐχρησιμοποίησαν τὸ χρῆμα, δὲν εἰργάσθησαν, ἀλλὰ τὸ ἔκρυψαν ἐν τῇ γῆ.— Ὅτε ἐπέστρεψεν ὁ κύριος, ἐζήτησε λόγον παρὰ τῶν ἀνθρώπων του. Καὶ οἱ μὲν ἐργασθέντες προσήλθον μετὰ χαρᾶς καὶ προσέφερον διπλάσια, καὶ διὰ τοῦτο ἐπηνέθησαν παρὰ τοῦ κυρίου των. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες κατεκρίθησαν. Μάλιστα δὲ ὁ κύριος τοὺς ἀφῆρεσε καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τοῖς εἶχε δώσει.

Ὡς ἔπραξεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ πλούσιος κύριος, οὕτω θὰ πράξῃ καὶ ὁ Σωτὴρ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν· δηλαδὴ θὰ ζητήσῃ λόγον τῆς ἐργασίας ἐκάστου, τῆς καλλιέργειας τῶν χαρισμάτων, τὰ ὅποια ἕκαστος ἄνθρωπος ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει χάρισμά τι. Πᾶς ἄνθρωπος εἶνε πεποικισμένος μὲ λογικόν, μὲ ἐλευθερίαν, μὲ ἴδιόν τι χάρισμα. Ἐπομένως ὀφείλει νὰ προφυλάττῃ καὶ ν' αὐξάνῃ τὸ δῶρον τοῦτο.

Διὰ τῆς μελέτης, διὰ τῆς διδασκαλίας, διὰ τῆς ἐργασίας αὐξάνομεν τὰς γνώσεις ἡμῶν, τὰ ὑπάρχοντα ἡμῶν.

Ἔργον οὐδὲν ὄνειδος. Ἄργία ὄνειδος καὶ μήτηρ πάσης κακίας.

Ὁ Θεὸς ἐνισχύει καὶ φωτίζει τὸν ἐργαζόμενον τὸ ἀγαθόν.

Παλλαπλασίαζε ὅ,τι ἀπέκτησας.

Καὶ τὰ πνευματικά καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ἂν δὲν τὰ καλλιεργῶμεν, ἐλαττοῦνται.

Ὁ εἰς ὀλίγα πιστὸς εἶνε ἄξιος πλειόνων ἀγαθῶν, μείζονος ἐμπιστοσύνης.

Καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πατρὶς καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ θὰ ζητήσωσι λόγον τῶν πράξεών μας.

Κυριακῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ ¹.

¹ Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαίου (κεφ. ιε', 21—28. Ἴδε καὶ Μάρκου
κεφ. ζ', 24—30).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐξηλήθην ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ
Σιδῶνος ². Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ Χανααῖα ³, ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελ-
θοῦσα, ἐκραύγαζεν αὐτῷ, λέγουσα· Ἐλέησόν με, Κύριε, Υἱὲ Δαβίδ·
ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ
λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτόν, λέγον-
τες· Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· Οὐκ ἀπεστάλην, εἰμὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου
Ἰσραὴλ ⁴. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη αὐτῷ, λέγουσα· Κύριε, βοήθει
μοι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν

1) Τὸ περὶ Χανααίας Εὐαγγέλιον δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῇ σειρᾷ τῶν
Κυριακῶν τοῦ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγελίου, εἰμὴ μόνον, ὅταν τὸ Πάσχα
συμβῇ τῇ 22 Μαρτίου. Ἀναγινώσκεται ὁμως πολλάκις τῇ πρὸ τοῦ Τελώ-
νου καὶ Φαρισαίου Κυριακῇ, ὅταν ἔρχεται τὸ Πάσχα ὄψιμον, ὡς φαίνεται
εἰς τὰ ἐν τῷ τέλει πασχάλια.

2) *Τύρος καὶ Σιδῶν* ἦσαν αἱ δύο μεγάλαι παραθαλάσσιοι ἐμπορικαὶ
πόλεις τῆς Φοινίκης.

3) *Χανααῖα*. Οἱ πρὸς βορρᾶν τῶν ὀρίων τῆς Παλαιστίνης κάτοικοι
ἐκαλοῦντο Χανααῖοι, διότι οὕτως ὀνομάζοντο πρότερον οἱ κάτοικοι τῆς
Παλαιστίνης (=Χαναάν), Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἐθνικὴ, Ἑλληνίς τὴν θρη-
σκείαν, Συροφοίνισσα τὸ γένος.

4) *Οἶκος Ἰσραὴλ*—οἱ Ἰσραηλίται.

τέκνων καὶ βαλεῖν¹ τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· Naί, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη² ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκεῖνης.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς Χαναταίας γυναικός. Αὕτη ἀκούσασα πολλὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἤλθε πρὸς αὐτὸν μετὰ θερμῆς πίστεως καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἐκβάλῃ τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρὸς τῆς. Ὁ Ἰησοῦς κατ' ἀρχὰς δὲν ἀπεκρίθη τίποτε εἰς αὐτήν. Οἱ μαθηταὶ τοῦ μάλιστα, ἐπειδὴ αὕτη ἐξηκολούθει νὰ φωνάζῃ ὀπισθεν αὐτοῦ «Κύριε, ἐλέησόν με», εἶπον εἰς αὐτὸν ἢ νὰ τὴν ἀπολύσῃ (νὰ τὴν ἀποπέμψῃ) ἢ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παράκλησίν τῆς. Ὁ Σωτὴρ ὅμως, ὅστις ἠγάπα θερμῶς τοὺς συμπολίτας του, εἶπεν, ὅτι κυρίως ἀπεστάλη διὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὅτι τούτων ἐπεθόμεν κατὰ πρῶτον τὴν σωτηρίαν. — Ἡ γυνὴ ὅμως ἐξηκολούθει, παρακαλοῦσα τὸν Σωτῆρα καὶ λέγουσα· «Κύριε, βοήθει μοι». Τότε ὁ Σωτὴρ τῇ εἶπεν, ὅτι δὲν εἶνε φρόνιμον καὶ καλὸν νὰ λάβω τὸν ἄρτον ἀπὸ τὰ πνευματικά μου τέκνα, τοὺς ἀγαπητοὺς μου Ἰσραηλίτας, τοὺς συμπατριώτας μου, καὶ νὰ τὸν δώσω εἰς τὰ κυνάρια, τοὺς ξένους. Ἡ γυνὴ ὅμως μετὰ πολλῆς ἐτοιμότητος καὶ εὐφυΐας τῷ ἀπήντησεν, ὅτι καὶ τὰ κυνάρια τρῶγουσιν ἀπὸ τὰ ψιχία, τὰ

1) *Βαλεῖν*—ρίψαι. Ἀλληγορικῶς θέλει ὁ Σωτὴρ νὰ διδάξῃ, ὅτι πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἐλεήσῃ καὶ διδάξῃ τοὺς ὁμοφύλους του, τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλοφύλους (=κυνάρια).

2) *Ἰάθη*—ἐθεραπεύθη ἀπὸ τοῦ δαιμονίου.

πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν καὶ θαυμάσας τὴν πίστιν αὐτῆς, εἶπεν· «Ὡ γύναι, μεγάλη εἶνε ἡ πίστις σου· ὡς γέινῃ καθὼς σὺ θέλεις». Καὶ πράγματι διὰ τοῦ λόγου τούτου τοῦ Ἰησοῦ ἐθεραπεύθη ἀμέσως ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναanaίας γυναικὸς.

Παραιτηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ ἀγαθὸν διαδίδεται. Τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς ἀνθρώπιότητος, τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ταχέως καὶ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης ἠκούσθη.

Ἡρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν πάσῃ σπουδαίᾳ ἐργασίᾳ, ἀπαιτεῖται ὑπομονή, σταθερότης, χαρακτῆρ ἰσχυρὸς, πρᾶος καὶ ἀνεξίκακος.

Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.—Παράδειγμα ἔστω ἡμῖν ἡ Χαναanaία, ἥτις, ἂν καὶ δὲν ἐλάμβανε κατ' ἀρχὰς ἀπάντησιν, ἐπίτηδες πρὸς δοκιμασίαν καὶ ἐνδειξὴν τῆς πίστεώς της πρὸς τὸν Σωτῆρα, ἂν καὶ ἀπεκρούετο, ὅμως ἐδέετο τοῦ Θεοῦ καὶ ἐφώνει· «Κύριε, ἐλέησόν με». Καὶ ἐπὶ τέλους διὰ τῆς πίστεως ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου.

Ὁ Σωτῆρ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὴν Χαναanaίαν ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι ἐκ τῶν πρώτων ἡμῶν καθηκόντων εἶνε ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη, ἢ πρὸς τοὺς πάσχοντας ὁμοφύλους ἡμῶν συμπάθεια.

Τῆ Κυριακῇ πρὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. γ' 13—17).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰμὶ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως

ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται¹, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν², ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ ἐδίδασκε τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ τὸν Νικόδημον. Οὗτος δὲ ἦτο πλούσιος Ἰουδαῖος, ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, μέλος τοῦ ἀνωτάτου συνεδρίου, καὶ ἤθελε νὰ μάθῃ, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἦτο προφήτης μόνον ἢ ὁ ἐπηγγελημένος Μεσσίας. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ὅτι δὲν ἦτο μόνον διδάσκαλος καὶ προφήτης, ἀλλὰ καὶ Θεός, καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ὑπῆρχε καὶ πρότερον, μέλλων πάλιν μετὰ τὴν σταύρωσιν νὰ ἀναληφθῆ καὶ νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν οὐρανόν.

Καθὼς, εἶπεν ὁ Σωτὴρ, ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἵνα οἱ ὑπὸ τῶν ὄφρων δακνόμενοι Ἰσραηλίται προσβλέποντες εἰς αὐτὸν θεραπεύωνται, οὕτω καὶ ὁ Σωτὴρ πρέπει νὰ ὑψωθῆ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, νὰ στυρωθῆ, ἵνα διὰ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆν ἁμαρτίαν. Ἡ θυσία δὲ αὕτη τοῦ Σωτῆρος, καθὼς καὶ ἡ ἔλευσις αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἐγένετο ἕνεκα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ Νικόδημος, ἂν καὶ γέρον, πλούσιος, ἀρχὼν τῶν Ἰουδαίων,

1) *Ἡ μὴ ἀπόληται*: ὑποτ. μέσ. ἀορ. β' τοῦ ἀπόλλυμαι=διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ, νὰ μὴ κολασθῇ.

2) *Ἐδωκεν*, δηλ. ἐστειλεν εἰς τὸν κόσμον.

ἔμωσ, ἅμα ὡς ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκέ τι θειότερον τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, ἔσπευσε νὰ μάθῃ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, νὰ γείνη μαθητῆς τοῦ Σωτῆρος.—Πάντοτε, μέχρι γήρατος, πρέπει νὰ μανθάνωμεν καὶ νὰ ἀκούωμεν τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ψυχοφελῆ.

Ἡ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ μόνη εὐπρόσδεκτος θυσία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ ἐκανοποιήθη ἡ θεία δικαιοσύνη καὶ συνεδιθάσθη ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνία.

Διὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου κατεβλήθη ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ ἀπειρος ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ ἀποστείλῃ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα χάριν αὐτοῦ σταυρωθῇ.

Κυριακὴ μετὰ τὴν Ὑψωσιν.

Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. η', 38—43 καὶ θ', 1)

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅστις θέλει ὀπίσω μου¹ ἔλθειν ἀπαρνησάσθω² ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν³ αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει⁴ αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἑμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, εἰὰ κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἢ τί δώσει ἄνθρω-

1) Ὁπίσω μου ἐλθεῖν, δηλαδὴ νὰ γείνη ὁπαδός μου, μαθητῆς μου.

2) Ἀπαρνησάσθω=ἄς ἀπαρνηθῇ τὸν ἑαυτόν του, τὰς κακὰς διαθέσεις του.

3) Σταυρὸς ἀλληγορικῶς δηλοῖ τὰ παθήματα περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν.

4) Ἀπολέσει μέλ. τοῦ ἀπόλλυμι, δηλ. θά χάσῃ, θά ὑποστῇ θυσίας. Δηλ. ὅστις θέλει νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν του ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, θά ὑποστῇ

πος ἀντάλλαγμα¹ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ὅς γὰρ ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῶ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀγγέλων τῶν ἁγίων. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐσθηκότων², οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν³ ἐν δυνάμει.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτήρ, ὁμιλῶν πρὸς τοὺς μαθητάς του καὶ τὸν ὄχλον περὶ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου, εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὅστις θέλει νὰ γείνη μαθητῆς μου, πρέπει νὰ ἀρνηθῆ τὰς κακὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας, νὰ κακοπαθήσῃ, νὰ ἀγωνισθῆ τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν. Ὅστις θέλει νὰ ἐκτελῆ τὰς ἀνοήτους ὀρέξεις του, νὰ φροντίξῃ μόνον τί θὰ φάγῃ, τί θὰ πῖνῃ καὶ τί θὰ κερδίσῃ, οὗτος δὲν θὰ δυναθῆ, δὲν θὰ ἔχῃ καιρὸν νὰ φροντίξῃ διὰ τὴν ψυχὴν του. — Τί δὲ θὰ ὠφελῆθῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν κερδίσῃ ὅλον τὸν κόσμον, ἅλα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, καὶ ζημιωθῆ τὴν ψυχὴν του, ἥτις εἶνε πολυτιμότερα παντὸς ἐπιγείου ἀγαθοῦ;

Ὅστις λοιπόν, εἶπεν ὁ Σωτήρ, μὲ ἀρνηθῆ ἐνώπιον τοῦ κόσμου, θὰ ἀρνηθῶ καὶ ἐγὼ αὐτόν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς μου. — Ἐν τέλει δὲ προστίθῃσιν ὁ Σωτήρ, ὅτι θὰ ζῶσιν τινες ἐκ τῶν παρευρισκομένων ἐνταῦθα, οἵτινες θὰ ἴδωσι τὴν δόξαν

βάσιαν, καὶ αὐτόν τὸν θάνατον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὅστις δὲ θυσίασῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Σωτήρος, χάριν τῆς πίστεως, οὗτος θὰ σώσῃ αὐτὴν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

1) Ἀντάλλαγμα=ισότημιον, ἄλλο τι ἴσης ἀξίας.

2) Ὅδε ἐσθηκότων, δηλ. ἐκείνων, οἵτινες ἴστανται ἐδῶ, οἵτινες ἀκούουσι τοὺς λόγους μου.

3) Ἐληλυθυῖαν. Ἐννοεῖ ὁ Σωτήρ τὴν Μεταμόρφωσιν αὐτοῦ, ἥτις θὰ ἐγίνετο δόξῃ καὶ δυνάμει ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του.

καὶ τὴν θείαν μου δύναμιν κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν, ὅτε θὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τρία ἀπαιτοῦνται, διὰ νὰ γείνωμεν ὁπαδοὶ τοῦ Σωτῆρος, πιστοὶ μαθηταὶ αὐτοῦ· *Πρῶτον* νὰ ἀρνηθῶμεν τὰς κακὰς ἡμῶν ἐπιθυμίας. — *Δεύτερον* νὰ ἄρωμεν τὸν σταυρὸν ἡμῶν, δηλαδὴ νὰ κακοπαθήσωμεν, νὰ ὑπομείνωμεν καὶ διωγμοὺς χάριν τοῦ Χριστοῦ· — *Τρίτον* νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν Χριστόν, νὰ ἐκτελῶμεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.

Κόπος, ἀγών, ἐργασία ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἀγαθοῦ. «Στενὴ ἢ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἄγουσα πρὸς τὴν ζωὴν.» Ἐνωφερὴς ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς σταυρὸν τινα νὰ φέρῃ. Σταυρὸς εἶνε τὸ καθήκον παντὸς ἀνθρώπου.

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶνε πάντων τιμιώτερον καὶ θειώτερον.

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶνε ἀθάνατος. Τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ εἶνε φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα· τὰ πνευματικὰ, τὰ τοῦ Θεοῦ, εἶνε αἰώνια.

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Κυριακῇ πρώτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ε', 1—11)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐστὸς ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, εἶδε δύο πλοῖα ἐστῶτα¹ παρὰ τὴν λίμνην. Οἱ δὲ ἀλιεῖς, ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα. Ἐμβάς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν² αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν³ ὀλίγον· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐπὶ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα· Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος⁴, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν⁵. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιστάτα⁶, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιᾶσαντες οὐδὲν

1) Ἐστῶτα=ιστάμενα πλησίον τῆς λίμνης.

2) ἠρώτησε=παρακάλεισεν.

3) Ἐπαναγαγεῖν. Ὁ Σωτὴρ παρακάλεισεν τὸν Πέτρον νὰ ἀπομακρύνῃ ὀλίγον τὸ πλοῖόν του ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ὥστε νὰ δύναται ἐλευθέρως νὰ διδάσῃ ἀπὸ τοῦ πλοίου τὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης ἰστάμενον ὄχλον.

4) Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος=φέρε τὸ πλοῖον εἰς τὸ βάθος τῆς λίμνης, εἰς τὸ βαθὺ μέρος.

5) Ἄγρα. Ὁ Σωτὴρ παρήγγειλε νὰ ῥίψωσι τὰ δίκτυα διὰ νὰ ἀλιεύσωσιν.

6) Ἐπιστάτα=διδάσκαλε.

ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου ¹ χαλάσω τὸ δίκτυον. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέλκυσαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ· διερογγνυτο ² δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν. Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ³, τοῖς ἐν τῷ ἐτέρω πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι ⁴ αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἐπλησαν ⁵ ἀμφοτέρα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ, λέγων· Ἐξέλιθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε. Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ ⁶ τῶν ἰχθύων, ἢ συνέλαβον, ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ ⁷ τῷ Σίμωνι. Καὶ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωογῶν ⁸· Καὶ καταγαγόντες ⁹ τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Περιεχόμενον.

Ὁ Ἰησοῦς, ἰστάμενος πλησίον τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, ὅπου ἐδίδασκε τὸν ὄχλον, παρεκάλεσε τὸν Σίμωνα (Πέτρον), ὅστις ἦτο ἀλιεὺς καὶ εἶχεν ἐκεῖ εἰς τὴν παραλίαν τὸ πλοῖόν του, νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ ὀλίγον τῆς ξηρᾶς, ὥστε νὰ δύναται ἀπὸ τοῦ πλοίου νὰ διδάσκῃ τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας εὐρισκόμενον

1) Ἐπὶ τῷ ῥήματί σου, δηλαδή, ἐπειδὴ σὺ τοῦτο διατάττεις, θὰ ῥίψω, λέγει ὁ Πέτρος, τὰ δίκτυα.

2) Διερογγνυτο=ἐσχίζετο. Τόσον πλῆθος ἰχθύων συνέλαβον, ὥστε τὸ δίκτυον ἐσχίζετο.

3) Κατένευσαν τοῖς μετόχοις=ἔνευσαν εἰς τοὺς συντρόφους των.

4) Συλλαβέσθαι=νὰ βοηθήσωσιν.

5) Ἐπλησαν=ἐγέμισαν, ἄρ. α' τοῦ τίμπλημι.

6) Ἄγρα=ψάρευμα.

7) Κοινωνοὶ=σύντροφοι.

8) Ζωογῶν, δηλ. ἀπὸ τοῦδε θὰ συλλαμβάνῃς, θὰ ἀλιεύῃς ἀνθρώπους διὰ τοῦ κηρύγματος.

9) Καταγαγόντες=ἀφοῦ ἔφερον, ἔσυρον, τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν.

ὄχλον. Ἦτο δὲ ἐκεῖ καὶ ἐν ἄλλο πλοῖον, τὸ ὅποσον ἀνήκειν εἰς τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τοὺς υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαίου.

Ἄφου δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐτελείωσε τὴν διδασκαλίαν του, παρεκάλεσε τὸν Πέτρον νὰ προχωρήσῃ ὀλίγον εἰς τὴν λίμνην καὶ νὰ βίψῃ τὰ δίκτυα. Ὁ Πέτρος τοῦ εἶπεν, ὅτι ὄλην τὴν νύκτα ἐκείνην ἤλιεον, ἀλλὰ δὲν ἐπιάσκει τίποτε. Ἐν τούτοις ὅμως, πρὸς χάριν τοῦ Σωτῆρος, ἔρριψε τὰ δίκτυα. Συνέλαβον δέ, ὡς ἐκ θαύματος, διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, τοσοῦτον πλῆθος ἰχθύων, ὥστε οὐ μόνον τὸ πλοῖον τοῦ Πέτρου ἐγέμισεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο τῶν συντρόφων του (δηλαδὴ τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου). Οἱ ἄλιεις ἐθαύμασαν διὰ τὸ γεγονός τοσοῦτον, ὥστε ὁ Πέτρος εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, διότι ἐγὼ εἶμι ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος, ἐνῶ Σὺ εἶσαι μέγας καὶ θαυμαστός. Τότε ὁ Ἰησοῦς τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τοῦ εἶπε· Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ σήμερον θὰ γείνης ἀλιεὺς ἀνθρώπων. Ἀμέσως δὲ οὐ μόνον ὁ Πέτρος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνδρέου, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν, τὰ πάντα ἀφήσαντες.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Καθὼς ὁ Πέτρος ἀμέσως ἐξετέλεσε τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, νὰ ἀπομακρύνῃ δηλ. ὀλίγον ἀπὸ τὴν ξηρὰν τὸ πλοῖον, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἄς ἐκτελῶμεν προθύμως τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. — Σέβου καὶ ἐκτέλει προθύμως τὰς διαταγὰς τῶν προϊσταμένων σου, ὅταν αὐταὶ συντείνωσιν εἰς τὸ ἀγαθόν.

Ὁ Πέτρος, ὁ Ἀνδρέας, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἦσαν οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ἄλιεις τὸ πρότερον, ἀλλὰ εὐσεβεῖς ἄνδρες, γνωρίζοντες ἐκ τῶν προφητειῶν τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίας.

Ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ οὐδὲν μέγα καὶ σωτήριον κατορθοῦται. «Ἄνευ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν,» λέγει ὁ Σωτήρ.

Ὡς ὁ Πέτρος ὁμολόγησεν ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ἦτο ἀμαρ-

τωλός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ ὁμολογώμεν τὰ σφάλματά μας.

Θαυμαστή ἢ προθυμία τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Τὰ πάντα καὶ γονεῖς καὶ τὴν μόνην περιουσίαν αὐτῶν (τὰ πλοῖα καὶ τὰ δίκτυα) ἐγκατέλιπον χάριν τοῦ Χριστοῦ.

Κυριακῇ δευτέρᾳ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. 5', 31—36).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Καθὼς θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις¹ ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ² τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθοποιῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιῶσι. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν³, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες⁴, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ἐυφροσύνης, ὅτι αὐτὸς χρηστὸς⁵ ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀγαπίστους καὶ πονηροὺς. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρομοι⁶, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρομος ἐστί.

1) *Χάρις* κτλ. δηλ., ποία ἀμοιβὴ ἐκ Θεοῦ, ποία ἀνταπόδοσις κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ δοθῇ; Ποία εὐγνωμοσύνη σᾶς ὀφείλεται;

2) *Ἅμαρτωλοὶ*, δηλ. οἱ κακοί, οἱ ἄπιστοι, οἱ ἐθνικοί.

3) *Ἀπολαβεῖν*=νὰ λάβητε τόκον, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ δάνειον.

4) *Μηδὲν ἀπελπίζοντες*=ἢ οὐδόλως ἀπελπίζοντες τοὺς ζητοῦντάς τι παρ' ὑμῶν, ἢ μηδὲν ἐλπίζοντες παρ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δανείζετε ἢ εὐεργετεῖτε.

5) *Χρηστὸς*=ἀγαθός, εὐπλαγχνός.

6) *Οἰκτίρομοι*=ἐλεήμονες.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτήρ, διδάσκων τοὺς μαθητὰς καὶ τὸν ὄχλον τὰς μεγάλας καὶ θείας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀληθείας, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ταῦτα·

Καθὼς θέλετε νὰ φέρονται οἱ ἄνθρωποι πρὸς ὑμᾶς, οὕτω φέρεσθε καὶ ὑμεῖς πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἐὰν ἀγαπᾶτε καὶ ἀγαθοποιήτε μόνον τοὺς ἀγαπῶντας καὶ ἀγαθοποιῶντας ὑμᾶς, οὐδεμία χάρις σᾶς ὀφείλεται, διότι οὕτω πράττουσι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ ἔθνη· καὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους των. Ἐγὼ ὅμως, λέγει ὁ Σωτήρ, σᾶς παραγγέλλω νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς σας, νὰ εὐεργετήτε αὐτοὺς καὶ νὰ ἦσθε ἐλεήμονες εἰς πάντα ἄνθρωπον, καθὼς καὶ ὁ οὐράνιος ὑμῶν Πατήρ εἶνε οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

»Ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσης».

Πάντες οἱ νόμοι, πᾶσαι αἱ ἐντολαί, αἱ ἀναφερόμεναι πρὸς τὸν πλησίον, συγκεφαλαιοῦνται ἐν τῇ ἐντολῇ ταύτῃ «καθὼς θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Τοῦτο ὑπαγορεύει καὶ τὸ ἀνθρώπινον δίκαιον.

Ὅταν πάντας ἀγαπῶμεν, ὅταν οὐδένα φθονῶμεν ἢ κακολογῶμεν, τότε διάγομεν βίον ἡσυχον, οὐδένα φοβοῦμεθα, ὑπὸ πάντων ἀγαπῶμεθα.

Τὴν πρὸς τοὺς ἐχθρούς ἀγάπην ὁ Σωτήρ οὐ μόνον ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βίον αὐτοῦ ἐφήρμιωσε, παρακαλέσας τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα νὰ συγχωρήσῃ τοὺς ἐχθρούς του, τοὺς σταυρωτὰς του, εἰπὼν· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδας τί ποιούσιν».

Ὅταν εὐεργετῆς τὸν ἐχθρόν σου, ἄνθρακας πυρὸς ἐπισωρεῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς εἶνε πατήρ πάντων ἡμῶν, βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ ἀνατέλλων τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς.

Κυριακῆ τρίτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ζ', 11—16).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπορεύετο ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν καλουμένην Ναῖν. Καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄγλος πολὺς. Ὡς δὲ ἤγγισε¹ τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἔξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Καὶ αὕτη ἦν χήρα. Καὶ ὄγλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μὴ κλαῖε, καὶ προσελθὼν ἤψατο² τῆς σοροῦ, (οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν), καὶ εἶπε· Νεανίσκε, σοὶ λέγω· Ἐγέγρητι. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἐλαβε δὲ φόβος ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, λέγοντες· Ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγευται³ ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο⁴ ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διηγεῖται τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον ὁ παντοδύναμος Σωτὴρ ἐποίησεν ἐν τῇ πόλει Ναῖν, ἀναστήσας διὰ λόγου τὸν μονογενῆ υἱὸν χήρας γυναικός.

1) Ὡς ἤγγισε, = καθὼς δηλ. ἐπλησίασεν ὁ Σωτὴρ εἰς τὴν πύλιν τῆς πόλεως Ναῖν καὶ εἰσήρχετο εἰς τὴν πόλιν, ἰδοὺ κτλ. — Τὰ νεκροταφεῖα ἦσαν καὶ τότε ἐκτὸς τῆς πόλεως. Αἱ ἀρχαῖαι πόλεις ἦσαν περιτειχιωμέναι. Διὰ διαφόρων δὲ πυλῶν εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο οἱ ἄνθρωποι,

2) Ἦψατο τῆς σοροῦ = ἤγγισε διὰ τῆς χειρὸς τὸ νεκροκράββατον.

3) Ἐγήγευται = ἔχει ἀναφανῆ.

4) Ἐπεσκέψατο = ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Ἰκανὸς ὄχλος τῆς πόλεως συνώδευε τὸν νεκρὸν υἱὸν τῆς δυστυχοῦς χήρας γυναικός, διότι τὸ δυστύχημα αὐτῆς ἦτο μέγα.

Συμπαθῶμεν πρὸς τοὺς ἐν θλίψει καὶ πένθει εὕρισκομένους. Τοῦτο εἶνε καθήκον ἡμῶν, ἐνδειξίς ἀγάπης.

Δεινὴ καὶ λυπηρὰ ἡ θέσις μιᾶς χήρας γυναικός, ἣτις χάνει καὶ τὸ τελευταῖον αὐτῆς στήριγμα, τὴν μόνην παρηγορίαν τῆς, τὸν μονογενῆ υἱὸν τῆς!

Χύνωμεν δάκρυα ἐπὶ τοὺς νεκρούς, θρηνηῶμεν αὐτούς. Ἐπισκεπτόμεθα τοὺς τάφους τῶν φιλάτων ἡμῶν.

«Μὴ κλαῖε». Ἐγερμονικὸς καὶ θεῖος ὁ λόγος! Θεοῦ διαταγή! Ὀλίγαι λέξεις, ἀλλὰ πλήρεις δυνάμεως. Ὁ Σωτὴρ ὠμίλει ὡς Κύριος, ὡς Θεός.

Ὁ Σωτὴρ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο, ἠδύνατο, ὡς Θεός, νὰ ἀναστήσῃ τὸν τεθνεῶτα υἱὸν τῆς χήρας.

» Πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα » (Ἰωάν. ια', 26).

Ὁ θάνατος εἶνε χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἐνώσας τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος, δύναται πάλιν, ἀφοῦ διὰ τοῦ θανάτου ταῦτα χωρισθῶσι, νὰ τὰ ἐνώσῃ.

« Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ».

Κυριακῇ τετάρτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. η', 5—15).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων¹ τοῦ σπείραι τὸν σπῶρον αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν

1) Ὁ σπείρων εἶνε ὁ γεωργός, ὅστις σπείρει εἰς τὸν ἀγρὸν σίτον, κριθὴν κτλ. Ἀλληγορικῶς στορεὺς εἶνε ὁ Σωτὴρ.

ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν¹, καὶ φνὲν² ἔξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα³. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἄκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι⁴ αἱ ἄκανθαὶ ἀπέπνιξαν αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν καὶ φνὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ἐληρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Τίς εἴη⁵ ἡ παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὑμῖν δέδοται⁶ γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν⁷. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή. Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσιν οἱ ἀκούοντες· εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἴρει⁸ τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ, ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον. Καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν⁹ πιστεύουσι καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται¹⁰. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ

1) Πέτρα=μέρος πετρῶδες.

2) Φνὲν=ἀφοῦ ἐφύτρωσεν.

3) Ἰκμάς-άδος=ὕγρασία καὶ πάχος γῆς.

4) Συμφυεῖσαι=φυτρώσασαι αἱ ἄκανθαὶ πλησίον τοῦ σπόρου.

5) Τίς εἴη=τί σημαίνει.

6) Ὑμῖν δέδοται κτλ., δηλαδὴ σεῖς δύνασθε, εἰς σὰς εἶνε δεδομένον αἰνωθεν, νὰ ἐννοήτε τὰς ὑψηλὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ ἄλλοι ὅμως ἐννοοῦσι ταύτας, ὅταν τις ἀναπτύσῃ αὐτὰς διὰ παραβολῶν, ἀλληγορικῶς.

7) Μὴ συνιῶσιν· ὑποτ. τοῦ συνίημι=ἐννοῶ· δηλ., ἐνῶ ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐννοοῦσιν αὐτόν.

8) Αἴρει=ἀφαιρεῖ.

9) Πρὸς καιρὸν=δι' ὀλίγον καιρὸν, ὀλίγον χρόνον.

10) Ἀφίστανται, δηλ. ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι ¹, συμπνίγονται καὶ οὐ̄ τελεσφοροῦσι ². Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῆ, οὗτοί εἰσιν, οὔτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. Ταῦτα λέγων ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω ³.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ παραβάλλει ἑαυτὸν πρὸς γεωργόν, σπείροντα κόκκους σίτου ἢ κριθῆς εἰς τὸν ἀγρόν του. Καθὼς λοιπόν, ὅταν σπείρῃ ὁ γεωργὸς τὸν σπόρον αὐτοῦ, ἄλλος μὲν πίπτει εἰς τὸν δρόμον καὶ καταπατεῖται ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τὰ δὲ πετεινὰ κατατρώγουσιν αὐτόν, ἄλλος δὲ πίπτει ἐπάνω εἰς πέτραν, εἰς μέρος πετρῶδες, καί, ἀφοῦ φυτρώσῃ ὀλίγον, ξηραίνεται ἔπειτα, διότι δὲν ἔχει χῶμα καὶ ὑγρασίαν, ἄλλος δὲ πίπτει ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν καὶ ἔπειτα δὲν αὐξάνει, διότι καθὼς αὐξάνουσιν αἱ ἀκανθαὶ τὸν ἀποπνίγουσιν, ἄλλος δὲ σπόρος πίπτει ἐπάνω εἰς γῆν καλήν, φυτρώνει δὲ ἔπειτα καὶ φέρει καρπὸν ἑκατονταπλασίονα·— τοιοῦτοτρόπως, λέγει ὁ Σωτὴρ, εἶνε καὶ ὁ λόγος μου. Ἄλλοι μὲν ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, ὅχι ὅμως μετὰ προσοχῆς· διὰ τοῦτο ἐρχεται ὁ διάβολος, ὅστις ἀφαιρεῖ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἄλλοι δὲ ἀκούουσιν αὐτόν, δὲν δέχονται μετὰ χαρᾶς, πιστεύουσι δι' ὀλίγον καιρὸν, δὲν ἔχουσι βίβζαν, δὲν ἔχουσι θέλησιν ἰσχυράν, δὲν εἶνε προπαρεσκευασμένοι καλῶς· καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν

1) Πορευόμενοι, δηλ. ἔχοντες ἐν τῇ νῆ αὐτῶν μερίμνας, κυριεύμενοι ἀπὸ τῆς κοσμικᾶς φροντίδας.

2) Οὐ̄ τελεσφοροῦσι=δὲν φέρουσι καρπὸν.

3) Ὁ ἔχων ὧτα κτλ., δηλ. ὅστις ἔχει νοῦν ὑγιᾶ καὶ καρδίαν καθαρὰν διὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἄς ἐννοήσῃ τί θέλω νὰ εἶπω.

πονηραὶ σκέψεις ἔλθωσιν εἰς αὐτοὺς ἐν καιρῷ θλίψεων καὶ κινδύνων ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου. "Ἄλλοι δὲ πάλιν δέχονται πρὸς στιγμὴν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε βυθισμένοι εἰς μερίμνας διὰ τὰ ἀποκτήσωσι πλοῦτον καὶ διὰ τὰ διασκεδάζωσιν, ἐπομένως δὲν ἔχουσι καιρὸν τὰ καλλιεργήσωσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, δὲν φροντίζουσι περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας αὐτῶν, διὰ τοῦτο καταστρέφεται, ἀφανίζεται, καταπνίγεται ἡ θεία διδασκαλία καὶ αἱ καλά συμβουλαὶ δὲν φέρουσι καρπὸν." Ἄλλοι δὲ ἔχοντες καλὴν καρδίαν καὶ εὐσεβῆ διάθεσιν, ἀκούουσι τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, κρατοῦσιν αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ μνήμῃ των καὶ φέρουσι καρπὸν πολύν. Οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι σταθερὰν πίστιν, ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν εἰς τὸ ἀγαθόν.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως εἰκονίζει ὁ Σωτὴρ τὰς διαφορὰς τάξεις καὶ διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τὰ καρποφορήσῃ ἀπαιτεῖ καρδίαν καθαρὰν, πνεῦμα ἤσυχον, διάθεσιν πρόθυμον καὶ εὐσεβῆ.

Ὁ σπόρος εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐν γένει δὲ καὶ αἱ συμβουλαὶ τῶν μεγαλειτέρων, ἢ διδασκαλία τῶν διδασκάλων.

Γεωργοὶ εἶνε οἱ γονεῖς, οἱ διδάσκαλοι κλ.

Τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς, ὅπου ἔπεσεν ὁ σπόρος, εἶνε οἱ διαφοροὶ ἀκροαταὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Προσπαθῶμεν τὰ γίνωμεν γῆ ἀγαθὴ, δηλ. πιστοὶ ἀκροαταὶ καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου.

"Ἄς μὴ εἴμεθα ἀδιάφοροι καὶ ψυχροὶ εἰς τὰ παραγγέλματα εὐσεβῶν καὶ σοφῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς.

Κυριακῆ πέμπτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ις', 19—31).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν¹ καὶ βύσσον², εὐφραϊνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο³ πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἠλκωμένος⁴ καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιγίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειγον⁵ τὰ ἔλκη⁶ αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι⁷ αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ⁸. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἄδη, ἐπάρας⁹ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὄρα τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ κα-

1) *Πορφύραν*—πολύτιμα μάλλινα ἐνδύματα, ζεχρωματισμένα διὰ τοῦ ἐκ κοχχυλίων ἐξαγομένου χρώματος (κοκκίνου), ἅτινα ἐφόρουν οἱ ἡγεμόνες, οἱ πλούσιοι. Ἦτο ἔνδυμα μεγαλοπρεπὲς ἐξωτερικόν.

2) *Βύσσον* εἶνε λεπτόν, πολύτιμον λευκὸν ὕφασμα, χρῆσιμεῖον δι' ἐσωτερικὰ ἐνδύματα· εἶνε λινὸν ἐν Ἰνδία καὶ Αἰγύπτῳ φυόμενον.

3) *Ἐβέβλητο*—ἔκειτο, ἐκάθητο εἰς τὴν μεγάλην θύραν τοῦ πλουσίου.

4) *ἠλκωμένος*—πληγωμένος, πλήρης πληγῶν.

5) *Ἀπέλειγον*—ἔγλειφον.

6) *Ἐλκη*—πληγᾶς.

7) *Ἀπενεχθῆναι*—ἀπαρ. παθ. ἄορ. α' τοῦ ἀποφέρομαι· δηλ. οἱ ἄγγελοι ἔφερον αὐτόν.

8) *Κόλποις Ἀβραάμ*, μεταφορικῶς δηλοῖ τὸν τόπον, ὅπου ἀπέγονται αἱ τῶν δικαίων ψυχαί.

9) *Ἐπάρας*—ὑψώσας, μετ. ἄορ. α' τοῦ ἐπαίρω.

καψύξη τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι² ἐν τῇ φρογί³ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἄβραάμ· Τέκνον, μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὁ δε παρακαλεῖται⁴, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις⁵ μεταξύ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα⁶ μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ἡμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δὲ Ἐρωτῶ⁷ οὖν σε, Πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου· ἔγω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται⁸ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου· Λέγει αὐτῷ Ἄβραάμ· Ἔχουσι Μωσέα⁹ καὶ τοὺς Προφῆτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχί, πάτερ Ἄβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῆ ἢ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Εἰ Μωσέως καὶ τῶν Προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται.

Περιεχόμενον.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξε μὲ ὀλίγους καὶ ἀπλοῦς λόγους, πρῶτον, ὅτι μεγί-

- 1) Καταψύξη, ἐκ τοῦ καταψύχω, δηλ. νὰ δροσίση.
- 2) Ὀδυνῶμαι=βασανίζομαι.
- 3) Φλόξ-γός, μεταφορικῶς δηλοῖ τὰ βάσανα τῆς κολάσεως.
- 4) Παρακαλεῖται=παρηγορεῖται.
- 5) Ἐπὶ πᾶσι τούτοις=πρόσθετες εἰς πάντα ταῦτα, ἐκτὸς τούτων.
- 6) Μέγα χάσμα ἐστήρικται=ἀπόστασις μεγάλη ὑπάρχει.
- 7) Ἐρωτῶ=παρακαλῶ.
- 8) Διαμαρτύρηται=διαβεβαιώση ὡς αὐτόπτης μάρτυς.
- 9) Μωσέα καὶ τοὺς προφῆτας, δηλ. τὸν μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὰς προφητείας τῶν προφητῶν.

στην τιμωρίαν θά ὑποστώσιν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἐλεοῦσι τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ μόνον ἐνδύονται μεγαλοπρεπῶς, τρώγουσι, πίνουσι καὶ διασκεδάζουσι καθ' ἑκάστην — καὶ δεύτερον, ὅτι οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶνε εὐσεβεῖς, οἵτινες μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος εἰς τὸν Θεὸν ὑπομένουσι τὴν πενίαν, τὴν δυστυχίαν καὶ τὰς πικρίας τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου, θά ἀπολαύσωσι δόξης καὶ μακαριότητος ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τοῦ πλουσίου τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρει ὁ Σωτήρ, θέλων νὰ διδάξῃ ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὁ πλοῦτος οὐδεμίαν σημασίαν καὶ ἀξίαν ἔχει, ἂν δὲν γίνηται καλὴ χρῆσις τούτων. — Τὸ χρηστὸν ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πολυτιμότερον λίθων πολυτελῶν. — «Κρεῖσσον ὄνομα χρηστὸν ἢ πλοῦτος πολὺς». — «Ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης». — Ἡ κοινωνία ἐκτιμᾷ τοὺς χρηστοὺς, τοὺς ἐναρέτους, τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ κοινωφελῶν ἔργων.

Ἀπέθανε, λέγει ὁ Σωτήρ, ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Μὲ ὀλίγας λέξεις ἀναφέρει τὸ τέλος τοῦ πλουσίου. Ἐτάφη, κατῆλθεν εἰς τὴν γῆν· οὐδεὶς μνημονεῦει αὐτοῦ.

Τοῦ πτωχοῦ ὅμως ἀναφέρει ὁ Σωτήρ τὸ ὄνομα, καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀπῆλθεν ἐκεῖ, ὅπου ἀναπαύονται αἱ τῶν δικαίων ψυχαί.

Ὁ κακῆς διαθέσεως καὶ πίστεως ἄνθρωπος οὔτε μὲ ἔρκους οὔτε μὲ συμβουλὰς οὔτε μὲ θαύματα πείθεται καὶ μεταβάλλεται.

Ἐν τῷ Ἄδῃ δὲν ὑπάρχει μετάνοια. Μόνον ἐκ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐξαρτᾶται ἡ ἀνακούφισις τῶν ἁμαρτωλῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς μνημόσυνα μετὰ τῆς ἀναϊμάκτου θυσίας τελοῦμεν, παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ μικράν τινα χάριν εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Ὁ Ἄδης εἶνε τόπος κοινὸς τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν.

Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ παρουσίαν θὰ ἀνταμείψῃ ὁ Θεὸς ἕκαστον κατὰ τὰς πράξεις του. Οὐχ ἤρτων καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἕκαστος ἔχει συνείδησιν καὶ συνείδησιν τῆς μελλούσης τιμωρίας ἢ ἀμοιβῆς. Ἐκαστος εἶνε κριτῆς ἑαυτοῦ.

Κυριακῇ ἑκτῇ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. η', 27—39).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐλθόντι τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν¹, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως², ὃς εἶχε δαιμόνια³ ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο⁴, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν⁵. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀνακράζας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ⁶, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Δέομαί σου μὴ με βασανίσῃς. Παρήγγειλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις σινηρπάκει⁷ καὶ ἐδεσμεῖτο ἀλύσει καὶ πέδας⁸ φυλασσόμενος καὶ διαρρήσων⁹ τὰ δεσμά ἡλαύνετο¹⁰

1) Ἡ πόλις τῶν Γαδαρηνῶν. Τὰ Γάδαρα ἔκειντο ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.

2) Ἐκ τῆς πόλεως, ἐννοεῖται ἐξερχόμενος ἢ καταγόμενος.

3) Δαιμόνια. Ἐτέθη εἰς πληθ. ἀριθ. πρὸς δήλωσιν τοῦ μεγέθους τῆς καταστάσεως τοῦ δαιμονιζομένου.

4) Ἰμάτιον κτλ., δηλ. περιεπάτει γυμνός, ἔσχζε τὰ ἱμάτιά του.

5) Μνήμασι, δηλ. ἔξω τῆς πόλεως, μέσα εἰς σπήλαια, μνημεῖα.

6) Τί ἐμοὶ καὶ σοί, δηλ. ποία σχέσις μεταξὺ ἐμοῦ, τοῦ πονηροῦ πνεύματος, καὶ σοῦ, τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ;

7) Σινηρπάκει—ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχε καταλάβει αὐτόν.

8) Πέδη—τὰ εἰς τοὺς πόδας δεσμά· τὰ σίδηρα.

9) Διαρρήσων—συντρίβων τὰ δεσμά.

10) Ἡλαύνετο—ἐφέρετο.

ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους. Ἐπιρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· Τί σοί ἐστιν ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπε· Λεγεὼν¹, ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθον εἰς αὐτόν. Καὶ παρεκάλει αὐτόν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον² ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων· ἰκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει, καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους καὶ ὄρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. Ἴδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον, ἔφυγον. Καὶ ἀπελθόντες ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὖρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει³, ἱματισμένον⁴ καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ εφοβήθησαν. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς. Καὶ ἠρώτησάν⁵ αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο⁶, αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεφεν⁷. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ⁸. Ἀπέλυσε δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός. Καὶ ἀπῆλθε, καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

1) Λεγεὼν=ἀγάμα, πλῆθος. Μεταφορικῶς δηλοῖ ὅτι τὸ δαιμόνιον ἦτο ἰσχυρὸν καὶ φοβερόν.

2) Ἀβυσσον=εἰς τὴν λίμνην, βαθὺ μέρος αὐτῆς.

3) Ἀφ' οὗ κλπ.=ἀπὸ τοῦ ὁποῖου (δαιμονιζομένου) τὸ δαιμόνιον εἶχεν ἐξέλθει.

4) Ἰματισμένον=ἐνδεδυμένον.

5) ἠρώτησαν=παρεκάλεσαν.

6) συνείχοντο=ἐκυριεύοντο. Εἶχε καταλίβει τοὺς κατοικοῦς φόβος.

7) Ὑπέστρεφεν, δηλ εἰς τὴν Καπερναοῦμ.

8) Εἶναι σὺν αὐτῷ=νά μείνῃ μετ' αὐτοῦ.

Περιεχόμενον.

Ὅτε ἤρχετο ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἀπήντησε φοδερὸν δαιμονιζόμενον. Οὗτος, φοβούμενος τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, παρεκάλει τὸν Σωτῆρα νὰ μὴ τὸν βασανίσῃ. Διέταξε λοιπὸν ὁ Σωτῆρ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον βόσκουσαν ἀγέλην τῶν χοίρων, οἷτινες ὤρμησαν κατὰ τοῦ κρημνοῦ τῆς λίμνης Γεννησαρὲτ καὶ ἐπνίγησαν.

Ἐπειτα ὁ δαιμονιζόμενος, ἀφοῦ ἐθεραπεύθη, ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐξ εὐγνωμοσύνης τὸν παρεκάλει νὰ μείνῃ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Γαδαρῆνοὶ ἐφοβήθησαν ἐκ τοῦ θαύματος τούτου, ἦσαν δὲ καὶ ἄνθρωποι ἀμαθεῖς καὶ βάρβαροι, ὡς φαίνεται, διὰ τοῦτο εἶπον πρὸς τὸν Ἰησοῦν νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν χώραν των. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξεν ὁ Σωτῆρ. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν πρῶγην δαιμονιζόμενον, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκόν του καὶ νὰ διηγηθῇ ὅσα ἐποίησεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξεν ὁ θεραπευθεὶς, ἀποδεικνύων τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Σωτῆρα.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διδάσκει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς παντοῦ καὶ πάντοτε λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐδείκνυε τὴν ἄπειρον φιλανθρωπίαν πρὸς πάντα ἄνθρωπον καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς δυστυχεῖς. Καὶ ἡμεῖς φιλανθρώπως ἅς φερώμεθα πρὸς τοὺς πάσχοντας.

Τὸ δαιμόνιον τοῦ Γαδαρῆνοῦ ἦτο φοδερὸν, μέγα· τάγμα τρόπον τινα ὀλόκληρον ἦτο ἐντὸς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν νὰ μὴ τὸν βασανίσῃ. Εἶχε δὲ καταλάβει αὐτὸν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Δὲν ἦτο λοιπὸν εὐκολον νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοῦ κακοῦ τούτου.

Καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποκόπτωμεν ἐνωρίς τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ, διότι, ὅταν ἀῤῥηθῆ, γίνεται δένδρον μέγα καὶ δυσκόλως ἐκρίζουται.

Μόνον ἡ θεία δύναμις, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ θέλησις ἡμῶν δύνανται νὰ μᾶς ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ πολλὰ κακά.

Ὅταν ἀποφασίσωμεν νὰ διορθωθῶμεν, ὡς μὴ φοβηθῶμεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μετὰ πίστεως ὡς προσέλθωμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς κοινωνήσωμεν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ὡς προσπέσωμεν ἐνώπιον τοῦ Παναγάρχου Πατρός, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὅστις θὰ μᾶς συγχωρήσῃ.

Ὁ δαιμονιζόμενος, ἀφου ἐθεραπεύθη, ἀμέσως ἐδοξολόγησε τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ, τὸν Ἰησοῦν.—Ὅυτως ὡς δοξολογῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Σωτήρα μας, ὅστις μᾶς ἔδωκε τσαυτὰ ἀγαθὰ.

Κυριακῆ ἑβδόμη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. η', 41—56).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἄνθρωπός τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ, ᾧ ὄνομα Ἰαίριος, (καὶ αὐτὸς ἄρχων¹ τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε), καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενῆς ἦν αὐτῷ² ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν³, Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν, οἱ ὄγλοι συνέπνιγον⁴ αὐτόν. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος⁵ ἀπὸ ἐτῶν δώ-

1) Ἄρχων κτλ., δηλ. προϊστάμενος, διευθυντής τῆς συναγωγῆς τῶν Ἑβραίων, ἀρχισυνάγωγος.

2) Ἐν αὐτῷ=εἶχεν.

3) Ἀπέθνησκεν=ἤτο ἐν τῷ ἀποθνήσκειν, ἐψυχορράγει

4) Συνέπνιγον αὐτόν, ἤτοι, ἐνῶ ὁ Σωτὴρ ἐπορεύετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰαίριου, πολὺς ὄχλος ἠκολούθει αὐτόν καὶ τὸν συνέθλιβον.

5) Ἐν ῥύσει αἵματος=πάσχουσα αἰμορραγίαν.

δεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα¹ ὅλον τὸν βίον οὐκ ἔσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθούσα ὀπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου² τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχοῆμα ἔστη³ ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Τίς ὁ ἀψάμενός μου; Ἄρνούμενων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· Ἐπιστάτα⁴, οἱ ὄγλοι συνέχουσί σε,⁵ καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις· Τίς ὁ ἀψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἦψατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύναμιν⁶ ἐξεληθούσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή, ὅτι οὐκ ἔλαθε⁷, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἰάθη παραχοῆμα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε⁸ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων· Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰμὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδός, καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαίον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο⁹ αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπε· Μὴ κλαί-

1) *Προσαναλώσασα*, ἀόρ. τοῦ προσαναλίσκω=ἐξοδεύω· ἀφ' οὗ ἐξώδευσεν ὅλην τὴν περιουσίαν της, δὲν ἠδυνήθη νὰ θεραπευθῆ ὑπ' οὐδενός.

2) *Ἦψατο*, μέσ. ἀόρ. α' τοῦ ἄπτομαι, δηλ. ἤγγισε τὸ κρασπέδον=ἄκρον.

3) *Παραχοῆμα* κλπ.=ἀμέσως ἐσταμάτησεν ἡ αἰμορραγία.

4) *Ἐπιστάτα*=διδάσκαλε.

5) *Συνέχουσι*=πιέζουσιν, εἶνε τόσοσ· πλησίον σου.

6) *Δύναμιν*, δηλ. θεραπευτικὴν, χάριν ἱαματικὴν.

7) *Οὐκ ἔλαθε*, ἀόρ. τοῦ λανθάνω, δηλ. δὲν ἔμεινεν ἄγνωστος. τὴν ἐνόησεν ὁ Σωτὴρ, ὡς καρδιογνώστης Θεός.

8) *Σκύλλω*=ἐνοχλῶ, δηλ. μὴ στενοχῶζει πλέον τὸν διδάσκαλον.

9) *Ἐκόπτοντο*=ἐθρήνον, ἔκλαιον καὶ ἔτυπτον τὸ στήθος.

ετε, οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει¹, καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων· Ἡ παῖς, ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. Καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν² οἱ γονεῖς αὐτῆς. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν ἱστορίαν δύο θαυμάτων, ἅτινα ὁ Σωτὴρ ἐποίησεν. Εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς·

1ον. Ὁ Σωτὴρ ἀνέστησε τὴν δωδεκαετῆ θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαείρου, ὅστις μετὰ θεομῆς πίστεως προσῆλθεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν παρεκάλει νὰ υπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν θυγατέρα του, ἣτις ἐψυχορράγει. Ἐνῶ δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰαείρου, ἀνηγγέλθη εἰς αὐτόν, ὅτι ἀπέθανεν ἡ κόρη. Ἐν τούτοις ὁ Ἰησοῦς, βλέπων τὴν πίστιν τοῦ ἀρχισυναγώγου, ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἀνέστησε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰπὼν· «Ἡ παῖς ἐγείρου».

2ον. Ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαείρου, γυνὴ τις πάσχουσα ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα αἰμορραγίαν καὶ μὴ δυναθεῖσα νὰ θεραπευθῇ ὑπ' οὐδενός, ἦλθε μετὰ πίστεως πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγγισε τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἀμέσως ἐθεραπεύθη. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῆς, εἶπε· «Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην».

1) *Καθεύδει*—κοιμάται· ὁ θάνατος ὁμοιάζει πρὸς ὕπνον.

2) *Ἐξέστησαν*—ἐμειναν ἐκστατικοί, ἐθαύμασαν.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Ὁ Ἰάειρος, καίτοι ἦτο ἄρχων τῆς συναγωγῆς, πλούσιος καὶ φανατικὸς Ἰουδαῖος, ὅμως, ἅμα ὡς ἔμαθε τὰ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Σωτῆρος, ἔσπευσε καὶ μετὰ πίστεως ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ. — Ὁ μετὰ πίστεως παρακαλῶν τὸν Θεὸν περὶ δυνατῶν καὶ δικαίων πραγμάτων εἰσ ακούεται.

Λυπηρὰ ἡ θέσις τῶν γονέων, ὅταν χάνωσι τὸ μόνον τέκνον των.

Ἄν καὶ ἔλεγον εἰς τὸν Ἰάειρον, ὅτι ἀπέθανεν ἤδη ἡ θυγάτηρ του καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐνοχλῆ πλέον τὸν Σωτῆρα, οὗτος ὅμως μετὰ πίστεως καὶ εὐγνωμοσύνης ἐδέχθη Αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του.

Ἡ πίστις καὶ ἡ ὑπομονὴ φέρουσιν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, ὡς οἱ πιστοὶ μαθηταὶ καὶ φίλοι, ὡς μάρτυρες τοῦ θαύματος. Οὗτοι δὲ καὶ πρῶτον ἔπρεπε νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Σωτῆρα, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα καὶ τὴν διδασκαλίαν ἔμελλον πανταχοῦ νὰ κηρύξωσι.

«Καθεύδει ἡ θυγάτηρ», εἶπεν ὁ Κύριος, δηλῶν ὅτι ὁ θάνατος ὁμοιάζει πρὸς ὕπνον, ἐκ τοῦ ὁποίου πιστεύομεν, ὅτι θὰ ἐγερθῶμεν κατὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. — Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶνε ἀθάνατος.

Μετὰ τρόμου καὶ φόβου προσῆλθεν ἡ αἰμορροῦσα ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ. — Πρὸ τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ προσερχώμεθα μετὰ συντετριμμένης καρδίας.

«Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε», λέγει καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ κοινωνήσωσι τῶν ἀχράντων Μυστηρίων.

Παρακάλει τοὺς δυναμένους, ὅταν ἔχῃς ἀνάγκην, ὅταν ζητῆς τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὀρθόν. «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνογήσεται ὑμῖν».

«Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε».

Κυριακῆ ὀγδόη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ι, 25—37).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ νομικός ¹ τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ πειράζων ² αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας, ζῶν αἰώνιον κληρονομῆσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ ³ τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήση ⁴. Ὁ δὲ, θέλων δικαιοῦν ⁵ ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὑπολαβὼν ⁶ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν ⁷ δὲ ἱερεὺς τις ⁸ κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντι-

1) *Νομικός*—ἐρμηνευτὴς τοῦ νόμου, νομοδιδάσκαλος.

2) *Πειράζων*—διὰ νὰ φέρῃ τὸν Ἰησοῦν εἰς δύσκολον θέσιν. Ἦθελε νὰ εἰρωνευθῆ καὶ νὰ παγιδεύσῃ τὸν Ἰησοῦν, νὰ δείξῃ καὶ εὐφυΐαν.

3) *Νόμῳ*—Μωσαϊκῷ νόμῳ.

4) *Ζήση*—θὰ ζήσης, θὰ κληρονομήσης τὴν αἰώνιον ζωὴν.

5) *Δικαιοῦν*, δηλ. θέλων ὁ νομικός νὰ δικαιώσῃ ἑαυτόν, νὰ φανῆ δῆθεν ὅτι πραγματικῶς ἦλθε νὰ μάθῃ, νὰ διδαχθῆ.

6) *Ὑπολαβὼν*—ἀποκριθεὶς.

7) *Κατὰ συγκυρίαν*—κατὰ τύχην.

8) *Ἱερεὺς*, δηλ. τῶν Ἑβραίων, ῥαββίνος.

παρῆλθεν ¹· ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης ², γενόμενος κατὰ τὸν τόπον ³, ἔλθων καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης ⁴ δέ τις ὄδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχτίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα ⁵ αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. Ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτήνος ⁶, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον ⁷, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ⁸ ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσης ⁹ ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι ¹¹ πλησίον γεγενῆσθαι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

Περιεχόμενον.

Θέλων νὰ διδάξῃ ὁ Σωνήρ, ὅτι ὀφειλομεν νὰ εὐεργετῶμεν πάντα ἄνθρωπον, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀλλοφύλους καὶ ἄλλοθρήσκους, εἶπε τὴν ἐξῆς παραβολὴν τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου·

- 1) Ἀντιπαρῆλθεν=ἐπέρασεν ἀπὸ κοντά, χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν.
- 2) Λευίτης. Λευῖται ἦσαν οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τὰ τῆς λατρείας τῶν Ἑβραίων, οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ καταγόμενοι.
- 3) Γενόμενος κατὰ τὸν τόπον=ἔλθων εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔκειτο ὁ πληγωμένος.
- 4) Σαμαρείται ἦσαν οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρείας, ἐπαρχίας τῆς Παλαιστίνης. Οὗτοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Ἰουδαίων.
- 5) Κατέδησε τὰ τραύματα=ἔδεσε καλῶς τὰς πληγὰς του.
- 6) Κτήνος=ζῷον.
- 7) Πανδοχεῖον=ξενοδοχεῖον· πανδοχεὺς=ξενοδόχος.
- 8) Δηνάριον=νόμισμα ῥωμαϊκόν, ἀξίας σχεδὸν δραχμῆς.
- 9) Προσδαπανήσης=ἐξοδεύσης περισσότερον.
- 10) Δοκεῖ σοι=σοῦ φαίνεται. Τίς, νομίζεις, ἔχει γείνει, φανῆ, πλησίον;

Νομικός τις προσήλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί νὰ κάμω, διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐννοήσας τὴν πονηρὰν αὐτοῦ διάθεσιν, τοῦ εἶπε νὰ ἐκτελῇ τὰς ἐντολὰς τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ θὰ σωθῇ· δηλαδὴ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον.— Ἄλλ' ὁ νομικός, θέλων δῆθεν νὰ φανῇ ὅτι ἦλθε διὰ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, τὸν ἠρώτησε· τίς εἶνε, πλησίον;

Τότε εἶπεν ὁ Σωτὴρ τὴν παραβολὴν τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου.— Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ μετέβαινεν εἰς Ἱεριχώ. Καθ' ὁδὸν δὲ περιέπεσεν εἰς ληστὰς, οἵτινες, ἀφοῦ τὸν ἐγύμνωσαν καὶ τὸν κατεπλήγωσαν, τὸν ἀφήκαν ἡμιθανῆ καὶ ἀνεχώρησαν.

Κατὰ τύχην ὅμως ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο πρῶτον μὲν εἰς ἱερεὺς τῶν Ἑβραίων, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς Λευῆτες, οἵτινες, ἀφοῦ ἀπλῶς τὸν εἶδον, ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των, χωρὶς νὰ δώσωσι προσοχὴν τινα εἰς τὸν δυστυχεῖ πληγωμένον ἄνθρωπον.

Μετ' ὀλίγον διήρχετο τὴν ὁδὸν ἐκεῖνην καὶ τις Σαμαρείτης, ὅστις ἰδὼν τὸν ἐμπεσόντα εἰς ληστὰς τὸν ἐπλησίασε, τὸν ἐλυπήθη, τοῦ ἔδεσε τὰς πληγὰς, τὸν περιποιήθη, τὸν ἔθεσεν ἐπάνω εἰς τὸ ζῶόν του καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς ἓν ξενοδοχεῖον. Τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν προσεκάλεσε τὸν ξενοδόχον, τοῦ ἔδωκε δύο δηνάρια καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν ἐπιμεληθῇ, ὑποσχεθεὶς ὅτι, ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃ, θὰ τὸν πληρώσῃ ὅ,τι ἴθελεν ἐξοδεύσει περισσότερον.

Ἀφοῦ ὁ Σωτὴρ διηγῆθη τὴν παραβολὴν ταύτην, ἠρώτησε τὸν νομικὸν τίς ἀπὸ τοὺς τρεῖς τούτους (δηλ. τὸν ἱερέα, τὸν Λευῆτην καὶ τὸν Σαμαρείτην) νομίζεις ὅτι ἔγεινε καὶ ἐφάνη πλησίον, φίλος καὶ ἀδελφός τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς; Τότε ὁ νομικός ἀπήντησεν· Ἐκεῖνος, ὅστις ἠλέησεν αὐτόν.— Εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· Ὑπάγε καὶ ποίει καὶ σὺ ὁμοίως.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Ζήτησε οδηγίας και συμβουλὰς παρὰ τῶν μεγαλειτέρων σου, σεμνῶς ὅμως πάντοτε καὶ ταπεινῶς. Μὴ μιμοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ νομικοῦ. Μὴ πείραζέ τινα.

Ὁλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμονται εἰς ταύτας τὰς δύο ἐντολάς: Ἀγάπα τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας· καὶ ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.

Ἄλληγορικῶς ἡ παραβολὴ ἔχει οὕτως:

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ περιπεσὼν εἰς τοὺς ληστὰς, εἶνε αὐτὴ ἡ ἀνθρωπότης, ἣτις εἶχε περιπέσει εἰς ἁμαρτίαν (=πληγὰς). — Ἰερεὺς καὶ Λευίτης εἶνε αἱ θυσίαι καὶ αἱ τελεταί, οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς μωσαϊκῆς θρησκείας, οἵτινες δὲν ἠδύνατο νὰ σώσωσι τὴν ἁμαρτωλὸν ἀνθρωπότητα. — Ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης εἶνε ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάλουν ὑβριστικῶς, περιφρονητικῶς, Σαμαρεῖτην, δηλαδὴ ὄχι γνήσιον Ἰουδαῖον, ἄνθρωπον ἔχοντα δαιμόνιον· «Σαμαρεῖτης εἶ σύ, ἔλεγον οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ δαιμόνιον ἔχεις». — Ἔλαιον καὶ οἶνον ἐπέχυσεν ὁ Σαμαρεῖτης εἰς τὰς πληγὰς· δηλαδὴ αὐστηρότης λελογισμένη καὶ ἐπιείκεια μεμετρημένη παιδαγωγοῦσι τὸν ἄνθρωπον. «Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν».

Τὰ δύο δηνάγια εἶνε ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη. — Πανδοχεῖον εἶνε ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ἣτις ἐξηγεῖ τὴν ἀγίαν Γραφὴν καὶ φυλάττει τὴν ἱερὰν Παράδοσιν, καὶ ἣτις παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν Μυστηρίων. — Ἐν τῷ ἐπανόρχεσθαί με δηλοῖ, ὅτι ὁ Σωτὴρ θὰ ἔλθῃ πάλιν, κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, καὶ θὰ χάρισῃ εἰς τοὺς ἐλεήμονας τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Πλησίον ἡμῶν εἶνε πᾶς ἄνθρωπος. Πάντες εἴμεθα τέκνα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς.

«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» (Ματθ. 6, 7).

Κυριακὴ ἐνάτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιβ', 16—21)

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρώπου, τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα ¹, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ ², λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω ³ τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπε· Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου ⁴ τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω· καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἔρω ⁵ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ⁶ ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἠτοίμασας, τίني ἔσται; ⁷ Οὕτως ⁸ ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν. Ταῦτα λέγων ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὧτα ἀκοῦειν ἀκουέτω.

Περιεχόμενον.

Ὁμιλῶν ὁ Σωτὴρ κατὰ τῆς πλεονεξίας, καὶ διδάσκων ὅτι πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τοῦ μέγα τοῦτο κακόν,

1) *Εὐφόρησεν ἡ χώρα*, ἤτοι οἱ ἀγροὶ του, τὰ κτήματά του, ἔφερο καρπὸν πολύν (σίτον, κριθήν, ἔλαιον, οἶνον κλπ.).

2) *Διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ*—ἐσκέπτετο.

3) *Συνάξω μέλ. ἁ.* τοῦ συνάγω—συναθροίζω, ἀποταμιεύω.

4) *Καθελῶ μέλ. β'.* τοῦ καθαιρῶ, δηλ. θὰ κρημνίσω, θὰ κατεδαφίσω τὰς ἀποθήκας μου καὶ θὰ οἰκοδομήσω μεγαλειτέρας.

5) *Ἐρῶ μέλ. τοῦ λέγω*—θὰ εἶπω.

6) *Ἀπαιτοῦσιν*, ἐννοεῖται οἱ δαίμονες.

7) *Τίني ἔσται*—τίνος θὰ εἶνε, εἰς ποῖον θὰ μείνωσιν;

8) *Οὕτως κλπ.*—τοιαῦτα παθαίνουσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες θησαυρίζουσι δι' ἑαυτοὺς καὶ δὲν ἀποκτῶσι πλοῦτον οὐράνιον, ποιοῦντες ἔργα ἀγαθὰ.

εἶπε τὴν ἐξῆς παραβολὴν τοῦ πλουσίου, τοῦ ὁποίου εὐφόρησεν ἡ χώρα·

Πλουσίου τινὸς ἀνθρώπου, μεγάλου κτηματίου, εὐφόρησεν ἡ χώρα, ἦτοι τὰ κτήματά του ἔφερον καρπὸν πολύν. Ἐνῶ λοιπὸν ἐσκέπτετο τί νὰ κάμῃ διὰ νὰ συνάξῃ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ του, ἀπεφάσισε νὰ κρημίνισῃ τὰς ἀποθήκας του καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ μεγαλειτέρας, ὥστε νὰ ἔχῃ διὰ χρόνια πολλὰ νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῖῃ καὶ νὰ διασκεδάσῃ· αἴφνης ὅμως τὴν νύκτα ἐκείνην ἀπέθανε.

Τὴν μικράν, ἀλλὰ πολὺ σημαντικὴν, ταύτην παραβολὴν εἰπόν ὁ Σωτὴρ, ἐδίδαξεν, ὅτι ταῦτα συμβαίνουσιν εἰς ἐκείνους, οἵτινες φροντίζουσι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν των, νὰ συνάξωσι δηλαδὴ ἀγαθὰ, καὶ δὲν ἐλεοῦσι καὶ τοὺς πτωχοὺς.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδάσκει ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ, ὅτι ἡ πλεονεξία εἶνε μέγα κακόν, εἶνε εἰδωλολατρεία. Ὁ πλεονέκτης λατρεύει μόνον τὸν πλοῦτον· δὲν ἀναλογιζέται, ὅτι τὰ πάντα ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, ὅτι, ἐὰν ὁ Ὑψίστος δὲν ἀνατείλῃ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ ἐὰν δὲν βρέξῃ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, οὐδένα καρπὸν θὰ φέρῃ ἡ γῆ, οὐδὲν ἀγαθὸν θὰ ἔχομεν.

Ὁ πλοῦτος εἶνε πρόσκαιρον ἀγαθόν. — Ὁ πλούσιος ὀφείλει νὰ ᾔγῃ οἰκονόμος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ ὑπέρομετρος ἀγάπη τοῦ πλοῦτου καὶ ἡ ἀκράτητος ἐπιθυμία πρὸς ἀπόκτησιν ἐπιγεῖων ἀγαθῶν φέρουσι συλλογισμοὺς, οἵτινες δὲν ἀφίνουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ σκεφθῇ καὶ περὶ τῆς ψυχῆς του.

Ὁ πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκάγαθίας πρόξενος εἶνε.

Ἀποθήκας διὰ νὰ γεμίσῃ ὁ πλούσιος ἔχει τὴν πενίαν, τὴν ὀρφανίαν, τὴν χηρείαν, τὰς ἀσθενείας τῶν δυστυχῶν τοῦ κόσμου. — Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀνήκει μόνον εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς οἰκείους· ἀνήκει καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν.

Οἱ πλοῦσοι ἄς διαθέτωσιν ἐγκαίρως τὰ ἀγαθὰ των, διότι ἄγνωστος εἶνε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου.

Μακάριος ὁ ἀποθνήσκων ἐν εὐλογίαις.

«Μακάριοι ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται».

«Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖζει Θεῷ».

Κυριακὴ δεκάτη.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιγ', 10—17)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦν διδάσκων ὁ Ἰησοῦς ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς Σάββασι¹. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας² ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ· καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακῦψαι³ εἰς τὸ παντελές. Ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυσαι⁴ τῆς ἀσθενείας σου. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν, ὅτι τῷ Σαββάτῳ ἔθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ· Ἐξ ἡμέραι εἰσίν, ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ Κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ Σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν⁵ ποτιῖζει; ταύτην δὲ θυγατέρα

1) *Τοῖς Σάββασι*, δηλ. ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτῳ. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεόν, ὡς παρ' ἡμῖν ἡ Κυριακὴ. Σάββατον εἶνε λέξις ἑβραϊκὴ, δηλοῦσα ἀνάπαυσιν.

2) *Πνεῦμα ἀσθενείας*, ἦτοι τὸ πονηρὸν πνεῦμα τὴν ἐβασάνιζεν ἀπὸ 18 ἐτῶν τοσοῦτον, ὥστε ἦτο συγκύπτουσα.

3) *Ἀνακῦψαι* (ἀνακῦπτω), δηλ. δὲν ἠδύνατο νὰ σηρώσῃ τὴν κεφαλὴν της πρὸς τὰ ἄνω.

4) *Ἀπολέλυσαι*—εἶσαι ἠλευθερωμένη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν.

5) *Ἀπαγαγὼν* (ἀπάγω), δηλ. ἀφοῦ ὀδηγήσῃ (τὰ ζῷά του).

Ἐβραῖοι οὖσαν, ἦν ἔδρασαν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι¹ αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Περιεχόμενον.

Ἐνθ' ἐδίδασκεν ὁ Ἰησοῦς τὸν λαὸν ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, εἶδε δυστυχή τινὰ γυναῖκα Ἰουδαίαν, ἣτις εἶχε πνεῦμα πονηρὸν ἀσθενείας, τὸ ὅποιον τὴν εἶχε κυριεύσει ἐπὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη. Ἦτο δὲ τόσον κυρτή, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν της πρὸς τὰ ἄνω. Ταύτην ἰδὼν ὁ Σωτὴρ, τὴν εὐσπλαγχνίσθη, ἔθεσεν ἐπ' αὐτὴν τὰς χεῖράς του καὶ εἶπε· Γύναι, εἶσαι ἠλευθερωμένη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ γυνὴ ἀμέσως ἐθεραπεύθη, ὑψωσε τὴν κεφαλὴν της καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν.

Ὁ ἀρχισυναγωγὸς ὁμοίως ἐκ φθόνου κινούμενος, ἠγανάκτησεν, ὅτι τὸ Σάββατον ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς τὴν γυναῖκα. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ὄχλον· (διότι δὲν ἐτόλμα νὰ ἀποταθῇ πρὸς τὸν θαυματουργὸν Σωτῆρα)· Ἐξ ἡμέραι εἶνε, κατὰ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐργάζησθε κατὰ ταύτας λοιπὸν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ ὄχι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, κατέκρινε τὸν φθόνον καὶ τὴν ὑποκρισίαν τοῦ ἀρχισυναγωγοῦ καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· Ὑποκριτά, ἕκαστος Ἰουδαῖος δὲν λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τὴν φάτνην καὶ δὲν ὀδηγεῖ νὰ τὰ ποτίσῃ; Ταύτην δὲ τὴν γυναῖκα, ἣτις εἶνε συμπολιτίς μας, Ἰουδαία, ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, τὴν ὅποιαν ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔλα ἔτη ἐδασάνισεν ὁ Σατανᾶς, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου;

Ἐνθ' δὲ ὁ Σωτὴρ ἔλεγε ταῦτα, κατησχύνοντο πάντες οἱ φθονοῦντες αὐτόν· ὁ δὲ ὄχλος ἔχαιρε δι' ἕλα τὰ ἐνδοξὰ ἔργα αὐτοῦ.

1) Ἀντικείμενοι, ἦτοι οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, οἱ ἐναντίοι, οἱ Φαρισαῖοι.

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ κηρύττῃται τακτικῶς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ τοῖς σχολείοις. — Ὅφειλομεν δὲ οὐ μόνον νὰ διδάσκωμεν τὰ τοῦ Εὐαγγελίου ῥήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτελῶμεν αὐτά.

Τὸ πονηρὸν πνεῦμα κατὰ παραχώρησιν τοῦ Θεοῦ ἢ ἐνεκεν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ πρὸς δοκιμασίαν αὐτοῦ, κυριεύει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν ἀσθενείας καὶ δυστυχίαν. Αἱ κακαὶ σκέψεις καὶ αἱ κακαὶ πράξεις ἔχουσι κακὰ ἀποτελέσματα.

Κατὰ τὰς ἑορτάς, κατὰ τὴν Κυριακὴν, ἃς ἀσχολώμεθα εἰς ἔργα εὐσεβῆ, κοινωφελῆ καὶ φιλόανθρωπα. Ἄς ἡμεῖς συμπαθεῖς πρὸς τοὺς πάσχοντας ἐκ διαφόρων δεινῶν ἀσθενειῶν, ὡς ὁ Κύριος ἠὺσπλαγγίσθη τὴν δυστυχῆ ταύτην γυναῖκα. Τοὺς ὁμοθενεῖς καὶ ὁμοθηήσκους ἡμῶν ὀφειλομεν νὰ προτιμῶμεν τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἑτεροδόξων.

Ὁραιοτάτῃ ἢ ἀπάντησις τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν ὑποκριτὴν ἀρχισυνάγωγον « Ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ Σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ».

Ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν δηλοῖ τὴν μετάδοσιν τῆς θείας χάριτος.

Καθὼς ἡ συγκύπτουσα γυνή, ἀφοῦ ἐθεραπεύθη, ἐδόξασεν ἀμέσως τὸν Θεόν, οὕτως ὀφειλομεν καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ θεραπευθῶμεν ἀπὸ τινος ἀσθένειαν, νὰ δοξολογήσωμεν ἀμέσως τὸν Θεόν.

Κυριακῇ ἐνδεκάτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιδ', 16—24).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ¹ τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε, ὅτι

1) *Τῇ ὥρᾳ*. Συνήθεια ἦτο νὰ προσκαλῶσι τοὺς πρότερον κεκλημένους καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δεῖπνου.

ἤδη ἔτοιμά ἐστι πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς¹ παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἄγρον ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἔρωτῶ² σε, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἔρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· Γυναῖκα ἔγημα³, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος⁴ ὁ δούλος ἐκείνος ἀπήγγειλε τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· Ἐξέλθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας⁵ τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους⁶ καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δούλος· Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας⁷, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν δούλον· Ἐξέλθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς⁸, καὶ ἀνάγκασον⁹ εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ⁹ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κελημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου· πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Περιεχόμενον.

Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ποιήσαντος δείπνον μέγα διδάσκει ὁ Σωτὴρ, ὅτι ὅσοι καταγίνονται μόνον γὰ ἀποκτή-

1) Ἐκ μιᾶς, δηλαδή ἀπὸ μιᾶς γνώμης· κατ' ἄλλους ἐρηνηνευτὰς δημοῖ ἐκ μιᾶς ὥρας, δηλαδή συγχρόνως.

2) Ἐρωτῶ σε=παρακαλῶ σε.

3) Ἐγημα=ἐνυμφεύθη.

4) Παραγενόμενος=ἐλθὼν.

5) Ῥύμη=ὁδός.

6) Ἀνάπηρος=σκατατεμένος.

7) Ἐπέταξας=διέταξας.

8) Φραγμοὺς εἶναι αἱ μάνδραι, ἐνθα πολλοὶ πτωχοὶ κατοικοῦσιν ἢ τὰ στενά καὶ πολὺ κατωξημένα μέρη.

9) Ἀνάγκασον=πείσον, πρότρεψον πολὺ.

σωσιν ἐπίγεια ἀγαθὰ καὶ δὲν ἐκτελοῦσι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ κληρονομήσωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ παραβολὴ ἔχει οὕτως·

Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ δεῖπνου ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ νὰ καλέσῃ τοὺς κεκλημένους. Οὗτοι ὅμως εἶπον εἰς τὸν δούλον νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἡσύχους, διότι εἶχον ἄλλας ἐργασίας. Ὁ μὲν εἶπεν, ὅτι ἠγγόρασεν ἀγρὸν καὶ θέλει νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν ἴδῃ· ἄλλος δὲ εἶπεν, ὅτι ἠγγόρασε πέντε ζεύγη βοῶν καὶ εἶχεν ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ νὰ τὰ δοκιμάσῃ, ἄλλος δὲ εἶπεν, ὅτι μόλις εἶχε νυμφευθῆ, καὶ δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ δεῖπνον.

Τότε ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τὸν δούλον του νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰς πλατείας καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τὰ στενὰ μέρη τῆς πόλεως, καὶ ὅσους χωλοὺς, τυφλοὺς καὶ πτωχοὺς εὔρη νὰ τοὺς πείσῃ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον.

Τοῦτο καὶ ἐπραξεν ὁ δούλος, ὁ δὲ οἶκος ἐγέμισεν, ὥστε οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους ἤξιώθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ μέγα δεῖπνον τοῦ πλουσίου ἀνθρώπου, διότι πολλοὶ μὲν ἦσαν οἱ προσκεκλημένοι, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωτὴρ κατακρίνει τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, οἵτινες πρῶτοι προσεκληθήσαν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Σωτῆρος. Οὗτοι ὅμως ἐκ φθόνου, ἐξ υπερηφανείας καὶ ἐξ ἀμελείας, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν Χριστόν, νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸ μέγα δεῖπνον. Διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἐστρεφε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν ἀπλοῦν λαόν, τὸν ὅποιον ἐδίδασκε τὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ πλούσιοι, ἀντὶ νὰ δίδωσι γεύματα εἰς πλουσίους καὶ νὰ ἐξοδεύωσι τσαῦτα χρήματα διὰ χοροὺς καὶ διασκεδάσεις, διὰ μάλιστα πράγματα, προτιμότερον εἶνε νὰ ἐξοδεύωσι ταῦτα διὰ τοὺς

πτωχούς, τοὺς ἀσθενεῖς κτλ. (Ἰδε Λουκ. κεφ. ιδ', 13). «Ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς».

Ἵ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις καταγίνεται μόνον πῶς νὰ ἀποκτήσῃ κτήματα, χρήματα, πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς πέντε αἰσθήσεις του, οὗτος δὲν ἔχει καιρὸν νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ψυχὴν του.

Ἰ Ἀλληγορικῶς ἡ παραβολὴ ἔχει οὕτως:

Ἵ ἄνθρωπος, ὁ ποιήσας τὸ μέγα δεῖπνον, εἶνε ὁ Θεός. — Ὁ δοῦλος εἶνε ὁ Σωτὴρ, ὅστις ἔλαβε μορφήν δούλου, ἐγένετο ἄνθρωπος, διὰ νὰ φέρῃ τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (δηλ. εἰς τὸ μέγα δεῖπνον). — Οἱ κεκλημένοι εἶνε κυρίως οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ Ἰουδαῖοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐγνώριζον τὸν Νόμον καὶ τὰς προφητείας. — Οἱ ὑστερον προσκληθέντες, δηλαδή οἱ χωλοὶ, οἱ πτωχοὶ, οἱ τυφλοὶ, εἶνε ὁ ἀμαθὴς μὲν, ἀλλ' εὐσεβὴς Ἰουδαϊκὸς λαός. — εἶνε οἱ ἐθνικοὶ, οἱ εἰδωλολάτραι, οἵτινες ὑστερον ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. — Αἱ φράσεις « Ἄγρον καὶ ζεύγη βοῶν ἠγόρασα » καὶ « γυναῖκα ἐνυμφεύθην » δηλοῦσιν ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους, οἵτινες φροντίζουσι μόνον νὰ ἀποκτήσωσι κτήματα καὶ νὰ ἀπολαύσωσι κοσμικὰ ἀγαθά.

Ἰ ἴνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, λέγει ὁ Θεός. (Ἀποκαλ. Ἰωάν. κεφ. β', 10).

Κυριακῆ δωδεκάτη.

Ἰ Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιζ', 12—19).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, εἰσερχομένου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τινα κόμην¹, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν², καί-

1) Ἵ *κόμη* αὕτη ἔκειτο μεταξὺ Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας (Λουκ. ιζ' 10).

2) Ἵ *πόρρωθεν*—ἀπὸ μαζράν. Οἱ λεπροὶ διέμενον ἔξω τῆς πόλεως, διὰ νὰ μὴ ἔχωσι συγχοινωνίαν μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἵ *λέπρα* εἶνε ἀσθένεια κολητιζή.

αὐτοὶ ἤραν φωνήν¹ λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα², ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν, εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι³. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη⁴, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεὸν καὶ ἔπαισεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης⁵. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐγὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἑννέα ποῦ; Οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰμὴ ὁ ἄλλογενὴς⁶ οὗτος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀναστάς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς θεραπείας τῶν δέκα λεπρῶν.

Ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἰσῆρχετο εἰς τινὰ κώμην, ἀπήντησαν αὐτὸν δέκα λεπροὶ ἄνδρες οἵτινες ἐστάθησαν ἀπὸ μακρὰν.

Καὶ αὐτοὶ ἐφώναζον λέγοντες· Διδάσκαλε, ἐλέησόν μας. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἰδὼν καὶ εὐσπλαγχνισθεὶς αὐτούς, εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ἱερεῖς. Οὗτοι δὲ, ἐνῶ ἐπορεύοντο,

1) Ἦραν φωνήν—ἐφώναζαν.

2) Ἐπιστάτα—διδάσκαλε.

3) Τοῖς ἱερεῦσι. Δείξατε ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ἱερεῖς, οἵτινες ὄφειλον, ἔχοντες καὶ γνώσεις τινὰς ἰατρικῆς (ὑγιεινῆς), νὰ δηλώσωσιν ἐπισήμως καὶ ἐγγράφως, ὅτι ὁ λεπρὸς ἐκαθαρίσθη, ἵνα δύναται νὰ συγκοινωνήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν.

4) Ἰάθη—ἐθεραπεύθη.

5) Σαμαρεῖτης, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σαμαρείας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι· δὲν ἐτιμῶντο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, δὲν ἐθεοροῦντο γνήσιοι Ἰουδαῖοι, διότι δὲν παρεδέχοντο πάντα τὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας.

6) Ἀλλογενὴς, δηλ. ἐξ ἄλλου γένους, ὄχι Ἰουδαῖος.

ἐκαθαρίσθησαν. — Εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἐθεραπεύθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν. Καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἠὲ χαρίσθησεν αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ἦτο Σαμαρεῖτης.

Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτόν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ εἶνε; Δὲν εὐρέθησαν νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ νὰ δοξολογήσωσι τὸν Θεόν, εἰμὴ αὐτὸς ὁ ξένος Σαμαρεῖτης; Τότε εἶπεν εἰς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς· Ἄνασταξ παρεού, ἢ πίστις σου σέσωκέ σε.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Πάσχοντες, ἀσθενοῦντες, ἄς ζητῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

«Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται».

Ἄς προφυλαττώμεθα ἀπὸ τὰς μαισματικὰς ἀσθενείας. — Πολύτιμον πρᾶγμα εἶνε ἡ υγεία τοῦ ἀνθρώπου.

Καθὼς ὁ Σαμαρεῖτης θεραπευθεὶς ἐπέστρεψε καὶ ἠὲ χαρίσθησε τὸν Σωτῆρα, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὀφειλομεν, θεραπευόμενοι ἕκ τινος ἀσθενείας, νὰ δοξολογῶμεν τὸν Θεόν, τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ. Εὐεργετούμενοι, ὀφειλομεν νὰ ἐκφράζωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τοὺς εὐεργέτας μας οὐ μόνον διὰ λόγου, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων.

Ἡ ἐκφρασις τῆς εὐγνωμοσύνης εἶνε ἔνδειξις εὐγενοῦς καὶ εὐαισθήτου καρδίας.

Ἡ ὀχάριστος, ὁ ἀγνώμων, εἶνε κακὸς ἄνθρωπος.

Ἡ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τῷ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὰ πολλὰ καλὰ, ἅτινα μᾶς παρέχει καθ' ἑκάστην, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν καθῆκον νὰ δοξολογῶμεν καὶ εὐγνωμονῶμεν αὐτόν διὰ τὰς ἀπέλους πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας του.

Ἡ πίστις σφίζει τὸν ἄνθρωπον. — «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε», εἶπεν ὁ Σωτῆρ πρὸς τὸν Σαμαρεῖτην.

Κυριακῇ δεκάτῃ τρίτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιη', 18—27).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἄνθρωπός τις¹ προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὴ εἷς ὁ Θεός. Τὰς ἐντολάς οἶδας². Μὴ μοιχεύσης· μὴ φονεύσης· μὴ κλέψης· μὴ ψευδομαρτυρήσης· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. Ὁ δὲ εἶπε· Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἔτι ἔν σοι λείπει³· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος⁴ πτωχοῖς, καὶ ἔξεις⁵ θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται⁶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εὐκολώτερον⁷ γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος⁸ εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπε· Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.⁹

1) Ἀνθρωπός τις. Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον ἦτο νεανίσκος πλούσιος, ἄρχων, ὡς λέγει καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς,

2) Οἶδας=γνωρίζεις.

3) Ἔτι ἔν σοι λείπει=ἀκόμη ἔν σοι λείπει.

4) Διάδος (προστ. ἀορ. β' τοῦ διαδίδωμι)=διαμοίρασον.

5) Ἐξεις (μέλλ. τοῦ ἔχω)=θά ἔχῃς.

6) Εἰσελεύσονται (μέσ. μέλλ. τοῦ εἰσερχομαι)=θά εἰσελθῶσιν.

7) Εὐκολώτερον=εὐκολώτερον.

8) Τρυμαλιὰ ραφίδος=ὀπή τῆς βελόνης.

9) Ἴδε τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον τῆς δωδεκάτης Κυριακῆς σελ. 72,

Κυριακῇ δεκάτῃ τετάρτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν κεφ. ιη', 35—43).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐγένετο ἐν τῷ ἐγγίξειν τὸν Ἰησοῦν¹ εἰς Ἱερουζαλήμ, τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν². Ἀκούσας δὲ ὄγλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἶη τοῦτο³. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται⁴. Καὶ ἐβόησε λέγων· Ἰησοῦ Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με. Καὶ οἱ προάγοντες⁵ ἐπετίμων⁶ αὐτῷ, ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι⁷ πρὸς αὐτόν, λέγων· Τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπε· Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ παραορήμα ἀνέβλεψε καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν Θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ.

Περιεχόμενον.

Ἡ περικοπὴ αὕτη περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ θεραπείας τοῦ τυφλοῦ.

Ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο εἰς τὴν πόλιν Ἱερουζαλήμ, ἀνθρώπος τις

ὅπερ εἶνε σχεδὸν ὁμοίον πρὸς τὸ παρὸν ἀνάγνωσμα ἐκ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Δι' ὃ καὶ παραλείπομεν ἐνταῦθα τό τε περιεχόμενον καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Εὐαγγελίου τούτου.

1) Ἐγένετο ἐν τῷ ἐγγίξειν τὸν Ἰησοῦν—συνέβη, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἐπιπλοῦσε εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἰουδαίας Ἱερουζαλήμ.

2) Προσαιτῶν—ζητῶν ἐλεημοσύνην.

3) Ἐπυνθάνετο κτλ.—ἠρώτα νὰ μάθῃ τί συμβαίνει.

4) Παρέρχεται—διαβαίνει ἐκεῖθεν.

5) Προάγοντες—οἱ προπορευόμενοι.

6) Ἐπετίμων—ἐπέπλητον, ἐπιτακτικῶς τοῦ ἔλεγον.

7) Ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι—διέταξε νὰ τὸν φέρωσιν ἐνώπιόν του.

τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν, ζητῶν ἐλεημοσύνην. Ἀκούσας δέ, ὅτι ὄχλος πολὺς διήρχετο ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἠρώτησε τοὺς προπορευομένους τί συμβαίνει; Οὗτοι δὲ τοῦ εἶπον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος διήρχετο ἐκεῖθεν. Τότε οὗτος, πίστιν ἔχων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σωτῆρος, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ· Ἰησοῦ, Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με. Καὶ οἱ μὲν προπορευόμενοι τοῦ ἔλεγον νὰ σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολὺ περισσότερον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με.

Τότε ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν τὴν μεγάλην τοῦ τυφλοῦ πίστιν, ἐστάθη καὶ παρήγγειλε νὰ τὸν φέρωσιν ἐνώπιόν του. Ὅτε δὲ ἦλθε, τὸν ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς, τί θέλει νὰ τοῦ κάμῃ. Ἐκεῖνος δὲ εἶπε· Κύριε, θέλω νὰ ἀναβλέψω. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτόν· Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Καὶ παρευθὺς ἀνέβλεψεν ὁ τυφλὸς καὶ ἠκολούθησε τὸν Σωτῆρα, δοξάζων τὸν Θεόν. Ὁ δὲ λαὸς, ἰδὼν τὸ θαῦμα τοῦτο, ἐδόξασε τὸν Θεόν.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Μὴ βαρύνεσαι νὰ παρευθῆς ἔστω καὶ μικρὰν ὁδὸν πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ὑπόσχονται νὰ σε διδάξωσι χρήσιμόν τι.

Καθὼς ὁ τυφλός, ἅμα ὡς ἔμαθεν, ὅτι διήρχετο ὁ Σωτὴρ ἀπὸ τὴν ὁδὸν ἐκεῖνην, ἔπου ἐκάθητο ζητῶν ἐλεημοσύνην, ἤρχισε νὰ καθικετεύῃ τὸν Σωτῆρα νὰ τοῦ δώσῃ τὸ φῶς, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν εὐρισκώμεθα ἐν κινδύνοις, ἐν ἀσθενείαις, ἀφείλομεν νὰ ζητῶμεν ἐκ καρδίας τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. — Ὅταν ἡ ψυχὴ ἡμῶν εὐρίσκηται ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἐν τῇ ἀσεδείᾳ, τότε μόνον ὁ Θεός, μόνον ἡ ἀγία ἡμῶν θρησκεία, δύναται νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ πνευματικὸν φῶς.

Λυπηρὰ ἡ θέσις τοῦ τυφλοῦ! — Μέγα πάθημα ἡ τύφλωσις! Μεγίστη δὲμως ἡ βλάβη καὶ ἡ τύφλωσις τῆς ψυχῆς.

Διὰ τῆς ἐπιμονῆς, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως, δυνάμεθα νὰ ὑπερπηθῶμεν τὰ προσκόμματα, τὰ ὁποῖα οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μᾶς παρεμβάλλουσιν, ὅταν ζητῶμεν τὸ ἀγαθόν.

Ὁ Σωτὴρ ἠρώτησε τὸν τυφλόν, τί θέλει νὰ τοῦ χάρισῃ, ἐνῶ, ὡς καρδιογνώστης Θεός, ἐγνώριζε τὸ τί ἤθελεν, ἐπίτηδες διὰ νὰ φανερωθῇ καὶ ἐνώπιον τοῦ ὄχλου ἡ μεγάλη τοῦ τυφλοῦ πίστις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ ἐθεράπευσεν αὐτὸν διὰ λόγου, εἰπὼν εἰς αὐτόν: « Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε ».

Μιμηθῶμεν τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν τοῦ τυφλοῦ, ὅστις εὐγνωμοσῶν διὰ τὴν εὐεργεσίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ἐξέφρασε πρὸς τὸν εὐεργέτην τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν.

Κυριακῇ δεκάτῃ πέμπτῃ.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιθ', 1—10).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ διήρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἱεριχὼ¹. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ, ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης²· καὶ οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐξῆτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ³ μικρὸς ἦν. Καὶ προσδραμῶν⁴ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν⁵, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι δι' ἐκείνης⁶ ἔμελλε διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι⁷· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι⁸. Καὶ σπεύσας

1) Ἡ Ἱεριχὼ εἶνε πόλις τῆς Ἰουδαίας πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων.

2) Ἀρχιτελώνης. Ἦτο δηλ. πρῶτος ἐκ τῶν τελωνῶν, πρώτης τάξεως τελώνης. Τελῶναι (ἐκ τοῦ τέλος=φόρος, καὶ ὄνεσμαι-οὔμαι=ἀγοράζω), ἦσαν οἱ ἀγοράζοντες τοὺς φόρους διαφόρων ἐπαρχιῶν τοῦ μεγάλου ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ἐπειδὴ δὲ εἰσέπραττον αὐτοὺς ζητοῦντες ὅσα ἤθελον καὶ πιέζοντες τὸν λαόν, διὰ τοῦτο ἐθεωροῦντο, καὶ ἦσαν, ἄδικοι. Ὡστε τελῶνης μεταφορικῶς δηλοῖ τὸν ἄδικον ἄνθρωπον, τὸν πλεονέκτην, τὸν ἁμαρτωλόν.

3) Τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς=κατὰ τὸ ἀνάστημα μικρὸς, κοινός.

4) Προσδραμῶν (μετ. ἀορ. β' τοῦ προστρέχω)=τρέξας ἔμπρός.

5) Συκομορέα=συκομουργιά, συκάμινος.

6) Δι' ἐκείνης, δηλ. τῆς ὁδοῦ.

7) Σπεύσας κατὰβηθι=κατάβα ταχέως.

8) Δεῖ με μείναι=πρέπει νὰ μείνω ἐν τῷ οἴκῳ σου.

κατέβη και ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· Ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι¹. Σταθεὶς δὲ ὁ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἴδου τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα², ἀποδίδωμι τετραπλοῦν³. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν. Ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός⁴.

Περιεχόμενον.

Ἄφου ὁ Σωτὴρ ἐθεράπευσε τὸν τυφλόν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουζαλήμ μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ ὄχλου πολλοῦ.

Ἦτο δὲ ἐκεῖ ἀνὴρ τις, Ζακχαῖος καλούμενος, ἀρχιτελώνης, πλούσιος, ὅστις ἐζήτηε νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο, διότι καὶ ὄχλος πολὺς ἦτο εἰς τὸν δρόμον καὶ αὐτὸς ἦτο μικρὸς κατὰ τὸ ἀνάστημα, ἀνέβη ἐπάνω εἰς μίαν συκομορέαν, ἣτις ἦτο πλησίον τοῦ δρόμου ἐκείνου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ διέλθῃ ὁ Σωτὴρ. Καθὼς λοιπὸν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδε τὸν Ζακχαῖον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, κατάβα ταχέως, διότι σήμερον θὰ μείνω ἐν τῷ οἴκῳ σου. Ἀμέσως δὲ κατέβη ὁ Ζακχαῖος καὶ ὑπεδέχθη τὸν Ἰησοῦν μετὰ χαρᾶς. Οἱ Φαρισαῖοι τότε, ἰδόντες τοῦτο, διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἰσῆλθε διὰ νὰ καταλύσῃ εἰς οἶκον ἁμαρτωλοῦ ἀνδρός.

Ὁ Ζακχαῖος ὅμως, ὑποδεχθεὶς τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν οἶκόν του, εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἴδού, Κύριε, τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου δίδω εἰς πτωχοὺς, καὶ ἂν ἡδίκησά τινα ἀποδίδω τετραπλοῦν. Ταῦτα

1) Καταλῦσαι=νὰ μείνω.

2) Εἴ τιτος ἐσυκοφάντησα=ἐὰν ἠδίκησά τινα.

3) Τετραπλοῦν=τέσσαρας φορές περισσότερον.

4) Ἀπολωλός (μετ. παρακ. τοῦ ἀπόλλυμι)=χαμένος. Ὁ Σωτὴρ ἐννοεῖ ἐνταῦθα τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Σήμερον σωτηρία εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἐγένετο, διότι καὶ οὗτος ὁ Ζακχαῖος εἶνε ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ· ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ σῶσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁλος ὁ ἐπὶ τῆς γῆς βίος τοῦ Σωτῆρος ἦτο ἐργασία, φιλάνθρωπία. Ἀφοῦ ἐθεράπευσε τὸν τυφλόν, ἀμέσως ἔσπευσε νὰ σῶσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν Ζακχαῖον.

Θαυμαστὴ ἢ προθυμία, ἀρίστη ἢ διάθεσις, θεία ἢ ἀπόφασις τοῦ Ζακχαῖου. Καίτοι ἦτο ἀρχιτελώνης καὶ πλούσιος, ὅμως χάριν τῆς σωτηρίας του δὲν ἐδίστασε, δὲν ἠσχύνθη, νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τὴν συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ τὸν Σωτῆρα. — Ἄνευ κόπου, ἄνευ ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ γενναίας ἀποφάσεως οὐδὲν μέγα ἔργον κατορθοῦται.

Ὁ φθονερός ταράττεται, γογγύζει, ὅταν βλέπῃ, ὅταν μανθάνῃ, ὅτι γίνεται καλόν τι εἰς τινά.

Φοβερόν κακὸν ὁ φθόνος καὶ πολλὰ κακὰ ἐπιφέρει!

Γενναία ἢ ἀπόφασις καὶ ἀξιέπαινος ἢ πράξις τοῦ Ζακχαῖου, νὰ μοιράσῃ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων του εἰς πτωχοὺς, καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὸ τετραπλοῦν εἰς πάντα, τὸν ὅποσον ἠδίκησε. — Τὸ ἀδικον οὐκ εὐλογεῖται. — «Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς».

Ὁ Σωτῆρ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σῶσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἐχαίρε χαρὰν μεγάλην ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ.

Σωτήριον, ὅταν ὁ Θεὸς εἶνε ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν. — «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάρτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες».

Πόσον πλήρης ἀγάπης, πόσον πλήρης ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ εἶνε ὁ λόγος τοῦ Σωτῆρος· «Καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν». — Ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον, ἀγαπῶμεν τοὺς συμπολίτας, τοὺς ὁμογενεῖς, τοὺς ὁμοθρήσκους ἡμῶν.

Κυριακῇ δεκάτῃ ἕκτῃ¹.

²Εκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιη', 10—14).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ Ἱερὸν² προσευξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος³ καὶ ὁ ἕτερος Τελώνης. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν⁴, ταῦτα προσήχετο· Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ Τελώνης· νηστεύω δις τοῦ Σαββάτου⁵, ἀποδεκατῶ⁶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ Τελώνης, μακρόθεν ἐστώς, οὐκ ἠθέλεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι⁷, ἀλλ' ἔτυπεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· Ὁ Θεός, ἴλασθητί μοι⁸ τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν· Κατέβη οὗτος⁹ δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος· ὅτι¹⁰ πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

1) Ὅταν τὸ Πάσχα πίπῃ εἰς μίαν ἐκ τῶν ἡμερῶν ἀπὸ 15—25 Ἀπριλίου, τότε πρὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου ἀναγινώσκειται, τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς τῆς Χαναanaίας, ὅπερ ἴδε ἐν σελ. 87 Ἰδε καὶ τὰ ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου Πασχάλια.

2) Ἱερὸν=ναόν, ὅστις ἐκεῖτο ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους· δι' ὃ λέγει· ἀνέβησαν.

3) Φαρισαῖος (λέξις Ἑβραϊκῆ). Οὗτοι ἦσαν οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἑβραίων οἱ κεχωρισμένοι τῶν ἁμαρτωλῶν, οἱ καυχόμενοι διὰ τὴν ἐξωτερικὴν εὐσέβειάν των, ὑποκριταί, ὑπερήφανοι· ἐπομένως ἁμαρτωλοί, τὰ πάντα ποιῶντες πρὸς τὸ θεαθῆναι.

4) Τὸ πρὸς ἑαυτὸν ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς τὸ προσήχετο, δηλ. ἐν τῇ ψυχῇ του, ἐν ἑαυτῷ. Δυνατὸν ὅμως ν' ἀναφέρεται εἰς τὸ σταθεὶς, δηλ. ἐστάθη σκεπτικός, ἔλαβε θέσιν σοβαρὰν καὶ ὑπερήφανον.

5) Δις τοῦ Σαββάτου=δις τῆς ἐβδομάδος, δηλαδή Δευτέραν καὶ Πέμπτην. Τὴν μὲν Δευτέραν ἐνήστευον οἱ Ἑβραῖοι πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἀναβάσεως τοῦ Μωϋσέως, ὅπως λάβῃ τὸν νόμον, τὴν δὲ Πέμπτην πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ καταβάσεως, ὅτε ἔφερε τὸν Νόμον.

6) Ἀποδεκατῶ=δίδω τὸ δέκατον ἀπὸ ὅλα, ὅσα ἔχω, ὅσα κερδίζω.

7) Ἐπάραι=νὰ σηκώσῃ. Ἄπαρ. ἀορ. α' τοῦ ἐπαίρω.

8) Ἰλάσθητί μοι=συγγωρησόν με, ἐλέησόν με.

9) Οὗτος, δηλ. ὁ τελώνης, ὅστις ἐδικαιώθη ἐνόπιον τοῦ Θεοῦ, διότι μετενόησεν, ὡμολόγησε τὰς ἁμαρτίας του.

10) Ὅτι=διότι.

Περιεχόμενον.

Θέλων ὁ Σωτὴρ νὰ διδάξῃ, ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη ἀνυψοῖ τὸν ἀνθρώπου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οἱ λέγοντες ὅτι εἶνε δίκαιοι καὶ περιφρονοῦντες τοὺς ἄλλους θὰ ταπεινωθῶσιν, εἶπε τὴν ἐξῆς παραβολὴν τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου·

Δύο ἄνθρωποι ἀνέβησαν εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν διὰ νὰ προσευχηθῶσιν. Ὁ εἰς ἦτο Φαρισαῖος, ὁ δὲ ἄλλος Τελώνης. Καὶ ὁ μὲν Φαρισαῖος, σταθεὶς ὑπερηφάνως, προσηύχετο μόνος, καθ' ἑαυτὸν, ταῦτα· Εὐχαριστῶ σε, Θεέ, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι καθὼς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἄρπαγες, κακοί, ἢ καθὼς οὗτος ὁ Τελώνης. Νηστεύω δις τῆς ἐβδομάδος· δίδω τὸ δέκατον ἐξ ὅλων ὅσα κερδίζω καὶ ἔχω.

Ὁ δὲ Τελώνης, μακρόθεν ἰστάμενος, δὲν ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ ὑψώσῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στῆθος του, λέγων· Θεέ μου, συγχώρησόν με τὸν ἁμαρτωλόν. Τότε λέγει ὁ Σωτὴρ· Σὰς λέγω, ὅτι ὁ Τελώνης κατέβη εἰς τὸν οἶκόν του δεδικαιωμένος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁ Φαρισαῖος· διότι «πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδάσκει ὁ Σωτὴρ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ καυχώμεθα, ὅτι εἴμεθα δίκαιοι, εὐσεβεῖς καὶ καλλίτεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, ἀνθρώπους καὶ διὰ τοῦτο νὰ περιφρονῶμεν τοὺς ἄλλους καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς εἶνε ἀναμάρτητος.

Ἡ προσευχὴ εἶνε ἐκδήλωσις τῶν εὐσεβῶν ἡμῶν συναισθημάτων πρὸς τὸν Θεόν, εἶνε συνομιλία ἡμῶν μετὰ τοῦ Ὑψίστου.

Ἄς εἴμεθα μετριόφρονες, πρᾶοι, γλυκεῖς τοὺς τρόπους. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶνε ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ «γνώθι σαυτὸν» ἕκαστος πρέπει πάντοτε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει. Ὁ σοφώτατος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὁ Σωκράτης, ἐνῶ πολλὰ εἶδε καὶ ἐγνώρισεν, ἔλεγεν· «ἐν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα».

Ὁ υπερήφανος, ὁ ἐγωιστής, εἶνε κοῦφος ἄνθρωπος, γίνεται καταγέλαστος.

Ὁ Θεὸς γνωρίζει τὴν καρδίαν ἐκάστου. Περιττόν, καὶ ἐπιβλαβὲς μάλιστα, νὰ καυχᾶται τις διὰ τὰ προτερήματά του.

Ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια φέρει συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἄς ἔχωμεν ὅπ' ὄψει ἐν τῷ βίῳ μας πάντοτε τὰ χρυσᾶ λόγια τοῦ Σωτήρος μας· «Μακάριοι οἱ ³πτωχοὶ τῷ πνεύματι (δηλ. οἱ ταπεινοί), ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»· καὶ «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

Κυριακῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ τοῦ Ἀσώτου.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν (κεφ. ιε', 11—32).¹

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος τῷ πατρί· Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον¹ μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν² αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν³ ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν⁴ εἰς χώραν μακράν· καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἄσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς⁵ ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην· καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη⁶ ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπειθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων⁷, ὧν ἦσθιον⁸ οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν⁹ εἶπε· Πόσοι

1) Ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας, δηλ. τὸ ἀνήκον μέρος τῆς περιουσίας. Ὁ νεώτερος υἱὸς ὄφειλε νὰ λάβῃ τὸ ἡμισυ μέρος ἐκείνου, ὅπερ θὰ ἐλάμβανεν ὁ πρεσβύτερος υἱός. (Ἴδε Δευτ. κα', 17).

2) Διεῖλεν (ἀόρ. β' τοῦ διαιρῶ)—διεμοίρασε τὸν βίον, τὴν περιουσίαν.

3) Συναγαγὼν=συναθροίσας.

4) Ἀπεδήμησεν=ἀνεχώρησεν.

5) Λιμὸς ἰσχυρὸς=πεινὰ μεγάλη, σιτοδεία.

6) Ἐκολλήθη=προσεκολλήθη, ὑπῆγεν ὡς ὑπηρέτης.

7) Κεράτια=χαρούπια, ξυλοκέρατα.

8) Ὡν ἦσθιον=τὰ ὁποῖα ἔτρωγον.

9) Εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν=ἐλθὼν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, συλλογισθεῖς.

μισθιοι¹ τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι²; Ἄναστῶς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμι ἄξιος κληθῆναι³ υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγγίσθη. Καὶ δραμὸν ἐπέλεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν· Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμι ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε⁴ τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν⁵ θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν· ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὗρέθη. Καὶ ἠρξάντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱός αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ, καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας⁶ καὶ χορῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν⁷ ἐπυνθάνετο⁸ τί εἴη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει⁹, καὶ ἔθυσεν ὁ πατὴρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὁργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ, ἐξελθὼν, παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἴδού τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ

1) *Μισθιοι*—ὑπηρέται, μισθωτοί.

2) *Λιμῶ ἀπόλλυμαι*—χάνομαι ἀπὸ τὴν πείναν, ἀποθνήσκω.

3) *Κληθῆναι*—να ὀνομασθῶ.

4) *Ἐξενέγκατε* (προστ. ἀορ. ἀ' τοῦ ἐκφέρω)—φέρετε ἔξω.

5) *Μόσχος σιτευτός*—μοσχάρι θρεμμένο, τὸ πιχύ, τὸ καλό.

6) *Συμφωνίας* (πτώσεως γεν.) καὶ *χορῶν*—μουσικὴν καὶ χοροῦς.

7) *Παῖς*, γεν. *παιδός*—ὑπηρέτης.

8) *Ἐπυνθάνετο*—ἠρώτα νὰ μάθῃ τί εἶνε ταῦτα, τί συμβαίνει.

9) *ἦκει* (ἦκω)—ἦλθεν. Ἐνεστώσ μετ' σημι. ἀορ. καὶ παρακειμένου.

σά ἐστιν. Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν¹ καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὐρέθη.

Περιεχόμενον.

Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ περιγράφει εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἦτο εἰς πατήρ, ὅστις εἶχε δύο υἱούς. Ἐκ τούτων ὁ νεώτερος ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς του τὸ ἀνάλογον μέρος τῆς περιουσίας του, τὸ ὅποιον καὶ κατέφαγεν εἰς διασκεδάσεις. Ἐπειδὴ δὲ ἐστερεῖτο καὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἐγένετο ὑπηρέτης ἀνθρώπου τινός, ὅστις τὸν ἔστειλε νὰ βόσκη χοίρους. Ἐπεθύμει δὲ νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν του ἀπὸ τὰ ξυλοκέρατα, τὰ ὅποια ἔτρωγον οἱ χοῖροι.

Τέλος ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀνελογίσθη, ὅτι οἱ μὲν ὑπηρετᾶται τοῦ πατρὸς του εἶχον οὐ μόνον νὰ φάγωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπερίσσειεν ἄρτος, αὐτὸς δὲ ἐπείνα. Ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ ἦλθεν εἰς τὸν πατέρα του. Ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας του καὶ τοῦ εἶπε· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομασθῶ υἱός σου.

Τότε ὁ πατήρ του, ὡς φιλόανθρωπος, συνεκινήθη, τὸν ἐφίλησε, τὸν ἐδέχθη εἰς τὸν οἶκόν του, διέταξε νὰ τοῦ φέρωσιν ἐνδύματα, νὰ τὸν ἐνδύσωσι καὶ νὰ σφάξωσι τὸ καλλίτερον μοσχάρι, διὰ νὰ εὐφρανθῶσι μετ' ὄλου τοῦ οἴκου του. Ἐχάρη δέ, διότι ὁ υἱός του τρόπον τινὰ νεκρὸς ἦτο καὶ ἀνέζησε, καὶ χαμένος ἦτο καὶ εὐρέθη.

Ὁ μεγαλύτερος ὅμως υἱός ἦτο εἰς τὸν ἀγρὸν δι' ἐργασίαν. Καθὼς δ' ἐπέστρεφεν, ἤκουσε μουσικὴν καὶ χορούς. — Παρ' ἐνόος δὲ τῶν ὑπηρετῶν μανθάνει, ὅτι ἔλη αὐτῇ ἡ χαρὰ γίνεται, διότι ἐπέστρεφεν ὁ ἄσωτος ἀδελφός του. — Ἐθύμωσε λοιπὸν καὶ δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του. — Τότε ἐξῆλθεν ὁ πατήρ του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ εἰσέλθῃ. Οὗτος ὅμως μετὰ παραπόνου πολλοῦ εἶπε πρὸς τὸν πατέρα του· Πάτερ, ἰδοὺ ἐγὼ σε ὑπηρετῶ τόσα

1) Νεκρὸς ἦν, δηλ. κατὰ τὴν ἁμαρτίαν.

χρόνια και δὲν μοῦ ἔδωκας ποτὲ οὔτε ἓνα κατσίκι, διὰ νὰ εὐφρανθῶ μετὰ τῶν φίλων μου. Ὅτε δὲ ἦλθεν οὗτος ὁ ἄσωτος υἱός σου, εὐθὺς ἐθυσίασας χάριν αὐτοῦ τὸν μόνον τὸν σιτευτόν.

Ναί, τέκνον μου, εἶπεν ὁ καλὸς πατήρ· Σὺ πάντοτε εἶσαι μαζί μου καὶ τὰ ἰδικά μου ὅλα εἶναι ἰδικά σου· ἔπρεπε δὲ νὰ χαρῶμεν καὶ νὰ εὐφρανθῶμεν, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦλθεν ὑγιής, ὅτι μετενόησεν, ὅτι εὐρέθη, ἐνῶ τὸν εἴχομεν χαμένον.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ Σωτήρ, πρὶν εἶπῃ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, διηγήθη εἰς τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, οἵτινες ἠγανάκτουν, διότι ὁ Σωτήρ ἐδέχετο τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ συνέτρωγε μετ' αὐτῶν, δύο ἄλλας παραβολάς, — τὴν παραβολὴν τοῦ καλοῦ ποιμένος, ὅστις εἶχεν ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἐπήγε νὰ εὔρη τὸ ἓν, τὸ ὅποσον τοῦ ἐχάθη, καὶ διὰ τὸ ὅποσον ἐχάρη πολύ, ἅμα ὡς τὸ εὔρε, — καὶ τὴν παραβολὴν τῆς γυναικός, ἣτις εἶχε δέκα δραχμὰς καὶ ἔχασε τὴν μίαν, διὰ τὴν ὅποιαν ἐσάρωσεν ὄλγην τὴν οἰκίαν, ἕως οὗ τὴν εὔρη· ἅμα δὲ τὴν εὔρεν, ἐχάρη χαρὰν μεγάλην (Ἴδε Λουκ. κεφ. ιε', 1—10).

Διὰ τῶν τριῶν τούτων παραβολῶν, τοῦ ἀπολεσθέντος προβάτου, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ἠθέλησεν ὁ Σωτήρ νὰ διδάξῃ τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους καὶ τὴν ἀνθρωπότητα καθόλου, ὅτι χαρὰ μεγάλη γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων, ὅταν ἁμαρτωλὸς τις μετανόησῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν, ζητῶν εὐκρινῶς συγχώρησιν.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδασκόμεθα πρῶτον, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε φιλεῦσπλαγγχος, ὅτι εἶνε Πατήρ πανάγαθος, πλήρης ἀγάπης, συγχωρῶν τοὺς πρὸς Αὐτὸν ἐπιστρέφοντας ἁμαρτωλοὺς· καὶ δεύτερον, ὅτι χάριν τῆς ἁμαρτωλοῦ ἀνθρωπότητος καὶ τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱὸν ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σταυρωθῇ καὶ θυσιασθῇ.

Ἀλληγορικῶς ἡ παραβολὴ αὕτη ἔχει οὕτως·

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἔχων τοὺς δύο υἱούς, εἶνε ὁ Θεός· — Οἱ δύο

υἱοὶ εἶνε οἱ ἄνθρωποι, οἱ δίκαιοι (πρεσβύτερος υἱός), καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ (νεώτερος υἱός, διότι μετὰ τὴν ἀρετὴν ἤλθεν ἡ κακία εἰς τὸν κόσμον).— Ἡ περιουσία, τὴν ὁποίαν ἐμοίρασεν ὁ πατήρ εἰς τὰ τέκνα του, εἶνε τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, ἦτοι τὸ λογικόν, ἡ ἐλευθερία, ἡ φρόνησις κτλ.— Ἡ ἀναχώρησις τοῦ υἱοῦ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ πατρὸς δηλοῖ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπεμακρύνθη τοῦ Θεοῦ, ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ὅταν δέ τις ἀπομακρυνθῆ τοῦ Θεοῦ, περιπίπτει εἰς πλεῖστα κακὰ, δυστυχεῖ, χάνεται.— Οἱ πολῖται τῆς χώρας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆγεν ὁ νεώτερος υἱός, εἶνε οἱ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, οἱ δαίμονες, αἱ κακὰ συναναστροφαί, αἵτινες βυθίζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶν κακόν, εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν, εἰς τὰς ἡδονάς, καθὼς οἱ χοῖροι εὐχαριστοῦνται νὰ μένωσιν εἰς τὸν βόρβορον καὶ νὰ τρώγωσι ξυλοκέρατα. Καθὼς δὲ ταῦτα εἶνε γλυκὰ μὲν εἰς τὸ στόμα, βαρέα δὲ εἰς τὸν στόμαχον, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ διασκέδάσεις φέρουσι πρόσκαιρον εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα εἶνε δεινὰ, φθείρουσι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀπελπισίαν.— Οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ πατρὸς εἶνε οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ὑπηρετοῦσιν Αὐτόν, εἶνε οἱ δίκαιοι, οἵτινες ἀπολαμβάνουσι ὅλα τὰ ἀγαθὰ πλησίον τοῦ οὐρανοῦ αὐτῶν Πατρὸς.— Στοιλή, ἐνδύματα, ὑποδήματα καὶ δακτυλίδιον, δηλοῦσι τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν μετανοήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτόν.— Ὁ μύσχος ὁ σιτευτός εἶνε ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὁ θυσιασθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν.— Ἡ μουσικὴ καὶ οἱ χοροὶ δηλοῦσι τὴν χαρὰν, ἣτις γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ διὰ τὴν σωτηρίαν παντὸς ἁμαρτωλοῦ.— Πρεσβύτερος υἱός εἶνε οἱ δίκαιοι. Ἴσως δ' ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ καὶ τοὺς Φαρισαίους, οἵτινες ἦσαν ζηλότυποι, καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς δικαίους καὶ εὐσεβεῖς· ἐγόγγυζον δέ, ὅτε ἔβλεπον τὸν Ἰησοῦν συναναστρεφόμενον μετὰ ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν.

Οἱ γονεῖς εἶνε πάντοτε φιλόστοργοι πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν. Συγχωροῦσι, καὶ πρέπει νὰ συγχωρῶσιν αὐτά, ὅταν ζητῶσι συγγνώμην.

Μεγάλη και ἀπερίγραπτος ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα.

Πατήρ, μήτηρ, τέκνον, ἀδελφός, ἀδελφή, οἶκος πατρικός, εἶνε ὀνόματα προσφιλή, ἀντικείμενα ἱερά.— Σέβου τὸν οἶκόν σου, τοὺς γονεῖς σου.— Ἀγάπα τοὺς ἀδελφούς σου.

«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς» (πέμπτη ἐντολή).

Κυριακῆ τῆς Ἀπόκρως.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. κε', 31—46).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου¹ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. Καὶ συναχθήσεται² ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ³ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων⁴. Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων⁵. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπέινασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με⁶· γυμνός, καὶ περιεβάλατέ με⁷· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με· Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δὲ σε εἶδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν; πότε δὲ σε εἶδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἄμην λέγω ὑμῖν· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν

1) Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, δηλ. ὁ Σωτήρ.

2) Συναχθήσεται (μέλλ. παθ. τοῦ συναγομαι)=θὰ συναθροισθῶσιν.

3) Ἀφοριεῖ (μέλλ. β' τοῦ ἀφορίζω)=θὰ χωρίσῃ.

4) Ἐρίφος=κατσίκι.

5) Εὐώνυμα=ἀριστερά.

6) Συνηγάγετε (ἀόρ. β' τοῦ συνάγω)=περιεποιήθητε, ἐφιλοξενήσατε.

7) Περιεβάλατε=ἐνεδύσατε.

μου τῶν ἐλαχίστων¹, ἔμοι ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἕξ εὐδυνύμων· Πορευέσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐλείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλατέ με· ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοί, λέγοντες· Κύριε, πότε σε* εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι². Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· Ἄμην λέγω ὑμῖν· Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἔμοι ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται³ οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Περιεχόμενον.

Τὸ ὅραϊον τοῦτο Εὐαγγέλιον μᾶς περιγράφει σαφῶς καὶ συντόμως τὰ τῆς μελλούσης παρουσίας καὶ κρίσεως τοῦ Κυρίου.

Ὅταν ὁ Σωτὴρ θὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν ἐν δόξῃ καὶ θὰ ἀναστήσῃ τοὺς τεθνεῶτας, ὅπως ἕκαστος κριθῆ ἐνώπιον Αὐτοῦ, ὡς μεγάλου καὶ δικαίου Κριτοῦ, τότε θὰ χωρίσῃ τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καθὼς ὁ ποιμὴν χωρίζει τὰ πρόβατα, τὰ ἡμερα καὶ τὰ ἀθῶα, ἀπὸ τὰ ἐρίφια, τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἄτακτα.

Καὶ εἰς μὲν τοὺς δικαίους θὰ εἴπῃ· Ἐλθετε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἥτις σᾶς εἶνε ἡτοιμασμένη ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· διότι ἐπείνασα, καὶ μοῦ ἐδώκατε νὰ φάγω· ἐδίψησα, καὶ με ἐποτίσατε· ξένος ἦμην, καὶ με ἐξενίστατε· γυμνός, καὶ με ἐνεδύσατε· ἐν τῇ φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλθετε πρὸς ἐμέ.

Τότε οὗτοι θὰ ἀποκριθῶσι· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ γυμνόν, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ σε ἐδοθηθήσαμεν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς θὰ εἴπῃ πρὸς αὐτούς· Ἐφ' ὅσον ἐπράξατε εὐεργεσίαν καὶ ἐλεημο-

1) Ἐλάχιστοι ἀδελφοί=οἱ πτωχοί, οἱ δυστυχεῖς.

2) Οὐ διηκονήσαμεν σοι=δέν σε ὑπηρετήσαμεν.

3) Ἀπελεύσονται (μέσ. μέλλ. τοῦ ἀπέρχομαι)=θὰ ἀπέλθωσι.

σύνην εἰς ἓνα πτωχὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν πλησίον σας, εἰς ἐμὲ τὴν ἐπράξατε.

Τότε θὰ εἶπη καὶ πρὸς τοὺς ἀσπλάγγους, τοὺς ἐξ ἀριστερῶν Αὐτοῦ εὐρισκομένους· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὴν κλίβωνα κόλασιν, διότι ἐπείνασα, καὶ δὲν μοῦ ἐδώκατε νὰ φάγω, ἐδίψησα, καὶ δὲν με ἐποτίσατε, ξένος ἤμην, καὶ δὲν με ἐδέχθητε εἰς τὸν οἶκόν σας, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ δὲν με ἐπεσκέφθητε.

Τότε θὰ ἀποκριθῶσι καὶ οὗτοι πρὸς αὐτόν, λέγοντες· Πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ δὲν σε ὑπηρετήσαμεν; Ὁ δὲ Σωτὴρ θὰ εἶπη πρὸς αὐτούς· Σὰς λέγω τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν ἐπράξατε καλὸν εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου τοὺς δυστυχεῖς καὶ πτωχοὺς, οὐδὲ εἰς ἐμὲ ἐπράξατε τοῦτο.

Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν δίκαιοι θὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, οἱ δὲ ἄδικοι καὶ ἀφιλόανθρωποι εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο λέγεται *Εὐαγγέλιον τῆς ἐσχάτης κρίσεως*, διότι ἐν αὐτῷ λόγος γίνεται περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας καὶ τελευταίας κρίσεως, τὴν ὁποῖαν θὰ κάμῃ ὁ δίκαιος Κριτὴς.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ἀπόκρεω. Δι' αὐτοῦ διδασκόμεθα, ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐνθυμώμεθα καὶ νὰ ἀγαθοποιῶμεν τοὺς πτωχοὺς, τοὺς πεινῶντας, τοὺς γυμνητεύοντας, τοὺς ἐν φυλακῇ, κατὰ τὰς χαρμοσύνας μάλιστα ταύτας ἡμέρας, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ἀπόκρεω, ὅτε οὐχὶ ὀλίγα χρήματα ἐξοδεύομεν διὰ διασκεδάσεις, συναναστροφάς καὶ ἄλλα πολλάκις περιττὰ ἔξοδα.

Φοβερὰ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως! Ἄς ἐνθυμώμεθα συχνάκις τὴν δευτέραν παρουσίαν, ὅτε βίβλοι ἀνοιγῆσονται καὶ ἐκάστου αἰ πράξεις φανερωθῆσονται.

Ἐκαστος θὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του. Καὶ τὰ κρυπτὰ κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως φανερὰ θὰ γίνωσιν.

Πιστεύομεν, ὅτι θὰ ἐγερθῶμεν ἐκ νεκρῶν.

Φιλανθρωπίαν, εὐγένειαν ψυχῆς, ἀγάπην, ζητεῖ ὁ Σωτὴρ μας.

«Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ». (Τωβίτ. κεφ. δ', 7).

Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. ε', 14—21).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ἐὰν ἀφῆτε ¹ τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα ² αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὡσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποὶ ³ ἀφανίζουσι ⁴ γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἄμην λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι ⁵ τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί ⁶ σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ⁷ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς ⁸ καὶ βρῶσις ⁹ ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι ¹⁰ καὶ κλέπτουσι. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ διδάσκει, ὅτι, ἐὰν συγχωρῶμεν τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον, θὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὰ σφάλματα ἡμῶν.

- 1) Ἀφῆτε (ἵπoc. ἀορ. β'. τοῦ ἀφίημι)=ἐὰν συγχωρήσητε.
- 2) Παραπτώματα=σφάλματα.
- 3) Σκυθρωποὶ=λυπημένοι, μελαγχολικοί.
- 4) Ἀφανίζουσι=παραισιόφρονουσι, προσποιῶνται.
- 5) Ἀπέχουσι τὸν μισθόν=λαμβάνουσι τὸν μισθὸν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ κόσμος τοὺς γνωρίζει, τοὺς ἐκτιμᾷ κατὰ τὰ ἔργα τῶν. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Θεὸς θὰ τοῖς ἀνταποδώσῃ κατὰ τὴν ὑποκριτικὴν διαγωγὴν τῶν.
- 6) Ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν=ἄλειψαι τὴν κεφαλὴν σου με ἔλαιον, μύρον· δηλαδὴ περιποιήθητι τὸν ἑαυτὸν σου, ἔσο καθαρός.
- 7) Θησαυροὺς=χρήματα, οἰκίας, ἐπιπλά πολυτελεῖ κτλ.
- 8) Σὴς σητός=σκόρος, σκόληξ.
- 9) Βρῶσις (ἐκ τοῦ βιβρώσκω=κατατρώγω)=σκωρία, ἥτις κατατρώγει καὶ φθείρει τὰ μέταλλα.
- 10) Διορύσσουσι=σκάπτουσι, τρυπῶσι τὸν τοῖχον.

“Όταν δὲ νηστεύωμεν, νὰ μὴ γινώμεθα σκυθρωποί, καθὼς πράττουσιν οἱ ὑποκριταί, διὰ νὰ τοὺς ἴδῃ ὁ κόσμος, ἀλλὰ νὰ νηστεύωμεν χάριν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ὄχι διὰ νὰ φανώμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Νὰ μὴ καυχώμεθα, ὅταν ἐκτελῶμεν τὸ καθήκον μας. Ὁ Θεός, ὡς καρδιογνώστης, ὅστις μᾶς βλέπει ἐν τῇ κρυπτῇ, θὰ μᾶς ἀνταποδώσῃ ἐν τῇ φανερῇ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν.

Ὁ Σωτὴρ παραγγέλλει νὰ θησαυρίζωμεν θησαυροὺς ἐν τῇ οὐρανῷ, ἐκτελοῦντες ἔργα ἀγαθὰ. Οἱ θησαυροὶ ἐπὶ γῆς εἶνε φθαρτοὶ καὶ πρόσκαιροί, ὑποκείμενοι εἰς φθορὰν καὶ κλοπὴν.

“Όπου δὲ εἶναι ὁ θησαυρός, τὰ ἀγαθὰ μας, ἐκεῖ εἶνε καὶ ἡ καρδιά μας προσηλωμένη.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἐπειδὴ τὴν ἐπομένῃν τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου ἀρχεται ἡ μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἡ νηστεία, διὰ τοῦτο σοφῶς ὥρισεν ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία νὰ ἀναγινώσκῃται τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡ περικοπὴ αὕτη τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου, ἐξ ἧς διδασκόμεθα πρῶτον, ὅτι ὀφειλομεν νὰ συγχωρῶμεν τοὺς πταίσαντας εἰς ἡμᾶς, ἐὰν θέλωμεν νὰ συγχωρήσῃ καὶ ἡμᾶς ὁ Θεός· δεύτερον, ὅτι νηστεύοντες δὲν πρέπει νὰ γινώμεθα ὑποκριταί, ἀλλὰ νὰ νηστεύωμεν ἀληθῶς, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ· καὶ τρίτον, ὅτι πρέπει νὰ φροντίζωμεν, ὅπως συνάξωμεν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, δηλαδὴ νὰ ἐκτελῶμεν ἔργα ἀγαθὰ.

“Όρος ἀπαραίτητος πρὸς συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πλησίον μας.

«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν», εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἐν τῇ κυριακῇ προσευχῇ.

Νηστεύοντες, δηλοῦμεν, ὅτι εἴμεθα ἄξιοι τιμωρίας διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας. — Ἐκτέλει ὁ, τι ἡ ἀγία σου Ἐκκλησία σοφῶς διέταξε.

Τὰ ἐπὶ γῆς ἀγαθὰ, δηλ. τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματα, εἶνε πρόσκαιρα, ὑπόκεινται εἰς φθορὰν, εἰς κλοπὴν, εἰς πυρκαϊάς· τὰ οὐράνια ἀγαθὰ εἶνε ἄφθαρτα, αἰώνια. — Ἀπόκτα θησαυρὸν ἄφθαρτον, παιδείαν ὑγιᾶ καὶ εὐσεβῆ.

«“Όπου ἐστὶν ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν».

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Κυριακῆ πρώτῃ τῶν νηστεϊῶν.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. α', 44—52).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν¹. Καὶ εὗρισκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Εὗρισκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὁν ἔγραψε² Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὗρήκαμεν Ἰησοῦν, τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ³ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ⁴. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἐρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ῥαββί⁵, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ

1) Ἡ Γαλιλαία εἶνε ἐπαρχία τῆς Παλαιστίνης, κειμένη πρὸς βορρᾶν.
2) Ὁν ἔγραψε κτλ., δηλαδὴ εὗρήκαμεν ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς καὶ προεφήτευσαν οἱ Προφῆται.

3) Υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ λέγει ὁ Φίλιππος τὸν Ἰησοῦν, διότι οὕτως ἐκαλεῖτο κατ' ἀρχάς ὁ Σωτὴρ, υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ.

4) Ναζαρέτ εἶνε πόλις μικρὰ τῆς Γαλιλαίας, ἀσημαντος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς δὲν ἐθεωροῦντο καλοί, δι' ὃ καὶ ὁ Ναθαναὴλ εἶπεν· Ἐκ τῆς μικρᾶς καὶ ἀσημάντου πόλεως Ναζαρέτ δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἀγαθόν τι;—Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σωτὴρ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ διέτριψε πολὺν καιρὸν ἐν αὐτῇ, ἥτις ἦτο καὶ πατρίς τῆς Θεοτόκου, διὰ τοῦτο ἐκλήθη Ναζωραῖος καὶ Ναζαρηνός.

5) Ῥαββί=διδάσκαλε.

Ἰσραήλ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἰπόν σοι Εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω¹ τούτων ὄψει. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀμήν ἀμήν² λέγω ὑμῖν· Ἀπ' ἄρτι³ ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεφρότα⁴ καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διηγεῖται τὴν κλήσιν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ναθαναήλ, γενομένων μαθητῶν καὶ ἀποστόλων τοῦ Κυρίου.

Ὁ Ἰησοῦς περιερχόμενος τὴν Γαλιλαίαν εὐρίσκει τὸν Φίλιππον, ὅστις ἦτο ἐκ τῆς πόλεως Βηθθαϊδά, ἥτις ἦτο πατρὶς καὶ δύο ἄλλων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Πέτρου, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἀκολουθεί με. Ὁ Φίλιππος εὐρίσκει πάλιν τὸν Ναθαναήλ καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Εὐρήκαμεν τὸν Ἰησοῦν, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς καὶ προεφήτευσαν οἱ προφῆται. Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ναθαναήλ· Ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐνῷ δὲ ὁ Ναθαναήλ ἤρχετο, εἶπε περὶ αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει δόλος. Τότε ὁ Ναθαναήλ εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Πόθεν με γινώσκεις; Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε· Πρὶν σε καλέσῃ ὁ Φίλιππος, ἐνῷ ἦσο ὑποκάτω τῆς συκῆς, ἐγὼ ἐγνώριζον τὸ ἄδολον τοῦ χαρακτήρός σου.— Τότε ὁ μὲν Ναθαναήλ λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπήντησε· Πιστεύεις, διότι σοῦ εἶπον (διότι προεφήτευσα), ὅτι σὲ εἶδον ὑποκάτω τῆς συκῆς; μεγαλείτερα ἀπὸ ταῦτα τὰ σημεῖα θὰ ἴδῃς.— Σοῦ λέγω λοιπόν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἴδῃς τὸν

1) *Μείζω τούτων ὄψει* (μέλ. τοῦ ὄραω)=μεγαλείτερα, θαυμασιώτερα, ἀπὸ ταῦτα θὰ ἴδῃς.

2) *Ἀμήν ἀμήν*=βέβαια βέβαια.

3) *Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε*=ἀπὸ τώρα θὰ ἴδῃτε.

4) *Ἀνεφρότα* (παρακειμ. τοῦ ἀνοίγω)=ἀνεφωγμένον. Ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ, οἵτινες κατήλθον ἐξ οὐρανοῦ κατὰ τὴν Ἀνάληψιν καὶ τὴν Σταύρωσιν κτλ.

οὐρανὸν ἀνεψόγῳτᾳ καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναθαίνοντας καὶ καταθαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου·—θα βεβαιωθῆ ἡ δηλαδὴ, ὅτι ἐγὼ εἶμι ὁ ἐπηγγελημένος Μεσσίας, ὁ Χριστός.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ὄρισε νὰ ἀνημιμνησκώμεθα εὐσεβῶς τῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους ὑπέστη αὕτη κατὰ τὴν ὀγδόην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ἀνεφάνησαν οἱ *Εἰκονομάχοι*, οἵτινες ἐξέβαλον ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τὰς εἰκόνας. Τούτους δὲ κατεδίκασεν ἡ ἐβδόμη οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ συνελθοῦσα ἐν Νικαίᾳ τῷ 787, ἣτις ἐδογματίσεν, ὅτι αἱ εἰκόνες εἶνε ὠφέλιμοι καὶ ἀναγκαῖαι εἰς τὰς Ἐκκλησίας ὡς θεῖος στολισμός, ὡς ψυχωφελὲς μέσον πρὸς ἀνούψωσιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν πιστῶν πρὸς τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα, τὸν βίον ὀφείλομεν νὰ μιμώμεθα. Δὲν λατρεύομεν τὰς εἰκόνας. Τιμῶμεν καὶ σεβόμεθα αὐτάς. — Ἡ λατρεία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν. — Ἡ τιμὴ, ἡ ἀποδομένη εἰς τὰς εἰκόνας, ἀναθαίνει ἐπὶ τὸ πρωτότυπον.

ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Θεοδώρας κατὰ τὸ ἔτος 842 προσεκληθῆ Σύνοδος, ἣτις ἐθέσπισε νὰ ἐορτάζηται τὴν πρώτην Κυριακὴν τῶν νηστειῶν ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων. Ὀνομάσθη δὲ αὕτη *Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας*, διότι ἔπαυσαν πλέον τότε οἱ διωγμοὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐστερεώθη ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν θρησκεία.

Ἔρχου καὶ ἴδε.— Ὅπου τὰ πράγματα βεβαιούσιν ἡμᾶς, ἐκεῖ περιττοὶ οἱ λόγοι. Ὁ Σωτὴρ ὠμίλει ὡς Θεός, ὡς ἐξουσίαν ἔχων.

Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προφητειῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σωτήρος εἶνε σπουδαιότατη ἀπόδειξις τῆς θεότητος αὐτοῦ.

Ὀφείλομεν οὐ μόνον νὰ πιστεύωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμολογῶμεν δημοσίᾳ τὴν πίστιν ἡμῶν.

Ἄξιος πολλῆς προσοχῆς ὁ ἀναγιγνωσκόμενος τὴν Κυριακὴν ταύτην Ἀπόστολος (Ἔβρ. κεφ. ια' 24), ἐν ᾧ περιγράφονται τὰ παθήματα τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεόν.

Πίστιν καὶ ἔργα ἀγαθὰ ἀπαιτεῖ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν.

Τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν¹.

¹ Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. β', 1—12).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ εἰσηλθὲν ὁ Ἰησοῦς εἰς Καρπεναούμ· καὶ ἤκουσθη, ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν² πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν³· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτόν, παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον⁴ ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην, ὅπου ἦν· καὶ ἐξορύξαντες⁵ χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν⁶ λέγει τῷ παραλυτικῷ· Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἦσαν δέ τινες τῶν Γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι⁷ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰμὴ εἷς ὁ

1) Τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Εὐαγγελίου τούτου ἴδε ἐν σελ. 57—58.

2) *Συνήχθησαν* (π. ἀόρ. α' τοῦ συνάγομαι), δηλ. συνηθροίσθησαν πολλοὶ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἔμενον ὁ Σωτὴρ, καὶ διὰ τὰ νὰ ἴδωσιν αὐτὸν καὶ διὰ τὰ ἀκούσωσι τὴν θεῖαν διδασκαλίαν του.

3) *Μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν*, δηλ. ἦτο κόσμος ἕως ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν. Δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν οἰκίαν· διὰ τοῦτο καὶ οἱ φέροντες τὸν παραλυτικὸν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναβῶσιν ἐπάνω εἰς τὴν στέγην καὶ νὰ χαλάσωσιν αὐτήν, ὥστε νὰ καταβιβάσωσι τὸν παραλυτικόν.

4) *Αἰρόμενον*—φερόμενον, βασταζόμενον.

5) *Ἐξορύξαντες* (ἐξορύσσω) κτλ., δηλ. ἔσκαψαν, διετρώπησαν τὴν στέγην καὶ οὕτω κατεβίβασαν τὸν κράββατον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατέκειτο ὁ παραλυτικός.

6) *Αὐτῶν*, δηλ. οὐ μόνον τοῦ παραλυτικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν βασταζόντων αὐτόν, οἵτινες μετὰ πίστεως προσῆλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλαβον τὸν κόπον νὰ φέρωσι τὸν παραλυτικόν καὶ νὰ ἀγνισθῶσιν, ἕως οὗ ἀπὸ τὴν στέγην καταβιβάσωσιν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.

7) *Διαλογιζόμενοι*. Ἐμα ὡς ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τὸν Ἰησοῦν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας, ἤρχισαν νὰ σκέπτονται (μετὰ τινος φθόνου), ὅτι ὁ Ἰησοῦς βλασφημεῖ, διότι δὲν ἐπίστευον, ὅτι ἦτο Θεός, δυνάμενος νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας.

Θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοῦς¹ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτω διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον², εἶπεν τῷ παραλυτικῷ· ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ ἄρον σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει; Ἴνα δὲ εἰδῆτε³, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι⁴ ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας (λέγει τῷ παραλυτικῷ)· Σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως καὶ ἄρας⁵ τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον⁶ πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι⁷ πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας· ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν.

Τῆ τρίτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.⁸

Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. η', 35—38 καὶ θ', 1).

Τῆ τετάρτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.⁹

Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. θ', 17—31).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἀνθρώπως τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ, γονυπετῶν αὐτῷ καὶ λέγων· Διδάσκαλε, ἤνεγκα¹⁰ τὸν υἰόν μου πρὸς σέ, ἔχοντα πνεῦμα ἄλλalon¹¹· καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ρήσσει¹²

1) Ἐπιγνοῦς=ἐννοήσας ὁ Σωτὴρ διὰ τοῦ προφητικοῦ του χαρίσματος.

2) Εὐκοπώτερον=εὐκολώτερον.

3) Ἴνα εἰδῆτε=ἵνα μάθητε, γνωρίσητε.

4) Ἀφιέναι=νά συγχωρῆ.

5) Ἄρας=σηκώσας.

6) Ἐναντίον πάντων=ἐνώπιον ὄλων.

7) Ἐξίστασθαι κτλ.=ὥστε πάντες ἐθαύμαζον.

8) Τὸ κείμενον, τὰς σημειώσεις, τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κυριακῆς ταύτης ἴδε ἐν σελ. 90—92.

9) Τὸ περιεχόμενον, τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ Εὐαγγελίου τούτου ἴδε ἐν σελ. 67 καὶ 68,

10) Ἦνεγκα (ἀόρ. τοῦ φέρω)=ἔφερα.

11) Πνεῦμα ἄλλalon, δηλοῖ, ὅτι τὸ πονηρὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶχε κυριεύσει τὸν παῖδα, κατέστησεν αὐτὸν καὶ ἄλλalon. Ὁ σεληνιασμός τοῦ νέου τούτου ἦτο ἀποτέλεσμα τοῦ δαίμονος. Δυνατὸν νὰ ἦτο σεληνιαζόμενος καὶ δαμιονιζόμενος συγχρόνως.

12) Ῥήσσει=σπαράττει, σχίζει

αὐτόν· καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται¹· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι καὶ οὐκ ἴσχυσαν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῶ λέγει· Ὡ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι², ἕως πότε ἀνέξομαι³ ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρὸς με. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. Καὶ ἐπρωτότησε τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πόσος χρόνος ἐστίν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῶ; Ὁ δὲ εἶπε· Παιδιόθεν⁴. Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ⁵ αὐτόν, ἀλλ' εἴ τι δύνασαι⁶, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῶ· Τό, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῶ πιστεύοντι. Καὶ εὐθέως κράζας ὁ πατήρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρῶν ἔλεγε· Πιστεύω, Κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ⁷. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπισυντρέχει⁸ ὄχλος, ἐπειτίμησε⁹ τῶ πνεύματι τῶ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῶ· Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω· Ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. Καὶ κράζαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν ἐξῆλθε καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν καὶ ἀνέστη. Καὶ εἰσελθόντα αὐτόν εἰς οἶκον

1) *Ξηραίνεται*—γίνεται ἀναίσθητος.

2) *Ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς*—θά ἡμαί μαζί σας.

3) *Ἀνέξομαι* (μέσ. μέλ. τοῦ ἀνέχομαι)—θά ὑποφέρω.

4) *Παιδιόθεν*, δηλ. ἀπὸ παιδικῆς, ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ δαμιόνιον ἦτο φοβερόν. Τὸ κακὸν εἶχε ῥίζα^α βαιθείας.

5) *Ἀπολέσῃ*—καταστρέψῃ, θανατώσῃ.

6) *Εἴ τι δύνασαι*. Ὁ πατήρ δὲν εἶχεν, ὡς φαίνεται, πίστιν ἀκράδαν-
τον πρὸς τὸν Σωτῆρα. Διὰ τοῦτο κατωτέρω λέγει ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν·
Ἐὰν δύνασαι νὰ πιστεύσῃς, πάντα εἶναι δυνατὰ εἰς τὸν πιστεύοντα.

7) *Βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ*. Ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς ἀνεφώνησε μὲν, ὅτ
πιστεῖ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σωτῆρος, συγχρόνως ὅμως παρεκάλεσε τὸν
Ἰησοῦν νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπιστίαν του, νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος νὰ
ἀναπληρώσῃ τὸ ἔλλειπον τῆς πίστεώς του.

8) *Ἐπισυντρέχει*—ἔρχεται πολὺς κόσμος, συσσωρεύονται πολλοί.

9) *Ἐπειτίμησε*—διέταξε τὸ πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα.

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπρωτότων αὐτὸν κατ' ἰδίαν· Ὅτι ἡμεῖς¹ οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο τὸ γένος² ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν, εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. Καὶ ἐκείθεν ἐξελθόντες προεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν, ἵνα τις γνῶ³. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς⁴ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Τῇ πέμπτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.

Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. ι', 32·45).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. Ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς Γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θάνατον, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι⁵, καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ προσπορεύονται⁶ αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν, ἵνα, ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσης ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ·

1) Ὅτι ἡμεῖς κτλ. = διὰ τί ἡμεῖς.

2) Τοῦτο τὸ γένος κτλ., δηλ. τῶν δαιμόνων. Δι' οὐδενὸς ἄλλου μέσου δύναται νὰ ἐξελεθῇ τὸ δαιμόνιον ἢ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας.

3) Ἴνα τις γνῶ. Ὁ Ἰησοῦς διαβαίνων τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἐρχόμενος εἰς τὴν Καπερναοὺμ, δὲν ἠθέλε νὰ γνωσθῇ, νὰ φανερωθῇ, τὸ θαῦμα τοῦτο.

4) Ἀποκτανθεὶς (παθ. ἄορ. τοῦ ἀποκτείνομαι) = ἀφοῦ σταυρωθῇ.

5) Τοῖς ἔθνεσιν = εἰς τὰ ἔθνη, δηλ. τοὺς ἐθνικούς. Ἐννοεῖ τὸν Πιλάτον καὶ τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας, οἵτινες παρέλαβον τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου καταδίκην αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον.

6) Προσπορεύονται = ἔρχονται ἐμπρὸς πρὸ τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Εὐαγγ. Ματθαῖος (κεφ. κ' 20—28), λέγει ὅτι προσῆλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου, δηλ. ἡ Σαλώμη, ἣτις ἦτο συγγενὴς τοῦ Ἰησοῦ (ἀδελφὴ τῆς μητρὸς του) καὶ πιστὴ αὐτοῦ μαθήτρια, ἡ ἀκολουθήσασα τὸν Σωτῆρα μέχρι τοῦ σταυρικοῦ θανάτου.

Δὸς ἡμῖν, ἵνα εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἕξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε¹ τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον², ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι· Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δυνάμεθα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε³ καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆσεσθε· τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἕξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοιμάσται⁴. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς λέγει αὐτοῖς· Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν⁵ τῶν ἔθνων κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔστω ὑμῶν διάκονος⁶, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔστω πάντων δούλος· καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι⁷ καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον⁸ ἀντὶ πολλῶν.

1) *Οὐκ οἴδατε*—δὲν γνωρίζετε.

2) *Ποτήριον*. Ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ τὸν σταυρικὸν αὐτοῦ θάνατον, βάπτισμα δὲ τὴν ταφήν, τὰ βάσανα, τοὺς ἀγῶνας.

3) *Πίεσθε* (μέλλ. τοῦ πίνω)—θά πῖντε. Δηλ. δύνασθε νὰ ὑποφέρετε βάσανα, θλίψεις, θάνατον, ἀλλὰ νὰ καθίσητε ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἕξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν—δὲν ἀνήκει εἰς ἐμέ.

4) *Οἷς ἠτοιμάσται*—εἰς ἐκείνους ἀνήκει ἡ βασιλεία, ἡ τιμὴ, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ ὑπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς.

5) *Οἱ δοκοῦντες ἄρχειν*—οἱ νομίζοντες ὅτι ἐξουσιάζουσι τὰ ἔθνη. Οἱ ἐπίγειοι καὶ πρόσκαιροι ἄρχοντες εἶνε κύριοι τῶν ἔθνων καὶ οἱ μεγάλοι τοῦ κόσμου κατεξουσιάζουσιν αὐτά. Ἀλλ' ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ἦνε τοιοῦτοτρόπως.

6) *Διάκονος*—ὑπηρέτης· δηλ. ἕσχατος· πρέπει νὰ ὑποφέρῃ πολλά.

7) *Διακονῆσαι*—νὰ ὑπηρετήσῃ, νὰ ἐργασθῇ, νὰ σταυρωθῇ.

8) *Λύτρον*—ἀντάλλαγμα, χρῆμα πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, πρὸς ἀτελευθέρωσιν. Ὁ Σωτὴρ ἦλθε διὰ νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν χάριν τοῦ κόσμου, ὅπως ἐξαγοράσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς κατάρας.

Περιεχόμενον.

Ὁ Σωτὴρ ἀνέρχεται εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ σταυρωθῆ. Παραλαμβάνει λοιπὸν τοὺς δώδεκα μαθητάς του καὶ προλέγει εἰς αὐτοὺς ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰς αὐτόν.

Ἄφου δὲ ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν ταύτην, ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ δύο μαθηταὶ του, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, τὰ τέκνα τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ καθίσῃ ὁ εἰς ἐκ δεξιῶν του καὶ ὁ ἄλλος ἐξ ἀριστερῶν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. Ὁ Σωτὴρ τοὺς ἠρώτησεν, ἂν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὰ βάρσανα, τὰ ὁποῖα θὰ ὑποστῆ αὐτός. Οὗτοι ἀπήντησαν ὅτι δύνανται. Τότε ὁ Σωτὴρ τοῖς εἶπεν, ὅτι ἢ οὐράνιος βασιλεία ἀνήκει εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε ἡτοιμασμένη.

• Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄλλοι δέκα μαθηταὶ ἠγανάκτησαν, διότι οἱ δύο μαθηταὶ ἐζήτησαν πρωτεῖον παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, οὗτος εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτι, ὅστις θέλει νὰ γείνη πρῶτος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἦνε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσχατος, πρέπει νὰ ἀγωνισθῆ, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα χάριν αὐτοῦ σταυρωθῆ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ Σωτὴρ ἐγένετο πνευματικὸς βασιλεὺς τοῦ κόσμου, κύριος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων· ἐγένετο ἀρχιερεὺς, διότι προσέφερον ἑαυτὸν θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος· ἐγένετο καὶ προφήτης, διότι πολλὰ προεφήτευσεν, ἰδίᾳ δὲ ἀκριβέστατα τὰ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

Ζῆτει δυνατὰ καὶ δίκαια. Τοῦτο ἐδίδαξεν ὁ Σωτὴρ, εἰπὼν πρὸς τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην· «Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε». — Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θὰ δοθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκείνους, οἵτινες τηροῦσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, οἵτινες καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν θυσιάζουσιν ἐν ἀνάγκῃ ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῶν. — Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Μὴ ζήτει παρ' ἄλλων πρωτοκαθεδρίας, πρωτεῖα καὶ δόξαν. — Φρόντισον, κοπίασον νὰ προσδεύσῃς, ὥστε διὰ τοῦ κόπου σου, διὰ τῆς παιδείας σου, νὰ λάβῃς ἐπαξίως τιμὴν, ἀγαθὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. — Ἡ ἐργασία εἶνε ἠθικὴ. Ὅστις θέλει νὰ γείνη μέγας, θὰ ᾔνη δοῦλος πάντων. — Ὁ Ἰησοῦς εἶνε μέγας, Σωτὴρ τοῦ κόσμου, διότι καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔδωκεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. — « Ἐν τῇ ὑπομονῇ τὸν κόσμον κτησόμεθα ».

Κυριακῇ τῶν Βαῶν.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. ιβ', 1—18).

Πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν¹, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἠγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει². ὁ δὲ Λάζαρος εἰς ἣν τῶν συνανακειμένων αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία, λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου³ πιστικῆς⁴ πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔξέμαξε⁵ ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς⁶ τοῦ μύρου. Λέγει οὖν εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλον αὐτὸν παραδιδόναι. Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη⁷ τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον⁸ εἶχε, καὶ

1) Βηθανία εἶνε πόλις κειμένη πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων.

2) Διηκόνει=ὑπηρετεῖ, ἐφρόντιζε νὰ παρασκευάσῃ τὸ τοῦ δεῖπνου.

3) Ἡ νάρδος εἶνε φυτὸν, ἐκ τῶν ἀνθῶν τοῦ ὁποῦ κατεσκευάζετο τὸ εὐῶδες ἔλαιον. Νάρδος λέγεται καὶ αὐτὸ τὸ μύρον.

4) Πιστικὸς ἢ, ὃν (ἐκ τοῦ πίστις-πεῖθωμαι), δηλ. καθαρὸν, γνήσιον. Ἄλλοι παράγουσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ πίνω, καὶ τότε δηλοῖ ῥευστόν, ἕγρον. Προτιμητέα ἢ πρώτη ἐρμηνεῖα.

5) Ἐξέμαξεν (ἀόρ. τοῦ ἐκμάσσω)=ἐσπόγγισε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ.

6) Ὀσμὴ=εὐωδία.

7) Ἐπράθη (ἀόρ. τοῦ πιπράσκω)=ἐπωλήθη.

8) Γλωσσόκομον=βαλάντιον, ἐν ᾧ ἔθετον τὰ συναγόμενα χρήματα καὶ διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῶν καὶ διὰ τοὺς πτωχοῦς.

τα βαλλόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς: Ἐφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ἔγνω οὖν ὄγλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλευσάντο δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. Τῇ ἐπαύριον ὄγλος πολὺς, ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖα¹ τῶν φοινίκων καὶ ἐξηῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ καὶ ἔκραζον· Ὡσαννά²· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστι γεγραμμένον³. Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ⁴ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄγλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄγλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιθέναι τὸ σημεῖον⁵.

Περιεχόμενον.

Πρὸ ἑξ ἡμερῶν, πρὶν ἔλθῃ τὸ Πάσχα, ἡ μεγάλη αὕτη ἑορτὴ τῶν Ἑβραίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πόλιν Βηθανίαν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λαζάρου, τὸν ὁποῖον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν, ὅπου αἱ ἀδελφαὶ του, ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία, παρεσκευάσαν χάριν εὐγνωμοσύνης δεῖπνον εἰς τὸν Σωτήρᾶ των. Ἡ Μαρία μάλιστα ἔλαβεν ἄγγειον πλήρες εὐώδους πολυτίμου μύρου, νάρδου καλουμένου, μὲ

1) Βαῖα=κλάδους.

2) Ὡσαννά εἶνε λέξις ἑβραϊκὴ, δηλοῦσα «σῶσον, βασιλεῦ, ζῆθι».

3) Γεγραμμένον, δηλ. ὑπὸ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου.

4) Ἐπ' αὐτῷ, δηλ. δι' αὐτὸν εἶχε ταῦτα προφητεύσει ὁ προφήτης Ζαχαρίας.

5) Σημεῖον=θαῦμα.

τὸ ὅποῖον ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐσπόγγισεν αὐτοὺς μὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς.

Τότε ὁ Ἰούδας, ἀπὸ φιλαργυρίαν κινούμενος, εἶπεν ὅτι ἔπρεπε νὰ πωλήσωσι τὸ μῦρον τοῦτο καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ χρήματα νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ὁ Ἰησοῦς ὅμως, ἐννοήσας τὸν φιλοχρήματον αὐτοῦ σκοπὸν, ἐπήνεσε τὴν εὐγνώμονα διάθεσιν τῆς Μαρίας καὶ εἶπεν, ὅτι τοῦτο ἔπραξεν ὡς νὰ ἐγνωρίζεν, ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἀποθάνω. Τοὺς πτωχοὺς, εἶπε, πάντοτε ἔχετε μαζί σας, ἐμὲ δὲ δὲν ἔχετε πάντοτε.

Τὴν ἄλλην δὲ ἡμέραν, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐξῆλθε κόσμος πολὺς, διὰ νὰ ἴδῃ καὶ τὸν θαυματουργὸν Σωτῆρα καὶ τὸν Λάζαρον, τὸν ὅποιον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν.

Γότε ὄχλος πολὺς, ὅστις εἶχε συναθροισθῆ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἤρχετο καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου, καθὼς τοῦτο εἶχε προφητεῦσαι καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας. Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ του ἔστρωσαν πρὸς τιμὴν ἐπὶ γῆς τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ὁ δὲ ὄχλος ἐκράτει εἰς χεῖρας κλάδους φοινίκων καὶ ἐφώναζεν· «Ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ».

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται *Κυριακὴ τῶν Βαΐων*, διότι ἑορτάζομεν τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔπου μετὰ χαρᾶς ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ὄχλου, κρατοῦντος ἐν χερσὶ κλάδους δένδρων καὶ φοινίκων.

Ἄς ὑποδεχθῶμεν τὸν Σωτῆρα μετ' ἐγνωμοσύνης, ὡς ἐδέξαντο αὐτὸν ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία. Ἄς προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ μύρα τῆς ἀγάπης.— Ὑποδεχθῶμεν τὸν Σωτῆρα μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος, ὡς ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ πιστοὶ μαθηταὶ του, καὶ ὄχι ὡς ὁ Ἰούδας, ὄχι ὡς ὁ ἄστατος ἐκεῖνος ὄχλος, ὅστις σήμερον μὲν ἔκραζεν· «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος», μεθ' ἡμέρας δ' ὀκτὼ ἐφώναζε· «Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν».

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας (μεγάλῃν Πέμπτην, μέγα Σάββατον, Κυριακὴν τοῦ Πάσχα) εἶθε νὰ ἀξιωθῶμεν, ὅπως ὑποδεχθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Μεταλήψεως τὸν Σωτῆρά μας εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.—Πρὸς τοῦτο ὁμῶς ἀπαιτεῖται νὰ ἀποβάλωμεν τὸ ἔνδυμα τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ φθόνου, νὰ στρώσωμεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅπως πατήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ Σωτὴρ· ἀνάγκη νὰ λάβωμεν τὰ βατὰ τῶν φοινίκων (σύμβολα τῆς νίκης καὶ τῆς ἀθανασίας) καὶ νὰ κατασκευάσωμεν δι' ἔργων ἀγαθῶν εἴσοδον θριαμβευτικὴν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.

Ὁ Σωτὴρ εἶνε βασιλεὺς πρῶτος, δίκαιος, σφύζων, εἶνε ταπεινός, εἶνε οὐράνιος βασιλεὺς.

Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. α', 1—25).

Βίβλος γενέσεως¹ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ Δαβὶδ², Υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ· Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρῆς καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ· Φαρῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐσρώμ· Ἐσρώμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ· Ἀράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασών· Ναασών δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλιμών· Σαλιμών δὲ ἐγέννησε τὸν Βοῶζ ἐκ τῆς Ραχάβ· Βοῶζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ρούθ· Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί· Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησε τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλεῖ· Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου· Σολομῶν δὲ ἐγέννησε τὸν Ροβοάμ· Ροβοάμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιά· Ἀβιά δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά· Ἀσά δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν· Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ· Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχαΐ·

1) *Βίβλος γενέσεως* = βιβλίον, πῖναξ καταγωγῆς, κατάλογος γενεαλογικὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2) *Υἱοῦ Δαβὶδ* κτλ., δηλ. ἀπογόνου, ἐκ τοῦ γένους Δαβὶδ.

Ἄρα δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν· Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ· Μανασσῆ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών· Ἀμών δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσίαν· Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰερονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος¹. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰερονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ· Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ· Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ· Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακείμ· Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ· Ἀζώρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ· Σαδώκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχεΐμ· Ἀχεΐμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιούδ· Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιάζερ· Ἐλιάζερ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματθάν· Ματθάν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἕξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· Μνηστευθεῖσις γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς², εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου· Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι³, ἐβουλήθη λάθρα⁴ ἀπολύσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος⁵, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαβίδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Τέξεται⁶ δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. (Τοῦτο δὲ ὅλον

1) *Μετοικεσία*. Δηλοῖ τὴν εἰς Βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος αἰχμαλωσίαν τῶν Ἑβραίων, ἧτις ἐγένετο περὶ τὸ 588 π. Χ.

2) *Πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς*. Ὁ ὁ Ἰωσήφ δὲν ἐνυμφεῖται τὴν Μαρίας, μόνον ἠρραβωνίσθη αὐτήν. Τοῦτο δὲ ἐγένετο κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν, ἵνα ἡ παρθένος διατελῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν σεβαστοῦ ἀνδρός, οἷος ἦτο ὁ δίκαιος Ἰωσήφ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ Ἰησοῦ.

3) *Παραδειγματίσαι*—να τὴν ἐξουθενίσῃ, νὰ τὴν ἐντροπιάσῃ.

4) *Λάθρα*—κρυφίως.

5) *Ἐνθυμηθέντος*—ἐνῶ ταῦτα ἐσυλλογίζετο.

6) *Τέξεται* (μέσ. μέλλ. τοῦ τίκτω)—θά γεννήσῃ.

γένονεν, ἵνα πληρωθῆ τὸ δηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός). Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν¹, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον², καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο περιέχει τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ ἧς αποδεικνύεται, ὅτι οὗτος ἦτο ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαβὶδ, δηλ. ὅτι ἦτο ἄνθρωπος, Ἰουδαῖος, ἀλλ' ἀναμάρτητος. Μετὰ ταῦτα περιγράφεται ἡ ὑπερφυσικὴ καὶ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου γέννησις τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, τὴν ὁποίαν ἠρραδωνίσθη πρὸς προφύλαξιν καὶ προστασίαν ὁ δίκαιος καὶ ἐνάρετος Ἰωσήφ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο προαναγγέλλει τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, τὸ μέγα τοῦτο καὶ σωτήριον γεγονός. Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἦτο ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Δαβὶδ, δηλ. Ἰουδαῖος καὶ ἄνθρωπος. Ὁ Σωτὴρ ἔπρεπε νὰ ἦγε καὶ ἄνθρωπος· ἔπρεπε νὰ κατέλθῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα αὐτοπροσώπως διδάξῃ τὰς θείας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀληθείας· ἔπρεπε νὰ τελέσῃ πρὸ τῶν ἀνθρώπων θαύματα, ἵνα πιστεῦσωσιν εἰς αὐτόν· ἔπρεπεν ὡς ἄνθρωπος νὰ πάθῃ, νὰ σταυρωθῇ, ἵνα ἐξιλεώσῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Ἦτο μὲν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀναμάρτητος.

Ὁ Σωτὴρ ὅμως ἦτο καὶ Θεὸς τέλειος. Ἐγεννήθη καθ' ὑπερφυσικὸν τρόπον, ἐκ Πνεύματος ἁγίου, κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἔλαθε

1) Οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, δηλαδή δὲν ἐνυμφεῦθη, γάμος δὲν ἐγένετο.
2) Πρωτότοκον, δηλαδή μόνον αὐτὸν ἐγέννησε. Τὸ πρωτότοκος δηλοῖ καὶ τὸν μονογενῆ—πρῶτον καὶ μόνον.

μόνον σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας καὶ εὐσεβοῦς Παρθένου Μαρίας. — Μόνον ὡς Θεὸς ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. — Διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ καλεῖται Θεάνθρωπος.

Ἡ θεία πρόνοια διηύθυνε τὰ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ. — Διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀμφιβολίαν τοῦ Ἰωσήφ παρουσιάζεται ἄγγελος Κυρίου εἰς αὐτόν, ὁδηγῶν καὶ συμβουλεύων· «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ» — Ἀξία μιμήσεως ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσίωσις τοῦ Ἰωσήφ. Διὰ τοῦτο καὶ τοσαύτης καὶ τοιαύτης τιμῆς ἠξιώθη παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὥστε προπάτωρ τοῦ Ἰησοῦ νὰ γείνη. — Εὐγνωμονῶμεν καὶ δοξάζωμεν τὸν Θεόν, ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἔστειλε τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱόν. Τοῦτον ὁ κόσμος περιέμενε. — Τοῦτον οἱ προφῆται προανήγγειλαν. Τοῦτον οἱ φιλόσοφοι (Ἕλληγες καὶ Ῥωμαῖοι) ἀνέμενον, ἵνα λύσῃ τὰ μεγάλα περὶ Θεοῦ, κόσμου, ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ μελλούσης ζωῆς ζητήματα. Τοῦτον ἀπῆτει ἢ τότε οἰκτρὰ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ κόσμου κατάστασις. Οὗτος τὴν ἀρίστην θρησκείαν ἐδίδαξε. — Τούτῳ πάντα τὰ ἀγαθὰ ὀφείλομεν. — Ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς στηρίζεται.

Τῆ ἑορτῆ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος (25 Δεκεμβρίου).

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. β', 1—12).

Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι¹ ἀπὸ Ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς² βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς

1) *Μάγοι*. Οὗτοι ἦσαν ἄνδρες σοφοί, ἀσχολούμενοι εἰς θρησκευτικά, φυσικά, ἰατρικά καὶ ἀστρονομικά ζητήματα, οἵτινες ἐξ Ἀνατολῶν, δηλαδὴ ἐκ Περσίας ἢ Μηδίας ἢ κατ' ἄλλους ἐξ Ἀραβίας, ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα.

2) *Τεχθεὶς* (μετ. π. ἀορ. α'. τοῦ τίζτομαι) = γεννηθεὶς.

ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα¹ μετ' αὐτοῦ. Καὶ συναγαγὼν² πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο³ παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὗτω γὰρ γέγραπται⁴ διὰ τοῦ προφήτου· Καὶ σύ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα⁵, οὐδαμῶς ἐλαχίστη⁶ εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ μοι ἐξελεύσεται⁷ ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. Τότε Ἡρώδης λάθρα⁸ καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσε⁹ παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπε· Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εῦρητε, ἀπαγγεῖλάτε μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. [Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προῆγεν¹⁰ αὐτούς, ἕως οὗ ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν¹¹ τὸ παιδίον. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εῦρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς¹² αὐτῶν προσήνεγκον αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. Καὶ χρηματισθέντες¹³ κατ' ὄναρ μὴ ἀνακίμῃαι πρὸς Ἡρώδη δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

1) Πᾶσα Ἱεροσόλυμα=πάντες οἱ κάτοικοι τῶν Ἱεροσολύμων.

2) Συναγαγὼν=συνειθροίσας.

3) Ἐπυνθάνετο=ἠρώτα νὰ μάθῃ.

4) Γέγραπται=εἶνε γεγραμμένον. Οὕτως εἶχε προφητεῦσαι ὁ Προφῆτης Μιχαίας (κεφ. α', 2).

5) Γῆ Ἰούδα=χώρα, πόλις τῆς Ἰουδαίας.

6) Ἐλαχίστη=ἀσήμαντος.

7) Ἐξελεύσεται=θα γεννηθῆ ἀρχηγός (=ἡγούμενος).

8) Λάθρα=κρυφίως.

9) ἠκρίβωσεν (ἀκριβῶ-ω)=ἔμαθεν ἀκριβῶς.

10) Προῆγεν=ὠδήγει, προεπορεύετο.

11) Οὗ ἦν=ὅπου ἦτο.

12) Θησαυροὺς=θήκαις, μέρη, ὅπου εἶχον τὰ πολύτιμα δῶρα, χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν. Αὕτη εἶνε ὥραιον καὶ εὐώδες ἄρωμα.

13) Χρηματισθέντες=λαβόντες θεῖαν ὁδηγίαν, ἐντολήν.

Περιεχόμενον.

Μάγοι ἐξ Ἀνατολῶν, ἄνδρες πεπαιδευμένοι, ἀναμένοντες ὅτι ἐξ Ἰουδαίας θὰ ἔλθῃ εἰς μέγας βασιλεὺς, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, καὶ ἰδόντες ἅμα τὸν ἕκτακτον ἀστέρα, ἤλθον εἰς Ἱεροσόλυμα, τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, ἵνα ἴδωσι καὶ προσκυνήσωσι τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ Ἡρώδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, φοβηθεὶς μήπως ὀνειδιστὶ γεννηθεὶς καταλάβῃ τὸν θρόνον του, συνεκάλεσε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἔμαθε παρ' αὐτῶν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἐγεννήθη ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. Ἀπέστειλε λοιπὸν ἐκεῖ τοὺς μάγους πρότερον, εἰπὼν εἰς αὐτοὺς νὰ υπάγωσιν ἐμπρὸς νὰ τὸν προσκυνήσωσι καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι νὰ τοῦ εἴπωσι τὰ περὶ τοῦ παιδίου, ἵνα καὶ αὐτὸς ὑστερον υπάγῃ νὰ τὸ προσκυνήσῃ. Σκοπὸν δὲ κυρίως εἶχε νὰ διατάξῃ νὰ τὸ φονεύσωσιν.

Οἱ μάγοι ἤλθον εἰς Βηθλεὲμ, προσεκύνησαν τὸν Σωτῆρα καὶ προσέφερον εἰς αὐτὸν χρυσὸν ὡς εἰς βασιλέα, λίβανον ὡς εἰς Θεόν, καὶ σμύρναν ὡς εἰς ἄνθρωπον. — Κατὰ θεῖαν δὲ πρόνοιαν ἄγγελος Κυρίου εἶπεν εἰς αὐτοὺς κατ' ὄναρ νὰ μὴ ἐπανάλθωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των δι' ἄλλης ὁδοῦ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ. — Πάντες ἀνέμενον ἓνα Σωτῆρα. — Καὶ οἱ Μάγοι, οἱ σοφοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐγνώριζον, ὅτι ἐξ Ἰουδαίας θὰ ἦρχετο ὁ μέλλον ἀναμορφωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος. — Ἐκτακτος καὶ θεῖα ἡ γεννησις τοῦ Σωτῆρος, ἕκτακτος καὶ ὁ ἀναφανεὶς ἀστήρ. — Παρὰ τῇ Θεῷ τὰ πάντα δυνατὰ.

Προσκυνῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς οἱ Μάγοι, τὸν Σωτῆρα· προσφέρωμεν αὐτῷ ἀντὶ χρυσοῦ τὴν καρδίαν ἡμῶν, — ἀντὶ λιβάνου δοξολογίαν, — ἀντὶ σμύρνης ἔργα ἀγαθὰ.

Πονηρὰ ἐσκέπτετο ὁ Ἡρώδης, — ἄλλο ὁμως ἦτο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. « Ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει ».

« Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον » (Ἰωάν. γ', 16).

Ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεως αὐτοῦ διδάσκει ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ, ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶνε ἡ πρώτη ἀρετὴ, ἡ ὑμνουμένη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀγγέλων.

« Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ».

Ἀπολυτίκιον τῆς ἐορτῆς. « Ἡ γέννησίς Σου, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀνέτελε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως· ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο, Σὲ προσκυνεῖν τὸν ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης, καὶ Σὲ γνωσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολήν, Κύριε· δόξα σοι ».

Τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. β', 13—23).

Ἀναχωρησάντων τῶν Μάγων, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ, λέγων· Ἐγερθεὶς παρὰ λαβὴ τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ¹, ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι² αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς³ Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου⁴ λέγοντος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Τότε ὁ Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Μάγων ἐθυμώθη λίαν· καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε⁵ πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν

1) Ἰσθι ἐκεῖ—μῆνε ἐκεῖ.

2) Ἀπολέσαι—θανατώσαι.

3) Τελευτῆ—θάνατος.

4) Προφήτου, δηλ. τοῦ Ὡσηέ (κεφ. ια', 1).

5) Ἀνεῖλε (ἀόρ. β τοῦ ἀναιρῶ)—εἰφόνευσε, διέταξε νὰ φονεύσῃ.

πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διητοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, δὴν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερουσίου τοῦ προφήτου λέγοντος· Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρηνησθε καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι ¹, ὅτι οὐκ εἰσὶ ². Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται πρὸ Ἰωσήφ ἐν Αἴγυπτῳ, λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασι ³ γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς ⁴ δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἐλθὼν κατόκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῆι τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Περιεχόμενον.

Ὁ Ἰωσήφ κατὰ θεῖαν φώτισιν καὶ ἐντολήν τοῦ ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ὅπου παρέμειναν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρώδου, ὅστις ἐξήτει νὰ θανατώσῃ τὸ παιδίον.

Ὁ Ἡρώδης, θυμώσας, διότι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, οἵτινες δὲν ἐπέστρεψαν νὰ τὸν εἰδοποιήσωσι ποῦ ἐγεννήθη ὁ Σωτήρ, διέταξε νὰ φονεύσωσι πάντα τὰ παιδία ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ κατωτέρω, τὰ ὅποια ἦσαν ἐν τῇ πόλει Βηθλεὲμ καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῆς, νομίζων ὅτι μεταξὺ αὐτῶν θὰ ἦτο καὶ ὁ Σωτήρ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρώδου ἐπιστρέφει κατὰ θεῖαν ἔμπνευ-

1) *Παρακληθῆναι*—νὰ παρηγορηθῆ. Τὸ παρακαλοῦμαι ἐν τῇ Κ. Δ. σημαίνει παρηγοροῦμαι.

2) *Ὅτι οὐκ εἰσὶ*—διότι δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἐν τῇ ζωῇ.

3) *Τεθνήκασι* κτλ., δηλ. ἔχουσιν ἤδη ἀποθάνει ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐξήτουν νὰ φονεύσωσι τὸ παιδίον.

4) *Χρηματισθεὶς*—λαβὼν θεῖαν ἐντολήν, ὁδηγίαν.

σιν ὁ Ἰωσήφ μετὰ τοῦ παιδίου Ἰησοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐλθὼν κατέκησεν εἰς Ναζαρέτ, πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἔθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς Ναζωραῖος ὠνομάσθη. Ἐφοβήθη δὲ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, διότι ἔμαθεν, ὅτι ἐκεῖ ἐδασίλευεν ἄλλος σκληρὸς βασιλεὺς, ὁ Ἀρχέλαος.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε θρησκεία ἄνωθεν, ἐκ Θεοῦ δωρηθεῖσα εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶνε ἔργον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ χεὶρ Κυρίου ὠδήγει τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. — Μεγάλῃ καὶ ἀνεξιχνίαστος ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ!

Ἄς ἔχωμεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας. — Οὗτος περὶ πάντων προσεῖ. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς ἄς προφυλαττώμεθα ἀπὸ τοὺς κινδύνους.

Ἡ φιλαρχία ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς κακὰς σκέψεις καὶ πράξεις.

Πᾶσαι αἱ προφητεῖαι θαυμασιῶς ἐπληρώθησαν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σωτῆρος.

Ὅταν ἀπορῆς, ἐρώτα τοὺς σοφωτέρους καὶ ἐμπειροτέρους σου. Περὶ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Ἰησοῦ προυνόει ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωσήφ μαθὼν ὅτι ὁ Ἀρχέλαος, ὅστις ἦτο σκληρὸς βασιλεὺς, ἐδασίλευεν ἐν Ἰουδαίᾳ, ἐπορεύθη εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν.

Μὴ ἔσο ριψοκλίνδυνος. — Μόνον ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θυσίαζε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν σου.

Τῇ Κυριακῇ τῇ πρὸ τῶν Φώτων.

Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον (κεφ. α', 1—8).

Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὡς γέγραπται¹ ἐν τοῖς προφήταις, — ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν Ἄγγε-

1) *Γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις* = καθὼς εἶνε γεγραμμένον εἰς τὰ βιβλία τῶν προφητῶν, καθὼς προεφήτευσαν οἱ προφῆται.

λόν¹ μου πρὸ προσώπου σου, ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου· φωνὴ βοῶντος² ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.—³Ἐγένετο Ἰωάννης³ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἔξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα⁴, καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται· καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ⁵ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἔξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος⁶ τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν⁶ αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων⁷ ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων· Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμι⁸ ἱκανὸς λύσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι⁹ Ἁγίῳ.

1) Ἄγγελον, δηλαδὴ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην, ὅστις ἀνήγγειλε τὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος.

2) *Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ*, δηλ. ἠκούσθη φωνὴ ἀνθρώπου, ὅστις ἐβόα, ἐκήρυττεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταῦτα «ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου». Ὁ βοῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἦτο ὁ Ἰωάννης, ὅστις ἐδίδασκε τοὺς Ἰουδαίους νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ βαπτισθῶσιν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο βάπτισμα μετανοίας.

3) Ἰωάννης, ὄνομα ἐβραϊκόν, δηλοῦν χάριν, δῶρον Θεοῦ, διότι ὁ Ἰωάννης κατὰ θεϊαν χάριν ἐγεννήθη.

4) Πᾶσα ἡ χώρα, δηλ. πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.

5) Ἐνδεδυμένος κτλ. δηλ. ἐφόρει φόρεμα ἀπὸ τρίχας καμήλου. Δυνατὸν νὰ ἦτο καὶ δέρμα τῆς καμήλου, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς κάλυμμα τοῦ σώματος.

6) Ὁσφύς-ὄσος=μέση

7) Ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. Ἀκρίδες εἶνε αἱ κορυφαὶ τῶν χόρτων, ἃς ἔτρωγον οἱ τῶν μερῶν ἐκείνων κάτοικοι ἢ ἀβράστους μὲ ἄλλας ἢ βεβρασμένας. Ἄτεροι φρονοῦσιν, ὅπερ οὐκ ἀπίθανον, ὅτι ἀκρίδες εἶνε τὸ γνωστὸν ζῴδιον, ὅπερ ἔτρωγον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Τὸ ἄγριον μέλι, παραγόμενον ἐξ ἀγρίων μελισσῶν. εὐρίσκεται ἐν ταῖς σχισμαῖς τῶν πετρῶν ἢ τῶν δένδρων.

8) Οὗ οὐκ εἰμι κτλ.=τοῦ ὁποίου δὲν εἰμαι ἄξιος νὰ σκίψω νὰ λύσω τὸν ἱμάντα=τὸ λωρίον τῶν ὑποδημάτων του.

9) Ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, δηλαδὴ θὰ σᾶς βαπτίση διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, θὰ σᾶς χαρίσῃ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τοῦ βαπτίσματος.

Περιεχόμενον.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ἐν ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου του, προτάσσει τὰ τοῦ προδρόμου Ἰωάννου. Οὗτος, καθὼς προεφήτευσαν περὶ αὐτοῦ οἱ προφῆται, ἐγεννήθη πρὸ τοῦ Σωτῆρος καὶ ἤρχισε πρὸ αὐτοῦ νὰ παρασκευάζῃ τοὺς Ἰσραηλίτας πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ.

Ὁ Ἰωάννης ἦτο εὐσεβὴς καὶ ἐγκρατὴς, δίκαιος καὶ ἀσκητὴς, κήρυξ τῆς μετανοίας, ταπεινός, προφητῶν σεβασμιώτερος, προφητεύσας, ὅτι ὁ ὀπίσω αὐτοῦ ἐρχόμενος, δηλ. ὁ Σωτὴρ, εἶνε μεγαλύτερος αὐτοῦ, καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἦτο ἄξιος οὐδὲ τὸ λωρίον τῶν ὑποδημάτων του νὰ λύσῃ.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Τὰ μεγάλα ἔργα προπαρασκευάζονται.—Πρὶν ἐπιχειρήσῃς μέγα τι ἔργον, παρασκευάσον τὰ μέσα, εὐρὲ τὰ κατάλληλα πρόσωπα· ἐξομάλυνε πᾶσαν δυσκολίαν. Ὁ Ἰωάννης ἦτο κήρυξ καὶ ἄγγελος τοῦ μεγάλου καὶ οὐρανοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκήρυττε λέγων· «Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους (ὁδοὺς) αὐτοῦ».

Ὁ Ἰωάννης λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐδίδαξε τὸ ἀπλοῦν τοῦ ἡθους, τὸ λιτὸν καὶ ἀφελὲς τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ἐνδύματος.

Μετανοεῖτε ἦτο ἡ πρώτη διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου· μετανοεῖτε ἦτο καὶ τὸ πρῶτον κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος.—Ἐπὶ τῆς μετανοίας στηρίζεται ἡ ἀναγέννησις καὶ ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου.

Μέγα τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου· θαυμαστὴ ἡ ἐγκράτεια αὐτοῦ, ἀξία μιμήσεως ἢ ταπεινοφροσύνη του.

Περὶ τοῦ Σωτῆρος ἔλεγεν ὁ Ἰωάννης· «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. α', 30).

Τὰ ἅγια Θεοφάνεια (6 Ἰανουαρίου).

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. γ', 13—17).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ παραγίγνεται! ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας

1) Παραγίγνεται=ἔρχεται.

εἰς τὸν Ἰορδάνην¹ πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι² ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν³ αὐτὸν λέγων· Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με· ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι⁴· οὕτω γὰρ πρόπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι⁵ πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν· Καί, βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθύς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεψόχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν⁶ καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα⁷.

Περιεχόμενον.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο διηγεῖται τὴν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ βάπτισιν τοῦ Σωτῆρος ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐκ σεβασμοῦ καὶ ταπεινοφροσύνης δὲν ἤθελε νὰ βαπτίσῃ τὸν Κύριον, ἀλλ' ὕστερον, ἐπειδὴ ὁ Σωτὴρ ἐπέμενε, ἐβάπτισεν αὐτόν. Ὁ Ἰησοῦς ἤθελε νὰ ἐκπληρώσῃ πάντας τοὺς τύπους, πάσας τὰς ἐντολάς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης.

Ὅτε δὲ ἀνῆρχετο ὁ Σωτὴρ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, κατήλθεν ἐπ' αὐτὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει περιστεῶς. Ἠκούσθη δὲ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ μέσου τῶν νεφελῶν, λέγουσα· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα».

1) Ἰορδάνης εἶναι ὁ μεγαλεῖτερος ποταμὸς τῆς Παλαιστίνης, διασχίζων αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον.

2) Τοῦ βαπτισθῆναι=ἵνα βαπτισθῇ.

3) Διεκώλυεν=ἐμπόδιζεν, ἀπέτρεπεν.

4) Ἄφες ἄρτι=ἄφες τώρα, ἄφες με.

5) Πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην=νὰ ἐκτελέσω τὸ δίκαιον, νὰ πληρῶσω τὸν νόμον.—Ὁ Σωτὴρ δὲν ἦλθεν, ἵνα καταλύσῃ τὸν νόμον, ἀλλὰ ἵνα ἐκτελέσῃ καὶ συμπληρώσῃ αὐτόν.

6) Ὡσεὶ περιστέρα=ὡς νὰ ἦτο περιστέρα, ἐν μορφῇ περιστεῶς.—Ἡ περιστέρα εἶνε σύμβολον τῆς ἀθωότητος, σύμβολον τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

7) Ἐν ᾧ ἠδόκησα=ἐν τῷ ὁποίῳ εὗρον χάριν, ἐπαναπαύομαι, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἔλθῃ ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Αἱ ἐντολαὶ τῆς θρησκείας καὶ οἱ νόμοι τῆς Πατρίδος εἶνε καθήκοντα ἱερά, τὰ ὅποια ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ. Αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐξετέλεσε πᾶσαν δικαιοσύνην. Πάντες οἱ σοφοὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες ἐσεβάσθησαν τοὺς νόμους τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατριᾶς των.

Διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου ἡγιάσθησαν τὰ ὕδατα, ἡ φύσις ἔλη. Κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Σωτῆρος παρουσιάσθησαν καὶ τὰ τρία Πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος· ὁ μὲν Πατὴρ λέγων «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου κτλ.», ὁ δὲ Υἱὸς βαπτιζόμενος, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατερχόμενον ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ἐν εἴδει περιστερᾶς.

Ἄπολυτίκιον. «*Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις· τοῦ γὰρ γεννήτορος ἡ φωνὴ προσεμαρτύρει Σοι, ἀγαπητόν Σε Υἱὸν ὀνομάζουσα· καὶ τὸ Πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς ἐβεβαίον τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές· ὁ ἐπιφανεὶς, Χριστὲ ὁ Θεός, καὶ τὸν κόσμον φωτίσας, δόξα σοι*».

Τῇ Κυριακῇ μετὰ τὰ Φῶτα.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κεφ. δ'. 12—17).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ Ἰωάννης παρεδόθη¹, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ, καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ, ἔλθων κατόκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν² ἐν ὄρτοις³ Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ Ἡσαίου τοῦ προφήτου, λέγοντος· Γῆ⁴ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ,

1) *Παρεδόθη*, δηλ. εἰς τὴν φυλακὴν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἡρώδου, τοῦ ὁποίου ἤλεγχε τὴν κακὴν διαγωγὴν.

2) *Παραθαλασσίαν*, δηλαδή παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ.

3) *Ἐν ὄρτοις*, δηλαδή εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰ σύνορα τῶν φυλῶν Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ.

4) *Γῆ* = χώρα.

ὁδὸν θαλάσσης,¹ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. Ὁ λαός, ὁ καθηήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Περιεχόμενον.

Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ Ἰωάννου ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ κατήκησεν ἐν τῇ πόλει Καπερναούμ, ἣτις ἦτο παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Ἀπὸ τότε ἤρξατο νὰ κηρύττῃ τὰς θείας αὐτοῦ ἀληθείας λέγων πρὸς τὸν λαόν, ὅστις εὕρισκετο ἐν τῇ σκοτίᾳ, τῇ ἀμαρτίᾳ· «Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν».

Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα.

Ὁ Ἰωάννης καὶ ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος Ἡρώδου ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἤλεγχεν αὐτόν. — Ἡ ἀλήθεια εἶνε φῶς· πρέπει μετὰ θάρρους νὰ λέγηται αὕτη ἐνώπιον παντὸς ἀνθρώπου. Ἡ ἀλήθεια θὰ λάμπῃ, θὰ ἐπικρατήσῃ· τὸ ψεῦδος καταπίπτει.

Φυλάκισις, βάσανα, θάνατος εἶνε συνήθως τὸ ἐπὶ γῆς τέλος τῶν προμάχων τῆς ἀληθείας, τῆς πίστεως, τῆς πατρίδος, τοῦ δικαίου. Ὁ Θεὸς ὅμως θὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν στέφανον τῆς ζωῆς καὶ τῆς δόξης. «Τιμὴ καὶ δόξα παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν». «Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων».

Πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος ἡ ἀνθρωπότης διετέλει ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀμαρτίας, τῆς εἰδωλολατρείας, τῆς ἀμαθείας.

«Μετανοεῖτε» εἶνε τὸ πρῶτον καὶ κύριον κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος.

1) Ὁδὸν θαλάσσης, δηλ. παρὰ τὴν ὁδόν, ἣτις ὀδηγεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν (δηλ. τὴν λίμνην). Εἶνε τοποθεσία τῶν φυλῶν Ζαβουλὸν καὶ Νεφθαλεὶμ, τῆς ἄνω Γαλιλαίας, ἐν ἣ κατέκουν καὶ πολλοὶ ἐθνικοί, διάφοροι λαοί, δι' ὃ καὶ Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν ἐλέγετο. Διὰ ταῦτα λέγει· «Ὁ λαός, ὁ καθηήμενος ἐν σκότει», δηλ. ἐν ἀπιστίᾳ. «εἶδε φῶς μέγα», τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου).

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (κεφ. ιθ', 6—11 καὶ 13—20, καὶ 25—28, καὶ 30—35).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ συμβούλιον ἐποίησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι¹. Καὶ παρεγένοντο² πρὸς Πιλάτον, λέγοντες· Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθαιεῖν, ὅτι ἐαυτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη καὶ εἰσηλθὲν εἰς τὸ Πραιτώριον³ πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας⁴, ὅτι ἔξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε καὶ ἔξουσίαν ἔχω ἀπολύσαί σε; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἔξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένος ἄνωθεν. Ὁ οὖν Πιλάτος, ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ Γαβριθᾶ. Ἦν δὲ Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα, ὥρα δὲ ὥσεὶ ἕκτη⁵, καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ Βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν· Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν Βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον. Καί, βιαστάζων τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύ-

1) Ἀπολέσωσι=θανατώσωσι, σταυρώσωσι.

2) Παρεγένοντο=ἦλθον.

3) Πραιτώριον, δηλ. τὸ γραφεῖον τοῦ Πιλάτου, ἐπαρχεῖον, δημόσιον οἰκοδόμημα.

4) Οὐκ οἶδας,=δὲν γνωρίζεις;

5) Ἐκτη, δηλαδή ὥρα, δωδεκάτη καθ' ἡμᾶς, μεσημβρία.

ρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἦν δὲ γεγραμμένον Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως, ὅπου ἔσται ρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. Εἰσπήκεσαν δὲ παρὰ τῷ Σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια¹. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς², ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ Σαββάτῳ, ἐπεὶ Παρασκευὴ ἦν (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Σαββάτου), ἠρώτησαν³ τὸν Πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν⁴ αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. Ἠλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθιγητότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξε⁵, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὸς⁶ μεμαρτύρηκε καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἔστιν ἡ μαρτυρία.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἶνε μία τῶν ὠραιότερων καὶ μᾶλλον χαρμοσύνων ἐορτῶν τῆς Ὀρθοδοξίας. Κατ' αὐτὴν ποιού-

1) *Εἰς τὰ ἴδια*—εἰς τὴν οἰκίαν του, ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

2) *Ἠρώτησαν*—παρεκάλεισαν.

3) *Κατεαγῶσιν* (κατάγνυμι) καὶ *ἀρθῶσι* (αἴρωμαι), δηλαδή, ἵνα συντριβῶσι, θραυσθῶσι, τὰ σκέλη καὶ σηκώσωσιν ἐκεῖθεν τὰ σώματα.

4) *Ἐνυξε* (νύσσω)—ἐκέντησεν.

5) *Ἐωρακὸς* εἶναι ὁ Ἰωάννης, ὅστις ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τῶν παθῶν καὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου.

μεθα ανάμνησιν τῆς ὑπὸ τῆς μακαρίας Ἑλένης, τῆς μητρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (326 μ.Χ.), εὐρέσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τὸν ὅποιον ὁ τότε ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων Μακάριος ὕψωσε ἐπὶ ὕψηλῶν τόπων (ἢ ἐπὶ ἄμβωνος), ἵνα ἴδῃ καὶ προσκυνήσῃ αὐτὸν τὸ μέγα πλῆθος τῶν πιστῶν, ὅπερ ἐπὶ τῇ θεᾷ αὐτοῦ ἀνεφώνησε τὸ «Κύριε ἐλέησον». Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν λιτανεῖαν τοῦ Σταυροῦ, ἣτις τελεῖται μετὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ Ὄρθρου, φαλλομένου τοῦ Τρισαγίου, ἀναφωνοῦμεν πολλάκις κατὰ τὰς γινόμενας δεήσεις τὸ «Κύριε ἐλέησον». Περιβάλλομεν δὲ τὸν ἐπὶ δίσκου περιφερόμενον Σταυρὸν διὰ τοῦ εὐώδους φυτοῦ τοῦ Βασιλικοῦ, διότι, ὡς ἡ παράδοσις ἀναφέρει, τὸ φυτόν τοῦτο ἐφύετο πλησίον τοῦ κεχωσμένου Σταυροῦ, ἐφ' οὗ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος.

Ἡ λιτανεῖα αὕτη ὑπενθυμίζει ἡμᾶς καὶ τὸ γεγονός, καθ' ὃ ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος (628 μ. Χ.), κατατροπώσας τοὺς Πέρσας, ἔλαβε παρ' αὐτῶν τὸν τίμιον Σταυρὸν, τὸν ὅποιον πρὸ 14 ἐτῶν εἶχον οὗτοι ἀρπάσει, καὶ μετὰ πομπῆς μεγάλης εἰσήγαγε τοῦτον εἰς τὴν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Διὰ τοῦτο ἡ ἑορτὴ αὕτη διὰ τὴν ἔνδοξον κατὰ βαρβάρων νίκην κατήντησεν ἑορτὴ Βασιλική.

Τὸ ἀπολυτίκιον· «*Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ ἐδλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς Βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωροῦμενος καὶ τὸ σὸν φυλάιτων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα.*»

Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ (1)

(Ματθαίον κεφ. ε', ς' και ζ').

1) Μακαρισμοὶ (κεφ. ε', στίχ. 1—12).

Κείμενον.

Ἰδὼν (ὁ Ἰησοῦς) τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος (2), καί, καθίσαντος αὐτοῦ, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καί, ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων· Μακάριοι (3) οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι (4), ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν (5). Μακάριοι οἱ πενθοῦντες (6), ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται (7). Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν (8). Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες (9) τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται (10). Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται (11). Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι (12) ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω (13) γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Ἑρμηνεία.

1) Ὁ Σωτὴρ, ἰδὼν τοὺς ὄχλους, οὔτινες ἦλθον, διὰ νὰ ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν του, ἀνέβη ἐπὶ τινος ὄρους καὶ καθίσας ἐκεῖ ἤρξατο τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας, ἣτις περιέχεται ἐν τῷ ε', ς' καὶ ζ' κεφ. τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου. Περιέχει δὲ αὕτη

κα κυριώτερα παραγγέλματα τοῦ Σωτῆρος, τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θαυμασία αὕτη ὁμιλία τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο ἐπὶ τινος ὄρους, διὰ τοῦτο καλεῖται «*ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία*».

2) Ὁρος.— Ἦτο λόφος τις ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. Δὲν εἶνε γνωστὸν ποῦ κεῖται. Ἀνῆλθε δὲ ὁ Σωτὴρ ἐπ' αὐτοῦ διὰ νὰ ἐχῆ περὶ ἑαυτὸν τὸν ὄχλον, καὶ διὰ νὰ ἀκούηται καλλίτερον ὁ λόγος του. Τὸ ὄρος τοῦτο καλεῖται «*ὄρος τῶν μακαρισμῶν*».

3) Μακάριοι=εὐδαίμονες, εὐτυχεῖς.

4) Πτωχοὶ τῶ πνεύματι=ταπεινόφρονες.— Πρώτη ἀρετὴ τοῦ χριστιανοῦ πρέπει νὰ ᾔη ἡ ταπεινοφροσύνη.

5) Βασιλεία τῶν οὐρανῶν=ἡ μέλλουσα ἐν οὐρανοῖς βασιλεία, ἡ μέλλουσα ζωὴ.

6) Πενθούντες=οἱ λυπούμενοι διὰ τὰ ἁμαρτήματά των, καὶ ἐπομένως μετανοοῦντες δι' αὐτά. Ὁ μετανοῶν διορθοῦται.

7) Παρακληθήσονται=θὰ παρηγορηθῶσιν (ὑπὸ τοῦ Θεοῦ).

8) Τὴν γῆν=τὴν μέλλουσαν βασιλείαν, τὴν αἰώνιον γῆν.

9) Πεινῶντες κτλ., δηλ. ὅσοι ἐπιθυμοῦσι δικακῶς νὰ ᾔηε δίκαιοι.

10) Χορτασθήσονται=θὰ ἱκανοποιηθῶσι, θὰ ἀπολαύσωσι θείας τιμῆς καὶ δόξης ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

11) Ὁφονται=θὰ ἴδωσι τὸν Θεὸν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

12) Διωγόμενοι κτλ.— Ὁ Σωτὴρ μακαρίζει ἐκεῖνους, οἵτινες θὰ διωχθῶσιν ἕνεκα τῆς δικαιοσύνης των, τῆς ἀρετῆς των, οἵτινες θὰ ὀνειδισθῶσι, θὰ ἐμπαιχθῶσι, θὰ διωχθῶσι χάριν τοῦ ὀνόματός του, τῆς διδασκαλίας του, οἵτινες θὰ ἀκούσωσιν ὕβρεις καὶ ψευδεῖς κατηγορίας χάριν αὐτοῦ, ὡς οἱ ἀπόστολοι, οἱ μάρτυρες, οἱ ἅγιοι, οἵτινες ἐδοξάσθησαν καὶ δοξάζονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Χαίρουσι δὲ καὶ ἀγάλλονται ἐν οὐρανοῖς καὶ λαμβάνουσι πολὺν τὸν μισθόν, μεγάλην τὴν οὐράνιον ἀνταμοιβήν.

13) Οὕτω κτλ.— Παρηγορεῖ καὶ ἐνισχύει ὁ Σωτὴρ τοὺς μαθητάς του, οἵτινες θὰ ὑφίσταντο πολλοὺς διωγμούς, λέγων, ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἐδίωξαν καὶ τοὺς προφῆτας, οἵτινες ἀνεφάνησαν πρὸ αὐτῶν.

2) *Οί μαθηταί τοῦ Κυρίου ὀφείλουσι νὰ ἦνε τὸ ἄλας
καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου* (στίχ. 13—17).

Κείμενον.

Ἵμεῖς ἐστε τὸ ἄλας (1) τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῆ (2), ἐν τίνι ἀλισθήσεται; (3). Εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἵμεῖς ἐστε τὸ φῶς (4) τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυθῆναι (5) ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίρουσι λύχον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον (6), ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἑρμηνεία.

1) Ἴλας.— Καθὼς τὸ ἄλας χρησιμεύει διὰ νὰ ἀλατίζωμεν τὰς τροφάς, διὰ νὰ προσφυλάττωμεν αὐτάς ἀπὸ σήψιν, οὕτω καὶ οἱ μαθηταί τοῦ Κυρίου ὀφείλου νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν κόσμον καὶ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξωογόνουν, θὰ ἔδιδον ζωὴν εἰς τὴν νεκράν, δηλ. τὴν ἁμαρτωλὸν, ἀνθρωπότητα.

2) *Μωρανθῆ*· δηλ. χάση τὴν ἀλιστικὴν του δύναμιν.

3) *Ἐν τίνι ἀλισθήσεται*;— Διὰ τίνος μέσου, διὰ ποίας ἄλλης βληγῆς θὰ ἀναλάβῃ τὸ (ἄλας) τὴν δύναμιν του; Δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθῆ καὶ οὕτως· διὰ τίνος μέσου θὰ ἀλατισθῆ ἡ γῆ; Μεταφορικῶς δηλοῖ, ὅτι, ἐὰν σεῖς οἱ μαθηταί μου χάσητε τὴν δύναμιν σας, ἐὰν σεῖς δὲν διδάξητε τὴν ἀνθρωπότητα, πῶς αὕτη θὰ σωθῆ;— ἢ ἐὰν σεῖς, οἱ ὅποιοι ἠκούσατε τὴν διδασκαλίαν μου, εἶδετε τὰ θαύματά μου, οἱ ὅποιοι ἐλάβετε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διδάξητε τὸν κόσμον, χάσητε τὴν δύναμιν σας, τὸ θάρρος σας, τὴν θεῖαν χάριν, διὰ τίνος ἄλλου μέσου θὰ ἀποκτήσητε αὐτήν;

4) *Φῶς*.— Σεῖς οἱ μαθηταί μου εἶσθε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, σεῖς θὰ φωτίσητε τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ ὅποια εὐρίσκεται ἐν τῷ σκότει· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ.

5) *Κρυβῆναι*. — Δὲν δύναται νὰ κρυβῆ ἡ πόλις, ἥτις κείται ἐπάνω ὄρους, διότι εἶνε ὑψηλὰ καὶ φαίνεται πανταχόθεν. Οὕτω καὶ σεις οἱ μαθηταὶ μου θὰ ἴσθε ὁρατοὶ ὑφ' ὄλου τοῦ κόσμου· ὡς διδάσκαλοι δὲ ὀφείλετε νὰ τηρῆτε θέσιν ὑψηλῆν, ἄξιοπρεπῆ.

6) *Μόδιον*. — Εἶναι μέτρον σίτου, κριθῆς κτλ., κοιλόν. Καθὼς τὸν λύχνον δὲν τὸν θέτουσιν ὑποκάτω τοῦ μοδίου, ἀλλ' ἐπάνω εἰς τὸν λυχνοστάτην, διὰ νὰ λάμπη εἰς ὄλους τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὕτω καὶ σεις οἱ μαθηταὶ μου δὲν πρέπει νὰ κρύψητε τὸ φῶς σας, τὴν διδασκαλίαν σας· δὲν πρέπει νὰ φοβηθῆτε, ἀλλὰ νὰ ἐχῆτε θάρρος διὰ νὰ φωτίσητε τὸν κόσμον· ἀνάγκη νὰ λάμπη τὸ φῶς σας ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν οὗτοι τὰ καλὰ σας ἔργα, τὰ θαύματά σας καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα σας τὸν οὐράνιον, ὅστις προνοεῖ διὰ τὰ δημιουργήματά του, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

§ 3. Ὁ Σωτῆρ συμπληροῖ τὸν μωσαϊκὸν νόμον (στίχ. 17—31).

Κείμενον.

Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον (1) ἢ τοὺς προφητάς (2)· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι (3). Ἀμὴν (4) γὰρ λέγω ὑμῖν· Ἔως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἴωτα (6) ἐν ἡμῖν κεραία (7) οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὅς ἂν οὖν λύσῃ (8) μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος (9) κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι, ἂν μὴ περισσεύσῃ (10) ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων (11), οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἑρμηνεία.

1) *Νόμον*· δηλ. τὸν μωσαϊκόν, τὸν ἰουδαϊκόν νόμον.

2) *Προφήτας*· ἦται τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς προφητείας τῶν προφητῶν.

3) Πληρῶσαι=συμπληρῶσαι, τελειῶσαι. — Ὁ Σωτὴρ λέγει, ὅτι δὲν ἤλθε, διὰ νὰ καταλύσῃ τὴν μωσαϊκὴν καὶ προφητικὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν τελειοτέραν, ἅμα δὲ καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτήν.

4) Ἀμὴν=βέβαια.

5) Ἔως ἂν κτλ.=ἕως ὅτου ὑφίσταται ὁ κόσμος, ἤτοι μέχρι τῆς συντελείας αὐτοῦ.

6) Ἰῶτα. — Εἶνε τὸ μικρότερον γράμμα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου.

7) Κεραία. — Εἶνε μικρὰ γραμμὴ, τιθεμένη εἰς τινὰ σύμφωνα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου. Μεταφορικῶς δηλοῖ τὰς μικροτέρας ἐντολάς. Πάντα τὰ παραγγέλματα, πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἅγιοι, ἱεραὶ, τὰς ὁποίας ὀφείλομεν νὰ ἐκτελῶμεν.

8) Δύση=καταλύσῃ, παραδῆ.

9) Ἐλάχιστος=μικρότατος, μικρὰς τιμῆς ἄξιος. Ἄλλοι ἐρμηνεύουσι τὸ ἐλάχιστος διὰ τοῦ μηδενός, μηδεμιᾶς τιμῆς ἄξιος· ἤτοι ὅστις ἤθελε παραδῆ μίαν τῶν μικροτέρων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ παραβαίνωσιν αὐτήν, δὲν θὰ ἔχῃ καμμίαν ἀξίαν καὶ θέσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

10) Περιοσεύσῃ=δηλ. εἶνε ἀνωτέρα, μεγαλύτερα ἢ δικαιοσύνη σας, ἢ ἀρετὴ σας, ἀπὸ τὴν ἐξωτερικῶς μόνον διὰ τῶν λόγων δεικνυομένην ἀρετὴν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων.

11) Γραμματεῖς. — Οὗτοι ἦσαν οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἑβραίων οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ Νόμου, οἱ φαινόμενοι ἐξωτερικῶς μόνον εὐσεβεῖς καὶ δίκαιοι· ἐπομένως ἦσαν ὑποκριταί. Φαρισαῖος· εἶνε λέξις ἑβραϊκὴ καὶ δηλοῖ τὸν κευχωρισμένον ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τὸν ὑποκρινόμενον τὸν δίκαιον, τὸν εὐσεβῆ. Οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν ὑποκριταί.

§ 4. Ὁ Σωτὴρ ἀπαγορεύει πᾶσαν λέξιν ἑβραϊκὴν. (Στίχ. 21—23).

Κείμενον.

Ἦκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις (1) οὐ φονεύσεις, ὅς δ' ἂν

φονεύσει, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ (2) λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ (3), ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἶπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακὰ (4), ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ (5)· ὃς δ' ἂν εἶπῃ Μωρὲ (6), ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν (7) τοῦ πυρός.

Ἐρμηνεία.

1) *Τοῖς ἀρχαίοις*· δηλ. ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν ἔρμηνευτῶν τοῦ Νόμου.

2)· Ἐγὼ δὲ κ.τ.λ.— Ὁ Σωτὴρ συμπληροῖ καὶ τελειοποιεῖ τὸν μωσαϊκὸν νόμον. Ἀπαγορεύει δὲ καὶ καταδικάζει τὴν ὀργὴν καὶ πάντα ὑβριστικὸν λόγον, ἐξ οὗ δύναται νὰ προέλθῃ ὁ φόνος.

3) *Εἰκῆ*—ἄνευ λόγου, ἄνευ ἀφορμῆς τινός.

4) Ῥακὰ.— Εἶνε λέξις ἑβραϊκῆ, δηλοῦσα τὸν κουτὸν ἄνθρωπον τὸν ἄθλιον.

5) *Συνεδρίῳ*—εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον.

6) *Μωρὲ*—ἀνόητε, ἄφρον, ἄπιστε.

7) *Γέεννα τοῦ πυρός*.—Μεταφορικῶς εἶνε ἡ αἰώνιος κόλασις. *Γέεννα* κατὰ λέξιν δηλοῖ φάραγγα. Τοιαύτη δὲ τις ἦτο πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου οἱ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν πεσόντες Ἰσραηλιταὶ ἔρριπτον τὰ τέκνα των, θυσιάζοντες αὐτὰ εἰς τὸν θεὸν Μολόχ.

§ 5. Περὶ συνδιαλλαγῆς μετὰ τοῦ πλησίον.

(Στίχ. 23—27).

Κείμενον.

Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν (1) σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον (2), καὶ κεῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλάγηθι (3) τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ἴσθι εὐνοῶν (4) τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ἀδῆ (5) μετ' αὐτοῦ· μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ (6) καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

Ἄμην λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδώσῃς τὸν ἔσχατον κοδράντην (7).

Ἑρμηνεία.

- 1) *Ἀῶρον* = προσφοράν, θυσίαν.
- 2) *Θυσιαστήριον* = ναόν, ἅγια ἁγίων, τόπον θυσίας, ἱερὸν.
- 3) *Διαλλάγηθι* = συμφιλιώθητι.
- 4) Ἰσθι εὐνοῶν κτλ. — Ἔσο εὐνοϊκός· συμφιλιώθητι με τὸν ἀντίδικόν σου, τὸν ἐχθρόν σου.
- 5) Ὁδοῦ κ.τ.λ. δηλοῖ, ἐφ' ὅσον εἶσαι εἰσέτι εἰς τὸν ὁρόμον καὶ μεταβαίνεις εἰς τὸ δικαστήριον· δηλ: πρὶν μεταβῆς εἰς τὸν δικαστήν. Μεταφορικῶς δὲ δηλοῖ, ἐφ' ὅσον εἶσαι ἐν τῇ ζωῇ.
- 6) Ὑπηρέτη· ἦτοι εἰς τὸν κλητήρα, χωροφύλακα, εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας.
- 7) *Κοδράντην*. — Εἶνε λέξις λατινική, δηλοῦσα νόμισμα χαλκοῦν, ἰσοδυναμοῦν πρὸς δύο σχεδὸν λεπτά. — Ἔσχατος κοδράντην = τὸ τελευταῖον λεπτόν.

§ 6. Περὶ ὄρκου. (Στίχ. 33—37).

Κείμενον.

Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις (1), ἀποδώσεις (2) δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὄλως (3)· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν· *Ναί, ναί, οὐ οὐ*· τὸ δὲ περισσὸν (4) τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

Ἑρμηνεία.

- 1) Ἐπιορκήσεις = νὰ παραβῆς τὸν ὄρκον, τὸν ὅποιον ἔκαμες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

2) Ἀποδώσεις κτλ.—Ὀφείλεις νὰ ἐκτελέσης τὸν ὄρκον σου, νὰ ἀποδώσης πᾶν ὅ,τι ὑπεσχέθης μεθ' ὄρκου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

3) Μὴ ὁμώσης ὄλως—νὰ μὴ ὀρκισθῆς ὄλως διόλου.—Ὁ Σωτήρ ἀπαγορεύει ἐντελῶς τὸν ὄρκον.—Οἱ Ἑβραῖοι ὠρκίζοντο εἰς τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν κεφαλὴν. Ὁ Σωτήρ παραγγέλλει, ὅτι δὲν ἔχομεν κανὲν δικαίωμα νὰ ὀρκιζώμεθα μήτε εἰς τὸν οὐρανόν, διότι εἶνε θρόνος τοῦ Θεοῦ, μήτε εἰς τὴν γῆν, ἣτις εἶνε τρόπον τινὰ ὑποπόδιον αὐτοῦ, μήτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διότι εἶνε πόλις τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι τοῦ δημιουργοῦ πάντων τῶν δημιουργημάτων, εἶνε ὁ γὰρ ὁ ἐν αὐτῇ, μήτε εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅτι δὲν ἔχομεν κανὲν δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς, δὲν δυνάμεθα νὰ μεταβάλωμεν αὐτήν. Ὁ ὀρκιζόμενος εἰς τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ ὀρκίζεται εἰς αὐτὸν τὸν δημιουργόν. Ἐπίσης ὀφειλομέν ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ νὰ μὴ ὀρκιζώμεθα εἰς τοὺς ἁγίους, εἰς τοὺς γονεῖς μας, εἰς προσφιλή καὶ σεβαστὰ πρόσωπα, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας κτλ.—Ὁ λόγος μας πρέπει νὰ ἦνε ναι ἢ ὄχι.

4) Περισσὸν κτλ.—Ὅταν λέγωμεν περισσότερον ἀπὸ τὸ ναι ἢ τὸ ὄχι, ὅταν ὀρκιζώμεθα, ὅταν ὑποσχώμεθα πολλά, χωρὶς νὰ σκεπτόμεθα, τότε ταῦτα πηγάζουσιν ἐκ τοῦ πονηροῦ, δὲν φανερώουσιν εὐκρινῆ χαρακτῆρα. Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ ὀρκίζεται.

§ 7. Περὶ ἀνεξιμανίας (Στίχ. 48—43).

Κείμενον.

Ἦκούσατε, ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ(1) καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστηναὶ τῷ πονηρῷ(2), ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον(3) αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι(4) καὶ τὸν χιτῶνα(5) σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον(6)· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει(7) μίλιον(8) ἔν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σοι δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

Ἑρμηνεία.

1) Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ κτλ.—Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξεδικοῦντο τοὺς ἐχθροὺς των. Ἀνταπέδιδον κακὸν ἀντὶ κακοῦ. Σκοπίμως ὁ Μωϋσῆς εἶχε διατάξει τὴν ἐκδίκησιν, διὰ νὰ μὴ συγχρωτίζονται οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τῶν ἀλλοφύλων καὶ εἰδωλολατρῶν, καὶ οὕτω νὰ μὴ περιπέσωσιν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Ὁ Σωτὴρ ὅμως παραγγέλλει νὰ ἔχωμεν ὑπομονήν, νὰ ὑποχωρῶμεν εἰς τὴν βίαν, νὰ εἴμεθα πρᾶοι, μακρόθυμοι, νὰ δίδωμεν τόπον εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν βίαν τοῦ ἐχθροῦ μας.

2) Τῷ πονηρῷ=εἰς τὸν κακὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐκδικητικόν, τὸν μοχθηρόν.

3) Στρέψον=ἦτοι ὑποχώρησον· φανοῦ ἐπεικίης· προτίμησον ἢ βαπισθῆς· μὴ ἀντεκδικήσης.

4) Κριθῆναι= νὰ σὲ σύρῃ εἰς τὸ δικαστήριον.

5) Χιτῶν=ὑποκάμισον.

6) Ἰμάτιον=ἐπανωφόριον, ἐξωτερικὸν ἔνδυμα. Ἦτοι παρὰ νὰ ὑβρίζῃσαι καὶ νὰ σύρῃσαι εἰς τὰ δικαστήρια, ὑποχώρησον, ἔστω καὶ μὲ ζιμίαν σου χρηματικὴν.

7) Ἀγγαρεύσει· ἦτοι ἐξαναγκάσει νὰ μεταφέρῃς ἀντικείμενόν τι ἀπὸ ἐνὸς μέρους εἰς ἄλλο ἢ νὰ ἐκτελέσῃς ὑπηρεσίαν τινὰ βαρεῖαν διὰ τῆς βίας.

8) Μίλιον=1000 βήματα· τοπικόν τι διάστημα.

§ 8. Περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπης.

(Στίχ. 43—48).

Κείμενον.

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου (1) καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλόγεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποεῖτε (2) τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπιηρεαζόντων (3)

ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι (4) τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε (5) τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περὶ σὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσι; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι (6), ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν.

Ἑρμηνεία.

1) *Πλησίον*.—Κατὰ τοὺς Ἑβραίους *πλησίον* ἐθεωρεῖτο μόνον ὁ συγγενής, ὁ φίλος, ὁ συμπολίτης, ὁ ὁμόφυλος καὶ ὁμόθησκος. Καὶ τὴν ἐντολὴν ταύτην σκοπῶν εἶχε δώσει ὁ Μωϋσῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ ἀποφεύγωσι τὴν σχέσιν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, διὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ λατρεία τοῦ ἐνός Θεοῦ. Κατὰ τὸν Χριστιανισμὸν ὁμοίως *πλησίον* εἶνε πᾶς ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν. Ὁ Χριστιανισμὸς κηρύττει ὡς ἀπαραίτητον καθήκον τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀγάπην. Ὁ Σωτὴρ συνεχώρησε τοὺς σταυρώσαντας αὐτόν, εἰπὼν «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν». Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία διακρίνεται τῶν ἄλλων θρησκειῶν οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸ ὀρθὸν καὶ θεῖον τῶν δογμάτων αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐντολάς, καὶ μάλιστα τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπην.

2) *Καλῶς ποιεῖτε*—εὐεργετεῖτε.

3) *Ἐπηραζόντων*—ὕβριζόντων, βλαπτόντων.

4) *Τελῶναι*.—Οὗτοι ἦσαν οἱ συλλέγοντες τοὺς φόρους, οἱ εἰσπράκτορες. Πολλοὶ τούτων ἠγόραζον τοὺς φόρους μᾶς ὄλης ἐπαρχίας ἀντὶ ὀρισμένου τινὸς ἐπιζόματος, παρεχομένου εἰς τὸ βωμαϊκὸν κράτος, τὸ ὁποῖον τότε εἶχε κυριεύσει ὅλον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τελῶναι οὗτοι ἐπίεζον τοὺς φορολογουμένους, καὶ ἀπῆτουν πολλὰ καὶ ἔπραττον ἀδικίας, διὰ τοῦτο μεταφορικῶς *τελώνης* δηλοῖ τὸν ἄδικον, τὸν πλεονέκτην.

5) *Ἀσπάσησθε*—χαιρετᾶτε, φέρεσθε φιλικῶς.

6) *Τέλειοι*.—Καὶ οἱ τελῶναι, ἤτοι οἱ ἄδικοι καὶ σκληροὶ ἄν-

ἄνθρωποι, ἀγαπῶσι καὶ χαιρετῶσι τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς, τοὺς συγγενεῖς των. Λοιπὸν, ἐὰν ὑμεῖς οἱ μαθηταί μου ἀγαπᾶτε μόνον τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τότε δὲν πράττετε τίποτε περισσότερον ἀφ' ὅ,τι πράττουσιν οἱ τελῶναι. Διὰ τοῦτο παραγγέλλω νὰ γένησθε ὑμεῖς τέλειοι, ἀνώτεροι, ἀγαπῶντες καὶ τοὺς ἐχθρούς σας, καθὼς καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ εἶνε τέλειος, πανάγαθος.

§ 9. *Περὶ ἐλεημοσύνης* (κεφ. ζ', στίχ. 1—5).

Κείμενον.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς (1)· εἰ δὲ μὴ γε (2), μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῇ Πατρὶ ὑμῶν τῇ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης (3) ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς (4) καὶ ἐν ταῖς βύμαις (5), ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι (6) τὸν μισθὸν αὐτῶν· σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω (7) ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἢ ἐλεημοσύνη ἐν τῇ κρυπτῇ· καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῇ κρυπτῇ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῇ φανερῇ

Ἑρμηνεία.

1) *Πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς*—ὅπως παρατηρηθῆτε ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ θαυμάσωσι, διότι εἴσθε δῆθεν ἐλεήμονες. Ἡ δοτ. «αὐτοῖς» εἶνε ποιητικὸν αἷτιον—ὑπ' αὐτῶν.

2) *εἰ δὲ μὴ γε*—δηλ. ἐὰν δὲ δὲν προσέχητε νὰ μὴ κάμνητε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν πρὸ τῶν ἀνθρώπων, τότε δὲν ἔχετε μισθὸν παρὰ τῇ οὐρανίῳ Πατρὶ.

3) *Μὴ σαλπίσσης*—νὰ μὴ διακηρύξῃς, νὰ μὴ ἐπιδειχθῆς. Οἱ Φαρισαῖοι ἐσάλπιζον, ἀνήγγελλον διὰ σαλπίγγων, ὅτι θὰ διανεμῶσιν ἐλεημοσύνας. Αἱ σάλπιγγες ἦσαν τότε ἐν χρήσει, ὡς σήμερον εἶνε οἱ κώδωνες.

4) *Ῥύμη*—δόδος.

5) Ἐπέχουσι τὸν μισθὸν=λαμβάνουσι πλήρη τὸν μισθόν, τὴν ανταπόδοσιν, ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ. Δὲν ἀναμένουσι τὴν θεῖαν ανταμοιβὴν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. Ὡς μισθὸν ἔχουσι τὴν ἐπίδειξιν καὶ τοὺς προσωρινοὺς ἐπαίνους τοῦ κόσμου.

7) Μὴ γνώτω κτλ. Ἄς μὴ γνωρίζῃ τὴν ἐλεημοσύνην μηδὲ ὁ πλησιέστερος συγγενής σου ἢ ὁ φίλος. Οὔτε σὺ ὁ ἴδιος νὰ καυχᾶσαι καὶ νὰ λέγῃς καθ' ἑαυτόν, ὅτι ἔκαμες ἐλεημοσύνην.

§ 10. Περὶ προσευχῆς (στίχ. 5—16).

Κείμενον

Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὡσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν (1) ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες (2) προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ, ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου (3), καί, κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ (4).

Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε (5), ὡσπερ οἱ ἔθνηκοί (6)· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν, ὃν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως (7) οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ (8) ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς (9), ἁγιασθήτω (10) τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου (11), γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ (12) καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ὑμῶν τὸν ἐπιούσιον (13) δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα (14) ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς (15) ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι (16) ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι (17) σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμὴν (18).—Ἐὰν γὰρ ἀφήτε (19) τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα (20) αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Ἑρμηνεία.

- 1) Φιλοῦσιν=ἀγαπῶσιν, ἐπιθυμοῦσιν, ἀρέσκονται.
- 2) Ἐστῶτες.—Οἱ Φαρισαῖοι, διὰ τὴν ἐπιδειχθῶσι, διὰ τὴν δεξιῶσιν, ὅτι εἶνε εὐσεβεῖς, προστήχοντο ἰστάμενοι καὶ ἐν τῇ μέσῃ τῶν ὁδῶν, καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν πλατειῶν, ὅπου ἦτο κόσμος πολλός, διὰ τὴν τοὺς ἴδῃ.
- 3) Ταμείον=δωμάτιον μικρόν, μέρος ἰδιαίτερον, πρὸς φύλαξιν χρημάτων καὶ πολυτίμων ἀντικειμένων, πρὸς προσευχὴν.
- 4) Ἐν τῷ φανερωῦν δηλ. κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, ὅτε αἱ πράξεις ἐκάστου θὰ φανερωθῶσιν.
- 5) Βατιτολογήσητε=πολυλογήσητε, φλυαρήσητε, λέγοντες πολλά καὶ ἀκατάληπτα, ἄνευ προσοχῆς, ἄνευ κατανύξεως.
- 6) Ἐθνικοὶ=εἰδωλολάτραι.
- 7) Οὕτως=τοιουτοτρόπως. Ὁ Σωτὴρ δίδει καὶ διδάσκει τὸν τύπον τῆς προσευχῆς.
- 8) Πάτερ ἡμῶν κτλ.—Ἡ θεία καὶ σύντομος, ἀλλὰ λίαν περιεκτικὴ αὕτη προσευχὴ ὀνομάζεται Κυριακὴ προσευχὴ, διότι διέταξεν αὐτὴν ὁ Κύριος.—Πατέρα δὲ καλοῦμεν τὸν Θεόν, διότι εἶνε δημιουργὸς ἡμῶν, προνοητὴς, πανάγαθος· ἡμεῖς εἴμεθα τέκνα αὐτοῦ.
- 9) Ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.—Ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών· λέγεται δέ, ὅτι κατοικεῖ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πρὸς δῆλωσιν τοῦ μεγαλείου, τῆς θεότητος αὐτοῦ, εὐρισκομένου ὑπεράνω τοῦ φθαρτοῦ τούτου κόσμου.
- 10) Ἁγιασθήτω=εἶθε νὰ διατηρηθῇ ἅγιον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ βλασφημηθῆται· ἐπομένως νὰ δοξάζεται.
- 11) Βασιλεία=τὸ βασιλεῖον, ὁ νόμος, αἱ ἐντολαί, τὸ πολίτευμα τοῦ Θεοῦ, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀγαθόν.
- 12) Ἐν οὐρανῷ.—Καθὼς γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, οὕτω δεόμεθα νὰ γείνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

13) Ἄρτος ἐπιούσιος=καθημερινὸς ἄρτος, τροφή, τὰ πρὸς συντήρησιν ἡμῶν μέσα.

14) Ὀφειλήματα=ἁμαρτίας.

15) *Ἐλενέγκης εἰς πειρασμόν.*=Ἐλενέγκης εἰς πειρασμόν. Ὁ Θεὸς δὲν πειράζει τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸ κακόν, ἀλλ' ἀπλῶς μᾶς δοκιμάζει, διὰ τὸ νὰ ἴδῃ ἂν εἴμεθα πιστοί, σταθεροὶ εἰς αὐτόν. Παρακαλοῦμεν δὲ τὸν Θεὸν οὐ μόνον νὰ μὴ μᾶς φέρῃ εἰς τοιαύτην τινὰ δοκιμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν, δυνατόν, ὡς ἄνθρωποι νὰ ἁμαρτήσωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς ἐνισχύῃ, ὥστε νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς πειρασμόν.

16) ῥῥοαί=νὰ μᾶς σώσῃς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ἀπὸ τοῦ διαβόλου.

17) Ὅτι=διότι. Ἡμεῖς προσευχόμεθα πρὸς Σέ, τὸν Θεὸν καὶ πατέρα ἡμῶν, καὶ παρὰ Σοῦ ζητοῦμεν τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, διότι ἰδική σου εἶνε ἡ βασιλεία, ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, πάντοτε, αἰώνως.

18) Ἀμήν. Εἶνε λέξις ἑβραϊκῆ. Τιθεμένη ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως, δηλοῖ «βέβαια», εἶνε δηλ. μόνον βεβαιωτικόν, ἐν τέλει δὲ τῆς προτάσεως, ὡς ἐνταῦθα, δηλοῖ «εἶθε»· εἶνε δηλ. μόνον εὐκτικόν· εἶθε νὰ εἰσακουσθῇ ἡ προσευχή καὶ ἡ δέησις ἡμῶν.

19) Ἀφῆτε=συγχωρήσητε.

20) Παραπτώματα=σφάλματα, ἁμαρτίας.—Ὁρος ἀπαραίτητος τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μᾶς εἶνε ἡ συγχωρήσις τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πλησίον μᾶς, τοῦ ἁμαρτήσαντος πρὸς ἡμᾶς.

§ 11. Περὶ νηστείας (στίχ. 16—18).

Κείμενον. (1)

Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν· Σὺ δὲ νηστεύων, ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου λίψαι, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ

σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

1) Τὰς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις τοῦ σ' κεφ., στίχ. 16—22 ἴδε ἐν Εὐαγγελίῳ Κυριακῆς Τυροφάγου σελ. 137 καὶ 138.

§ 12. *Περὶ φιλαργυρίας καὶ πλεονεξίας* (στ. 19—25).

Κείμενον (1).

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς, οὔτε βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ᾖ, ἔσται ὁ ὅλος σου φωτεινὸν ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾖ, ἔσται ὁ ὅλος σου σκοτεινὸν ἔσται· εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῦν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονησει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῦν καὶ μαμμωνᾷ.

1) Τὰς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις τοῦ σ' κεφ. ἀπὸ τοῦ στίχ. 19—22 — ἴδε ἐν σ. 139, τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ στίχ. 22—23 ἴδε ἐν Εὐαγγελίῳ τρίτης Κυριακῆς Ματθαίου, σελ. 45—47.

§ 13. *Περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ* (στ. 25—34).

Κείμενον.

Μὴ μεριμνάτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσηθε. Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον

διαφέρετε αὐτῶν ; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα ; Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε ; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. Ἐὶ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι ; Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες· τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα ; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρήζετε τούτων ἀπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε¹ (1) εἰς τὴν αὔριον· ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἐκουτῆς. Ἄρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία (2) αὐτῆς.

Ἑρμηνεία (ἴδε σελ. 45 καὶ 46).

1) *Μὴ μεριμνήσητε*. — Ὁ Σωτὴρ δὲν ἀπαγορεύει τὴν μέριμναν, τὴν ἐργασίαν, τὴν φροντίδα, τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν διὰ τὴν συντήρησιν ἡμῶν. Ἄλλ' ὁ νοῦς μας δὲν πρέπει νὰ ἦγε ἀφωσιωμένος μόνον εἰς τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν καὶ τὰ ἐνδύματα.

2) *Κακία* = ἐνόχλησις, ἢ ζάλη. Ἐκάστη ἡμέρα ἔχει τὰς φροντίδας τῆς, τὰς ἐνοχλήσεις. Ἄρκετὴ ἢ καθημερινὴ ζάλη καὶ φροντίς.

§ 14. *Περὶ κατακρίσεως* (κεφ. ζ' στίχ. 1—7).

Μὴ κρίνετε (1), ἵνα μὴ κριθῆτε (2)· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι (3) κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ (4) μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος (5) τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σπῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς ; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου ; Ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις (6) ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Μὴ δῶτε τὰ ἅγια

(7) τοῖς κυσί (8)· μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας (9) ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων (10), μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν (11) καὶ στραφέντες ῥήξωσιν (12) ὑμᾶς.

Ἑρμηνεία.

1) *Κρίνετε* = κατακρίνετε, κακολογεῖτε, συκοφαντεῖτε.

2) *Κριθῆτε* = κατακριθῆτε, τιμωρηθῆτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνία κατακρίνει καὶ καταδικάζει τοὺς συκοφάντας, τοὺς ὑδριστάς, τοὺς κακούργουντας τὸν πλησίον.

3) *Ἐν ᾧ κρίματι* = με ὅποιον κατάκριμα, με ὅποιον κατακριτικὸν τρόπον.

4) *Ἐν ᾧ μέτρον* κτλ. — Ὅπως μετρεῖς, δηλ. λογαριάζεις, τὴν ἀξίαν τοῦ ἄλλου, κακολογῶν αὐτόν, καταφρονῶν καὶ ἐμπαίζων τὴν θέσιν του, τὰ τυχὸν ἐλαττώματά του, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Θεὸς θὰ μετρήσῃ τὴν ἀξίαν σου, θὰ σὲ τιμωρήσῃ κτλ.

5) *Κάρφος* = ξυλαράκι. — Μεταφορικῶς δηλοῖ τὸ μικρὸν ἐλάττωμα.

6) *Διαβλέψεις* = θὰ ἴδῃς καθαρὰ καὶ καλά. Μεταφορικῶς δηλοῖ, ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος διορθώσῃ τὰ σφάλματά του, τότε θὰ ἴνῃ εἰς καλλιτέραν θέσιν νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον.

7) *Ἄγιον* = θεῖον λόγον, καλὴν διδασκαλίαν, συμβουλὴν.

8) *Κυσί* = εἰς τοὺς κύνας. Μεταφορικῶς δηλοῖ τοὺς ζῶντας ἐν ἀσεβείᾳ, τοὺς κακοὺς.

9) *Μαργαρίται.* — Μεταφορικῶς ἐννοεῖται ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος.

10) *Χοίρους* — Ἐννοεῖ ὁ Σωτὴρ τοὺς ἀκαθάρτους, τοὺς ἀδιορθώτους ἀνθρώπους, οἵτινες εἶνε ἀνάξιοι νὰ δεχθῶσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οἵτινες περιφρονοῦσι τὰς συμβουλὰς τῶν ἀνωτέρων των.

11) *Ἐν τοῖς ποσὶ* = διὰ τῶν ποδῶν.

12) *Ῥήξωσι* = σχίσωσι, κατασπαράξωσι. Μεταφορικῶς δηλοῖ, ὅτι οἱ κακοὶ ἄνθρωποι οὐ μόνον δὲν θέλουσι νὰ διορθωθῶσι διὰ τῶν παραγγελμάτων τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν κηρύκων αὐτοῦ, ἀλλὰ

τοῦναντίον ὑβρίζουσι, καταδιώκουσι, περιφρονοῦσι, καὶ τέλος φρονέουσιν αὐτούς.

§ 15. Ὁ Θεὸς εἰσακούει τῶν δεήσεων τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ τέκνων (στίχ. 7—12).

Κείμενον.

Αἰτεῖτε (1) καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε καὶ εὕρήσετε· κρούετε (2) καὶ ἀνοιγήσεται (3) ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἀνθρώπος, ὃν, ἐὰν αἰτήσῃ (4) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα (6) ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται (6).

Ἑρμηνεία.

1) Αἰτεῖτε, δηλ. τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

2) Κρούετε, ἤτοι θερμῶς, ἐν ὑπομονῇ καὶ εὐσεβείᾳ, ζητεῖτε τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

2) Ἀνοιγήσεται· ἐννοεῖται ἡ θύρα τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Μεταφορικῶς δηλοῖ, ὅτι ὁ Θεὸς εἰσακούει τῶν δικαίων καὶ δυνατῶν παρακλήσεων τῶν ἀνθρώπων.

4) Ὁν ἐὰν αἰτήσῃ κτλ. = παρὰ τοῦ ὁποῦοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἤθελε ζητήσῃ.

5) Οἴδατε δόματα κτλ. = γνωρίζετε νὰ δίδητε ἀγαθὰ πράγματα.

6) Νόμος καὶ Προφῆται. — Ἡ διδασκαλία τῆς ἁγίας Γραφῆς συγκεντροῦται ἐν τούτῳ, ὅτι ὀφείλομεν νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον. Ὅλοι αἱ διατάξεις τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν ἀπέβλεπον εἰς τοῦτο· ὅτι ὀφείλομεν νὰ φερώμεθα

πρὸς τὸν πλησίον, καθὼς θέλομεν καὶ οὕτως νὰ φέριται πρὸς ἡμᾶς.
«Ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσης».

§ 16. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὴν ἀρετὴν
εἶνε δύσκολος. Προσοχὴ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν.
(στίχ. 13—23).

Κείμενον.

Εἰσελθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης (1) ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη (2)
καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί
εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ
ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν (3), καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν (4), οἵτινες ἔρχον-
ται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσθην δὲ εἰσι λύκοι ἄρ-
παγες. Ἀπὸ τῶν καρπῶν (5) αὐτῶν ἐπιγνώσατε (6) αὐτούς. Μὴ τι
συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων (7) σῦκα;
Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δέν-
δρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρ-
ποὺς καλοὺς ποιεῖν. Πᾶς δένδρον (10), μὴ ποιῶν καρπὸν καλόν,
ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν (11)
αὐτῶν ἐπιγνώσατε αὐτούς.—Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε,
εἰσελεύσεται (12) εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ
θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσὶ (13) μοι ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προσεφητεύσαμεν
(14) καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι
δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω (15) αὐτοῖς, ὅτι
οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν
ἀνομίαν.

Ἐομηρεία.

1) Διὰ τῆς στενῆς πύλης, δηλ. δι' ἀγῶνος, διὰ κόπου. Ἡ ὁδὸς
πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶνε δυσχερής.

2) Πλατεῖα ἡ πύλη κτλ. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ κακὸν εἶνε εὐκόλος,
πλατεῖα.

3) Ζωήν=τὴν αἰώνιον ζωήν. Ἀπαιτεῖται κόπος, ἐργασία, ἐπιμονή καὶ ὑπομονή, διὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις τὸ ἀγαθόν, τὴν αἰώνιον ζωήν.

4) Ψευδοπροφητῶν.—Ψευδοπροφήτας ἐννοεῖ ὁ Σωτήρ τοὺς ψευδοδιδασκάλους, τοὺς ὑποκριτὰς, οἵτινες ἐξωτερικῶς φαίνονται ἀγαθοί, ἀθῶοι ὡς πρόβατα, ἐσωτερικῶς δὲ εἶνε πονηροί, ἀπατεῶνες.

5) Καρπῶν, δηλ. ἔργων.

6) Ἐπιγνώσεσθε=θὰ γνωρίσητε αὐτοὺς καλῶς, θὰ τοὺς διακρίνητε.

7) Τριβόλοι.—Εἶνε χόρτον, θάμνος, ἄγριον. Δηλ. καθὼς ἀπὸ τὰς ἀκάνθας δὲν δύναται τις τὴν περιμένῃ, ὅτι θὰ συλλέξῃ ὡς καρπὸν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τοὺς τριβόλους σῦκα, οὕτω δὲν ἀναμένει τις ἀπὸ τὸν κακὸν ἄνθρωπον ἔργα ἀγαθὰ.

8) Σαλπρόν=σεσηπός, νοσηρόν.

9) Πονηροὺς=κακοὺς, ἀθλίους.

10) Πᾶν δένδρον κτλ.=Μεταφορικῶς δηλοῖ ὁ Σωτήρ, ὅτι οἱ κακοὶ καὶ ἄχρηστοὶ καὶ ὑποκριταὶ θὰ τιμωρηθῶσι, θὰ καταδικασθῶσιν εἰς κόλασιν αἰώνιον.

11) Ἀπὸ τῶν καρπῶν=ἦτοι ἀπὸ τῶν ἔργων. Ἐκαστος θὰ κριθῇ κατὰ τὰ ἔργα του. Ὅ,τι ἂν σπεύρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θὰ θερίσῃ.

12) Εἰσελεύσεται=θὰ εἰσέλθῃ· καὶ ἐπομένως θὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωήν.

13) Ἐροῦσι κτλ. Θὰ εἴπωσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς δευτέρας παρουσίας.

14) Προεφητεύσαμεν κτλ., δηλ. ἐδιδάξαμεν μὲ τὸ ὄνομά σου, ἐπροφητεύσαμεν, προβάλλοντες τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι δήθεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς δυνάμεώς του ἐκβάλλομεν δαιμόνια καὶ ἐνεργοῦμεν πολλὰ θαύματα.

15) Ὁμολογήσω=δημοσίᾳ, ἐν τῷ φανερῷ, θὰ εἴπω.

§ 17. Ὁ Σωτὴρ παραβάλλει τὸν μὲν πιστὸν πρὸς οἰκοδόμημα στερεόν, τὸν δὲ ἄπιστον πρὸς οἰκοδόμημα ἄνευ θεμελίων (στίχ. 24—29).

Κείμενον.

Πᾶς οὖν, ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν (1) καὶ κατέβη ἢ βροχὴ (2) καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον (3)· καὶ κατέβη ἢ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν (4) τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔπεσαν· καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους ταύτους ἐξεπλήσσαντο (5) οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτούς ὡς ἐξουσίαν ἔχων (6), καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Ἑρμηνεία.

1) Ἐπὶ τὴν πέτραν, δηλ. ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους, ἐπὶ ἀσφαλτοῦς θεμελίου. Μεταφορικῶς ἐννοεῖται ἡ πίστις ἢ ἀκράδαντος, ἢ σταθερά.

2) Βροχὴ, ποταμοί, ἄνεμοι. — Ὁ Σωτὴρ ἐννοεῖ τοὺς διωγμούς, τὰς θλίψεις, τοὺς πειρασμούς, οἵτινες ἐπέρχονται κατὰ τῶν πιστῶν, ἀλλ' οὗτοι δὲν κλονίζονται ἐν τῇ πίστει.

3) Ἐπὶ τὴν ἄμμον. Μεταφορικῶς δηλοῦται τὸ σαθρόν, τὸ ἀμφίβολον, τὸ ἀδάσιμον τῆς πίστεως.

4) Προσέκοψαν=προσέβαλον, ἐπέπεσαν.

5) Ἐξεπλήσσαντο=ἐθαύμαζεν ὁ λαὸς διὰ τὴν θείαν καὶ πάνσοφον διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

6) Ὡς ἐξουσίαν ἔχων· δηλ. ὡς Θεός, ὡς Κύριος, ὡς ἀλάθητος νομοθέτης, ὅστις ἠδύνατο οὐ μόνον νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν Νόμον, ἀλλὰ καὶ νὰ συμπληρώσῃ αὐτόν.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1913

Πάσχα 14 Ἀπριλίου.

Ἡμ.	Κυριακὴ Εὐαγγελίου	σελ.	Ἡμ.	Κυριακὴ Εὐαγγελίου	σελ.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ			ΙΟΥΛΙΟΣ		
6	Τὰ ἄγια Θεοφάνεια	162	7	Πέμπτη Ματθαίου	59
13	Μετὰ τὰ Φῶτα	164	14	Τῶν ἁγίων Πατέρων	48
26	16' Λουκᾶ (δέκκ λεπρῶν)	119	21	Ἐβδόμη Ματθαίου	55
27	18' Λουκᾶ (Ζακχαίου)	125	27	Ἵογδὴ Ματθαίου	57
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ			ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ		
3	15' Λουκᾶ (Γελ. καὶ Φαρ)	128	4	Ἐνάτη Ματθαίου	50
10	15' Λουκᾶ (τοῦ Ἀσώτου)	130	11	Δεκάτη Ματθαίου	62
17	Τῆς Ἀπόκρως	135	18	Ἐνδεκάτη Ματθαίου	64
24	Τῆς Τυροφάγου	138	25	Δωδεκάτη Ματθαίου	67
ΜΑΡΤΙΟΣ			ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ		
3	Πρώτη τῶν νηστειῶν	140	1	Δεκάτη τρίτη Ματθαίου	69
16	Δευτέρα τῶν νηστειῶν	136	8	Πρὸ τῆς Ὑψώσεως	83
17	Τρίτη τῶν νηστειῶν	144	14	Τῆς Ὑψώσεως	166
24	Τετάρτη τῶν νηστειῶν	144	15	Μετὰ τὴν Ὑψωσιν	85
31	Πέμπτη τῶν νηστειῶν	146	22	Πρώτη Λουκᾶ	88
ΑΠΡΙΛΙΟΣ			29	Δευτέρα Λουκᾶ	91
7	Τῶν Βαθῶν	149	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ		
14	ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ	13	6	Τρίτη Λουκᾶ	93
21	Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ	15	13	Τετάρτη Λουκᾶ	94
28	Τρίτη τῶν Μυροφόρων	17	20	Ἐκτη Λουκᾶ	101
ΜΑΪΟΣ			27	Ἐβδόμη Λουκᾶ	104
5	Τετάρτη τοῦ Παραλύτου	28	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ		
12	Πέμπτη τῆς Σαμαρείτιδος	23	3	Πέμπτη Λουκᾶ	98
19	Ἐκτη τοῦ τυφλοῦ	28	10	Ἵογδὴ Λουκᾶ	108
26	Ἐβδόμη τῶν ἁγ. Πατέρων	32	17	Ἐνάτη Λουκᾶ	112
ΙΟΥΝΙΟΣ			24	Δεκάτη τρίτη Λουκᾶ	122
ΙΟΥΛΙΟΣ			ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ		
Ἵογδὴ τῆς Πεντηκοστῆς			1	Δεκάτη τετάρτη Λουκᾶ	123
3	Πρώτη Ματθ. ἁγ. Πάντων	35	8	Δεκάτη Λουκᾶ	114
9	Δευτέρα Ματθαίου	39	15	Ἐνδεκάτη Λουκᾶ	116
16	Τρίτη Ματθαίου	42	22	Πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως	152
23	Τετάρτη Ματθαίου	44	25	Τῆς Γεννήσεως	155
30	Πέμπτη Ματθαίου	46	29	Μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν	158

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1914

Πάσχα 6 Ἀπριλίου.

Ἡμ.	Κυριακὴ Εὐαγγελίου	σελ.	Ἡμ.	Κυριακὴ Εὐαγγελίου	σελ.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ			ΙΟΥΛΙΟΣ		
5	Πρὸ τῶν Φώτων	160	6	Ἐκτὴ Ματθαίου	53
12	Μετὰ τὰ Φῶτα	164	13	Τῶν ἁγίων Πατέρων	48
19	ιε' Λουκᾶ (Ζακχαίου)	119	20	Ὁγδόη Ματθαίου	57
26	ις' Λουκᾶ (Τελ. καὶ Φκρ.)	128	27	Ἐνάτη Ματθαίου	59
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ			ΑΓΓΟΥΣΤΟΣ		
2	ις' Λουκᾶ (τοῦ Ἀσώτου)	130	3	Δεκάτη Ματθαίου	62
9	Τῆς Ἀπόκρεω	135	10	Ἐνδεκάτη Ματθαίου	64
16	Τῆς Τυροφάγου	138	17	Δωδεκάτη Ματθαίου	67
23	Πρώτη τῶν Νηστειῶν	140	24	Δεκάτη τρίτη Ματθαίου	69
			31	Δεκάτη τετάρτη Ματθαίου	72
ΜΑΡΤΙΟΣ			ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ		
2	Δευτέρα τῶν Νηστειῶν	136			
9	Τρίτη τῶν Νηστειῶν	144	7	Πρὸ τῆς Ὑψώσεως	83
16	Τετάρτη τῶν Νηστειῶν	144	14	Ἡ ὕψωσις τοῦ Σταυροῦ	166
23	Πέμπτη τῶν Νηστειῶν	146	21	Μετὰ τὴν Ὑψωσιν	85
30	Τῶν Βαῶν	149	28	Πρώτη Λουκᾶ	88
ΑΠΡΙΛΙΟΣ			ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ		
6	ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ	13	5	Δευτέρα Λουκᾶ	91
13	Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ	15	12	Τετάρτη Λουκᾶ	94
20	Τρίτη τῶν Μυροφόρων	17	19	Τρίτη Λουκᾶ	93
27	Τετάρτη τοῦ Πικραλύτου	20	26	Ἐκτὴ Λουκᾶ	101
ΜΑΪΟΣ			ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ		
4	Πέμπτη τῆς Σαμαρείτιδος	23	2	Πέμπτη Λουκᾶ	98
11	Ἐκτὴ τοῦ Τυφλοῦ	28	9	Ἐβδόμη Λουκᾶ	104
18	Ἐβδόμη τῶν ἁγ. Πατέρων	32	16	Ὁγδόη Λουκᾶ	108
25	Ὁγδόη τῆς Πεντηκοστῆς	35	23	Ἐνάτη Λουκᾶ	112
			30	Δεκάτη τρίτη Λουκᾶ	122
ΙΟΥΝΙΟΣ			ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ		
1	Πρώτη Ματθ. ἁγ. Πάντων	39	7	Δεκάτη Λουκᾶ	114
8	Δευτέρα Ματθαίου	42	14	Ἐνδεκάτη Λουκᾶ	118
15	Τρίτη Ματθαίου	44	21	Πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως	152
22	Τετάρτη Ματθαίου	44	25	Τῆς Γεννήσεως	155
29	Πέμπτη Ματθαίου	51	28	Μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν	158

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1915

Πάσχα 22 Μαρτίου.

Ημ.	Κυριακή Εὐαγγελίου	σελ.	Ημ.	Κυριακή Εὐαγγελίου	σελ.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ			ΙΟΥΛΙΟΣ		
4	Πρὸ τῶν Φώτων	160	5	Ἑβδομή Μαρθίου	57
11	15. Λουκᾶ (Τελ. καὶ Φαρ.)	128	12	Ἐνάτη Μαρθίου	59
18	15. Λουκᾶ (τοῦ Ἀσώτου)	130	19	Τῶν ἁγίων Πατέρων	48
25	Τῆς Ἀπόκρως	135	26	Ἐνδεκάτη Μαρθίου	64
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ			ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ		
1	Τῆς Τυροφάγου	138	2	Δωδεκάτη Μαρθίου	67
8	Πρώτη τῶν Νηστειῶν	140	9	Δεκάτη τρίτη Μαρθίου	69
15	Δευτέρα τῶν Νηστειῶν	136	16	Δεκάτη τετάρτη Μαρθίου	72
22	Τρίτη τῶν Νηστειῶν	144	23	Δεκάτη πέμπτη Μαρθίου	75
			30	Δεκάτη ἕκτη Μαρθίου	77
ΜΑΡΤΙΟΣ			ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ		
1	Τετάρτη τῶν Νηστειῶν	144	6	15. Μαρθίου (Χανακαίας)	81
8	Πέμπτη τῶν Νηστειῶν	146	13	Πρὸ τῆς Ὑψώσεως	83
15	Τῶν Βαθῶν	149	20	Μετὰ τὴν Ὑψωσιν	85
22	ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ	13	27	Πρώτη Λουκᾶ	88
29	Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ	15			
ΑΠΡΙΛΙΟΣ			ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ		
			4	Δευτέρα Λουκᾶ	91
5	Τρίτη τῶν Μυροφόρων	17	11	Τετάρτη Λουκᾶ	94
12	Τετάρτη τοῦ Παρκαλύτου	20	18	Τρίτη Λουκᾶ	93
19	Πέμπτη τῆς Σαμψρετίτιδος	23	25	Ἑκτη Λουκᾶ	101
26	Ἑκτη τοῦ Τυφλοῦ	28			
ΜΑΪΟΣ			ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ		
			1	Πέμπτη Λουκᾶ	98
3	Ἑβδόμη τῶν ἁγ. Πατέρων	32	8	Ἑβδόμη Λουκᾶ	104
10	Ἑβδομή τῆς Πεντηκοστῆς	35	15	Ἑβδομή Λουκᾶ	108
17	Πρώτη Μαρθίου ἁγ. Πάντων	39	22	Ἐνάτη Λουκᾶ	112
24	Δευτέρα Μαρθίου	42	29	Δεκάτη τρίτη Λουκᾶ	122
31	Τρίτη Μαρθίου	44			
ΙΟΥΝΙΟΣ			ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ		
			6	Δεκάτη Λουκᾶ	114
7	Τετάρτη Μαρθίου	46	13	Ἐνδεκάτη Λουκᾶ	116
14	Πέμπτη Μαρθίου	51	20	Πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως	152
21	Ἑκτη Μαρθίου	53	25	Τῆς Γεννήσεως	155
28	Ἑβδόμη Μαρθίου	55	27	Μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν	158

